

నానాకలగుల బుద్ధిచి. నానా శక్తిల మోగి

ముత్తయము బుద్ధి బుద్ధిగా శక్తి ముద్దుగుమ్మ

నానాకల—అది

పా. పల్లెడెని కూరుకల మోగా నా—కై కీకీతటి వలకేమినే పల్లెడె

పా. తల్లికండులున్నాను నా కీకీతటి వలకేమినే పల్లెడె

చంద్రము

తనువు మీన కన్యక ముదుము. నా—తంబుట్టింపడెనాలోకూటమి
అనఘ! పశ్యమి పశ్యమి పశ్యమి—అనఘ! పనలువురనగునాటగు పా

గీ. ఎల్లవేదమృత లెఱుకల శక్తి తేంద్రియుడు, ప

రాశరముకీండు శక్తి శక్తి శక్తి శక్తి శక్తి శక్తి

పట్టితో గంగయొడ్డునకు శక్తి పట్టపవలు

గలసె నను సడి పలుచు లో శక్తి మున జరము

ప. అనిన నమ్మునికరుడు తనతోడి కూటమిం గన్వాయ్వుంబుసెడ
కుండ వరంబిడి నీవుచనుచురాజున్ బిర్యంబునం బుట్టినవానవుగాని
సూతకులసూతవు కావని చెప్పి శరీర సాగంధంబు యోజనపరిమి
తంబగునట్లు పనాదింకి యోజన గంధమునియు, గంధవతియనియు
తిలువం బడెదవుగా! యునుచు వాంజేయ నుద్యోగించిన చీకటి
తప్పురు లెఱుంగకుండ.

మంజరులు

తపోమహిమ సమ్మాని బయల్పె శక్తి తమోమయము గావించె

తపోధనుం దాపరాశరుడు సశక్తి త్యవతింగూడి రమించె

పరమేష్టికల్పిడగు పరాశరుడు సశక్తి మాగమమున సత్యవతి

వర సద్యోగర్థంబున వేద శక్తి వ్యాసు గనియె స్తుతమతి

తనతోరిన వరములిడి మానియుం శక్తి జనియె నా తనూజండు

తనకన్నాత్వమానిల్గు వనియెసగి శక్తి చనియె నా ముసేంద్రుండు.

తే. గీ. వ్యాసవిరచిత సంస్కృత + భారతమ్ము
దెలుగు జేసిరి తిక్కనా + చులు; శివార్ప,
ణమ్ముగానది యక్షగా + నప్రబంధ
సరణి రచియింతు నాజన్మ + సార్థకముగ

ఉ. తప్పలకుప్ప నాకయిత + దానికి దోడుగ గొప్పసాములే
జెప్పగబోని మేటికత + జెప్పగబూనితి నక్కనక్కమా
జప్పనగాదె బాసబిగి + చాలనియల్లిక, నాకొలందికిన్
బప్పనగాలు వేయకసె + బాసనిపించుట నోటిమాటలే

చ. పెదవులు జాటుచేతడవు + పిన్నలసైత మెటుంగగా రసం
బొదర నొక్కొక్క డెయిన , కొక్కొక్క నెత్తురుచుక్కనోడ్చుచుం
బదనుగ పేలవంబు గను + పట్టగనీక చరిత్రమంతయుం
బదిలముగా రచించెచెలు . వంబిడుదుం గవిలాకుమారికిన్

తే. గీ. భారతము దెనిగించిన + వారిలోన
వీనుతి పాత్రులుగాన క + విత్రయమ్ము
సరస తిరుపతి వెంకటే + శ్వర సుకవులు
చెలగి యవ్వారి వనుసరిం + చితిని నేను.

నీ. వరలు హేలాపుర + ప్రాంతమందేను కా
పురముందు పోతునూ + ర్పురవరమున
పరిమివంశజుడ నా + పస్తంబసూత్రుడ
హరితసగోత్రుడ + ధరణిసురుడ
సుబ్బరాయుడుతాత + సుందరరాముండు
జనకుండు జనయిత్రి + కనకమాంబ

యిందీవరాక్షి శ * స్నానమిదంచిన తల్లి
 తనకారు మహాలక్ష్మి , కర్మపత్ని
 గురువ ర్దేవ్యాను గడి * గుంట లక్ష్మీపతి
 హనుమదే నమ్మకొ * స్పష్టి వేల్పు
 తే. గీ. సుశుద్ధాంబును, గలరాత్మ , సుతలికపురు
 వయసు ముప్పునదేనవ * వత్సరంబు
 హరి * లు పెప్పు గలిన , యట్టి సుకవి
 నఖిలజనులు సు బహ్మణ్య * కండు నన్ను.

నీ జమునయొడ్డునకోరి * వత్సవతే దేవి
 కన్నె చాయంబునం * గన్న కాన్పు
 నాల్గువేదముల ది * న్నగ విభాగించి ప
 ల్లాభ * ల్లి నమేటి * కయిసరయ్య
 చవులూరభాగత * చరితమెల్లను విన
 హాయిగానాడిన * కోయిలదొర
 తొలుకారుమబ్బులం , దులకించు పొదగైన
 తనకాంతినొచ్చుక * తపసిమిన్న

తే. గీ. వెన్నునవతార మను వాసి శ గన్న సామి
 పరమభాగవతాగ్రణి శ బ్రహ్మనేత్ర
 కాలవేది సార్థక చిర శ కాలజీవి
 యగు పరాశరసుతు వ్యాసు శ నభిమతింతు.

ఉ. ఎన్నడు నాడిబొంకడు స * మిథగుణుండు ప్రకాంతమూర్తి, పే
 రెన్నికగన్న సత్కథకు * డెంతయు గన్నకుమారుపోల్చిన
 న్నన్నివిధస్మృ లం గను ద * యానిధిగావున నన్నుతింతు వి
 ద్వన్నుతు పెంటపాటికుల * వార్ధికకాంతుని ముబ్బయాభ్యానిన్.

వ. ఇది యిట్లుండ.

చ. భరతకులగ్రాగణ్యుడు, నృపాలవరేణ్యుడు, పుణ్యమూర్తి, సు
స్థిరవిభవాభిరాముడు, ప్రతిపకుమారుడు శంతనక్షమా
వరుడొకనాడు వేటకని * వచ్చి వనాంతరభూములెల్లెగు
మ్మరి, తుదిగాంగసైకతన * మంచిత చారుధరాతలమ్మునన్.

సీ. నల్లనౌ నునుకురుల్ * నాచుదీవలుగాగ

లలిమేని ముడుతలే * యలలుగాంగ

వెడద వాల్లన్నలొ * కెడి గండుమీల్లాగ

మురిపెంపు చిఱునవ్వు * నురుగుగాగ

తోరంపు దిటపుకు * తుక వలమురిగాగ

పాలిండ్లు మేటిగు * బబ్బలులుగాగ

నెసగు పిఱుందులే * యిసుకతిన్నెలు గాగ

మేలిసరాల్ * రతనాలుగాగ

గీ. పిక్కలు మొసళ్ళు * లోతైన పొక్కిలిసుడి

గాగలావణ్య జలరాశి * గాదనగుచ్చ

చివురుబోడి నొకతైగాం * చిసుమశరుడు

సంభ్రమము గొల్ప డగ్గతి * శంతనుడనె

సహన - ఆది

ప॥ ఎవరిదాన విండేలవచ్చితి-వేకతంబయిట్లున్న హేతువే ॥మో॥

అ॥ చివురుబోడిరాచిల్క రాతువై-మవులపగిలివచ్చినరతివోసీ ॥మో॥

చ రణము

మోహనాంగి పాంధుడనేడస్సితి-మోవిపానకంబిమ్మా

బాహుమూలముననదిమితాప-భారముడిపిపాలింపుమొకతూరి ॥ఎవ॥

చ. అనవిని యత్తలోదరియు నా * జననాయకు సాభిలాషయై
కనుగొనునంత నొండొరుల * గాబుపుజాడుకులు నాయకాళిగా
గొని వెడవింటివంటమును * గొబ్బుల వారల ధైర్య వల్లులం
దునియలుగా నొనర్చు సృపుతో * గడకిట్లన నమ్మగాక్షియున్

మ. విను మేనెవ్వతెనైన నేమి సకలోఁ రీసినాథ! నన్నాలిగా
గన నీకుం దలపున్న ప్రియము వ శ్ర ల్కంబోక వారింపరా
కనుమోదింపుము నాయొసర్చు పనులిట్లైనన్, భవత్కామితం
బెనయింతున్ బ్రతికూల మెప్పుడగున శ్ల షోదు నిచ్చాగతిన్.

ఆ. అనిన శంతనుండు * అట్టులేయని దాని
ప్రేమమీర దగ బ * రిగ్గహించె
నెలమి గంగ వాని * కిష్టోపభోగముల్
నలుపుచుండు నంత * శాపవశత.

సీ. వరుణాదివసువులా * వనితకు బుత్రులై
పుట్టుచునుండ న * ప్పొలతివారి
పుట్టినప్పుడ గొని * పోయి నిర్దయయై జ
లంబుల వైవగ * డంగ నృపతి
గని దాని వారింప * గా నోడుఁ జెలువ త
న్నడబాసి పోవునం * చెద దలంచి
యంత గొన్నాళ్ళక * కాంత కష్టమ తన
యుండుదయార్కతే * జండు బుట్ట

గీ. బుడుత నెప్పటియట్టు లం * బువులవైవ
భోవగని శంతనుం * డతి పుత్రమోహ
మున నివారింప దలకొని * మునుపొనర్చు
సమయభంగంబుగా నిట్లు * చానకనియె

ಸ್ವಾವೇರಿ—ರವಿ

ప॥ కొడుకుల చేద్దూర మడియి నితి వీ

ఘోరమేమి సుతఘాతి ఏదో తివి

3

అ॥ కడుపారగన్న బుడతె, జలముల

బడవె వగ నీచేతులెట్లాడె

॥

చీర గాము

సమయభంగహానకోడి నీచే గు - నా కా సము నివారింపగానైతి

భమరవేణి బాలార్కతేజసి-బాలనైన బతికింపుమా నేడు॥కొ॥

క. సంతతికై కావించురు

కాంతలు పుణ్యవతా • కములెంతయు నీ

సంతున గన్నామూర్తి

నంతముగావెంతురే జ ✦ లాంతిరమందున్

వ. అన విని జాహ్నువియు,

మ ర జ రు లు

సమయభంగముగ వడ్డుజెప్పితివి - జనన నిన్నింత వీడి

క్షమారమణ నే గంగను నేడే - పరి కూటమి నీకోడి

అష్ట వసువులు - వసిష్ఠ శాస్త్రమున - నాస్థభవులైరి మనకు

నష్టమ వసు వీపుతకుండు దీ - ధ్వాయుష్కుండై బ్రతుకు.

తే. గీ. అనుచు జాహ్నువీదేవి ధ • రాధిపునకు

స్వస్వరూపంబుజూపి చేశ వ ప్రతుం డి

తండ్రి నాకడ బెరుగునం , తకు వసింఁచు

నని సుతుం గొనిచన భూపు * డరిగె పురికి.

ఉ. వేద చతుష్టయంబు చది • వెం బ్ర మమార వసిష్ఠనొద్ద ధ

ర్యాది సమస్తకామ్రు నిజ శ్రద్ధ గురుకుల పాలికన్ ధను

రేదము నభ్యసించె నుచి నన్ భృగు రాముకడన్ సనత్కుమా

రామలవోలె తత్త్వవిదుః, డియ్యె నృపాలతనూజుఁ డెంతయున్

సీ. ఘనతరధనధాన్య ధ కనకసద్వస్తువా
హనముఖ్యభోగభా ధ గ్యములకన్న
సకలలోకైక సం ధ స్తవనీయ వివిధ వి
ద్యానిరంకుశచణ శ త్వమునకన్న
నిఖిలసామంతరా ధ జ్ఞేకరసముత్పాజి
తధరాధినాయ క ధ త్వమునకన్న
నజరామరణ దీపి ధ తానంద విభవ వి
స్తార సురాధి ప ధ త్వమునకన్న

తే. గీ. వాడివయసున నిండు జ ధ వ్యనులతోడ
నెఱపు గాటంబు కూటము శ నిముసమేని
శీఘ్రమొడగూర్చు తనువు దా శ ల్చినఫలంబు
అంగనాసంగ మానంద శమనుపమంబు.

ప. అని తలపోయుచు న జ్ఞనవిభుం డా లతాతన్వి కడకుం జని.

ఉ. సొమ్ములులేకయే సహజ శ సుందరివైనను ముమ్మరంపు మో
హమ్మున ముంపజాలిన ల శ తాంగి, భవత్కులమెద్ది ! నీ నివా
సమెట్టి? న్యాయమెయ్యది? యొసంగుమిదే తనివార రాచసుం
కమ్ముగ మోవిపానకము ధ కాయజుళాసన మిద్ది ముద్దియా!

బ. అనిన విని తొయ్యలిపయ్యెడ సద్దకొనుచు నొక్కింత తొలగి.

మోహన—చతురశ్ర

ప॥ నే పల్లెదాన-నీకేల నాపై మనసీనిధాన

అ॥ సూనశరుని క్రొవ్వాడికోలలకు-స్రుక్కనేలతగునేయిదిమేల! నే!

చ రణ ము

దాశరాజు కూతురను నాని-వాస మదియె కనుమాభయాతురను
నేనేయుదు నీపని నాజనకుని-శాసనమున నాపేరు సత్యవతి । నే!

చ. సరవర రాచసుంకము గ * నా మః సిచ్చెద కామినీమనో
హరుడవు, యస్వత్ప్రేమ గ * నా నోదండులచాటుదాన, నీ
వరుగుము దాశరాజు క * కామిని మృతజూపు, నాపయిం
బరిణయమాదుగాక నన * విజనా ముకసాక్షిగా ననున్.

ఆ. వె. అనిన విని నృపాలు * డలిమోదమంది, తల్

క్షణము దాశరాజు * కడకు జనిమ

నోభిమతము దెలుప * నత్మంబు భక్తిబూ

జించి యతడు సంత * పించు లితె.

ఉ. పాయక కన్నియం దగిన * వానికొసంగుట లోకవర్తనం

బేయెడ దల్లిదండ్రుల క * దృష్టమెకా నిను బోల్లకిచ్చుటల్

ఈయలివేణి నాలిగ గ * హింపఁ దలం పుదయించెనేని భూ

నాయక ! నీవరోక్షమున * నామసుగుండె నృపుండు గావలెన్.

తే. గీ. అనిన గాంగేయు యక్షరాజు , నాత్మదలచి

వసుమతీపాలుఁ డెద్దియుం * జాలుబోక

చని నిరుత్తరుండై నిజ * సదనమునకు

సంతయుం గుండె * నిట్లు దుఃఖంతచింత.

నాదనామ కియ—ఆది

ప|| నేనేటికి వేటకై పోయి యుము- చుట్టిముంజేతితుది | నేనే|

అ|| మానుగాసత్యవతివేగంటి. దానిపై తగనివలపేలగంటి| నేనే|

చ రణ ము

దాశరాజు తనదాహితుని భూ-హుళుగా జేయుమని గోరనేల

దోసమనక గాంగేయు నేరితి-ద్రోసిరాజుడుగాంతాలోలత| నేనే|

ఉ. బాహుపరాక్రమాంచితుడు * పౌరవవంశవివర్ధనుండు, ఘో

రాహవదోహాలుండు నిఖ * లాస్త్రునిదగ్గణియైన వీత సం

దేహుని బాహువీతనయు * నేటికి నేనొక పల్లెదానిపై

మోహముచే నధర్మవిధి * బోలునె రాజ్యవిహీనుఁ జేయుటల్?

చ. నలువురు కేలిసేయ నిజ శ నందను డుండగ పెండ్లియాడిని
రమ్మగుణు నాకాతనయు * రాజ్యవిహీను నొనర్పజాల,న
య్యలికులవేణిపై గలుగు * నగ్గలపుం దమి సైపజాల, నూ
యెలవలె నూగులాడుమనఁమెద్దియు దోచదికేమిసేయుదున్

గీ. అనుచు వలవంత గుండు శంక రాజ్య
పాలనము సేయఁ డాహార * పానముల గ్ర
హింపఁ దొక్కింత నిదుర వోఁ శ డీవిధాన
మరసి గాంగేయుఁ దొక్కనా * డసియె నిట్లు

కన్నడ—రూపకము

ప॥ ఈవిచారమునకు హేతు - వేమో యెరిగింపుతండ్రి ||ఈ॥

అ॥ ప॥ దేవేంద్రవిభవనమున ధా - త్రీవలయుం బేలువాడ ||వీ॥

1. అవిధేయులుగారు పౌరు - లారము శాత్రవులు తేరు
భవదీయంబగు నాజ్ఞకు - సతికాలము లేదెన్నడు ||ఈ॥

2. ప్రాకటముగ నీకెందును - నీహరిని కోర్కెగలదె
నాకనదీసంభవుండ - నందనుండ నేరుడగ ||నీ॥

ఉ. వాడిమగండవా దివిజ * వర్గము సైతము దేరిచూడగా
నోడు, నిరంకుశుండవు; స * మున్నత చాపకళాధురీణతన్
బోడిమిగన్ననాడను శ * నూజుడ, లోఁగలవాంభిశంబు మో
మాడక దెల్పుమీక్షణము * పోయిమనోభిమతంబు దీర్చెదన్.

వ. అని పల్కు దేవప్రతుఁ గాంగలింతుకొని.

కేదార—రూపకము

ప॥ నాయనా గంగానందన - నలిన వైరికుల భూషణ ||నా॥

అ॥ ప॥ సాయక విద్యారహస్య సంవేదివి నీకెదురేది ||నా॥

చ రణ ము

1. ఏకపుత్రు డనపశ్యుడు * నెంచే నొకరూపలంగ్రు
నీకుదోడుగా బుత్రుల , నేబడయ దలంచినాడ |నా|
2. ఎనమండ గుమారుల గని - యనిమిషనది నిను నాకిడె
తనలోనే గలిపికొనిమె - తక్కిన కొమరుల నపుడే |నా|
- చ. మగటిమిగల్లువాడ వరి - మర్దన సాహసికుండ వాడు వె
న్నగ నటుగాన నీయునికి - నమ్మగరాదు, వివాహమయ్యెదన్
దగితెను నామనం బాక ని - తంచినిపై నది దాశపుత్రి, య
మ్ముగుదను నాకొసంగఁదల - పోయుచుఁదాననె నడ్డదిడ్డముల్
వ. అన విని గాంగేయుండు.

పూర్వకథ్యాణి — త్రిశ్రగతి

- ప|| నీమనోభిమతము దీర్తు - నిక్కమిదియె నా ప్రతిజ్ఞ |నీ|
- అ|| ప|| యీమెయి నాల్లెతేని - నెటులో సమాధానపరచి |నీ|
- చ|| ప్రతములు తపములుజపములు - పితృ సేవకు సాటిగావు
“పితృదేవోభవ” యటంచు - వేదము వాకొనుగాడే |నీ|
- క. అనివల్కి గంగ కొడుకొ
య్యఁ బయనంబయ్యె నంత - యమునకడను శం
తనుని వియోగముపై పమి
వనజాయత నేత్ర సత్య - వతి వనరు నిటుల్.

పున్నాగతోడి — మిశ్రగతి

- ప|| అందరానిపండ్ల - కాశింప ఫలమేమి
యల గాలిలోమేడ - లల్ల సార్థక మేమి |అం|
- అ|| కందర్పశతకోటి - సుందరు డా తేని
పొందు నాకెటు లబ్బు - మందభాగ్యురాల |కం|

చ రణ ము

నమ్మి నాన బోసుకొంటి - పేర్చి
నాటి రాచవాని మాటలు నిజమని
యెమ్మెయి రాడేమిసేతు బేలనైతి
నీవియోగజలధి - నెట్టు గడచుదాన

||న||

చ. పురుషుల నమ్మరాదు, పుపు * బోడుల నిర్మలచిత్తవృత్తులం
దఱచి, ప్రమోహబీజములె * దన్ వెదజల్లి యసత్యవాక్సయో
ధర జలధారలం దడిపి * దర్పకతాప నిదాఘతీవదు
ష్కర కిరణప్రసారముల * గాల్తు రభీష్టనవాంకురంబులన్.

తే. గీ. సత్యవతి యీవిధిం గుందు * సమయమందు
సురనదీ సూను డాపల్లె * దొరను జేరి
జనకు నభిమత మెరిగింప * గనె యతండు
తొంటియట్లంత దేవప్ర * తుండుబలికె.

ఉ. అక్కరలేదు నాకు పర * మాత్మువిసాక్షిగ రాజ్యమింతయు
న్నిక్కము మేదిసీవరుడు * నీ మనుమం డగుగావుత; నేను న
ట్టిక్కుల గెల్చి యాతనికి * దేజము పెంపును గూర్తుఁ గావునన్
దక్కుము సంశయం బభిమతంబొడగూర్చుమునాదు తండ్రికిన్

వ. అనిన విని దాశరాజును,

తే. గీ. ఆడితప్ప వెరుంగుదు * నది యటుండ
నీ కొమరులేని మనుమలే * నియు వివాద
మునకు ముందెన్న దేవత్తు * రని తలంతు
దీని కేమి చెప్పెదు సమా * ధాన మనఘ !

వ. అని పట్కు దాశరాజుం గని దేవప్రతుం డిట్లనియె.

ఉ. అరయ బెండ్లియాడిన గ * దా మరి సంతతి గల్లు పేరికే
మార్క బ్రహ్మచారినియి * యుండును పెండిలి మానుకొంతునా

సారసమిత్ర చంద్రముల * గాక్షిగ నమ్ముము; నీకు శంతన
తొరమణుండె యట్లుకను * కన్నులు కొండొకభాగ్యమున్నదే.

వ. ఇట్లురాజ్య పరిత్యాగంబును, బ్రహ్మచర్య వ్రత పరి
గ్రహంబును జేసిన దేవవ్రతుల బీష్ముడని పొగడుచు సురలు సును
వృష్టిం గురిసి రంత దాశరాజు సుతసిల్లి యొసంగిన సత్యవతిం
దొడ్కొని కరిపురి కరుగ శంకరుండును గాంగేయు నాలింగనం
బొనర్చి.

నోసి—అని

ప॥ కురుకుల వర్ధన - గంగానందిన - కొమరుడవన నీవే-నాకోర్కె
దీర్చినావ.

అ॥ప॥సరిలేరిముజ్జగము నీకొక-సంపావ్యజితేంద్రియత్వముననో॥కురు
చ రణ ము

రామ పూరు నరపతులు దక్క గల - రా! పుత్రులలోననే - పితృ
భక్తైరతులు ॥రామ॥

నామనోభీష్ట మీజేర్చితినా-రాతం ద్రీస్వేచ్ఛాజీవివిగమ్మయో ॥కురు॥

శా. ఆలోచింపగ నాకు నూత్రము వివాహంబేల నీయట్టి స
చ్చీలుండాత్మ జడుడనినిది ముములెంతేజంచలంబుల;గుమా
రా! లోకులను గాముకుండచుచుదూరం జూతు రిప్పట్టునన్
జాలింపందగు నీవానర్చిన ప్రతి * జ్ఞ లీప దేవవ్రతా!

వ. అన విని భీష్ముండును.

సీ. పలికి బొంకని మహా * త్ముల కాలవాలమై
కొమరారు వనితలు * కురుకులంబు

విష్ణుపాదమున నా * విర్భవించిన లోక
పాపని గంగాధ * వాని తల్లి

ధర్మతత్పరాడవై * ధరణి బాలించు శం,
తనుడవు నష్టా * తుండి వీవు

పరశువుం గయిబూను * పరమ మునీంద్రుడా

యగ్ని తేజడు జామ , దగ్ని గురుడు

తే.గీ. పరమసత్యవ్రతుండ దే , వ్రతుండ

నట్టి నేనెట్లు పట్టిన న పట్టువీడి

యమృతకిరణా స్వయభ్యాతి * నగ్ని గల్పి

ప్రతినగావించి తిరుగు చెప్పగిది తండ్రీ!

తే.గీ. ఆయురారోగ్యములు హెచ్చు * నాశలడంగు

యశముఁ బ్రాపించు, నడుగంటు * న్వాఙ్మహత

వెడలు మైన్యంబు తనుకాంతి * పెచ్చు పెరుగు

వలరు బ్రహ్మచారులకు నా * త్రైక్యమవల.

న. ఇట్లు పల్కు తనూభవు మనోఃశచ్చలత్వంబున కబ్బురపడి శంతనుండు సంతసింప నంత సమాత్యవరులెల్ల కరిపురం బలంకరింప నొక్క శుభ ముహూర్తంబున.

కళ్యాణి—ఆది

ప॥ సత్యవతిశంతనులవివాహముఁ జరిగెమహావై భవముగనయ్యెడ॥స॥

అ॥ప॥నిత్యసత్యవ్రతుడుగాంగేయుడునిరుపమానందవార్షిధిదేలగ॥స॥

చ రణము

ధరణింగల రాజన్యు లెల్లరుకు॥ పరికింపగ గన్నుల పండువుగా

మరివెంబునసామజపురమునగలముగుడలెల్లబేరంటముసేయగ॥సత్య

తే. గీ. లలితసత్యవతీశంత * నుల వివాహ

వైభవముగాంచి యానంద * వార్షిదేలి

రెల్లవారు దంపతుల దీ * వించి రంత

చేడెలు న్మంగళారతుల్ * బాడి రిట్లు.

మ హా భా ర త ము

భీష్మ విజయము

కాంభోజ--ఆదితాళము

ప॥ గురుశిష్యుల సంగ్రామకథ వినుడు
గురుతరానందమందుఁ డానాటి ॥గురు॥
అ॥ప॥ నిరతధర్మతత్పరుడు భీష్ముడా
పరశురాము గయ్యమున జయించిన ॥గురు॥

చ రణ ము

చిత్రాంగదుడు విచిత్రవీర్యుడవ! పుత్రులనిర్వరఁగనియెదాళ
పుత్రివారుయావనులుగాకుండ! జాయెదివిశిశంతనమహీవరుడు! గు
చ. జనకున కుత్తర కీయలు * సల్పి పదంపడి దేవవాహినీ
తనయుడునిల్పెఁ బేర్చిపెద * తమ్ముని సింగపుగడ్డెవై, నతం
డును సురసిద్ధసాధ్యగరుడోరగదానవమానవావళిం
గొనగొని చీరికిం గొనఁడ * కుంతిత ఘోర రణాభిలాషియై.

మంజరులు

చిత్రాంగదుడను గంధర్వవిభుడు । చెలగి మహాసమరమున
చిత్రాంగదునొకనాడు పోరాడి । చెనకెగురుక్షేత్రమున
ఆపగేయుడు విచిత్ర వీర్యరా । జ్యాభిషిక్తు గావించి
యాపై గాశీరాజకూతుల స్వ! యంవర మాకర్ణించి

తమ్మునకు వివాహమ్ముసేయగా - దలచి తా ధనుర్ధరుడై
శీఘ్రమ్మున రథమెక్కి యొక్కరుడు వా - రాణసీపురోన్ముఖుడై
చని యందు స్వయంవరమున మూగిన - జననాథులు వెఱగుపడ
కొన కక్కన్యల రథంబెక్కించు - కొని పల్కె విడుగులు బడ.

శంకరాభరణము—త్రిత్రగతి

ప॥ మీసమున్న నన్నడ్డుడు మీరోహరమ్మన్యులు ॥మీ॥

అ॥ ప॥ నాసహోదరున కిల్లాం - డ్రంజేసెద నీమువ్వర ॥మీ॥

చ॥ జగమున గాంధర్వరాక్షస - వివాహము లుత్తమములు

జగతీనాథులకుకాన - మగటిమింగన్నర్చి యిపుడె ॥మీ॥

సీ. అనిపల్కి కాశీ వి + భునకు జెప్పి బిరాన

నరుగుచో రాజు లె + ల్లరును దాక

నోడించి పెక్కుర + నగ్గాడి యేక వీ

రుండయి పోవ సా , ల్వుండు గదిసి

పటుసాయకమ్ములం + బ్రహరింప బ్రళయ రు

ద్రునివోలె భీష్ముండు + క్రుద్ధుడగుచు

విరధు గావించిన , విమనోరధుండు సా

ల్వుండును నిజపురం + బునకు జనియె

తే. గీ. నంత శాంతనవుడు క + న్యకల ముగుర

తమ్మునకు బెండ్లి సేయ య + త్నపడుచుండ

నందు బెద్దదియగు నంబ + యనియె నను ప

రించె సాల్వుండు సాల్వు వ + రించి తేను.

క. అన వినిగాంగేయుం డం

బను సాల్వునికొఱకు విడిచి + వరశుభలగ్నం

బున తన యనుజాతున కొ

య్యన బెండిలి జేసె నంచి + కాంబాలికలన్.

వ. అంత సంబంధము నాల్వనికడకేగి తా వచ్చిన విధ మెరింగింప నతండు “భీష్ముచే నంటంబడి రథంబున నుంచబడితివిగాన నిన్నొల్ల” ననుచు మందిరము వెడల నడిచిన నాపెయు భీష్మునికడ కేరించి తన యవస్థ నివేదించుకొ . శాంతనవుండును “నీవన్యాయ రక్తచిత్తపు గాన నిన్ను నా తమ్మునకు వివాహంబు సేయొల్ల” ననిన సంబంధము నుభయభ్రష్టయై కొనకు మున్యాశ్రమంబులపొంత తపంబానర్చునున్నోగింప నామెమాతానుహుంకగుహాశ్రవాహనుండును రాజుని వచ్చి తద్వృత్తాంతంబు నియోగను పరశురాము నాశ్రయింపజేయ నమ్మనానీయుండు నుంబను వెంటనిడుకొనిపోయి కురుక్షేత్రమ్మునంగల సరస్వతీతీరంబున నిడిసి దేవప్రతుంబిలువనంప నతండునయ్యెడకుంజనిజామదగ్గి నర్పించుచు.

శ్రీ రాగము—ఆది

ప॥ గురువరేణ్యతావకపల్లవమృను-చరణంబులకి వెనానమస్కృతులు
అ॥ప॥శరణాగతవత్సలుడవుకరుణా-శరధివంబుజాననతుల్యుండవు॥గు॥

చ రణ ము

విత్తమందున నిరాశయున్ సమగ-విజయంబును సత్యవ్రతదీక్షయు
చిత్తశుద్ధియున్ బ్రహ్మచర్యసం - సిద్ధిఁ గలనాశీర్వాదింపుమా ॥గు॥

సీ. మిక్కిలి కంటి నా , మింగొల్చి కఱకుట

ముగ్ధులవిద్య కడముట్ట * దెలిసినావు

బిరుదురామగల సం * బరము లొక్కెడ మాపి

కేలగాజలు దొడి * గించినావు

తూలించి మన్నుండ — నేలనాల్లు చెఱంగు

లొగి బాపలకు దాన * మొసంగినావు

యెకిమిండ రక్తపు * టేలులం బాజించి

పితరులం దృష్టిగా * వించినావు

తే. గీ తపసి మిన్నపు నాల్గు వే * డము లెఱుంగు

దిట్ట వాత్సైక వేద్యుండ * పట్టి నీకు

దిన్న నగు భక్తి భాగీర * ధీసుతుండు

శిష్యపరమాణు విదే నమ * స్మృతి యొనర్చు.

వ. అన విన జామదగ్ని దేవవ్రతుం జేరడిసి బుజముఁ దట్టుచు,

ఉ. నీసుగుణంబు లన్నియును * నే విని సంతస మందుచుంటి నెం

దే సరిరారు నీకొరులు * నేరిచి రియ్యిపువిద్య నాకడన్

భూసుర భూమిసాన్వయులు * బోలరు నిన్నెవరైన గాని కా

భాసు ! భవన్నిమిత్తమున * భవ్యయశం బానగూడె నాకునున్.

ఉ. తమ్ముని పెండ్లి కడబను వృ * థా గొని తెచ్చి పతిత్యజించినా

విమ్మెయి తాననాథయై * యేడ్చుచు నాశ్రమమందె, నన్నపా

యమ్మగు నాడుదాని యుసు * రంటిన దుర్యశ మబ్బుఁ గావునన్

దమ్మునికిచ్చి పెండిలియొ * నర్చుము నాపలు కాలకింపుమా.

వ. అన విని యాపగేయండును.

.మలయమారుతము - చతురశ్రగతి

ప॥ తెలియనిదేమున్నదిసర్వజ్ఞులు-కలితధర్మవేత్తలుగురువర్యులు॥ తె॥

అ॥ప॥ వలపుగలదుసాల్వనివై తనకని-పలికినందునపరిత్యజించితిని॥ తె॥

చ రణ ము

చనువుమాలి కోపించినం జెప్ప - జూగాని కాలాహివిధంబున

నననురాగ దాంపత్యముకులనా-శనకారణమగుగాదేదలంపగ॥ తె॥

తే. గీ. సమధికాశ్రితపక్షపా * తమున నిట్లు

లంటిరేకాని వాసుదే * వాంశజులు భృ

గూత్తములునైన మీకు శి * ష్యుడను నాకు

తప్పపనిసేత గల్గునే * యెప్పుడైన?

వ. అన విని జమదగ్ని కుమారుండు కోపియై

ఉ. ఈ వనితా లామయెడ * నించుక లోషము గల్గబట్టియే
 యీవిషయంబు మానవకు * నిట్టుల వచ్చుట మేము పెప్పటలో
 నీవు తృణీకరించుటయు * నేడు తటస్థము లయ్యె; మూర్ఖులై
 తే విడు మంతమాత్రమున * కీచె నధోగతిపాలు జేసెదే!

చిలహరి - చతురశ్రగతి

ప॥ నాయానతీ జవదా పెదవా-నన్ను నీవెటుగ వా శాంతనవా |నా|

అ॥ ప॥ సాయకాగ్ని పాజ్ఞేసి నిన్ను నీ

సహజస్మిని నమయింతు నిప్పుడే

|నా|

చ రణ ము

వీరుడనని గర్వించితివా నను - భీరునిగా భావించితివా |వీరు|

పోరినాపరశుధార తెలియ వా-యోరినిమిషమాత్రమునపాలియవ|నా||

తే.గీ ఈచె కీవెద్దియే గతి * జూపవేని

యెవ్వడేని మఱొక డాద * రింపజేని

దురిత మీయమ యావన * దుర్మదమున

సేయఁ దద్దురితంబు ని * జ్ఞెందుజమ్ము.

తే. గీ. సహజవై రంబు డ్మత్రియ * జాతియందు

నాకు గల దది మాను కొ * న్నాడ కొంత

కాలమున నుండి ఛాత్రులు * గా గొని మముఁ

జెనటివై యొడలో రగులజే* సితివి మరల.

వ. అని తలుకు జామదగ్నిం గని భీష్ముండును

ఉ. అంటిరిగాని సేయగల - రా సమరమ్ము గుహారుతోడ, ము

క్కంటికి సాటివచ్చు మొన * గాడవు నీ కెదు రేది ? పోర న

జ్ఞెంటిన మీకు గల్లునొకొ * కీతిని నేను జయంబు నంది పే

ర్నింటిన యేని యాపయిని * లోకులు కాకులు గేలిసేయరే ?

తే. గీ. అనిన విని జామదగ్ని కా * లాసలంబు

వోలె మండుచు మొనలేర్చి పో * ర రమ్ము

వేగ వాక్కురతల్ గట్టి | పెట్టు మనగ
కనలి యిట్లనె గురునితో | గంగకొడుకు.

కేదారగౌళ—ఆది

ప|| నీకటపినయానాటి మేటి విలు-నేరుపుజవి జూచెదవోగురవ ||నీ||

అ||ప||భూసురుడవు, గురుడవు, పూజ్యుడవని-నేసందేహించితినింతద
నుక నీసమరము తప్పకవచ్చెగాన-నిల్చితినితోననిసేయగ ||నీ||

చ. ఇరువదియొక్క-మాఱు లవ | నీశుల గెల్చితి నంచు సారెకున్
గరువము లాడుచుందు వట! | నాఁ డరికుండురవారవీరకే
సరి సురవాహినీసుతుడు | శాంతనవుం డుదయింప కుంటచే
బిరుదము సెల్లె జెల్లవిక | బీరము, లీవును నన్నెంటుంగవే

తే. గీ. సేనలేటికి మున్ను మీ | సేవజేసి
నే గడించిన విద్యయే | నేడు నాకు
సమగతలమందు నిలుచు తా | సటగ, విజయ
కరము తావక పదభక్తై | గురవరేణ్య!

క. అనిపల్కి సర్వమయ్యది
చనుడెంచియు విన్నవించి | సత్యవతికి! నా
య్యనవచ్చి రథముడిగి వా
కొనియెన్ గాంగేయుడిట్లు | గురువర్యుని తోన్.

నీ. భృగుకుల కీరవా | ర్షిధి పూర్ణ చంద్రీయ
పరశురామాయ తు | భ్యం నమోస్తు
సజ్జన స్తుతిపాత్ర | జమదగ్ని పుత్రాయ
పరశురామాయ తు | భ్యం నమోస్తు
సమరశోషిత సమ | స్తథరాధి నాథాయ
పరశురామాయ తు | భ్యం నమోస్తు

అఖిలాశ్రు శశ్రు వి | ద్యా రహస్యజ్ఞాయ
పరశురామాయ తు | భ్యం నమోస్తు

తే గీ పుణ్యశీలాయ భూరి త । పోధనాయ
 సచ్చిహనంద రూపాయ । శాశ్వతాయ
 గురువరేణ్యాయ ధారుణీ । సురవరాయ
 వాసుదేవాంశజాయ తు । భ్యం నమోస్తు

తే. గీ. నేను రథమంగుమీగు ట్లో । ణీతలమున
 నిలిచి యుద్ధంబునేయుట । నీతిగాదు
 మీ రరద మెక్కు దురో? నన్ను । తేరువాయు
 మందురో సెరివిడు చు । హానుభావ.

ప. అనిపల్కుగాంగేయుగని సంతసించుచు నత్రపసిజేడిట్లనియె.

భాగు—అది

ప॥ కరమానందిచితిని భక్తికి-గాంగేయా భువనత్రయగేయ
 అ॥ప॥ నతినమస్తార మొకరుపకు న్నెడ-నినుకపించిచ పునునీపాటికి ॥క॥

చ. భళిభళిరా భారతవీరుడవు-భాగ్యమేమందు నాశిష్యుడవు
 బలునోములు దానేమినోచెనో-భాగీరథి నిన్లంగ నట్బాయి॥క॥

క. అని పల్కి జామదగ్నియు
 మునుకొని రథమెక్కి సమర । మున ముంగట భీ
 మ్మునిపై శరవర్షము గురి
 సిన వయ్యని రథము చెంత । జేరకయుండన్.

తే. గీ శంతనసుతుండు వారించి । సరగనొక్క
 భల్లమున భృగురాముని । విల్లు విలుగ
 గొట్ట నొండొక విలుగొని । కువీతుడగుచు
 రాము డేసెను దీవ్రమా । గ్గణశతంబు.

క. సాయక నికరమ్మున గాం
 గేయుడు గురువంగకములు । గిటిగొన నేయన్
 గాయమ్ము సుడివడన్ మూ
 ర్చాయత్తుండగుచు సోలె । సరదమ్ముపయిన్.

ప. అంత గొంతతడవునకు మూర్ఛదేరి.

నాట—చతురశ్రగతి

ప॥ వీరుడగుదువు గాంగేయానా! విల్లును నిమిమూర్చిల్ల జేసితివి॥ వీరు॥

అప॥ లేరునీకన్నముల్లోకమ్ము పోరినన్నోర్పు శూరమ్మయ్యలు! ఏ

చ రణము

బాగు బాగు, గర్వింపవాదునీ! పడుచుదనపు బింకమ్ములు మానుము
సాగవింక నీయాటలానాకడ! సరికేటితోడనే నీయాయువు! వీరు!

తే. గీ. అనుచు మరుదస్త్రమే మగు + హ్యకశరమున
దానివారిం చె శంతనా + తృజుడు మఱియు
సావకాస్త్ర ప్రయోగము + వారుణాస్త్ర
నిహతిభంగించె దాని మా + నియును గినిసి.

తే. గీ. సాయకంబొందు భీష్మ వ + డ్దస్థలమున
నాటనేయగ నొచ్చి శం + తనసుతుండు
నరదమున సోలిపడియె నం + తంత నున్న
తపసు తంబయు నార్యులై + తన్యముడిగి

తే. గీ. కురుకులుడు మూర్ఛదేతీ భృ + గుప్రవరుని
మగిడి సాయకధారాని + మగ్ను జేసి
కసిపోరాడ నిట్టు లి + ర్వదియు రెండు
దివసములు సెల్లె మఱునాటి + బవరమందు.

మంజరులు

గంగకొడుకు మూర్ఛిల్లఁ జేయ భర్తవుడు దెలిసి కృతిమించి
గాంగేయున్ మూర్ఛిల్ల జేసె బర్తవుడుసూతున్ వధించి
తెలిసియొక్కింత బోరిభ గీరధీసుతుడు నాటిరేయి
కలలో వసువులు మోహనాస్త్రమిడ గన్ను దెఱచి దళవాయి
మరునాటి కయ్యమునఁ దస్త్రమున్ గురునిపై నేయగడగ
దరికేగుదెంచి నారదుడు తత్తరమునం బల్కెవడిగ.

భైరవి - రూపకము

ప॥ ఏయకుమేయకుమోగాం । కేయమోహనాస్త్రంబిటు ॥తేయ॥

అ॥ ప॥ ఓయన్నాగురుడు దీని । కుపసంహరమ్ము దెలియఁ ॥తేయ॥

1. గురునవమానించుటెపుడు । కూడనినిసిబోంట్లకు
కురుకుల వర్ధకుడ వస్త్ర । కోవిదుడవు నీతివిదుడ ॥వే॥

2. పరశురాముకడ నేచ్చిన । శరవిద్యయె చూపుదునని
స్మరియింకితి వన్యతత్త ॥ శర మీవిధి సత్యరతుడ ॥వే॥

ఉ. మీరిన కౌతుంబునను • మీగురుశిష్యుల సంగరంబు గ
న్నారఁ గన నివమానచరు • తై సురలాకసమందు నిల్వగా
వీరుడనై, ధనుర్నిగమ • దీతలకెల్లను మిన్నవైవసు
స్మరితమోహనాస్త్రమున • సత్యముదప్పి గురున్ జయించెదే.
వ. అనవిని కురుప్రవరుడును.

తే. గీ. 'గురునితో నాపగేయుండు • గ్రుద్దులాడె'
నన్నమాట రానేవచ్చె • ననఘ! మోహ
నాస్త్రమేయక మానినే • మైనగాని,
శంతనుసుతుండు రాముచే • జావవలయు
కానిచో లొంగవలయు భా • ర్గవుడు నాకు.

క. అనిన విని వారదుడు గ్ర
న్నన వసువులచేత భీష్ము । నకు జెప్పింపన్
వినెనాతడు, జమదగ్నియుఁ
బనివడి నందనున కిట్లు । వాకొనె నంతన్.

కాంభోజి—ఖండగతి

ప॥ చాలి పురూ పోను । శాంకనవుతో నేడు
సామాన్యు డితడు గాడు । భువన త్రయవీరుడు ॥చా॥

అ॥ ప॥ పోలదీ దీర్ఘవైరము విప్రజాతికొగి
యాలింప లేదెనిపు గ్రా । హృగాన్యక్షణం కోభమున ॥చా॥

చరణము

విసివి వేసారితివి-పసుచుతీనాయకుల

గసిమసంగిరణంబుల - నిరువదియొక్క-మారు

||వి||

వసుమూర్తి నితని నీ - పశముగాదు వధింప

స్వచ్ఛందజీవి యశిడు నా - తండ్రి నామాటలు విని

||చా||

తే. గీ. శాపమును చాపమును చాఖ్య | సాధనములు

శత్రువధకునై బ్రాహ్మణ |క్షత్రియులకు,

బాపలము తాపసుల మందు | సాపకృత్య

మేటికీమనిసేత శాం | తింపమయ్య!

క. జమదగ్ని పరశురాముని

సమరము మానుమని చెప్ప | సమయంబున న

య్యమర నదీసుతుడు జని

నమస్కృతి యొనర్ప గురుడు | నలరి యనె నిటుల్.

ఉ. అంచిత బాహువిక్రమస | హాయడనై నవమోనాస్రమా

రించి ననున్ జయించితివో | కిండుక బంటుతనమ్మునన్ గుర్రా

న్నించెను శిష్యుడగుచు నిను | మింటను మేదిని సన్నుతింప నా

లించుచు గర్జపేయముగ | నే మనుగుం జరకాలజీవిన్

వ. అనిపల్కి యంబంగని.

ఉ. వాడిమగండు వీనిగెలు | వంగర మేరికి నైనగాదు, పో

రాడితి శక్తికిన్గిలి, | యంతయు నిష్కామయ్యె, పొమ్ము నీ

వేడకుబోయెదో యచటి | కెంతయు బజ్జకు బెన్గులాడితిం

బోడిమితప్పె గార్యమిక | బోడ పరాభవ మెన్నిభంగులన్.

వ. అని పల్కినంబయు దపంబు పెంపున జన్మాంతరంబున

నైనను భీష్ముని వధింతుననుచు యధేచ్ఛంజనియెనంతబరశురాముం

డును గాంగేయుని వీడ్చొలిపి మహేంద్రై లంబునకుంజన్ భీష్ముండు

నిల్లుసరి తద్వృత్తాంతంబెల్ల సత్యవతికినివేదించి సంతసంబున నుండె.

మ హా బా ర త ము

శ్రీమద్భగవద్గీతా ప్రథమోధ్యాయః

పాండవ జననము

యమునాకళ్యాణి—ఆది

౪॥ పాండవ జనన కథవినుడు శ్రుతి-పర్వముగావినుపింతునేడుకురు॥పా
అ॥౪॥ పుండరీకాక్షుబావమరందులు-భండన్లపండితులగ్ని తేజలా॥పా

చ రణ ము

కామినీ భోగరసలాలసుడై-కాశీరాజతనూజలం దగిలి

కాముకేళి మితిమిరి జేలుచుం-గలసె పెద్దల విచిత్రవీర్యుడున్.

నీ. అంత సత్యవతి శో శో శార్ణవ మగ్నయై

యనెనొక్కనాడు శాం ర తనపుతోడ

నాయనా! గాంగేయ ర నీయెఱుంగని దెద్ది

నీహోదరుల్ మగ, జించిరట్లు,

కురువంశమునకు నొ, క్కరుడవే మిగిలి యు

న్నాడవు, ముగియునీ శోడనదియు

కువలయాపుడుమొద, ల్కొని నేటివఱకు వ

చ్చినవంశ మింకె వి । చ్చిన్నమగును.

తే. గీ. శల్లిదండ్రుల నుడి జవ । దాట వెపుడు

మత్ప్రియంబుగ ధారుణీ । మండలంబు

నీవ చేకొని యేలుమో । యీ కుమార!

తగవినాహమ్ముగమ్ముసం । తతిని గనుము.

వ. అన విని భీష్ముండును

తోడి—త్రిపుట

ప॥ ఆదితప్పట దోషమగుగద-అమ్మరో! నీవే యెటుంగుదు ॥వాడి॥

అ॥ ప॥ నాడు రాజ్య పరిత్యాగమున్-బ్రహ్మచర్య వ్రతదీక్షయున్
జరుప బ్రతినయొనర్చి నేడి-జాడ నడచిన బరిహసింపరే ॥అ॥

చ రణ ము

హిమకరుడు వైత్యమర్కుడు తే-జముహుతాశనుడుష్ణత్వమును
క్రమత విడిచిన విడుతునేనా-గైకొనినవ్రత మెన్నడేనియు!నాడి-

క. నాదగు శపథంబూరక

పోదు, పృథివ్యాది పంచ * భూతమ్ములు గం

ధాదిగుణమ్ముల విడువని

మాదిరి మత్స్యత ప్రతిజ్ఞ * మానదు తల్లీ !

ఉ. హైహయ కారణంబున ధ * రాధిపున్ వధియింప నెల్లరన్

బాహుపరాక్రమాంచితుడు * భార్గవరాముడు లోకమంతయున్

బాహుజశూన్యమై వెలయు * షట్పున సంతతి నిల్పి రంచితో

తాహ మొర్ప బ్రాహ్మణులు * తస్మైతరాజకులాంగనాళికిన్

సీ. కావుననుత్తమ * క్షత్రియ క్షేత్రము

లందుజనించి బ్రా * హ్మణులవలన

గల రనేకలు వంశ * కరులగు క్షత్రియుల్;

మహితాత్ము ననఘు ధ * ర్మస్వరూపు

విప్రోత్రముని జిత్ర * వీర్యకక్షేత్రము

లందు సంతతి నిల్పు * మని నిలుపుడ

మనిన నాలించి స * త్యవతి పారాశర్య

జననంబు దెల్పి భీ *ష్మనకు నమ్ము

తే. గీ. సింద్రు డీవంశముం బ్రతి *ష్ఠించునందు

వ్యాసభట్టారకుం దలం * పగ నతండు

పింగళజటాభరంబు వె * లుంగ, నీల

విగ్రహారాళగుచులు దీ * పింపవచ్చె.

వ. వచ్చిన మానింగని

ధన్వాసి—రూపకము

ప॥ అక్కటగల్గి తలంచితి-నన్నా ని వ్వపసిమిన్ను |అ|

అ॥ ప॥ నిక్కపు మానిసిని గాన - నీవగుడెంచితివి మంచి ||అ||

1. ఆవిధి గంధర్వనిహతు-డై చనె చిత్రాంగదుండు
జీవమ్ముల్లొరగె నా వి - చిత్రవీర్యుడున్ తయచే ||న||

2. వినుమీవంశము నేటికి * విచ్చిన్నము కానయ్యెను
నినుడలంచితిం గావున - నీవీకుల ముద్ధరింపు ||మ||

ఉ. ఆయతీర్తి దండీకి బ్రదికి యం బాసరింప ప్రతిజ్ఞ తేసి గాం
గేయుడు వెండ్లి మానుకొనె, శ్రీ కేవల మీకురువంశ మాగి పో
నాయెను, శాస్త్రసమ్మతమె *యా గద? యంబికయందు దేవర
న్యాయమై నపుత్రజన * నం బెలయించి కులంబు నిల్పుమా.

వ. అన విని వేదవ్యాసుండును.

ఉ. ఆకలముల్లసింతుచు వ * నాంతరభూము, దుర్మదేంద్రియో
ద్రక్షకము రూపుమాసి నియ * తిన్ విషయములపొంతబోకదూ
రీకృతపాపులౌ మునివ * రేణ్యుల కీతగులమ్ములేల? కార
తాకనకాభిలాష జడ * దారులకుం గడుదూర మమ్మరొ! !

ఉ. తాలిమి తన్ను గన్నతలి , దండ్రులు జెప్పిన యట్లాసర్పుచో
నాలుగు వేదము ల్పదివి * నంత ఫల మ్ముచితజ్ఞురాల వా
వేలుపుటవ్వ బోలుడవు , వెన్నెల రేచి కులంబు నిల్పుడు
స్నీలలితోక్తులం బరిగ | నెంచి మనీషులు మెచ్చునట్లుగన్.

తే. గీ. అనిన విని నాటిరేయి స | త్యవతి యరేప

ముతుమతియు శుచిస్సోతయు | మతిమతి యగు

నంబికన్ వ్యాసుకడకు గు | లంబు నిల్చు
సగు తనూభవు గనుమంచు | నవ్వలయు.

మంజరులు

మునినాథుని కపిలగడ్డమ్ము జడ-లును గన్నులు బరికించి
కనుంగవ మొగిచి తెఱవకయుండెన్-మహాస్థన నేవగించి
దానికిం బుత్రదాంబుసేసి-శంసిచునె సత్యవతికి
దీనికంధుడగు కొడుకుబుట్టు మా - శృంగోపమున నని యులికి
మఱునాడంబాలిక నంపనాపె - వెఱచి వెల్లనై యున్న
బరికించి పాండురోగి పుట్టునని - పలికె నత్తపసియిన్న
అంబికకున్ ధృతరాష్ట్రుడుదయించె - నంధుడై మహాబలుడై
యంబాలికకుం బాండురాజుదయ - మయ్యె బాండుదేహుండై
కలన సత్యవతి మనమ్మున

ప్రవర పరాశరతనూజు | బ్రాధించి సుల

తనయుక్తుడైన పుత్రుని

గమముని నియమించె నంబి | కను లా మరలన్

క. రోసి మునీంద్రు నవ్విక్రృత | రూపము నారసి నెమ్మనమ్మునా
దాని నలంకరించి జడ | దారికడన్ శయనింప బంచెవన్
వ్యాసున కిష్టభోగము ల | వారిగ గూరిచి దాని తృప్తునిన్
జేసి తనూజు నొక్కని గ | నెన్ విచరున్ సమవర్తిసన్నిభున్.

౪. అంత ధృతరాష్ట్ర పాండుకుమారులుభీష్మాభిరక్షితులై పెరుగుచు
మహనయనానంతరంబున నధ్యయనంబొనరించి సర్వవిద్యాపరిపూ
ర్ణులై యున్నంత గాంగేయుం బాబికేయుని రాజ్యాభిషిక్తుం
గావించి, విల్లును విదుగుబుద్ధియును సహాయంబుగా రాజ్యంబు
ధక్కించుచున్నంత హస్తీపురంబు రాజధానిగా ధృతరాష్ట్రుడు
రాజ్యంబుజేయుచు నారూఢయావధుండగు సంత శాంతనవుం

డతనికి గాంధారపతియగు సుబలుకూతు గాంధారియును సుందరీ
మణి బరిణయంబు గావించ నా గాంధారియుం బరపురుష సంద
ర్శనంబు పరిహరించి నేత్రపట్టంబు గట్టుకొనియుండె నంతనాంచి
కేయండు శ్యామలకుండగు శకునిసహితంబుగ గరినగరంబున కరు
దెంచి యేకలగ్నంబుననధికసంతానంబునుగననద్యవతమున్నగు
మరదండ్రుం బదులడను మతీయు నూర్లురు కన్నియలను వివా
హంబయ్యెనింతలోయాదపవిషుడగుశూరుం డనువాడు తనపెద్ద
కూతురగు వసుదేవు డెలియలిం బృథయనుదాని నపుత్రకుండగు
కుంతిభోజునకుగూతుగానొసంగనాపెయదండ్రుం టికరుడెంచు
నతిధిజనులకు మృష్టాన్నంబు బెట్టుచు నొక్కనాటతిధియైవచ్చిన
దుర్వాసునకు గోరిన యాహారంబు పెట్టిన నమ్మనియుదృప్తుండై
యొక్కమంత్రం బుపదేశించి యా మంత్రంబున నే వేల్పు
నారాధింతు వా వేల్పు నీగోరినపుత్రుల నిచ్చునని యెఱింగించి
యధేచ్ఛం జనియెనంత నాకన్యయు తన్మంత్రశక్తివిఘ్నంగదలచి
యొక్కనాడేకాంతంబునగంగకడకుజనిమంత్రపఠనంబొనర్చుచు
నాదిత్యంజోలు కుమారుంగన దలంచుచు భాస్కరునకర్ణ్యమెత్తి
యిట్లు వినుతింపదొడగె.

జంఘూటి—చతురశ్రగతి

ప॥ దేవ దేవ శరణాగతరక్షణ-దీనపోషణపూషానమోనమో॥దేవ॥
అ॥ప॥ సేవితాశేష దేవనికరరా-జీవబాంధవప్రభోనమోనమో॥దేవ॥
1. ఆదిదేవ సకలాగమసన్నో-వేదవేద్య పరమాత్మా నమోనమో
మోదితాఖిలచరాచరభూతేషు-ముదాయదినేశానమోనమో ॥దేవ॥
2.సూర్యచంద్రకరభా-మామనోహర-సుప్రసన్నపరంజ్యోతిసమోనమో
ఘోరపాతకవిమూఢభక్తజన-పారిజాతభవమూరనమోనమో ॥దేవ॥

క. అవి ప్రాప్తించిన కుంతీ

వనజాయితనేత్రకడకు । వచ్చే నినుండున్

గని ఘనలజ్జభయములు

బెనగొన గేల్కొచ్చిపలికె । పృథ భానునితోన్.

చ. నిలువు మొకింతదూరముగ । నీకిది ధర్మముగాదు, బాల్యచా
పలమున ముందురానగు న । పాముమొఱుంగక మంత్రపున్ విగిం
దెలియ నినున్ స్మరించితిని । తేకువమాలి, దయామయుండ వీ
యలజడిమాన్సు మెలకవని య్యెమహాత్మ్యమింపుమాననున్.

ఉ. మాటికి 'కుంతిభోజని కొ । మారిత పెండిలిగాకమున్ను తా
జేటును బాటెఱుంగక యి । నీ! చెడుదారి జరించెనంచు గ
నాఁటుగ నమ్మలక్కలు బ । జారున జెప్పకొనంగ జూతు రీ
లాటివి' నూరునోము లొక । అంకునఁ బోవుగదా దివాకరా !

ఓ. చాలి నిజనిజమ్మల వి । చారణసేమగలారులేరు, క
ల్లోఁముదెంచి తప్పనుటె । లోకులనైజము; గడ్డిపోచకుం
బోలనివారు పైతమును । ముందున కీడ్తురు కాలుద్రువ్వి క
య్యాలకు, నాడువాండ్ర తగ । వందరు దిద్దగ పెద్దలేజమి.

గీ. ఇంతయేటికి లోకులే । మేము కూడి

పోసుకొందు రటంచు వా । పోవనేల ?

గంగలోఁ దానమాడగ । గదలివచ్చి

యింటికిం జంక బిడ్డతో । నెట్లుపోదు ?

భూపాల—రూపకము

ప॥ ఏమానవజాతి దాన-నీవోబృందారకుండ

అ॥ ప॥ యీమాదిరి తగులంబెం । దేనిగలదె సర్వజ్ఞుడ ॥ నే॥

1. సకలజగంబులకు నీవ-పాక్షీభూతుడవుగాన

ప్రకటనకన్య కావ్రతమ్ము । భంగింతువె యీవిధమ్ము ॥ యే॥

2. నాయపరాధము నైపుము-నాకీయలజడి బాపుము
నీయంతటివాని కెట్లు - నేరుతు నీతి విధింపగ

||నే||

తే. గీ. తానయై తలనిడుకొని । కానిమాట
కన్నవారికి దలవంపు । గాఁ జరమ్ము
బ్రతుకుకన్నను నభిమాన । పతియటన్న
పేరువడి యొక్కపూట జీ । వింప మేలు.

ప. అనవిని భానుండును,

సీ. పాలితి రమ్మన వచ్చి । పొమ్మన బోవ నీ
యింటిబంటని యను । కొంటివేమో ?

యూరకేబోవు న । న్నారసిదేవతల్

పరిహసింపరా ? మంత్ర । పటిమ చెడదా ?

దేవమానవుల కెం । దేనిట్టి సంబంధ

మన్నట్టు దృష్టాంత । ముఱును గలవు

కను మహాల్యాకచీ । కాంతులకూటము

కన్యకాత్వమ్ముభం । గమ్ముగాదు.

తే. గీ. దాశకన్యకతోడ బ । రాశరుండు

తగులొనర్పడె ? తెలియ కుం । డంగ నొరుల

కీరహస్యమ్ము గాపాడు । భారమెల్ల

నాయదియె, సంకయింపకు । తోయజాక్షి.

క. అనిపల్కి కన్యకాత్వం

బసపాయస్థితి వహించు । నట్లు వరం బి

చ్చి నవాంభోజహితుండు

స్వతనజాయచారులోచ । నం గరుణించెన్.

కళ్యాణి—ఆది

ప। సద్యోగర్భంబునబుత్తుడొకడు-జననమయ్యెగుంటివనితామణికిప।

అ।ప।ఖద్యోతనమాన తేజముసహజ-కవచకుండలయుగమ్ముదీపింపస

చరణము

చెన్ను మీరు నమ్మొముసొంపై న-కనుదోయి బంగారు మైచాయయు
పున్నమ వెన్నెల నేలు మనుపాల-బుగ్గలున్ సన్న నాకానుగల్గి ||న||

క. అంతనొకంతకు గుంతియు

సంతోషమును విచార - సంభ్రమభయముల్

వంతగ దన్నలముకొనన్

గొంతవడికి బాలునెత్తు - కొని తలపోయన్

నీ. శిశువు నెత్తుకయిల్లు - జేరుదునా? తల్లి

దండ్రులు నన్నస్య - భాతలంతు

రీ తనూజాతునిం - దే డించిపోదునా?

కర మటు సేయగా - గాభ్యురావు

మంత్రప్రభావసం - భపుడీతడందునా?

నామాట లెవ్వరు - న్నమ్మబోరు

మఱి యీ రహస్యమె - ల్లరెఱింగిరా యవి

వాహితనై యుండ - వలసివచ్చు

తే. గీ. మాని నాకేటి కీపాడు - మంత్రమిచ్చె

నిచ్చెబో దీని నేఁ బరీ - ఊంపనేల!

కనులు దెఱవని చిటుతపా - పని ద్యజించి

యకట ! నే గుండె.రాయి జే - సుకొనవలసె.

ఉ. కాంతలకేటి కీతగవు - గాని యనర్థములీ రజస్వలా

సంతరపున్ వివాహములు - యావనదుర్మదమీరహస్యపున్

సంతరిగూర్చు నెద్ది కలు - మప్రదమై మరణప్రదమ్మునై

యంతయసేయు వంగడము - లంగజుధాటి వశంబె సై పగన్.

న. ఇట్లు విచారించుచు గావుకావని యేడ్చుకొమరుంగని

ఉ. ఏడువబోకు మూగడిలు - మేడువకేడ్వకుమోయి తండ్రి! నే
చూడగలేను, కోపమున - జట్టములు న్నను కొట్టి తిట్టి రా
చాడగనిమ్మ, పట్టి సరి - వారలు నన్వలి బెట్టనిమ్మని
న్నీడ త్యజించి పోవను జ - మీ నినువంటి కుమారు డబ్బునే
వ. ఇట్లూరడించుచు నెద్దియుం బాలుపోక వగచుచుండ నం
తలో నాదిత్య ప్రేరితంబయి యొక్క పేటిక నదీప్రవాహ వేగమ్మున
దనయొద్దకువచ్చిన నందు తనపట్టింబెట్టి యిట్లు సంతాపింప దొడంగె

నాదనామక్రియ—త్రిపుట

ప॥ కఱకురక్కసికన్న కుంతియె - కఠిమరాలుగదా తలంపగ ॥కఱ॥

అ॥ప॥ చిటుతపాపని గంగకర్పిం - చితివి నిను నాచేతులారగ ॥కఱ॥

1. మరలనిను బరికించు పున్నెము - దొరకునో దొరకదో గావున
కొఱకదీఱగ బాలు ద్రావుము - కొడుకనాయుడుకెట్లుదీటునొ॥కఱ॥

తే. గీ. కమలహిత సుధాకరులు గం । గా భవాని

భూమిదేవియి హతి పంచ । భూతములును

నాగమమ్ములు దిక్పాలు । రాదరించి

కరుణజాతురు నిన్దసి । గందనీక.

తే. గీ. అనుచు దీవించి పేటిక । సంబుమధ్య

మున విడన్ సూతుడొక్కండు । గని, కొనిచని

పత్నియగు రాధకిచ్చె నీ । పగిది గర్భ

దలరుచుండెను సూత గృ । హంబునందు.

శా. అంతం గొన్నిదిసంబులేగునెడ న ! య్యాంబాలికేయుండునుం

గుంటిమాద్రుల బెండ్లియాడి నిఖల । ట్రోణీశులం గెల్చి ని

శ్చింతంకేసె శతాశ్వమేధిగ సము । తేకంబుతో నగ్రజున్

తిరితర్వాణులు సన్నుతింప నఖలా । శాధీశ సన్మాన్యుడై.

మంజరులు

పాండురాజొక్కనాడు వేటకై-వవికేగి సతీయుతుడై
చండాంబకహతి మృగమిధునంబు-జంపె దైవోహతుడై
మృగరూపధరుండగు కిందిముడను-బుపివరేణ్యుడు శపించె
జగతీశ ! ప్రియాసంగమమున బం-చత్వముం బొందు మంచు
మనుజాధిపు డయ్యది కర్మఫలం-బని తెలచి బిట్టువగచి
కొనకు విరాగం బంది శతశృంగ-మున దపము సేయదలచి
చని సర్వసంగ పరిత్యాగియై-సర్వభూతసము డగుచు
ఘనతపోనియతినుండ యొక్కనా-డనె సతులతో వగచుచు.

శుభపంతువరాళి—తివుట

ప॥ అనుభవింపక తీర దేరికి-ననితలారా ! చేసినకర్మ ||మను||

అ॥ప॥కనుగొనన్ సుఖదుఃఖములకన్ । గర్తలెవ్వరు? కర్మవశమగు

1. శూలపాణి కపాలి యగుటయు-సోమ-డటు క్షయరోగియగుటయు

కాలకర్మవశములుగావే-చాలునీయైహికసుఖంబులు ||అను||

చ. రమణులపొందు పెద్దపులి । లాగున భీతికి హేతువయ్యె, కా

మము నడివేసవిన్ జలముమాదిరితగ్గె, విరాగమే శర

ణ్యము మరణించు రోగి కక । టా ! హరిసంస్మరణంబువోలె,బం

ధమువడి కాలకర్మవశ । తన్ బ్రతుకిట్టుల మారె నేటికిన్.

ఉ. ఇంతకు దైవసూత్రమున । కెవ్వరు గర్తలుగారు, పాండు భూ

కాంతునియావనం బడవి । గాన వెన్నెల చందమాయె, నీ

వంతునఁ దప్పరాని బల । వంతపు సన్యసనంబు వచ్చె నిం

కెంతని సంతసించు దుద । కెందులకుం గొఱగానివాడనై.

వ. ఇట్లు విచారించుచు గులసతు లూరడింప నూరడిల్లి కొనకు శత

శృంగంబున కుత్తరభాగమునఁ దపంబుసేయుచు వొక్కనాడు

బ్రహ్మలోకంబున కేగు మహర్షులం గని యననపత్యంధగుటవే

వారలతో బోనేరమికింగడుంగడు జింతించి, దూర్వాసప్రసాదిత
మంత్రప్రభావంబున సంతానంబు వడయుగలుగునని కుంధివలన
జేరింగి ధర్మదేవత నారాధించి క్షేత్రజం బడయుమని కుంతికి
నియోగింప నాపెము మంత్రంబు విధిమంత్రంబు జేసి ధర్మని
నారాధించి గర్భంబు దాల్చి సంవత్సరంబు పరిపూర్ణంబైన.

తే. గీ. సకల శాస్త్రవిజయ తే । జమున నిఖిల
దిశలు వెలుగంగ భాస్కరా । దిగ్రహమ్ము
లోప్ప మేలుగ నాభిజి । తోదయమమున
గురుకులవిభూషణున్ యుధి । ప్రిరుని గనియె.

సీ. ఆవార్తఁ దెలిసి తా । సహసమ్మునను గాం
ధారియు నుదరసం । తాడనమున
గర్భపాతంబును । గావించుకొన వ్యాసు
జేరిగి చమ్మున నట । కరుగుదెంచి
యొగి మాంసపేశి నే । కోత్తర శతఖండ
ములుగా విభాగించి । పోయెనంత
పాండుభూపతిగంధ । వహునంశమున నొక్క
తనయని గలిగింపు । మనిన గుంతి

తే. గీ. యనిలదేవు నారాధించి । యతులవీర్య
విక్రమాసూను గనియె నా । భీమసేను
నాదినమ్మున గాంధారి । క్రగనంద
నుండు కంపురి దుర్యోధ । నుండు పుట్టె.

బాగు—చతురశ్రగతి

॥ కలియంశంబునదుర్యోధనుడా-గాంధారికిసుతుడై జన్మించెను ॥ కలి
అపాజలద్రమ్ములపిడుగులబడిగుట్టియగ-జలబహితుడు తేజోహీనతగన

చరణము

కాక ఘూక జంబుక రాసభగణ-క్రవ్యాదా రవములు పిక్కటిల్లు
భూకంపముగా నాదిశేషుండు-చీకాకున భీతిలి సామృద్ధిల్లి ॥గలి॥

తే. గీ. అటజనించె వైశ్యాపుత్రుఁ డగు యుయుత్సుఁ
జొక్కొక్క దినమ్ము వారగా + నుద్భవించి
రంధవృషతికి దుశ్శాసన + నాది సుతులు
శతము, నొక్క పుత్రికయు దు + స్సృయనంగ.

వ. అంత నొక్కనా డాంబికేయుకడకుభీష్మవిదురాది బంధుజనంబు
లరుదెంచి.

కాఫీ—చతురశ్ర

ప॥ దుర్యోధనుజన్మంబున బెక్కులు-గర్విమి త్రములతో చెంగావునదు
అప॥ ఆర్యసమ్మతంబతనిదూషించి-యనపాయస్థితినినుండు పెల్లరకును

చరణము

కులమునకు జగమ్మునక పాయమ్ము-సలుపుపూరుషాధమునిదూషించి
కులముజగము నెటులేనిగాపాడు-కొంటయేధర్మమగుకురునాథాదు!
చ. అనవిని పుత్రమోహమున | నాధృతరాష్ట్రుడు మిన్నకుండె, కా
ననమున బాండురా జొక ది | నమ్మున వాసపుబోలుపుత్రకున్
గనుమనఁ గుంతియున్ దివిజ | నాథుడలంచి మునీంద్రదత్తమం
త్రనియతి దత్తసాధమున | దాగనె నర్జునుఁ బాపవర్జనుఁ.

తే. గీ. ఇంద్రునోడించి ఖాండవ మేచియేర్చు.

రాజసూయిగాజేయు న | గ్రజని, రిపుల
గలుచు సురలచే దివ్యాస్త్రు | ములగ్రహించి
వాసవియటంచు నాకాశ | వాణిపలికె.

వ. ఇట్లుపాండు నరపతి పుత్రత్రితయంబు వడసిత్రిభువన రాజ్యమ్ము.
వడసినంతగ సంతసిల్లి కుమారులతోడి వినోదంబుల దగిలి
యున్నంత నొక్కనాడు మాది యేకాంతముగనిట్లనియె.

సావేరి—త్రిపుట

ప॥ బ్రతికి సార్థకమేమి యీగతి - ప్రాణనాథ యపుత్రవతివై ।బ్ర॥
అ॥ప॥ క్షీతికి బరువుగ నిహపరములకు-జెసితంబునిరర్థకంబుగ ।బ్ర॥

చ రణ ము

కనియెమువ్వరఁగుంతి, నూర్పురఁ-గనియెనా గాంధారిపుత్రుల
కనుగొనన్ గొడ్డాలిపుష్పక - కన్నదురితమలేదు సతులకు ॥బ్ర॥
గొడుకుల మువ్వరంగనియె । కుంతిమహాత్తర మంత్రశక్తి పెం
పడర యమానిలేంద్రుల కృ । పాపరిభ్యత ధర్మపద్ధతిన్
గడగి తదీయ మంత్రమచు । కంస వహించి యనుగ్రహించుచో
గొడుకుల గాంచగల్గుదు న । కుంతిత ధర్మపద ప్రవిష్టవై.

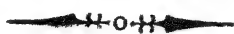
ద్విపద

అనవిని పాండురాజుల్లుసేయింప
వనిత వేవేగ మాశ్వినులదలంప
జననమైరి నకుల - సహదేవులనగ
తనయులు కవలవా - రిసతేజులనగ
వినివసుదేవుడ - వివిధ మెల్ల కడకు
తన పురోహితు గళ్య - పుని బంపెనటకు
చాలోపనయనముల్ - సలిపి యధ్యయన
లోలురం జేసె బా-లుర గళ్యపుండు.

మ హా బా ర త ము

కురుపాండవాభ్యుదయము

ఆనందభైరవి—ఖండగతి

ప॥ కురుపాండవాభ్యుదయ - చరిత మాకర్ణించి

నిరుపమానందవిమలవా - ర్నిధిందేలుడు తరింపుడు

॥కురు॥

అ॥ ప॥ పరమాశ్రయ శాశ్వత సం - పన్నులా భృతరాష్ట్ర

పాండురాజకుమారులు - వీరులు నగధీరులు

॥కురు॥

చ రణ ము

కాంతారమున పాండు - డొకనాడు మూడితో

గలసి పంచత్వమందె - మునిశాపము దలపక

కాంతుతో మూడి సహ - గమనముం జేసె తన

సంతాన మా కుంతికి - నప్పగించి భృతిమీరి

సీ. అచటి మానులు కుంతి - నాపె పుత్రకుల నూ

రార్చి గొంపోయి రా - హస్తీపురికి

దివిజనస్థిభుల శాం - డవు నా భార్యరా

ప్రళతంబు విదుర భీష్మ ప్రభృతులు

గాంచి యెంతయు బ్రమో - దించి రొక్కతపస్వి

జరిగిన వృత్రాంత - మెఱుకపఱచి

మునుల నెల్లరకు దో । డొక్కిని చనె, నంత సా

త్యవతేయ మాఖ్యు । యనుమతమున

తే. గీ నెలమిఁ బరలోకవిధుల జే | యించెఁ బాండు
విభున కాధర్మనిడుడగు | విదురుడప్పు
డన్నియుం దీటునంత నే | కాంతిముగను
వ్యాస భగవానుఁ డనియె స | త్యవతితోడ

చ. తన పులు బుద్బుదంబుల వి | ధాన సదాక్షణభంగురంబు లెం
దును సిరులెడనూపు లటు | దుర్భ్రమగుల్పు దురంతదుఃఖ భా
జనముగు ఘోర సంసరణ | సాగరనిస్తరణంబు బోర మీ
రినయిది పాప మెల్లెడ | జేపటికన్నను నేడె మేలగున్.

మ. దురితారంభు లధర్మ మార్గచరు లీ | దుర్యోధనాదుల్ ప్రియం
బటి గాఢింతురు పాండవేయుల నసూ | యాగస్తులై, యంధరా
జురయం బింకిట తత్సంగం బనుభ విం | చున్ మీరలీదారుణం
బరయంబోక తపోవనంబు సమడ | మ్మా' నేడె మున్నుందుగన్

స. అనిన విని సత్యవతి యంబికాంబాలికల దోడ్కొనివనం
బునకుంజని ఘోరతపం బొనర్చి కొండొక కాలంబునకు కరీరమ్ము
విడిచి పుణ్యగతికిం బోయెనిట పాండవులుధృతరాష్ట్రు నెమ్మంబునం
గురుకుమారులతో పాటు విరుగుచు. నొక్కనాడు క్రీడారతులై
యున్నెడ నాగాయతబలుండగు భీముండు కురుకుమారులం దఱికిని

నీ. ఆటలో నరటిపం | డని మీదబడి పిండి

పిండిగా నెముకలు | విటుగఁగొట్టు
నదయుడై పెక్కండ్ర | నవనిపై బడద్రోసి
యొక్క పెట్టుగ వీపు | లొలియ నీడ్చు
భుజముపై నిడుకొని | పోయి కనుల్లేల
వైవ నీట న్నుంచి | లేవ నెత్తు
తరువులం బట్టి మొ | దళ్ళ గదల్చు వై
నున్న బాలకుల పం | డ్లూడి పడగ.

తే. గీ. దాసి కలువలిపట్టిదు - త్యాసనాది
కురుకుమారుల కిట్టులె - గ్గులు సలుపగ
గని సహింపక కౌరవా - గ్రజుడు దుస్స
సేన సౌబలమభ్యులు - తో ననెనిటు

పూర్వకశ్యాణి—మిత్రగతి

ప|| నేలంనాల్లుచెఱుగు లిమ్ముగ-నేలువాడ నపాండవమ్ముగ | నేల|
అ||ప|| కూళ నాకౌం తేమమధ్యము-గూలనేసివిరానతధ్యము || నేల|

చ రణ ము

రిపులవలె ధర్మజుద్ధున మా-ద్రేయులం జెఱసాలలో నిడి
యెపుడు దేవేంద్ర వైభవముగ-నిభపురంబిది రాజధానిగ | నేల|

తే. గీ. అని విత్కొించి యొక్క నా - డనిలజాతు
నిద్రితం దాట బంధించి - నీటఁ ద్రోయ
నతడు మేల్కొని నీల్లుడ - య్యవియు ద్రెప్పె
మత్తకరిభంగి నతఁడేగె - మడుపు వెడలి.

తే. గీ. పన్నగంబులఁ గఱపించె - నన్నమందు
విషము బెట్టిగచె కోటలు - విఱిగె ఘణుల,
కమృతమై జీర్ణమయ్యెన - య్యన్న మిట్లు
నిష్ఫలములయ్యె జేతల - నియు జివరకు.

ప. మాతము నాదుర్యోధనుండు వెండియుం బాండవుల కపా
యంబుసేయ నుపాయంబు జింతించుచుండెనంత భీష్మవియోగంబున
కురుపాండవులు కృపద్రోణులకడ విలువిద్య గఱచుచుండిరి.
మాతయు సూతపుత్రుండగు రాధేయుండును. ధుర్విద్యాకౌశలంబున
సర్జనునితోడమచ్చించుచుదుర్యోధనాభిమానియైయుండె. శిష్యులం
దెల్లర సర్జనుం డస్త్రశస్త్రవిద్యాధికుండై భారద్వాజున కనుగ్రహ
పాత్రుండయ్యె. సయ్యర్జనుతోడి విద్యామత్సరంబున జీకటి నాతం

జేయనేరికండునట్లు సేయ ద్రోణపుత్రుం డగు నశ్వత్థామ రహస్యం
బుగ నన్నసాధకుం బిలిచి నరున కెన్నడు నంధకారంబున గుడువ
బెట్టకు మని సెప్ప నతండు నట్లుచేయుచి ండ నొక్కనాటి రాత్రియం
దింద్రనందనుం డన్నంబుదిను నెడ గాలితాకున దీపంబువోవ నభ్యాస
వశంబునం గుడిచి యిట్టులే విద్యలన్నియు సాధింపనగునని నిశ్చ
యించి నాటిలేయి జీకటియం దమ్ములేను నభ్యసించుచున్నంత
విజిటినారిసడి విని ద్రోణుండయ్యెడ కరుడెంచి యర్జునుం గొగ
లించుకొని.

కేదారగౌళ—ఖండగతి

ప॥ నీకన్న విలుకాండ్రు - లేకుండ జేతు నా

నైకొన్న శపథ మిదె - నాకు దగ్గు శిష్యుడవు ॥నీ॥

అ॥ప॥ నాకసమునగాని - లోకమునగానిలో

కైక వీరాగ్రణి - దేవమానవులలో ॥నీకన్న॥

చ రణ ము

అరయనీవిలువిద్య-నభ్యసించితివినే-నగ్ని వేశునిజాతుదగ్గినారాధించి
చరితార్థమయ్యెనా - శరవిద్యనీకిడుట - సరివత్తునా రామచంద్రునకు
వేయేల

ఉ. కన్నకుమారు నందయిచఁ - గల్లకు నీపయిఁ గల్లు కూర్చి నా
కన్న ధనుర్ధరుండ వను - ఖ్యాతివహింతువు, చల్లనయ్యె నా
కన్నులు, దానపాత్రుడవు - గావున నిన్నఖిలాశ్రుశక్త్రు సం
పన్నుని జేసి నాపడిన - బన్నము వాయుదు నింద్రనందనా !

క. అని పల్కి కుంభసంభవు

డనిమిషరాత్రునయునకు బ్ర - యమ్మున నెఱిగిం

జెను సంగ్రాహమ్ముల తె

న్నును వివిధ పూహభేద - నోపాయములున్

మంజరులు

కురుపాండవు లొకనాడు వేటకై - యికి మహారణ్యమున
దిరుగుచో దారితప్పి వారికు- ర్కురం బా సమీపమున
శరమువేయు నేకలవృద్ధున నొక - యెఱుకుంగనుగొని మొఱుగ
జరికించి దానిముఖమునం దేడు - బాణములక్కజముగ
నేయ నాసారమేయముం బాట - వీక్షించి రాకొమరులు
రోయుచున్ వచ్చి బోయనిగని రా - దోణశిష్యులెల్లరును
గురు డెవ్వం డెవ్వనివాడననగ - గురుడు నాకు ద్రోణుండు
పారణ్యధ్వనుండను వాడు తండ్రి - కిరాతాధినాథుండు

క. అనిన విని కురుకుమారులు

వనము విడిచి మగిడివచ్చి । భారద్వాజున్
గని యయ్యది తెల్పిరి, య
ర్జునుఁడేకాంతముగ నిట్లు । ద్రోణున కనియెన్.

శ్రీరంజని—ఖండగతి

ప॥ నేటితో దీతెకుం - తీపుత్రు డగ్జునుడు

మేటి విలుకాదన్న - మాట మహ్మాటికిని ॥నే॥

అ॥౧॥ బూటకముగా దొక వ - నాటు గనుగొంటి ఘో

రాటవిం ద్రిజగ దే - కథనువృద్ధగ్రణిని ॥నే॥

చ రణము

నాకన్న మికన్న - సధికుండు చేత విలు

గైకొన్న వారిలో - గణనీయుడతడే

నాకబృరముగొల్పె - సతని శరలాఘనం

చేకలవృద్ధుండంట - మిగు శిష్యుండంట

తే, గీ, ధనువు చేకొన్నవారిలో - న నను మేటి

తేమనందు బ్రతిజ్ఞ - తేసితివి, విరథ

మయ్యె సత్యక్షతిజ్ఞుండ - పలఘుచరిత !

ధరణీదేవాగ్రగణ్య ! స - ధ్గురువరేణ్య !

చ. అనవిని కుంభసంభవుడు - నాతని జాతమటంచు నర్జునుం
గొని చని యేకలవ్యుడ - కున్ దనకుం బ్రణమిల్లిన శిష్యుడం
బనివడ నభ్యసించితి భ + వక్త్రప నీయిషువిద్యనన్న యా
తనిగని యట్టులేని గురు + దక్షిణ యిమ్మన బోయడిట్లనన్.

జుధ్యమావతి—అది

ప॥ భళిభళీ! సుదినమయ్యెనేడునా-భాగ్యమేముండుమిముజూడగంటి
అ॥ ప॥ తలపమూర్తితయస్వరూపులెంత-యస్మిగురుగురువర్యులుగావున

చ రణ ము

ఇదె నాదేహంబిదె నాయర్థం - బిదియే నాపరిజనసమూహంబు
సరయామికిందేది కావలయుకిసమ్ముదమునగైకొనుదొసంగెదన్

తే. గీ. గురుడు కుడిచేతి పెనప్రేలు + గోసియిమ్మ

టన్న నయ్యేకలవ్యుండు + నట్లాసంగె

వాని కద్దాన బాణసం + భానలాఘు

వమ్మ చెడె, పార్థునకు మనో + వ్యాధి యడగె

వ. ఇట్లుకుంభసంభవుండు జంభారి నండనుదద్వితీయధనుర్ధరుం
డను యశంబు సార్థకపరచి మఱియు మహాశ్రుములెన్నియేని యుప
దేశించి యొకనాడు కృతాశ్రుశస్త్రులయిన కురుకుమారులవిద్యా
కాశలంబు వ్యాసగాంగేయ విదురశల్య శకుని సోమదత్త ధృతరా
ష్ట్రాదుల సమక్షంబునం జూప సమకట్టి ప్రేయో గారంబున సుందరీ
బృదం బధివసించియుండ, గాంధారిప్రక్కన కుంతీదేవి గూర్చుండి
యుండ, బ్రాహ్మణ బృందం బొక్కెడ, భీష్మాదికురువృద్ధు లొక
వంక, మంత్రిసామంతాదులొక చక్క, కవి గాయక వైతాళిక శ్రవ
ర బొక్క యెడ బరివేష్టించియుండ నాచార్యుండుధర్మజ్ఞ సముఖ

శిష్యులు ధనుర్ధరులై వెన్నంటి శుక్లాంబరధరుండై రంగమధ్యంబునం బ్రవేశించి విద్యాప్రదర్శనం బొనర్చి శిష్యుల కాక్షాపించి యొక్కెడ నాసీనుండై యుండఁగౌరవ పాండవులు వివిధాయుధ విద్యాపరిశ్రమలం జూపుచు. గజాశ్వరథారూఢ దక్షతం జూప కొంతవడికి భీమదుర్యోధనులు గవాధరులై రంగమధ్యంబుం బ్రవేశించి,

కా. ఉత్తుంగాచలయుగ్మము బలె మహా • హుంకారశబ్దముల్లా
య త్తంబా పదఘట్టనధ్వనులు భూ • ధూకాశముల్ నిండ, కే
కె తన్ స్వీయజయాభిలాష పటుశక్తింబోరుచో. సభ్యులున్
చిత్తస్థైర్యము దక్కి మాన్పడిరి న శ్రీ భూత చైతన్యలై.

తే. గీ. ద్రోణతనయుండు భీమదు • ర్యోధనుల నొ
కంత కిర్వర వారిం చె • సత్ప్రగురుడు
కనుడు నాప్రియశిష్యుడ • ద్దను డితండు
ఘనధనుఁ కౌశలంబు జూ శ్రీ పు ననునంత.

ఉ. పోడిమి సత్ప్రవిద్య కడ • ముట్టగ వేర్చినదిట్ట, కుంతికిన్
మూడవకాన్పు, ధర్మజుని • హద్దులలెమ్ముడు, శిష్యులందరన్
వాడిమగండు. నొజ్జకెన • వచ్చుధనుర్ధరుఁ డందగాడు, నా
క్రీడిదృక్పథులెల్లరు భా! యని మెచ్చగ నిల్చి యయ్యెడన్.

సీ. అగ్నిగల్పించెదా • నాగ్నేయ శరమున

సమరించె వారుణా • శ్రుమునజలము
ననిల బాణమున శ్రీ నలరించె ననిలంబు
మేఘాశ్రుమున నిల్చె • మేఘచయము
తైలరూపముఁదాల్చె • తైలబాణమున, న
దృశ్యాశ్రుమేసి య శ్రీ దృశ్యుడయ్యె
నాశ్చర్యమొదవింప • హ్రస్వహృదా నంతలో
నతిదీర్ఘుడగు సూక్ష్మ, డగు రయమున

తే. గీ. నర్జనుండిట్టు లక్షవి । ద్యావిశేష
మెల్లరకు జూపఁ జూచి స । హింపజాల
కనియు కర్ణుడు రంగమ । ధ్యమున నిలిచి
డంబుమీర భుజాస్సల । సం బాసర్పి
బేగడ—చతురశ్రగతి

ప॥ ఇంతమాత్రమునకెంతయునేర్పరి-వీవేయనిపొంగిమినుముట్టకు॥మి॥
అపకుంతికొడుకనీసేయుపనులేనుగూడసేయువాడనల్వరు సెబాసనగ

చరణము

ఉర్విలో నొకరిమించు వారలొక-రుందురునీకేలా దురభిమానంబు
గర్వమేరికిం గారాదర్జన-ఘుఁకుడ వసుకొంటివా కర్ణునెఱుంగవఁగిం॥

క. అనిపల్కి యర్జునుడు చూ

పిన విద్దియలెల్ల జూపి । పిలిచెం గయ్య

మ్మున కింద్రతనయు గురుభా

త్పనియోగమ్ము నను పార్థ డెదురై నిలిచెన్.

మ. రవిపుత్రుం డమరేంద్రపుత్రుపయి బ । ర్షన్యాశ్రమేయన్ దద
శ్రువిశేషమ్మున శాండవేయు జలద । వ్రాతంబు గప్పెన్వడిన్
బవనాశ్రుంబున తత్పయోధరములన్ । వారింజె వివ్వచ్చు డా
హవరంగంబున నిల్చి యంతట గృపుం । డాకర్ణుతో నిట్లనెన్.

క. వియ్యంబును నెయ్యంబును

కయ్యంబు సమానులకు జ । గంబున దగు నీ

యయ్యంబేర్కొని వంశం

బెయ్యది వివరించి పోరు । మీతని తోడన్.

వ. అనవిని రాధేయుండు సిగ్గుపడి తలవాంచి యూరకున్నం
జూచి దుర్యోధనుండు కృపున కిట్లనియె.

చ. కులముగలాడు శౌర్యము న । కుంతితసేనగలారు మువ్వ రీ

యిలపయి రాజనామము ప । హింపగ నర్హులు కారయేని మీ

రలు గన నంగరాజ్య హిడి ♦ రాజుగ జేసెద కేదె చూడుడి
య్యలఘుపరాక్రమమున ♦ బుగ్గము సుయోధను క్షణానర్చినన్.
తే.గీ. భారతమణిమయమగుటకే ♦ యూరముఖ్య
భూషణాలంకృతానంద ♦ మూర్తి కుగుచు
దీలికేమి పశుప్యకార ♦ మొస్త
ననిన గర్జుడు కోరె ♦ ఖ్యాతి గుగుపతి.

వ అంతకొమరుని రాజ్యాపివే కో న్ననల సూచియానందనశుండై
సూతుండు రంబునగ్గి ప్పనొనిగి నని కొలిచుకొన తదీయ
మూర్ధా ఘాతం బొనర్చి పడిముండు కర్ణుని సూతికులసంభ
వుంగా నెఱింగి యెకసకముగ నిట్లనియె.

సారంగ—మిత్రగతి

ప। చాలుజాలింక నీబోటికి - నచురమేటికి పొమ్మవాటికి ।చా।
అ। ప। మేలైన గుఱ్ఱాలలోకి శశకోలగొని చురదమ్మునోలుము ।చా।

1. జాతికొలది దలంప కేగతి - యితియులతోడనా జగదము

పాతకి ! తగుదునని సభకియి - వచ్చిలివి సిగ్గుపడిపోవక ।చా।

2. అర్హుగు నెటుమెత్తి పూతంబగు పురోహితమదిక్కుకు ।చా।

తే.గీ. అనిన గర్జుడు వెల్లెల్లి ♦ నై వికర్ణ
వదనుడై యుండఁగురుపతి ♦ వశముడి కన

పుట్టునే లేడికడుపున శ పులి? పాదమున

యధమకులమున నిట్టి తే , జోధకుండు !

నీ. అమరేంద్రుచేతి నూ , అంచులబాకు

నిక్కముగ దధీచి వె ♦ న్నముకగాదె ?

తారకాంతకుండా కు ♦ గారుండు జేజేల

దశవాయి శనితో ♦ నిభవుడుగాడె ?

సర్వజ్ఞ డీక్ష్మపా చామ్యుండు లోక

మాన్యుడు. శరస్తాభ జ ♦ స్మృదుగాదె ?

యరయ భారద్వాజ ♦ డఖలాశ్రుశాశ్రుమ

ర్మవిదుండు కుంభ సం ♦ భవుడుగాడె

తే. గీ. మఱియు మీజన్మములతీరు - మరచినావె ?

లలిత సర్వాంగలక్షణ లక్ష్మీతుండు

పుట్టు కవచంబు గుండల - మ్మలు గలాడు

సూతజడుగాడు కర్ణుడో - వాతజాత !

తే. గీ. అవి సుయోధనుఁ డాదిత్యుఁ - డస్తమింప

గర్జుఁడొక్కొనిచనియె; నా - ఘటభవుండు

తెల్లవారిన శిష్యుల - నెల్లఁబిలిచి

సంభ్రతోత్సాహుడగుచు నీ - సరణి బలికె.

కమాచి—ఆది

ప॥ గురుదక్షిణగా ద్రుపదు బంధించి

కొనిరం డియ్యెడికు - ప్రాణమ్ములతో

॥౧౮॥

అ॥ప॥ కరము రాజ్యగ ర్వాంధ కారమున

కన్నుగాన కితడు ననుపరాధవించెను

॥౧౯॥

అతడు నేను బాల్యమున విలువిద్య

నభ్యసించినాము - ఒకగురువునొద్ద

॥౨౦॥

కతిపయదినముల కా ద్రుపదుడు పాం

చాలపతియయ్యెను - జనకుని పరోక్షమున

॥౨౧॥

నీ. నేనంత విద్యచూ - ని, వివాహమై, తనూ

భవుగాంచి ధేనువుం - బాలకొఱకు

ద్రుపదుని బాల్య మి - త్రునిగోర నాతండు

ప్రబల రాజ్యాంధకా - రమున కన్ను

గానక చాలుపా - మ్మేను మూర్ధాభిషి

క్రుడ నీవు పేదపా - టుడవు మనకు

మైత్రియేరీతి సం - భవమా నటంచు న

న్నవమానపరచెనో - యన్నతార !

తే.గీ. తత్పరాభవ మూర్ఛతో - దలచి మిమ్ము

వివిధశస్త్రాస్త్ర మర్థతో - విదుల జేసి

నాడ గావున గురుదక్షి * గగ రయంబ

గదలి ద్రుఢదక్షి తేంద్రుని * గట్టి తెండు

చ. అనవిని ధార్తరాష్ట్ర శత * మాద్రుఢదక్షి తినాధుఁగెల్వగా

జని పెనుబీరముల్బలికి * సంగరరంగమునందు నిల్చి త

జ్ఞనపతి నొంపలేక రిపు * సంతతిపై బడ గాందిశీకులై

వనరుచు నెల్లరు న్మగిడి * వచ్చిరి వచ్చినజూచి పాథుడున్

సీ. సత్యసంకల్పుడౌ * సమవర్తి తనయు నా

సతియె రతూబంధ * నమ్ముగాగ

గురుకటాక్షమున గై * కొన్న దివ్యాస్త్ర సం

తానమే విజయసా * ధనముగాగ

సుత్సాహజనక వా * యుకుమార గంధసిం

ధుర విహారంబె చే * దోడుగాగ

మహితపరాక్రముల్ * మాద్రీకుమారులే

సవ్యాపసవ్య భు * జములుగాగ

తే. గీ. గదలి పాంచాల విభుని సం * గ్రామసేమ

నదిరి సింగమ్మువోలె లం * ఘించి యెడిసి

పట్టి తనరథమున కంట * గట్టి తెచ్చి

ద్రోణ ముంగటబెట్టె నా * ద్రుఢదు గ్రీడి.

వ. అంత ద్రోణుం డర్జున పరాక్రమంబునకు వెఱగంది
ద్రుపదుంజూచి నగుచు నిట్లనియె.

కేదారగౌళ—ఖండగతి

ప॥ పేదపాఱుండెవడౌ - పెద్ద రాజెవ్వడో

యేదీ వచింపు మిపు - డ, సరిగా కనుదెఱచి

॥ పే॥

అ॥ ప॥ నీదురాజ్య మదాంధ - కారమ్ము వారింప

నేను నాశిష్యుచేత - నీకంజన మేయించితి

॥ పే॥

ఊరకేపదు మానము త్రాణమూర్షకే
దాదానానాతుల్యమై, బ్రాహ్మణావమానంబు ||పే||
కోరి నీవే తెచ్చునొన్నాక విముక్తు
కొనకు నీనికనైవ - బుద్ధిగలిగి వర్తింపుము ||పే||

ఉ. సింగపు గడ్డెత్తె నొచ్చి * చెల్లని కూతలు గూసి కట్టి నీ
పొంగడగెన్ పృథాతనము * పోటరిచేతులతీల వోయె; నా
భంగపు బాటుదీతె; గరువం బి నెల్లగు చిన్ననాటి నా
సంగడికాడచోలు విను + జాలిదుంచితీ పొమ్మువీటికిన్.

వ. అని కల్కి యుద్ధముం గని

తే. గీ. మానవంతున కిం నొక్క + మాన చాలు

దీర్ఘచైరంబు తగను ధా * ప్రేసుగునకు
మిగుల జచ్చినపాము నే + మిడికి గొట్ట
విడుపు మీరినిబంధము * ల్విప్పి పార్థ !

సీ. ననుడంత ద్రుపదు బం । ధవిముక్తుజేయ నే

గతి బ్రతీకారంబు । గడగి నేతు

నని తలంచుచునేగె । కతడు; దోణాచార్యు

డిండ్రనందనుమెచ్చి । యచ్చె బ్రహ్మ

శిరమను నొక దివ్య । శరమును సక్రయో

గ నివర్తనంబు కా । గ; కృతరాష్ట్ర

డా ధర్మచందను । మావరాజ్యాభిషి

క్తుని జేసె గాంగేయు । ననుమతమున

తే. గీ. నలుగడలెల్లి బలిమింద । ముగ్ధుల నలువురు

బరస్మశాల తనూజ ద । ర్పం బడంచి

సకల సద్వస్తువాహన । ప్రకర మొనగ

వరలెను యుధిష్ఠిరుడు సార్వ । భాముడనగ.

శ్రీమహాభారతము

పాండవపర్యటనము

బిలహరి - రూపము

వ॥ ఆలింపుడు పాండవ ప | ర్యటన కవావిశేషమ్ము | నా॥
అ॥ప॥ తూలింపుడు నిఖిలపాప | జన్మ మోక్ష పద ||మా॥

1. కాంతేయుల వైభవము | మృగ విద్యా క్షత
లెంతయు జూచి సహింహ | చి త్త దుర్యోధనుడెపు ||డా॥

2. కణికుంఠను వాడొక నా | డినసుల సౌమ దుశ్శా
సన దుర్యోధన ముఖ్యుల | కొన దెల్పె నృపనీతి ||నా॥

సీ. అపకారియని తోచె || నాగురుండగు గాక
తిన్నగా శాసించి | తీరవలయు
నేరి నే నమ్మక | యే ప్రాప్తు నాశ్చర
తూపరుండై పొడి | సూపవలయు
బలహీనులై యున్న | పట్టున రిపుల నే
రూపుననో రూపు | సూపవలయు
దగు సామదాన భే | దముల చమ్మించి వం
చించి శాత్రువుల నా | ధించవలయు

తే. గీ. సమయమగునంతదనుక నే | స్తము నటించి
పగర దట్టియైన జెఱుంగా | వలె నృపుండు
శత్రుమారణ కార్యమ్ము | క్షత్రియులకు
నాచరణయోగ్యమగుచేత | యండు బుధులు

వ. అన విని దుర్యోధనుండు పాండుకుమారుల ధూరణ్ధుల
జేసి సాధింప నుర్యోగించి యొక్కనా డంధరాజున కిట్లనియె.

ముఖారి—అది

పడిపోయెను లేకుండ జీవించి—యుండవలసినకొమరులమై మేము! మూరు!

అపవీరులై పాండవేయులు సకలలో! ర్వివలయంబేలగా వీక్షించుచు! చూ

1. యావరాజ్యమిడినాడవా పాండ! వాగ్రజునకుముందు వెన్తలరయక

కావునంబారులింక మమ్ము జుల్కనగా జూతురు వారిగొండాడియా

ఉ. పాయక నీసమక్షమున | బాండునృపాలుడు రాజ్యమేలె, నా!

పై యమనందనుండె పరి | పాలనసేయ విధించితీవు, ని

ట్లే యవనీతిత్వమున | కింతట వారును వారివంశజల్

దాయలుగాగ; తప్పుగల | దా మము పాండవదాసు లంటకున్

తే. గీ. కుంతికొడుకులు మాకింత శ్ర కూ డొసంగ

బ్రతుక నేమంతవచ్చె + మా బాగుగోరు

వాడవగు దేని పాండు భూ శ్ర పాలతనయు

లందు నీకున్న దయ విడ శ్ర నాడుమయ్య

చ. పనుపుము వారణావతము + పాండుకుమారుల గుంతితోడ నా

కనువుగగొన్ని యేండ్లవర | కచ్చటనుండురు దాన జేసి భూ

జనులకు ధర్మజాదుల దె | సంగల ప్రేముడివోవు, నాకు ధా

రుణిసకల మృధీన మగు | తొమ్మున జేయిడి నిద్రవోవుదున్.

క. అనవిని యంధమహీపతి

వనరి తనూజాతు నెట్లు | వారించిన దా

వినకున్న గొసకు తమ్ముని

తనయుల రావించి యనియె | దారుణభంగిన్.

తోడి—తిపుట

ప! కన్నకొమరులకన్న మీయెడ! గలదు ప్రేముడినాకుమిన్నగ! గన్న!

అప! అన్నలారా! నాయాజ్ఞమీరలు! నన్నడునుజవదాటి యెఱుగరు! క

చ రణ ము

1. వారణావతశగరమంశున-పరమపుణ్యస్థానమంశున
మీరుగుంతియుగొంత కాలము-మెరిగిరండుసుఖాలవాలము||కన్న||

చ. తలపగ విశ్వనాథునకు + తన్నగరమ్ము నివాసభూమి ని
ర్మల దివిషన్నదీతట + విరాజితమయ్యదిగాన మీర లా
వలనికి బోయి సల్పు డొగి + పాండుహితమ్ముగ సక్రమమ్ముగా
విలసిత దానధర్మములు + విశ్రుతభూసుర తర్పణమ్ములున్.

వ. అని పంచిన వలెయని పాండవులు భీష్మ ద్రోణవిదురృచాదులకు
మ్రొక్కి దీవనలంది జననీసహితముగ వారణావతమ్మునకు గమ
నోన్ముఖాలయిన, పాపనిశ్చయుండగుదుర్యోధనుండుపురోచను
డనువానిం బిలిపించి రహస్యమ్ముగ వాని కిట్లనియె.

సీ. నాతండ్రి నేడు పాం + డవుల నేవుర వార
ణావత మంపుచు + న్నాడు నాకు
నీవాంతరంగిక + హేతుడవు గావున
సాయమొం దీయెడ + సలుపవలయును
మునుముందు + చని వారు నివసింప
నిలయముల్ రచియింపు + నేర్పమీఱ
సరగలాక్షాసర్జ | కరసమిశ్రిత ఘృత
తైలార్ద్ర మృత్తి కాం | తారవిశాల

తే. గీ. తరచతుశ్శాల బాండునం | దనుల నునిచి
యొరులెరుగకుండ వార లే | మఱిన తఱిని
తద్భహద్వారమందున | దహనముంచి
వారి పంచత్వమెఱిగి రా | వలయు నీవు

తే. గీ. అని పంచిన జనియె బురో
చనుడున్ బాండువులు విడిచి | సామజపురమున్

జననీ సహితమ్ముగఁ బో

పునెడన్ విడురుడు ధర్మ । పుత్రుని కవియెన్.

। శీరంజని—రూఢి కము

ప॥ మాయయు మర్కమెరుగరు-నాయనా! మీరమాయకులు॥మా॥

ల॥ప॥ శోయతనంబున నెప్పుడో-కురుపతి మీకెల్ల సేయు ॥మా॥

1. శకుని కర్ణదుశ్శాసన సారధ్యమ్మునఁ బాపపు-శకటము దోలగ
నున్నాఁ - డిక కారణము జూడు

2. కార్యాకార్యము లెఱుగ ర-వార్యులు గాంధారేయులు
దుర్యోధను డేగుచుండు- తోవం జను సంధరాజు ॥మా॥

తే. గీ. ఉరువిహగ్నులవలన నే । ముటక మెలగుఁ

డ పమాదులై వార । లాచరించు

దారుణమ్ములు దత్ప్రీతి । కారములును

జెప్పి పంపుదు నెప్పుటి । కప్పు డేను.

చ. అన విని పంతసిరి సేసె । వందియు నాతనియొద్ద ధర్మజం

డనుజసమేతుడై పరుగు । మైచని ఘట్టునశుక్లమందు రో

హిణిఁదగు నష్టమిశ్రిధి న । హీన ముదమ్మున వారణావత

మ్మున కరుడెంచి వైభవ స । మున్నతిజేసె గృహప్రవేశమున్

క. ఆయింటి వైకరింగని

మాయోపాయ ప్రయోగ । మర్కవిదుడు కౌం

తేనుప్రథముం డిట్లనె

వాయుతనూజాతునకు గ । భంగురలీలన్

మ. ఇది లాక్షగృహ మింద పొందవముసే * యింపం దలంపూసిదు

ర్మదులై కాపురముంచిట్లు దురిత శ్ర ప్రారంభ లాకౌరవుల్

విదురుం డాడినమాట నిక్కమగు నే । నేళం బ్రమాదంబు గూ

ర్చెదరో, కావున జాకరూకత బ్రవ । ర్తింపందగుం దమ్ముడాణి

వ. అని పల్కి ధర్మజుండు మజజననీసహితమ్ముగ నాయెంట
నానునెలల ప్రమాదస్థితినుండు కంఠ నిజకరిపురంబున విదురుండు
దుర్యోధనుడు దుర్మంత్రం బెఱింగి యొక్క ఖనకు నతికుశలుం
బాండవులపాలికిం బుత్తెంచివ వాడును రహస్యంబునఁ బాండవు
లంగని రానున్న కృష్ణచతుర్దశి నాటిరాత్రి పురోచనుండు లక్క
యిల్లు గాల్చునని యెఱింగించి యొరులెఱుంగకుండ నొక్కబిల్ము
గావించె, కృష్ణచతుర్దశిరాడు కుంతియు దేవప్రాజఁ గావించి పుణ్యాం
గనలకెల్ల నిష్ఠాన్నంబుల దృష్టిజేయఁ బురోచనుండు దంపినయొక్క
నిషాదాంగన యేవురుకొడుకులుం దానును నాటి కేయి లక్కయింట
నిదురించుచుండ భీముండు మేల్కొని పల్లిన నన్నదమ్ములను బిలంబు
లోని కనిచి.

బాసు—త్రిశ్రగతి

1 అగ్నిపెట్టె లక్కయింటి - కయ్యెడ వాయుతినూజం ||డ||

ప|| భగ్గునమండి నిలువెల్ల - భస్మరాశియై కూలగ ||న||

అ|| ప|| కొడుకులేవురుం దానును - మడియ నానిషాదాంగన
సడిగాకుండ పురోచన - శకునగృహద్వారమ్మున ||న||
భీముండు బిల్ము వెలువడి యేవుర వెలువరించి

సీ. నిరురపాటున కాలు - గడుపలేకున్న కుం

తిని బలితంపు మూ - పున నిడుకొని

లేటచుమైకమున మై - మఱచి నిద్రించు ధ

ర్మతనూజ బాహుమూ - లమున నుంచి

యెప్పాట గందోయి - విప్పి చూడగ లేని

శక్రనందను నొక్క - చంకబెట్టి

యెత్తియుత్సంగమ్ము - నెక్కించి మాద్రీ కు

మారుల భుజముల - జేరవైచి

తే. గీ. నడకవడి దరులెల్ల జా * ల్పడుచు మ్రొగ్గ
చరణసంఘటమున తా + ల్నులుముగాగ
బవలు సనినట్లు రేయెల్ల | బటవదొడగె
ననిలసూనుడు ముడ్లుగం | డ్లనక తెరలి

తే. గీ. ఇట్లు చని చని, గంగ దా + టించి మివుల
నాకటఁ దపించువారి సా , యాహ్వామునకు
నొక్కటభూరుహచ్ఛాయు + నుంచి నిదుర
బోవు తల్లిని నన్నద * ముగ్ధులను జూచి

ఉ. చింతింలుచో హిడింబుడనఁ జెంగటనున్న నిశాటవీరుఁ డ
ల్లంతనజూచి చెల్లెలి ర + యమ్మన వారి వధించి తెమ్మనన్
గాంత హిడింబ రూపజిత + కాముని భీమునిగాంచి మెచ్చుచుం
జెంతకు జేరి వాకొనియె | చేకొని మానవరూప మంతలోన్.

కాఫీ—ఆది

ప॥ వలసివచ్చితి నేలుకోరా | వన్నెకాడ నన్నోయెకిమిడా ||వలసి||
ల॥ప॥ చులకనగా ననుజూడకు మొకఁది

పలుకవేమిసుధ - లొలుక నాసామి

||వలచి||

చ రణ ము

మూడుజగముల నీ సరి సొగసరి లేడు ముచ్చాటికో మగవాడ
నేడునీతోడ గూడకున్న నాయూడుపుట్టువు నిరర్థకమే నిను||వలచి||
ఉ. దానవి నే హిడింబయను | దాన హిడింబునకేను సోదరిన్
వానిజయింప లేరమర | వర్యులుపైతము నాకు భర్తవై
ప్రాణముగాచుకొమ్మతడు | బావయగు నిన్ను ముట్టబోల దె
వ్వావికీ, ముజ్జగమ్మలకు | బట్టముగట్టు నినున్ మనోహరా.
ఉ. మానవమాంసమే ప్రియత | మం బసురాలికి నాలపించినవ్
దానయి వచ్చుమికడను | దప్పదతం డిటురాకమున్న నీ
యాన నిమేషమాత్రమున | నందర నెత్తుకపోయి డాతు నం
దై నను నిద్రమేల్కొ లుపు | మా, తడవైనను కార్యభంగమా.

కొనకునేలబెట్టి * కోలెమ్ము ఓటిచి రా
కాసి ఓగత జేపు క జేసి వచ్చె.

తే. గీ. అంతలోఁ గుంతియును ధర్మ * జాదు లా ని
శాచరసతీవిధానమ్ము । సకలమెఱిగి
దానిఁ గైకొను మని భీమ । నేనున కన
సమ్మతింఁపమి రక్కసి । చాన యనియె.

మంజరులు

కామశరవిధనైతి జుట్టప - క్కముల విడనాడుకొంటి
కామరూపిణిల్ గాలజ్జురాలఁ । గాన నన్నేలు మంటి
అన విని సుతజన్మమగునంత కి - య్యకొనె నతడు సత్వరము
జనసేసహితమ్ముగఁ బాండవులున్ - శాలిహోత్రునాశ్రమము
చని యొక్క సరోవరమునన్ గృహ - స్నానములై విశ్రమించి
వనస్పతిన్ సుఖమున్న వ్యాసుడ - వ్యారికడ కేగుడెని
యేకచక్రపురి విప్రభావమున - నుండుడని తెల్పిచనియె
రాకాసిహిడింబ పననతనయు వ - లనన్ ఘటోత్కచుగనియె

వ. అంత నాఘటోత్కచుండు రాక్షస పిశాచ బలపరివృ
తుండై 'ఓనిగల్గిన నన్నదలంపు డప్పుకనవు' నని ఓల్కి యధేచ్ఛం
జనియె. పాండు కుమారు లయ్యాశ్రమంబునగలి కతిపయ ప్రయాణం
బుల నేచక్రపురమ్ముం జేరి బ్రాహ్మణేష ధారులై యొక్క
విప్రగృహమ్ముననుండి మధుకర వృత్తిన్ జీవించుచు నొక్కనాడు
తామున్న విప్రగృహంబున నొక్క పెట్ట యార్తధ్వని వినవచ్చినవిని
దుఃఖకారణమెఱిగి రమ్మని కుంతినంప నాపెయు లోనికిం జని
బ్రాహ్మణింగని,

చక్రవాకము—త్రిపుట

ప॥ ఇంతయాకస్మిక విచారం - బేమివచ్చె నెఱింగి. పుమిపు ॥డింత॥
అ॥ ప॥ చింతిలకుమూరడిలుసుమ్మా-చేతనగుసాయముం జేసెద ॥నింత

చరణము

భూతలమునఁ బరోపకారి - మృగనకు మించినపున్నెమున్నె
పూతచారిత్రితలనమానులు-పుణ్యక్ష-పతులశ్శయోమి||రింత||

సీ. అనిన నాలించి బ్రా - హ్మణి కుంతికిట్లనె
మానుషంబున దీర - నానికష్ట
మియ్యది, యైన మీ - కెఱిగి తు నిచటి కా
మడ మేర బకుడను - మానుషాదుఁ
జొక్కండు కాపుర - మున్న వాడతనికి
నిత్యంబు నొక్క - నా - నిమిచి మఱియు
రెండనబోతుల - బండియన్న మొసంగ
పురవాసులెల్ల రే - ర్పఱచుకొనిరి

తే. గీ. యిల్వరుస మాకువచ్చె నే - డేకపుత్రు
నీతనూజాతు రక్కసు - వాతబెట్ట
నేరకుంటి మిదె విచార - కారణంబ
టన్న నాపెళ్లు గుంతి యి - ట్లనెఁమొ బ్రీతి.

ఉ. గారముమీరబెంచి సరి - గా ముకుటచ్చలు నారనట్టి చి
న్నారి యనుంగుబట్టి జను - నా పెనురక్కసి పొట్టబెట్టుటల్?
దారుణ మింతకన్న గల - దా? వఱి నాకుగుమారు లేవు రు
న్నారగదమ్మ! యువొకనిఁ - పంపుదుగావున నూరడిల్లుమా.

వ. అనవిని దృహమేధిని యిట్లనియె.

చ. కొమరులు నీవు చేదవడి - కూటికి గుడ్డకు మోమువాచి జో
లెమగొని బిచ్చమెత్తుకొని - లేమిడిఁ గుండుచునుండఁ బుత్రశో
కము పయి పెచ్చు మీ కొకటి - కల్పనసేతునె? యింతకన్నబా
పము గలదే! తనూధవుల - పై దయ యేరికినే సమానమే

వ. అనినఁ గుంతియు,

తే. గీ. నాకుఁ బుత్రులపైఁ బ్రేమ * లేక గాదు
యసుర నోర్వంగ జాలిన * యట్టికొడుకు
లేవు రున్నారుఁ బకుని జం * పించి నేడు
వగరి కుపకృతి సేయుటే * నా తలంపు.

క. అనిన విని విషదంపతు
లనుపమమోదాబ్ధి చేలి * రావృత్తాంతం
బును సర్వ మనిలసుతునకు
వినిపించిన కుంతి, యతడు * బ్రయమున బలికెన్.

సారంగ — ఖండగతి

ప. మంచినది జేసితిని * మాయమ్మ, బకునిఁ బరి
మార్పు నే బోయినే * డే, వీరమాతపుకాన |మంచి|
అప! మించినాధువుల గా * టించు క్రూరుల విదా
రించుటే ధర్మగునునీ యుత్తమక్షత్రియుల కెందను |మంచి|

చ రణ ము

పిండివంటలకోడ - బండె డన్నము నాకు
బెట్టింపుమా దైత్యుని - బిండిపిండిగా గొట్టెద |పిండి|
నిండు నా కడు పొక్క - నిముసమునఁ బాపలకు
నీచదా-వబాధ - నీర్ముంబై పోవుచు |పిండి|

క. అని పలుకు నంతలో యమ
తనయుం డట కరుగు దెంచి * శద్ధృత్తాంతం
బును సకల మెఱిగి భయమున
జననికి వాకొనియె నిట్లు * సాంజలి యగుచున్.

సీ. పాండవాస్వయము ని * ల్పగ భద్రగతి వజ్ర
పంజరం బెవ్వని * బాహ్మయుగము
లాక్షగృహమ్ము వె * ల్వడ జేసి ప్రాణ దాన
మొనర్చి వెవని వి * క్రమ విహార

మడవి హిడింబు డా * హరింపకుంటర

క్షీంచె నాఁ డెవ్వని * చేతిలావు

తలపువచ్చిన మాత్ర * ధార్తరాష్ట్రులకు సిం

హస్యపు మెవని రూ * పాతికయము

తే. గీ. సామజారాతి బలండ్లట్టి భీమసేను

బ్రాహ్మణార్థమ్ముగా నిట్లు * బంపఁ దగునె?

ధరణి సురునకు నాయమ్ము * శిప్పదేని

బకున కాహారముగ నన్ను * బనుపరాదె

వ. అనిన విని కుంతియు

ఉ. ఇంచుక వీనిశక్తిబరి * కించక మించుగ సాహసించి నే

పంచినదానగా నితడు । బాల్యమునం దొకనాడు నాడు చే

యంచునజాటి క్రిందపడు । నంతఁ దనుక్షుతి పెంపునన్ శిలా

సంచయమెల్ల జూర్ణమయె । జంపగలాఁ డితఁడా నిశాచరున్.

గీ. అని సమాధానముం జెప్ప । నంతలోన

నా వృకోదరు డిష్టాన్న । మారగించి

చనిబకస్థానమున కొక్క । శకట మెక్కి

కూడు దినుచుండ రక్కసుం । డాడు గఱచి,

కన్నడ—రూపకము

ప। ఎవ్వడ వోరోరి బడుగ । యింత సాహసించితి వీ

।నె।

అ।ప। క్రొవ్వున నాకై తెచ్చిన । కూడు దిందువా పిడుగా

।యె।

చ ర ణ ము

ఉండుము నీమేని కండ । లొలిచెద రక్తము బ్రావెద

బండ బెట్టి నీయెముకలు । పిండిపిండిగా గొట్టెద

।నవ్వ।

క. అని చేసత్తువకొలదిగ

వెను జరిచిన సుంతయేని * బెదరక భీముం

దును దనుగానటు లన్నఁడు

దినుచుండ నిశాచరుండ | తి కుద్ధుండై

క. తరు వొండు బెఱికి చెంగొని

విరవిరఁ జనుదెంచుచుండ * భీముడు వడి నో

గిర మెల్ల గుడిచి కోప

స్ఫురితారుణనేత్తుడై క * పోము లదరిన్.

ఉ. సాలమహిజ మొండుగొని * చయ్యన దుష్టనిశాటునేయదాఁ

గేలగలట్టి వృక్షమునఁ * గెవ్వసనార్చుచు దైత్యుడేసె, నీ

లీల నొకింతపోరి బలు * లిరువురు చేసిరి హుంకృతుల్ భుజా

స్థాననిస్వనంబులు ని * వంబును ముట్టగ మల్లయుద్ధమున్.

ఆ. వె. గాలికొడుకు దనుజు కటికంత దేశముల్

బట్టి జానుదండ * ఘట్టరమున

వెన్ను విఱుగ బాడిచెఁ త బిళితంబుతో నవ

ద్వారములను రుధిర ధార లాలుక.

వ ఇట్లు భీమసేనుండు బకాసురుం గెవపి తత్కళేబరంబీడ్చు
కొనివచ్చి నగరద్వారసమీపంబునవైచి తద్వృత్తాంతమ్ము జననీ
సోదరుల కెఱిగించి యేకచ్ఛ్రపురవాసులకు నాచీనుండి రాక్షసోప
ద్రవంబుడిపె.

మ హా భా ర త ము

ద్రౌ ప దీ స్వ యం వ ర ము

కాంభోజి—నూకము

॥ ద్రౌపదీ స్వయంవరః కథా-సుధానామ ॥ ద్రౌ॥

అ॥ ప॥ ప్రాపిత భవరోగమం బ-హుపంచలు గావించు ॥ ద్రౌ॥

చ రణ ము

కలకాలము గవ్వంబులు - కాపురమొకచోనుండవు

వెలయగ జీకటిబోయిన - వెన్నెల వచ్చుట సహజము ॥ ద్రౌ॥

సీ. ద్రుపద మహీనేత * ద్రోణచేత బరాభ

వంబంది కుంభ సం * భవు ఎధింప

జాలుతనూజాతు శ శక్రనగదనునకు

దేవి కాదగిన పు * త్రికను బడయ

యాజమునీంద్రుని * యాజకత్వమ్మున

వరణోకిలాదేవి * పత్నిగాగ

బుత్రకామేష్టి స * ల్పుడు కరవాలతో

దండవర్క కిరీట శభారుడగుచు

తే. గీ. నగ్నినుండి ధృష్టద్యుమ్నుఁ * డను సుతుండుఁ

గృష్ణయను మౌశ్కసుత జ * స్థించి రంతఁ

బరిణయ వయస్కుయై యున్న * బాలనుగని

పచివముఖ్యులకనియెఁ బొం * చాల విభుడు.

- ఉ. వీరులు పాండవేయులు త్రి + విష్ణుపమాన్యులు నాడు దద్దులై
నారని లక్కయింటను ని * సంబడు లోకవదంతి; యందు దు
ర్వార పరాక్రమశ్రముడు శ పార్థుడు వానికొసంగగంటి నీ
వారిజనేత్రి నిట్లు * పెర వాని కొసంగునుఁ బుత్రి నక్కటా!
- చ. అసినఁ బురోహితుండనె ధ + రాధిప చూచితినే నుపశ్రుతిన్
జననుత పాండవుల్ సుఖులు + చాటగబంపు స్వయంవరంబనన్
విని నరపాలుడల్లునలి * పెన్ వడి, గాండవులందు సేరగా
జననిని వెంటబెట్టుకొని * నాగిరి కాల్పడకం బ్రయాణమై
- వ. ఇట్లు బయలు వెడలి రేబవశ్యనక పోవుచునొక్కనాఁడర్థరాత్రం
బున సోమ శ్రవంబను తీర్థంబున గంగానానాధులై యద్దునుండొ
క్క కొఱిగింజేకొని దారిసూప ఁడచునెడ యువతీ సహితంబుగ
నందుజలక్రీడలాడుచున్న యుగారపద్ధండను గంధర్వుండు ఈం
డవుల యలికిడి విని ధనుర్ధరుండై వారికిట్లనియె.

హిం॥ తోడి—చతురశ్రగతి

ప॥ ఎవరావచ్చుఁది మా-నవులిట గ్రుమ్మరరాదు నడురేయి ॥న॥
అ॥ప॥ దివిజయక్షగంధర్వరాక్షసులు-తిరుగ వేళందిటునిర్భయులై ॥ఎ॥

మం జరులు

దూరముండు డీ వనమునుగంగా-తీరంబులు నా యవియే గావున
వీరభోజ్య మీపుణ్యభూమి, కు-బేరసఖుడ సంగారఁద్దడను ॥ఎప॥

తే. గీ. అర్థరాత్రమున న్నడ * యాశువారి
నెంతవారల నేని గ్ర + హింతుమేము
ప్రాణము నాసయున్న బొం శ డవల కనిన
ననియె నిటు భయవర్జనం * డద్దునుండు.

చ. కడిమి గ ట్టి వీరలము + గావుననే యిటు వచ్చినారమీ
యడవులు బుణ్యతీర్థములు * నదురీలు సార్వజనీ సముల్లదా।

నడుగులు గట్టిపెట్టుమిక * బాలును నోటికి బుద్ధి చెప్పుకొ
మ్ముడుగక యస్త్రశస్త్రవిదా * లున్నెడ జూపకనీ ప్రతాపముల్
ము. అనుచున్నంత నిశాతశాయకము లే * యన్ మిరిగంధర్వుడొ
య్యవ ద్రోణ ప్రియశిష్యుడు స్విడిచె దా * నాగ్నేను శాణముదో
డనే నేలంబడె బమ్మొల్లి ఖచరుం * డన్వవి గాంతేయుడుం
గొనివచ్చెన్ సమవర్తి సూరుకడకన్ * గొప్పంది పెళ్లేడ్చుచున్
ప. అంతలో నంగారపర్ణ మనోవల్లభయగు కుంభీనసి పాండ
వులను డాసి

సావేరి—అది

ప॥ శరణుపతిదాన మొసంగుడు - నిరుపమాన రుద్రానిధులారా ॥శ॥
అ॥ప॥శరణాగతరక్షణముకి న్నను పరమధర్మ మొందున్నదె ధరలో॥శ॥

చ రణ ము

పిన్న పెద్దతారతమ్య మెటుగక - తెన్నదప్పి మిమ్మేమేమోయనె
నన్నలార, నానాధుమః పుంపు-డాలుమగలనెడబాపుటధర్మమె ॥శ॥

క. అని మొఱిలిడ విని ధర్మజః

డనఘుడు విడిసిరిచె వాని * కనుకంపమెయిన్

వినతుండై గంధర్వుం

డనియెఁ ద్రిలోకైక పీఠ * డగు క్రీడి కీటుల్ .

మ. నను మన్నిపుము, దుర్మదాంధుడగు న * న్నా! కామినీగోష్ఠిచు
న్ననరుం డెంత వివేకియైన, త్రిజగ * న్మాయు నినుం గోరుద
యనలాత్మం బిడి నాకు నావలన గా * మాశ్వంబులన్నీవుగై
కొని మిత్రుంబలెఁ జూచుకొమ్మనవుడా * కుంతిపుత్రుణ్ణి నెన్.

తే. గీ. చెలిమిఁ బాటింతు హయమున్ * వలసినపుడు

గొంతు నీకడనుంచుమా * గొనుము పాప

కాశ్రమిచ్చెద నని యిచ్చి యచటవాసి

చిత్రమలర భాగీధి నుత్తరీతి

చ. చనిచని యత్కచఁబను ప్రళయమహత్తర పుణ్యతీర్థమం
దున దప మాచరించు నిబుధోత్తముధామ్యుపురోహితత్వమున్
గొని యలువై బరాశరణ నూజహితమ్ముగ జేరి రంత గొ
బ్బున ద్రుపదక్షిప్తీంకు పుర ముబిశోభిత రాజవారమున్.

వ. ఇట్లు కాంపిల్వనగరంబు సొచ్చి యందొక్క కుంభకార
గృహంబున విడిసి తమ్ముగులెఱుంగు గడ బ్రాహ్మణవృత్తి నుండు
నంత ద్రుపదుండును పాండవమధ్య నడగు క్షీడికి దనకూతు నీయ
సమకట్టి పాండుకుమారులజాడ గానఁబడకుండుటచే నొక్క మత్స్య
యంత్రంబు నిర్మించి పట్టు మోవెట్టి బద్దాని నవ్వండేనుబాణముల
గొట్టు నాతనికి తనయనిచ్చి వివాహ బానర్తునని దేశదేశమ్ములం
జాటింపఁ జేసిన నానాదేశ వహీనాధుని తరుతమ బిరుదు లేర్పడ
వేర్వేర పగడం బన్ని భూమి గక్కదల ద్రుపదపురంబు జేరి రాజ
పురస్కృతులై స్కంధావారముల విడిచిరి. పాండుకుమారులు లక్క
యింట హుతాశనున కశనంబైరని సంపించు ధార్తరాష్ట్రులగు
దుర్యోధనాదులు కర్ణాశ్వత్థామ భూరిశవ స్సోమదత్తాదులంజగలిసి
వచ్చిరి. అంత బాంచాలపతి మహీపతుల నెల్ల స్వయావరరంగం
బున నాసీచుల గావించి పూజించుచుంక దేశాధిపులెల్ల నభాభవన
మలంకరించుచుండ, శల్యవిరాట జరాసంధాదు లొకప్రక్క, కృష్ణ
బలరామ కృతవర్మానియదు వీరులొకవంక, మతియు శిశుపాల
నైంధవభగదత్త పౌండ్రకవాసుదేవ వీరులొకవంక బరివేష్టించి
యుండ గౌమాలం గైకొని, పుష్పసాయకు కుసుమేతరంబగు
నాటవసాయకంబ నసర్వాభాణ విభూషితయై తటిల్లత వోలెజూప
ఁకు మిటుమిట్లుగొల్పుచు మందగమనంబున బాంచాలిరంగమధ్యం
బునఁ బ్రవేశింప వివాహోపకరణ సంభారిహ్మలు సంసిద్ధముగా

బురోహితుండు గావించియుండ గ్రహదూరము గాదలోకము నెల్లం
గనుంగొని లక్ష్యంబును జూపి యిట్లనియె

మంజునాథ

ఈయంత్రముఁ దెగనేయు నిల్కొని - కిల్లాలగు నా పట్టి
తోయజాక్షింగొనఁడు మిఁమీత - త్తులిత్రతీం జూపెట్టి
లనిసన్ విని నానారాజపుత్రు - లాయంత్ర మేయ గడగి
ధనువునేని మోకెట్ట నేకే - గతి బీరములుడిగి
డాయరైరి కొందఱు మఱికో - టు - డాసి పరికించి చనిరి
తోయజభవాదులకునే నియ్యని - దుస్తరమని వాకొనిరి
కడకు భస్మమధ్యమ్ముఁ గొరగి - కణమువోలె గన్నట్టి
పుడమిసురులు నడుచునుండి వెన్నడ - గడగు క్షీడి పొడగట్టి
వ. కృష్ణదేవుండు రహస్యంబు నిలరామున కిట్లనియె.

చక్రవాకము—ఆది

ప॥ అతడెవడో తెలిసితివాని వన్నా మమేన త్రకొడుకునిజ ॥మత॥

ల॥ ప॥ మతిమంతుడు వీరాగణి పాండవ

మధ్యముండు మనముద్దుల బాఁమఁది

॥య॥

చరణము

పుల్లంబుజములనేను కన్నగవ - మోకల్పిడికిజాఱు కేలుగవ
పల్లవారుణాధరమతివిశాల-పక్షస్థల - బిడె పోల్చిచూడుమ ॥య॥
తే. గీ. పాండుపుత్రులు వారణా * వణమునందు
లక్కయింటను బడి దగ్గు * లైరటంచు
కొరవులు పంటెసింనుచు * న్నారో గాని
వారలేవురు బ్రతికి యు * న్నారు నిజము
వ. ఇట్లు పలుకుచున్నంత.

క. పెడదయ్యరమ్ము, పిడికిట ని

ముడు కాను, విశాలనేత్ర + ములు దీపింపన్

బుడమిసురుల నడుమను వె

ల్వడ నొక్కడు చానిగని న * భాసదులెల్లన్.

సీ. అవనీసురుడు మీన * యంత్ర మేయగ సాహ
సించినందు కేవ * గించినారు

రంగమధ్యమున వి * ల్పంబడి ధనువు గ

న్నార నీక్షింపగా * నవ్వినారు

తగఁ బూర్వపరిచితిం * బగు చాపముంబోలె

నొప్పెట్ట నిఘాంత * బోయినారు

తెప్పపాటున వ్రేటు * దప్ప కాలక్ష్యంబు

గొట్ట ముక్కునవ్రేటు * బెట్టినారు

తే. గీ. పాలితి పార్థుని గళమున * బూలదండ

నెలమి వేయంగ గాంచి ల * జ్ఞించినారు;

శల్యరాధేయు లంత బాం * చాల విభున

కలిగి తులువతనంబున * బలికినారు.

అథాణా—ఆది

ప॥ పేరందిన రాజు లింద రుండగ

పిల్ల నొసంగుదువా - పేరపాటునకు

॥పిల్ల॥

ప॥ అ॥ కోరి నీయంత క్రొవ్వునం దెన్ను

కొన్నాడవు మప్పు - చేసితివి తప్పు

॥పే॥

చ రణ ము

సకల ధానుజీవరులరావించి-సభలోనీవిటులపరాభవింతువ॥సభ॥

చికరమెత్తిజీవించు శాపనయ్యకుగన్నయనిడగావీమనసెటులొప్పెను

ఉ ప్రితిగ పప్పుభోజనము శ బెట్టుటా? శాల్య లొసంగుటా? ధన

వ్రాతము లగ్రహారము ల * పారముగా నిడు టొప్పుఁగాకిటుల్

కూతు నొసంగబోయినొకొ * కూశతనంబున బాటువానికీన్

ఫీ! తులువా వినింద్యులుగు శ సేతలు ప్రాజ్ఞులు సమ్మతింతురే!

వ. అని విని ధృష్టద్యుముండు కర్ణంగని

ఉ. బాలనుయంత్రమేయగల * వానికొసంగునామంటి మందు భూ
పాలుర కన్న యర్థమెటు * వచ్చును? కొట్టక పోయినాడవే
మీ? లలితాంగి నీకిడుదు * మేగద యూరక కారులాడగా
నేల? యదట్టులుంచి వచి శ్రయింపుము ముందుగ నీవు రాజవో?

వ. అని పల్కునంతలో గర్జని మఱియు నవమానింపదలంచి
కృష్ణుడిట్లనియె.

ఉ. అమ్మన మీనయంత్రము ర * యమ్మన గొట్టగ జాలువాడె పో
కొమ్మను బెండ్లియాడు కుల * గోగ్ర విమర్శన మున్నదన్నయం
శంమ్మిటలేదు గావునను శ్ర సర్వమెఱింగియు నేటికీ వివా
దమ్ము? లతాంగి పాటునకు దక్కెంగదా యిక సూత నందనా!

క. తలపోయెజతుర్వర్ణ

మ్ములవారి వివాహమాడ * వోలును ద్విజుడున్
దొలి బామున నేపున్నెము
సలిపెనొకో ద్రుపదుడిట్టి * జామాతకునై

వ. అనిన రాధేయుండును.

ఉ. పాటుడు నాల్గువర్ణముల * వారిగ్రమమ్ముగ బెండ్లియాడు టా
చారముగాని. ముందుగనె * త్తత్రయకన్యను బెండ్లియాడు టా
చారముగాదు, ధర్మమెడ * సల్పి కొమారిత బాపనయ్యకుం
గూరుచు భూపరున్ గెడప శ్ర కున్న నధర్మము మేరమీరజే.

వ. అనిపల్కుచు ద్రుపదునిపై కుటుకజోవునంత ద్రుపదు
డును బ్రాహ్మణుల మఱువుసాచ్చిన సచ్చాదసులుదిగ్గునలేచి చెల
రేగి కర్ణంగని కోపించుచు.

బాగు—తరుత్రగతి

ప॥ చూతువేమి లెమ్ము లెమ్ము సుబాహుధానీ
చేతగానివారమా సోహానధానీ

॥ చూ॥

అ॥ ప॥ మూతిమీద గొట్టి వీచి చుట్టుకున్న దోసమునకు
మునిగి గంగలో శూన గాయత్రీ సేయంగవచ్చు

॥ చూ॥

2. ఆరిట తా బెట్టి పదై కల్లు—రామతాస్త్రి
మారిపంపంబు సేయు—హల్లుభస్మీకాత్రి
పోరాడీక్షితులు మన-వారిః శశురామముఖ్య
వీరుల బిల్చుకొరమ్మ - సేనిఁగూబ లెక్కదీయ

॥ చూ॥

నీ. జారీలకంగ వ * ప్రస్తుతులు మాడివైచి
మోదుగిన్ననువారి * మోదువారు

దర్భాసనములు జి * త్రాసనములు బట్టి
కసిమీగ జనము పై * విసరువారు

మొలనున్న పొడుము కె * యుదీసి యెదరిపై
నివ్వరివ్వచేత * రువ్వవారు

ప్రతిబింబముల్ సూచి * పగతురంచని నిలపు
టద్దముల్ పగులంగ * గ్రుద్దువారు

తే. గీ. నుదకముం బుక్కిటం బట్టి * యుమియువారు

గట్టిగా దొడపాశముల్ * బెట్టువారు

నై విజృంభించు పాటుల , నర్జునుండు

గని నివారించి సూతనం * దనున కనియె

కళ్యాణి—ఆది

ప॥ ననుజయించి పాంచాల ని గవయము

నాముంగట జూఘము నీ బీరము

॥ నను॥

అ॥ ప॥ తన తనయను నాకిం బపరాధమ

తగవుమాలి ప్రేలేగు సూతాధమ

॥ నను॥

1. మదము బట్టికన్నుమిను గానవు-మదినొకింతమంచి పెద్దలరయవు
రథముదోలిబ్రతుకందగువానికి-రాచపాడినీ కేమి బెలియురా॥ నను

నీ. రోమపాదమహీవ * రుడు శాంతానతి

మణి ఋష్యశృంగ స * స్నాసికడడె?

శర్యాతిధారుణీ * శ్వరుడు సుకన్యాం

తాంగి నా చ్యవనమ * హర్షి కిడడె?

సఖమేదీనీజాని * నళినీ కుమారి నా

మౌద్గల్యు డను మహా * మహాన కిడడె?

మణి విదర్భాననీ * వరుడు లోచాముద్ర

సనఘంబ కాయగ * స్త్రువకు నిడుడె?

తే. గీ. పూర్వరాజేంద్రు లిట్లు మా * స్మృదు గాన

తమ తనూజల బ్రాహ్మణో * త్రముల కొసగు

చుండు టాచారమై వచ్చు * చున్న దనగ

నిందు ద్రుపదకీర్తిమ్రు త * ప్పేమి గలదు?

తే. గీ. ధనువు మోపెట్టి యగ్రతముం * దునమ లేక

యువిద నా కబ్బుటం గని * యోర్యలేక

సమరమున న న్నెదుర్కొన * శక్తిలేక

ద్రుపదుపై బడజాతువా * తులువ! నీవు.

వ. అన విని రాధేయుం డబ్బుగడచు,

ఉ. ఎట్టును మేదినీసురుల * కిట్టి పరాక్రమ మెన్న డేని గ

స్పట్టన, న న్నెదుర్కొనగ * వాసవశంకరభార్గవార్జునుల్

దొట్టి మహాధనుర్థుల * లో నెవడేని యొండు గావలెన్

జెట్టివి గావునన్ దొలుత * జెప్పుయి వారల నీ విపండవో.

వ. అందుల కర్జునుం డిట్లనియె.

తే. గీ. ఏ నెవడనో తెలియ నీ * కేల? కలన

నాయెవర నిల్చి చేన గ * న్నతి పరాదె!

వాసవాదులవోలె డే * వ తలలో నె

వండఁ గా నెందునను విజ * యుండ నరుడ.

మంజరులు

అని పల్కుచు గర్జనిపైఁ దలవడు - నంత భీమసేనుండు
తనపై గవిసిన శత్రు దైత్య నే - నె నంతక సన్నిభుండు
యింద్రసుతుం డపలీల గర్జనో - డించి హర్షమున జెలగి
చంద్రదాననగొనిచనె గుంభకార - సదనమున గుంతి కలగి.

మ. తడవయ్యెన్ సుతు లేగి ఉత్సవము సంతాప, రారితకున్
గడుదుర్మార్గులు కౌరవుల్ తనయులన్ । శంకించి గుర్తించి యే
చెడుగుం గూర్చిరా ? బిడ్డలెట్లుమఱులన్ । సేమంబుగా గన్నులం
బడువారోగద ! నీవదిక్కుఁజేకరుణా । పారీణ ! సర్వేశ్వరా !

క. అని కుంతి జాలివడునెడ

ననిలజ కృష్ణాసమేతు - డై మోదమునన్

జను డెంచి శత్రుతనయుడు

జననికి గేల్గొడ్డి యనియె - చతురత మెరయున్.

భైరవి—ఆది

ప॥ భిక్ష దెచ్చితిమమ్మా - ప్రియమారనేడు

॥భి॥

అ॥ప॥ అక్షీణకటాక్షుఁ డాశ్రీ తావను-డంభోజదళాక్షు సత్కరణ ॥భి॥

చరణము

ధరణీబృందారకచూడామణి - నిరుపమాన కోదండవిదగ్రణి

పరమపూజ్య డాచార్యుడునగు కుంభసంభవాశీర్వాదంబున॥భి॥

2. అనపరతలోచనాభిరామమై - అఖిలలోక సన్నతి భాజనమై

అనుపమానంద సంధాయకమై - యనితరజనదుర్లభమైతగు ॥భి॥

తే. గీ. అనిన విని కుంతి ముదమున - నన్నలార

యనుభవింపుడు మీ రేవు - రనుచు గ్రీడి

వెనుక జ్ఞానవనతమృతి - వనజయగు వి

భీతహరిణేక్షణం గని - విస్మయపడి.

వ. ధర్మతనూజంగని

చ. అనుజుడు భిక్షుడెచ్చితివ । టంచన నప్పటి మట్టు లేవురున్
గొను డని యంటి నానుడులగుం బ్రతికూలముగల్గి దెన్నడున్
దనయులు మామకాజ్ఞ జవ । దాటరుమీరలు పెండ్లియాడ జె
ల్లున యొకకన్య నేవురు వి । రుద్దముగా తెరువేడి? నాయనా !

ఈ అసవిని ధర్మ సందనుడు । నవ్వున! యంత్రము చేసితివే గా
వున సతి నీవైకొనగ । బోలు వివాహము గమ్మన న్నరుం
డనె యవివాహింతుడ పగు । సగ్రభవు న్నిను వీడి మున్నుగా
వనుజుడ పెండ్లియాడ జన । దటగుటం గొనుమీవె రాణిగన్

వ. అని పల్క నవనరంబున బలరామశృష్టులు సోదర చతుష్కమధ్యంగతుడగు ధర్మజాతుంగన నేతెంచి యుధిష్ఠిరునకుం గుంతిచేవిడిచి మ్రొక్కి భీమాద్భుత నకుల సహదేవులంగని కౌగిలించు కొని.

అభోగి — రూపకము

ప॥ ఎన్నోశ్శకు కనుగొనిమి । కన్నులపండువుగా మి ॥ మేల్ ॥
 ఉన్నారాసుఖులై మీ । రుగ్గి జావమరదులారా ॥ యె॥

1. దుర్వినీతి కారవులు । ద్రోహ విజ్ఞులధి గడచి
సర్వేశ్వరుకరుణ పున । రక్షమెత్తి వచ్చిన మి ॥ మె॥

2. కర్మవశమున నేదేని | కష్టము ప్రాప్తిండుగాని
ధర్మాశులయెడ సూర్యో | దయమున తమమువలె నొలగు || ౩ ||

తే. గీ. భూసురులయందె మిము గొంత | పోల్చినాడ
నవల మనయర్జునుడు మీన | యంత మేసి
కర్ణ దరుముట, వడమాడి | గడగి శత్రు
దాకుటయు మీవిధమ్ము న్న | ప్పీడించె.

వ. అని యిట్లు సంభాషించుకొను శృష్టకుంతకుమారుల
సంభాషణము జాటుననుండి వివిధ ధృష్టదృశ్యములను దర్శింపజేయుచు
నేగి వారివిధంబున బెల్ల ద్రుపదున కెఱిగింప నతండును సంతసించి
సకారణంబుగ భాండవుల రావించి యేవురకుం భాంఛాలి నిడి

వివాహం బానర్ప సంకయిఁచ చన్దంతలో నయ్యెడకుం గృష్ణద్యై
పాయనుం డగుదెంచి పూజితుండై యిట్లనియె.

కమాచి—ఆది

ప॥ పిల్లనొసగుమువీర లేవురకు॥ విధిఁ ధానమిదియద్రుపదక్షి తీంద్ర॥పి॥

అ॥ప॥ తొల్లి యీమె నూర్దల్య మహాముని ॥పి॥

కిల్లాలెబరిగె నింద్ర సేన యనుపేర ॥పి॥

చ రణ ము

పరమపతి, వత గావున నిజతము

పరిచగ్యలు సేయు కుష్టురోగియగు నాగఃకి ॥ప॥

పరునివలన సౌఖ్యము లవ మేనియు

పడయనేర క్కటా దేహము చాలించెను ॥ప॥

సీ. తనువు బాలించి యుం । తట గాశిరాజను

రాజర్షి కొకట ద । నూజయగుచు

జనియించి కన్యాత్వ । మున బెద్దకాలమ్ము

గడపి నిర్వేదించి । కడక శంభు

గుఱించి ఘోంతఃస్ము । నెఱప, యమానిలే

ద్రాశ్వీమల్ దాని దే । హంతరమున

బత్తిగాగోరి, రీ । శ్వరుడు ప్రసన్నడై

వరమువేడుమటన్న । వారిజాక్షి

తే. గీ. యేనుమాటులు పశిదాన । మిమ్మటన్న

రమణులేవురు దేహాంత । రమున గుడు

రనిచనెన్ శూలి, యాపె యీ । యాజ్ఞ సేని

పాండుసుతులు యమాద్యంశ । భవులు నిజము.

క. అనవిని వేదవ్యాసుని

యనుమతమున యాజ్ఞ సేని । నయ్యేవుర కొ

య్యన నొసగి మహావై భవ

మున బెండిలిజేసి ద్రుపద । భూవరు డంతన్.

సుభద్రా పరిణయము

ప. వినుడుసుభద్రాపరిణామసత్కథ - వినిపించెదనేడురహిత
మనోవ్యధ॥

అప! తనివిననదు భారతవీరుల చరిత్రం బెంతకు విన్నది వ్యామృతం బెన్న
చ రణ ము

వీరులాసాండవేయ బుద్ధుపదుని-వీటనుగుడునంతచారులవలనదెగిసి
కారవాగజుడుకడు విచారించి-కడగియొక్కనాశురంబడికిట్లనియె।

ఉ ఏవురు లక్కయింట మర - ణించిరి పాండవు లింక నాకు ధా
త్రీపలయమ్ము సర్వము న - ధీనము కాగఁదంచు నమ్మితిన్;
దైవవశమ్మునన్ బ్రతికి - ద్రాపదిగూడుక యున్న వారు మో
దావహులై వసించి ద్రుప - దిక్షితినాథుని కట్టణంబునన్.

కా. రానేవచ్చెను లక్కయింటనిడి కా - ల్పంజాచినా మన్న పా
దీనాడయ్యదిపోదు పొమ్మనిన, సా - ధంతున్ విరోధమ్ము. మా
మానేస్తమ్ములు ద్వేషగర్భితములే - మాడ్కింబ్రళాంతింప వా
వైనంజాతముగాక, సాండవుల బి - ల్వంబంబ్రమివీటికిన్.

సీ. కల్పింతు నన్యోన్య - కలహముల్ పాండుభూ
పాలితి నూజ పాం - చాలురకును

సేయింతు నడనాటు - చెలువకారణముగా
దివిరి కౌంతేయుమా - దేయులకును

ఁట్టింతు విముఖత్వ - ముం గృష్ణవై బాండ
పుట వేర్వేటి భా - ర్యలన గూర్చి
తొడరింతును విరక్తి - ద్రోవది కా పాండు
పుత్రులపై గల - మోహముడిపి

తే. గీ. తొలుత భీముని వధియించి - బలవిహీను
లగు యుధిష్ఠిర పాథుని - యముల గెడపి
తొవలయ మేలుకొందు ని - మ్మంటకముగ
వారలం బిల్వబంపు స - త్వరము, తండ్రి !

ప. అప విని ధృతరాష్ట్రుండు మతిమంతులతో విచారించి
చేయుదమని భీష్మ ద్రోణ విదుర కృపాశ్వత్థామ, సోమదత్తాదులం
బిలువం బంచి దుర్యోధను విధానం బెఱిగింప భీష్ముండు సుయోధనున
కిట్లనియె.

శంకరాభరణము—అది

ప. తెలివి మాలి దాయాదుల వైరము

దెచ్చుకొనకు విను నాయకదేశము || తె ||

అ. ప. బలవంతులు గుణవంతులు కాంతే.

యులు నలుపురకుం దిలలో నాల్కలు || తె ||

చ ర ణ ము

కౌరవులని పాండవులని భేదము గన్నట్టదు నాన సము లుభయులును
మీరువారుపంచీకుడున మేలగు 'పోగునవ్వమునుబొందులాభమగు' తె

చ. భరతకులగ్రగణ్యుల - స భాజనయోగ్యుల, బాండవుత్రుల
నిక్షరుపమధర్మతత్పుగుల - నీ పితండ్రికుమారులన్ మనం
బెఱియ వధింపజూడకు మి - దే కులనాశన కారణం బగుం
'జెఱుపకురా చెడే'వని న - చింతరుగా, దెబుధులో! సుయోధనా!

నీ. అనిన నాలించి యుం - ధన్యులు డచ్చుండ

వేయుల రావించి - విధురు నంపి,

కరిపురి నేనువ * త్వరములు దుర్యోధ
 నాదుతోనుండు * సంత ధర్మ
 సంభవు నర్థరా * జ్యమ్మున కభిషిక్తు
 సలిపి వారికి నివా * సమ్ముగ
 భాండవప్రస్థమ్ము * గావించి యెలమి నం
 పగ ధర్మజాదు లా * వలనికి జని
 తే. గీ. యమరనాథు డింద్రప్రస్థ మనజెలంగు
 పురవరంబాండు విశ్వక * ర్మరచితమ్ము
 వాసుదేవ ప్రియమ్ముగా * వారికొసగ
 ధర్మజుండందు శుభముహూ * ర్తమున విడిసె.

మలయమారుతము—రూపకము

ప! భగిరా తత్పురవరంబు - వసుధకలంకారంబు ||భ||
 ల! ప! తలపగ సిరికాటపట్టు - ద్వారకకదిశ్డబుట్టు ||భ||

చ ర ణ ము

వేదవిదులు భూదేవులు - వీరవరులు ధరణీధవు
 లాదెసజేరులు కుజేరులు ప్రభుభక్తివరులు వాదజాలెల్లరుహాళికులు
 మి. సోదరులంబలె వరపురు - ఘులగనుగొని నిజకులము
 ర్యాదనిలుపు బరమపతి * వ్రత లావీటి నెలందులు ||భ||
 డి. లేరు దయావిష్ణువులు, * లే రవివేకులు, లేరు దుండగుల్
 లేరు దురన్న భక్షకులు * లేరు నిరక్షరకుక్షులన్, దురా
 చారులు లేరు, లేరువ్యభి * చారులు, చోరులు లే, రసత్య వా
 చారకు లప్రయోజకు ల * శాంతు లభాగ్యులు లేరు తత్పురిన్.
 వ. ఇట్టి యింద్రప్రస్థపురంబున ధర్మజుండు నల్వారు తమ్ములం దనకు
 విధేయులైయుండ సర్వజ్ఞానురంజకమ్ముగ బ్రజా పరిపాలనం
 బొనర్చు నెడనొక్కనాడు నారదముహర్షి యతనిసాలికయైవచ్చి

సత్కృతుడై తిలోత్తమాకారణంబున సురిదోషసుందులు మర
ణించిన వృత్తాంతంబెఱుకపరచి ద్రోవదియొక్కొక్కనియింట
నొక్కొక్క యేకుండునట్లును, ద్రోవదియున్న యింటికి బెరవారు
సనకుండునట్లును, చనిరేచి పడెందు నెలలు తీర్థసేవసేయునట్లును
సమయంబు సేయించి యధేచ్ఛఱియె. కొండొకకాలంబున
కొక్కనాడొక విప్రుండు మూచ్చుల చేదనహోమధేనువుంగోల్పడి
యాత్రోశించుచుండవిజయిండదివిని గంచాలినహితుండైయున్న
ధర్మవంశుని నాయుధాగారంబు సొచ్చి ధనువు గొని చోరులం
బరిమార్చి బ్రాహ్మణునకు గోధనం బాసంగి కమ్మటి వచ్చి
యధిష్ఠిరునకు మ్రొక్కి యిట్లనియె.

చక్రవాకము—ఆది

ప॥ సమయభంగముగ నరు దెంచితి నీ సదనంబున కేను—

అన్నా సుగుణసంపన్న

అ॥ ప॥ ఆమరమునీంద్రునికడ నుడివినయటు - లాచరించువాడ

జ్ఞాదళమాసికవ్రతము

॥స॥

చ రణ ము

చోరులం గెడపి గోధనమును భూ , సురున కిడు తలపునన్

ధనువునకై నీయిట జొచ్చితి

పేరందిన రాజులమై ధర్మము - మేరమీరు నెడలన్

నల్వరు మనల బరిహసించురు

॥స॥

తే. గీ. పలికి బొంకు పెన్నడు మన , భరతవంశ

మందు మగడునకైన లే , దళుధర్మ

విడుడ వీ వటుగాన వే , వేగ నాకు

సెల వొసంగుము భూపద , ధీణ మొనర్తు.

వ. అన విని ధర్మజుండును.

చ. కుముదహితాన్వయముల్ జరిత * నోకు విప్రవహజనావన
క్రము, బలుగాన భూమిపై - అన్యై దీప్తితి వట్టి నీకు పా
పము ఘటియించునే? నీకు - భంగముగా దిది రాజధర్మము
త్తమగతి నిర్వహిం?తి! - శుద్ధ! నోచునిలేదు యాత్రకున్
వ. అనవిని యన్వేషించును.

ఉ. గోపనితాద్విజాననము - కితి భూమి మొ లేకపాపమో
దేవుడెటుంగు, నేవురము - నెవమునీచుని సన్నిధానము
దావిధి బాసజేసి యిపు - నీచులకుక్ వెలిగా జరించుచో
నోవిదలోక మీపయిని - శుభతికుమారుల గేలిసేయదే!

శ్లో ప ద

అన వినిధర్మజం - డంగీకరించి
యనుజాతు సంగ, బ్రా - హ్మణులు దీవించి
వెను వెంటరాగ్రీడి - చని తీర్థ సేవ
వొనరించునెడలఁకా - గుర్తు ముహూర్తవ
గణము బూజించుచు - గ నె ముదంబూని,
ఘనలోక వావనిన్ - గ గాభవాని,
స్నాతుడై యున్న వా - బవసూనుజూచి
కొతుకమ్మననాగ - శ్రీ స్యములూచి

మోహ - రూపము

ప|| అందమైనవాడువీ - డారా నా కేమివో ||డం||

అ|| ప|| ఇందిరాసతీ నందను - కుగా దీక్షాదగాని ||కం||

2. మోహజాతీకెంపునగు - కెముకిశల నింపు
దేవమానముల నితనికి - దీలువచ్చు పొగసరిలే ||డం||

ఉ. ఈసుగుమార గాత్రు జగ దే ధనుర్ధన గ్రీడి గూడిసం
బాసిత భర్మ హక్ష్మము - పరిజనాయకగివ్య సంగరో

ల్లాసము గాంతు నంచు, జప | లాలసు నిందుకులప్రదీపు న
వ్యాసవి కన్ను గ్రామిగొని | వచ్చియునిల్పె నిజాంగణంబునన్.
తే. గీ. నిలుకగా జప మెప్పటి - వలె సలుపుచు
గొంతవడికి గద్దెఱచి వా - కొనియె దరుణి!
యెవ్వతెవు నీవు? నన్నిట - కేలదెచ్చి
తీవు? దెప్పవన బల్కెనా - తీవబోడి.

శహన—అది

ప|| ఇహితాశ ములూచి యండ్రుభుజ
గేంద్రుడైన కారవృన్ది కూతుర
||నిది||
అ||ప|| మదవతీమదన - నినుమోహించితి
మాయగావించి - నిన్నిట దెచ్చితి
||నిది||

చ రణ ము

తావకీన సత్కిర్తి మాజగతి - దవిలి వేనోళ్ళ గీర్తింపగ విని
నీవయోరూపములకబ్బురపడి - నేమెచ్చితిదెచ్చితిమనసిచ్చితిని||
ఉ. కామవికారమెల్లరకు - గల్గుట నై జము, గాని మాండు నా
రీమణి మోహమున్ వెలువ - రింపదు పూరుషువోలె, బేలనై
ప్రేముడి వెల్లడించి పప - రీతగతిం బ్రతిమూలుచుంటి, నీ
లేమ తనంత గోరెనని - లేని విరాగము జూప బోకుమా.

వ. అనవిని యర్జునుండును,

చ. సరి సరి దానికేమియొక | సంగతి వినిగిటు బ్రహ్మచర్యమా
నెఱపుచు భూప్రదక్షిణము | నేనొనరింపగ బుణ్యతీర్థముల్
దిరుగుచు నుంటినల్పుని గ | తింగయికోన్న ప్రతమ్మువీడి సుగ
దరి! నినుగూడు నొప్పునొకొ | నాపయినిందనువై చుటొప్పునో?

వ. అనిననులూచియు.

క. ఎఱుగుదు మీ పలికెననుడి

సురముని కడ నశ్రుకాల | జొచ్చుటయు యుధి

ప్రియ నాదేశమున నీ

పరుడెంచుట తీర్థసేవ + తై, మహనీయా ?

చ. వ్రతములు, తీర్థయాత్రలు జ పములు మానితదానధర్మముల్
సతతము బ్రాణదాన సద్ధ + శక్తులుగావు, మనీషితం బసం
గతమగునేని బో విడుతు + గాయము నేడు మనోజవేదనన్
బలితము గట్టుకోకు, వ్రత శ భంగము తేకురదో మనోహరా ।

తే. గీ. పాలితివలచిన బురుషుండు, పూరుషుండు

వలచిన పాలంతి లోలోన । వలపు గలిగి

పైకి బింకపుసేత లే । ర్పద నటించు

రిదియ కాముక లక్షణం । బే నెఱుంగదు.

వ. అని వెల్లునంత యర్జునుండు దానిమవోరధంబు దీర్చ
దలంచి,

కాఫీ—అది

ప॥ వ్రతభంగంబగుగాక సుండరీ-వశమైతిని నీకువిరహాగ్ని బడకు॥వ॥

అ॥ ౬॥ పతితమో వ్రస్తామో విచారింప-వలనుగాదు మనకు

చ రణ ము

సమయోచితమే కర్తవ్యము ప్ర

సూనకరుని క్రొవ్వాడి కోలలకు । స్రుక్కకుండ దరమా

పరమ మహర్షుల తై నను

మీననయన వాడివయసువారము । గాన తలప మననంత

వీడుమిక వలవంత ॥వ॥

చ. రతనపుటండియల్ నడక । లన్ ఘలుఘల్లుమనక, పయోధర
ద్వితయభరమ్ము పైపవిగ । తిన్ వడి గానసియాడగా, దర
స్మిత వదనారవిందయయి । చేడియ చెంతకుజేరి నిల్చినన్
వ్రతములు సాగునే ? జప తపములు పెల్లున ? వేయునేటికిన్.

మంజరులు

నాగనతి గనెనిరావతుడను త | నయ సద్యోగర్భమున
వేగుజామునకు నింద్రసూను ని | లెన్ను గంగాతీరమున
జగతీసుకులకు భుజగలోకమున | జరిగిన వృత్తాంతంబు
నగవైరిసుతుం డెఱిగించి ప్రయా | గంబయ్యె తక్షణంబు.

సీ. హిమవన్న గేంద్రమీ | క్షీంది యాపై నగ
స్వవటమ్ము గన కొని | యచటుచుండి
వెడలి పూత హింధ్య | లింగ శ్రీధృవాడి
వైమిసాగణ్యమ్ము | నను నడుగిడి
తరల్నిప్రయాగ కం | తట మణిర్ణిక
న్దాంశి శ్రీబట్ట | గంబు జేరి
సనుదెంచెను మహేంద్ర | శైవ్యునకును ద్రా
క్షరామమునకును శ్రీ | వైలమునకు

తే.గీ. నవనిసురుల కయ్యెడల నా - నాదికము లొ
సంగి తృప్తుల గావించి - శంసుతుడు
వాసిమై కదమూడవ - నానమునను
తగబ్రవేళించి మణిపూరు - నగర మండు.

తే.గీ. ఆ పురంబే చిత్రవా - హనుఁ డతండు
తన తనూజాత చిత్రాంగ - దమును దాని
సాండుతనయున కిడి మహా - వైభవంబు
దగ వివాహంబు గావి చి - ధన్యుడయ్యె.

వ. ఇట్లర్జునుండు చిత్రాంగదను వివాహంబై యంగజక్రీడల.
నోలలాడుచు నొక్కనాడు తత్సమీకంబులను పంచశీర్ధంబులం గెని
యందు స్నానంజూపింపి తపస్సంపన్నుడగు నొకబ్రాహ్మణుని శాప
మ్యునమహాగ్రాహమ్ములై నీట్టబడియన్నవంద, సారభేయ, సమీచి

బుద్ధుడ, అత యనువాదల శాస్త్రవిద్య క్షలంజేసి మగిడి మణిపూరు
పురమ్ముజేరి చిత్రాంగదమునిని భవహానుండును పుత్రుంబడసి
యటనుండిపడునట్లు మున్నె ధాని సేవించుచు, గడకు ద్వారవలీ
పురసమీపమున కిరుదెంచి, సుభద్ర జామతలంపున నప్పురం
బున నొరుల్లు తన్నెఱు దుండెను. ఇప్పుడు యతుల కతిభక్తు
లగుటంజేసి కృతజ్ఞుతి నేర్పించుటకై చరించు పాండవమధ్యముని
ప్రభాసతీర్థమ్మున పుంకణీశాక్షుడు గుర్తించి యతిస్నేహమున
గాగిలించుకొని యెల్లనాటి కళి ముగిసి పడిగి సుభద్ర యందాతడు
బద్ధానురాగుం డగుట నుపలక్షించి శతనిందోడ్కొని ద్వారకా
పురంబునకు జనుదెంచి రైవశాసనంబునైచుంచి యా మరునాడు రైవ
తక మహాత్మవమ్ము సాటిగిరి కూడిపుల్లెర నయ్యెడకు రావించి
అతని నమస్కరింపజేసి నా తుర్యావ్యసయ్యెడలొనర్ప బలరామాది
యాదవులచే బ్రార్థింపజేసి పరిచర్యాధ్యక్షు సుభద్రను నియోగింప

సీ. ముఖసరోజమ్ముపై * ముసరు బంధంములం

గసి దోలెనొనలే * కనువుకొనుచు

నధరబింబమ్మున * కాశించి పైవచ్చు

శుకపాలి విడ ది * మకలుడదుదు

జనుగట్ల విహరింప * మునుకొనివెన్నంటు

శారి నావితతి మ * త్సము బరపి

కరపల్లవమ్మున | దరిజేరు పెనాగెండు

కోయి పిండును | గూలిడుచు

తే. గీ. పదునిడిన పుచ్చసా ము | ప్రళయగ

సన్నయాపతి రైవత | క్షుద్రికి

యతివరేణ్యుకు న్నను | పృథు లొనర్చి

భయము భక్తియు వినయము | పృథిల బలికె.

ప! సామి నీకు ఓరిచర్యగావింప - జను దెంచితి నావెద్దలయా నతి!సా!
అ! సీమనోరథము దీర్చి వేయేల - నే ధన్యురాల నగుదు నీలిల!సా!

చ రణ ము

కామాదుల గెలిచిన మిఁకుగనగా - కన్నుదోయి మున్నేమినోదెనో
కామితార్థసంధాయకం బమల - కల్యాణాత్మక మాను మీరాక!

క. ముద ముదవగ గనుసన్నల

సదమలవతి బరిచరింప | జను దెంచితి నీ

వెద నింత సంకయింపక

యది యిదనక పలయునేవ | లందుము సామీ!

ప. ఇట్లుపలికి యతివరేఽన్యునకు సేవలొనర్చుచుండనతండును

నీ. ననబోడి చెలువమ్మా - గనువిచ్చి చూడంగ

వలనుగాకుంట గ - న్ను లఱమోడ్చు

కోమలి కైదండ - గొన నాపవడి వేగి

రము గూడదంచు దం - డము ధరించు

నెలతకెమ్మొవితే - నియిలాన వీల్లక

యల కమండలు జలం - గొచమించు

వగలాడి బల్కురిం - పగడంగి తగవుగా

దని పల్కు 'నారాయ - ణ' యటంచు

తే. గీ. మనసుముందునకున్ సిగ్గు - వెనుకకు దిగ

లాగ నెటు సాహసింపనే - రక, పలుమారు

నుస్సు రంచును వేడి ని - ట్టూర్చుబుచ్చు

నకట! కుహనాయతీంద్రు డ - య్యర్జునుండు.

నీ. కనుసన్న జేసి ర - మ్మన సామి సెలవేమి

యన బూలు తెచ్చితి - నాయుటంచు

జే వీపగ మహాను - భావ ! మీయాజ్ఞ యే
మన వేగ వడ్డింపు - మా యటంచు
చీటునవ్వు నవ్వ మీ - చిత్తమేమన్న నీ
సేవలకున్ సంత - సిలితివంచు

పెదవులన్ విటువ త - ప్పిదమేమనన్ బహూ
కృతిజేతు నీకు నే - గతి నటంచు

తే.గీ. లోగలుగు గాథతరళామ - రాగమెల్ల
బయలు సేయంగ సంకోచ - పడుచు వలయు
నితర వాంఛల వెలిబుచ్చు - నెంతయేని
కష్టపాధ్యము తొలి మూట - గలుపు కొనట.

చ. అనిమిష రాజనందను స - మంచిత రూపనయోవిభాసముల్
ఘనముగ విన్న దాట సరి - గా యతిశేఖరునందు నట్టి ల
క్షణములగాంచి యబ్బురము - గా ననుచూపడున్ సుభద్ర. కా
దనుకొను నుండ రేయనుచు - నచ్చుగ మూనిసి బోలుమూనిసుర.

వ. అని తలంచుచు నొక్కనాడు యతివర్యుంగని.

హిం - తోడి—మిత్రగతి

ప|| ఓయతింద్ర దయానిధే మి-మ్మొకటి యడుగ దలంచి యుంటిని-
నా యెడల గరుణించి తెలిపెదరా సర్వజ్ఞులున్ మహ - నీయ
మూర్తులు కాలవిదులు గదా

||యో||

అ|| ప|| వేయేదేశము లేయే తీర్థము - లేయే వనము లేయే నగం
ద్రము లేయే నగరము స్మీరు జూచితిని-యందందు గల యేయే
విశేషము స్మీరు గాంచితిరి

||ఓ||

చ రణ ము

మీరులమరావతికీబ్రతియై-మీరునింద్రప్రస్థమునుగనులారనెంతెం
దైన జూచితిరా-తన్నగరమున ధీయుతుల గుంతిస్తుతుల గను

గొనిరా-వారలెల్లరు సుఖముగా - గొర గురు ధర్మాభిరతులై -
వారిలో వీరాగ్రగణ్యులు - సుగము నష్టడు - పాపవర్జను
మీరలెఱుగుదురా || ఓయతీంద్ర ||

శే. గీ. అన్న యానతి తీర్థయా శ్రీ ప్రాభగమహ
డయ్యె నద్దునుడవిలింటి • సన్నాహాత్మ
మీర లెయ్యడనైన గ • స్నానలొక్క!
క్రమ్మటి పురబు జేసెనా • ర్తన జెలిసెనె!
వ. అన విని కృతకదాని గానకీయు.

క. కనుగొంటిని తన్నగరము
కనుగొంటిని పాండవుల సు • ఖమ్మున నున్నా
రనిమిష రాజతనూభవు
గనుగొన్నాడ నతడేమి • గానలె నీకున్,
వ. అనిన నాకృష్ణబోదరియు

మోహన చతుర శగతి

ప॥ జై వసములు మాపట్ల నాకింక-దాపరికంబేటికిఁనుమ్మాటికి || జై
అ॥ ప॥ వావికతడు మేన త్రకొడునుగా-వ • నునాకునిజముమహానుభావ॥
చ గణ ము

కుంతినాకు మేనత్త తనకునే-కోడలినగు పటంచు జెప్పి కొను
యెంతయు నాతలిదండు అనుకొంప-రింద్రసుతుడు తమకల్లుడౌ
నంచు || దై॥

క. నరు నెందు గాంచి రిచ్చ
కరు జెంచునె? పెద్దవాం • లనుకొనుమాటల్
జరుగునొకో? కరుణ న్నా
కెఱిగింపును కాంక్షేత్ర • లీకు మహాత్మా!
వ. అన విని.

సీ. ఏమందు నాయన + యే మేముగా నుటి
 మెమ్మెయి సుగంధే + నమ్ములేక
 కలిసియున్నాము గో + స్వప్నమందిరువుర
 మెన్ని యేనిగఁగమ్ము + లింతయేల?
 తెలిసి మాచేయని + ప్రియూతలు లేవు
 క్రీడి నేడిచలు - న్నాడెనంగ
 లజ్జించిపోయెదో? + విడుచి నివెలుగవు
 యతి వేషధామై + యలరు నిచట

తే. గీ. చెంతనేయున్న మగని పో + ల్చికొన లేవు
 దాచనేటి కరునుడ నే + తగుణి ! పురుషు
 లంగనల పొందురోసి స + వ్యాసులగును
 రంగనను గోరి నేను స + వ్యాసి నైతి.

క. అని జేజే రాకొమరుడు
 వన జేక్షణ పాణి పల్ల + ము బట్టుకొనన్
 నునుసిగ్గు దొంతరల నె
 మ్మనమున నారాట మొదల + మానిని పలికెన్

అ. వె. పెద్ద లెటిగి మనకు | పెండ్లి గావించురు
 వేగిరమ్ము తగదు | విడువు మంచు
 జనె సుభద్ర పురికి | జలజనాభు డిది
 యెటిగి సతులకెల్ల | నెఱుగ జేసె

సీ. తోబుట్టువు నొసంగి | దుర్యోధనునకు బెం
 డిలిసేయ దనయన్న | తలచు తెటిగి
 నగధరుడెంత నం | తర్జీఫమం దిండు
 ధరునకు శివు + కు | తనముసేయ
 జాటి యాదవుల న | చ్చటికి గొంపోయి సం
 బరము పీఠిన వెన్న | మగిడివచ్చి
 బల దేవముఖుల | నిలి తర్జీఫమం
 దంగనాజనము వె | న్నంటిరాగ

తే. గీ. పాండునందను రావించి । ద్వారపతిని
 తొడరి వాచస్పతి పురోహి । తుండుగాగ
 నమరపతి సంతసిల వైభ । వమున పరిణ
 యమ్ముగావించె నాసుభ । ద్రాక్షునులకు
 వ. ఇల్లు సంకల్పసిద్ధుండగు నగధరుండు సంప్రాప్త మనో
 రథుం డయిన పాథున కక్షీణశాణ తూణీర బాణాసన సనాథంబగు
 నొక్కరథంబిచ్చి సుభద్రదోడ్కొని యింద్రప్రస్థపురమ్మున కరుగు
 మని పంచి యంతర్ద్వీపమ్మున కరుగ విజయుండు సుభద్రదోడ్కొని
 చను చున్నంత పృథుశ్రవణుడాది గాగల మహావీరులగు పురరక్షకు
 లెల్లరు బురందరసూనున కడ్డమై తాకిన నప్పొండవేయుం డలిగి
 వారలపై కరపరంపరలం గురియించుచుండ.

కళ్యాణి— చతురశ్రగతి

ప॥ రథమునడచెపెండ్లి బావకయ్యెడ రణరంగసహాయముగాసుభద్ర ।
 అ॥ కుదురుగాఘల్లుమనికరకంకణ-మృదుమధురారావములుంప్పల్లి
 చ రణ ము.

కలుగుబంగారుచీర ముంగొంగు-లలవరించి వింతగ నోడిపట్టి
 కలువతీనిదులకించు మోమునన్-లలితవీరసముతాండవిరపగర

తే. గీ. సమరమున బాసవార్దార । కొమరుడు జయ
 మందితోడ్కొని చనియె బ । రేవుండువదన
 నయ్యడియెటింగి బలదేవు । డాగ్రహించి
 సేయునది లేక మందలిం । చెను హరినిటు

సరస్వతి— అది

ప॥ మాయలమారివి తమ్ముడా నీదు

మాటనమ్మరాదు-నీనైజమ్ముపోదు

।మా।

అ॥ తోయబాహి నాక్రిడి కిది పెండ్లి-సేయదలచిగాడే.

నన్నంతర్ద్వీపమందుంచితివి-

।మా।

చ రణ ము

ఎటుజేసిన నటు సాగుగదానీ - కీర్వాణకలోన
విస్సన్న జెప్పినదె వేదము
కటకటా ! తెలియనైతి నీతలపు - కపటివిరానీ
నోరుమాటాడ - నొసలువెక్కిరించును. |ఎటు|

చ. ఘనులు జితేంద్రియుల్ విగత - కర్మఘటించు వచించి, శకనం
దనునకు నెయ్యపుంబను లొ - నర్ప సహోదరి నొప్పగించి నే
ర్చున నిటుచెండ్లి జేసెతి నె - టుంగమి కార్యము తప్పివచ్చె నే
ఘనుకొని యేమి లాభమిపు - డన్నియు దీజిన నెన్న తమ్ముడా!

ప. ఆన విని జగన్నాటకసూత్రధారుండగు కృష్ణుం డిట్లనియె

క. నీకింత తెలియకున్నె ? త్రి
లోకైక మహాధనుర్ధ - రుడు విజయుం డా
పాశాఠికసూత్రపునకు
గాక మఱొక్కనికి దగునె - కన్నియ నిడగన్ ?

ప. అని సమాధానపరచె నటనర్జునుండు సుభద్రాసమేతుండై
ఇంద్రప్రస్థపురమ్ముజేరి యెల్లవారి మన్ననలంబడసె సంత వాసుదేవు
డును వసుదేవ బలదేవ సాత్యకీ ప్రద్యుమ్నాది యాదవులం గలిసి
యింద్రప్రస్థపురమ్ము సొచ్చి పాండవ సత్కృతుండై యమూల్య
దివ్యాభరణమ్ములెన్నియేని సుభద్రకిడియె బలదేవాది యాదవులు
సుభద్రారుసులం గని సంతసించి ద్వారవతికిం జనిరి. కృష్ణుండింద్ర
వందనుతోడియిష్టవిరోధంబులనిందప్రస్థమ్మరమండెనంతసుభద్రా
ర్జునులకు గురిదీపకుండై యభిమన్యుండుదయించి ధౌమ్యేత జాత
కగ్నచౌలోపవయనుండై పెగుగుచు దండికడధనుర్దేవ మభ్యసించు
చుండె, ద్విపదనందనయు బాండుకుమారులవలన బ్రతివి ధ్య శ్రుత
పోమ శ్రుతకీర్తి శతానీక శ్రుత్రసేను లనువారి బలచోపపాండవులను
బడసె నిట్లు పాండునందనలు పుత్రీవంతులై సుఖముగ రాజ్యపాలనం
బొనర్చు చుండిరి.

మ హా భా ర త ము

పాండవ రాజసూయము

కళ్యాణి—మిత్రశరణి

ప॥ వినుడు పాండవ రాజసూయము—విబుధ గేయము కర్ణ పేయము॥వి
అ॥ కనుడు దీనసమస్త శ్రేయము—లనుపమభవతరణోపాయము॥వి॥

చ ర న ము

తన్నునమ్మిన ధర్మపరులకు—దైవ మెల్లప్పుడును దోడ్పడు
తెన్నుదప్పిన మాంసుల కెంతో నష్టముగల్గునిక్కము॥విన

సీ. దహనుండు మున్ను శ్వే - తక్కియను రాజర్షి

గావించు సత్రము - గమున నాజ్య

మెక్కుడుగాఁ దావె - నక్కతమ్మున నగి

మాంద్యమ్మ వొడమ దా - మరసగర్భ

నాదేశమునను ది-వ్యాపదీయక్త ఖాం

డవము దహించు గ - డంగి యింద

వారితుండై క్రిష్ణ - శాస్త్రుజేరి గాం

దీవాక్షయ శరతు - శరములు బృ

తే. గీ. భాల్మజునకు, కౌమోదకి - యను గదయును

మఱి సుదర్శన చక్రంబు - మాధవునకు

పరుణుచేత నిప్పించి వే - గిరమ ఖాండ

వము దహించు కర్ణమున కు - పక్రమించె.

క. తివిరి హుతాశను దా ఖాం

డవము దహించు నెడ మయుండ - నందగు నొకదా

నవ విశ్వకర్మ వెలువడి

యువశుభై నందనంద । నార్జునులఁగ నెన్

హి॥ భైరవి—చతురశ్ర

ప॥ త్రిజగన్మాన్యులు దీనశరణులు—కృష్ణార్జునులారా రక్షింపుడు । త్రి॥

అ॥ ప॥ సుజనావనతత్పరులు దయాపరు

లజరామరణశరుల్ - మహాత్ములు ॥ త్రి॥

చ రణ ము

వినుడీ దానవ విశ్వకర్మనో - వీరాగ్రణులారా, మయుండను । వి॥

జనకసమానులు సకలా శ్రీతజన-పరక్షణ చణుసత్పుణ్యులు॥ త్రి॥

అనివేడు మయుని గృ - ష్ణార్జునులెలమి

వనముననుండి కా - పాడిరి చెలిమి

బనితీసి సెలవంది - చనె బావకుండు

వనజాక్షు ననుమత - మ్మున నా మయుండు

సీ॥ పవడంపు గంభాల - పై మేలిసీడల

కలిమి కిమ్మగు పైడి - కప్పు నిలిపి

నెలమానికంపు గో-డలకు నున్నెంపు నీ

లాలచువ్వల కిటి - కీల జొన్ని

క్రొత్త మేల్రతనాల - కత్తళా లేవ నం

చెలదరి నీటి తా - వ్రల నమర్చి

మొగసాలఘక్కిము - త్రిగతాలచే దళ

త్రళలీను నిల్వట - ద్దాలదార్చి

తే.గీ. చిటునగవుపల్క లొల్కించు - చిత్తరువుల

నందచందమ్ము లమర నం - దంద వ్రాసి

సేతసేరుపు వెల్లడి - సేయ మయుడు

కుంతికాన్పున్న కీడె గొల్కు - కూటమొండు,

శ్రీ. గాలికొమరున గొక శత్రు - ఘోరిని యను
గదయు, దేవదత్తముచు శం - ఖము సూరేంద్ర
తనయున కొసంగించె; నంత - ద్వారవతికి
బోయె బనితీటుతన నా - రాయణుండు.

మంజరులు

గారదముని యొకనాడు ధర్మసం - దనుపాలికడుగు తెంచి
చారుతరవిశ్వకర్మదత్తస - త్సభావిశేషముగాంచి
యెనగావు దీని నా దిగిశసభ - లేని యన ధర్మజుండు
నినిపించు తత్సభావిశేషమ్ము - లన వినితె నాతడుండు

నవరోజు—ఆది

ప॥ వినుము సూరేంద్ర సభావిశేషముల - వినిపించెన

రాజా రవిశేష - శ్రీరకల్పభూజ

||విను||

అ॥ప॥ ఆనవరత కుసుమఫలభరిత-భూరు

హానికంటె - కామగమనమై

||విను||

మి॥ అనుమాన విభవాభిరామమై-ఘనతరానంద సంధానకమై

కనుపండువుగావించు నచ్చోట-గనరావలీతాతపతాపలు ||వి

చరణము

ఆకలిగొనివచ్చిన నిరుపేదల కన్నమిడువారు సూన్యత్రవతులు
ప్రాకటముగ వర్ణాశ్రమాచార-పద్ధతి విడక నడచుగృహశ్రేణులు
మి॥ సాకల్యయజ్ఞకర్తలునఘోర-సమరాంగణనిహతులుధీమంతులు
పాశరింగూడి వినోదించురు-శోకజరారుజ్జ్వల్యువు ల్లోఱిగి ||వి

న. మఱియు నరకవాసుల తెఱంగెఱింగింతు వినుము.

సీ. నిగమోక్తవిధుల మా । నినవారు, పరమాప

కులు, దముదా మెన్ను । కొనడివారు

పరులయున్నతిశేవ । పడువారు వర్ణసం

శకులు, చేసినమేలు । మునుగువారు

గరదులు సుజనాప - కారులు, మెట్టపే
దాంతులు, కూతుండ - నమ్మవారు,
లంచగొండులు, సువ - ర్ణస్త్రీయు, లస్యకాం
తారతుల్, సంగ్రామ - భీరువులును

తే. గీ. గలిగి కన్నట్టు సతిభయం - కరముగాగ
కాలు నిండోలగం బందు - గలకు నేడు
పాండునరపతి నీతం డి - భవ్యమూర్తి
తామరసమిత్రనిభ తేజ! - ధర్మరాజ!

తే. గీ. రాజసూయము నొనరింప - నీజనకుడు
త్రిదివమున కేగు. నిను బ్రబో - ధింపబంపె
పాండునరపతి నను, తద - ధ్వర మొనర్చి
కన్నతండ్రికి గూర్చు నా - కమున నునికి.

క. అని పలికి దేవముని చన
జనపతి రావించి కృష్ణ సవినయమున మా
నినియోగం బంతయు వా
కొవ, దేవకి కొడుకు కుంతి - కొడుకున కనియెన్!

పూర్వకావ్యము—అది

ప॥ నేయుచూరాజసూయముగుణ-గేయగాంధేయకీర్తనీయము॥ శే॥
అ॥ప॥ నీతునుజలుభువనై కవీరులై - సాయపడగనీడినిరసాయమునే
చ ర ణ ము

ఈరేడు జగము లెత్తివచ్చినజ-యింపజాలు మగలునీ - తమ్ములు
వీరసూత్ర మాయత్తకుంతికురు - వీరులారదేవసములుమీరలు॥ శే॥
మ. సకలోర్విశుల గెల్చి నేయవలెనీ! జననంబు కాంతేయ! ద్వా
రకలోనొందు సముద్రమధ్యమున నే-రాజన్య నోడింపనే
రక యమ్మాగధు నెట్టులే నతని దొ - ల్తం గూలనేయించి త
ప్పక నేయింతును రాజసూయమును బా - వా! లోకమగ్గింపగన్.
వ. అనిపలుకు-నందనందనుపలుకులకనుగుణమ్ముగభీమసేనుండిట్లనియె

ఉ. శౌరికబాహుమున్నరుని | నాయముకల్పి బృహద్రథాత్మజాన్
భూరిబలాభ్యుయజ్జపః | పుంబలె నే పాలియింతు గాన న
న్నా! రచియింపు మాసవన; | మర్పుడ వాసుపు; కన్నతండ్రికిం
గూమిమీర సద్గతుల | గూర్పు తనూజుడె పో తనూజు డా.

వ. అన వినిరాజసూయనిర్వహణంబునకుత్సహించి కార్యసిద్ధి
యయ్యెడు నరుగుండని సంచిన పాండనాగ్రజ వీడ్కొని,

సీ. ప్రియమారగా గృష్ట | భీమాష్టమలు కృత
స్నానలై మగధదే | శంబు సొచ్చి
చైతకాచలశృంగ | సామీప్యముకె బిట్టు
ధ్వనియించు భేరులం | బగులమోది
యద్వారమున జొచ్చి | యాగిరి ప్రజమందు
బలిమిమై గంధపు | ష్పముల దాల్చి
కేసరిత్రయము గో | వాసమ్ము సొచ్చుమా
దిరి జరాసంధు మం | దిరము సొచ్చి

తే. గీ. నిలువ నభ్యాగతుల వోలె | నృపవరేణ్యు
డెదురు సని మధుపర్కము | లీయగొనక
సాళిలాపే యణమ్ముల + నరయు ముగుర
గాంచి యనుమాన మంది మా | గధుడు పల్కె.

బేగడ—అది

ప. ఎవరుమీరు నడురేయిజనుడొచ్చి-రిటులభ్యాగతవేషధారులై | ఎ |
అ. ప. వివరింపుడు నాయుడు మధుపర్కము - లవమతిగొనకనిరాక
రించు కతమెద్ది

చ రణ ము

పూలు చందనము బలిమిమీరకై - కోలు ధర్మమగునె స్నాతకులకు
ప్రోలుచొనగునె అద్వారమ్మున - జాలమేలికలరూపువచియింపుడె

మ. అవనీదేవపదాంబాతవిరత - వ్యావైకచిత్తుండ, భై
 రవపూజావరసంక్రమణ, బంధ - రాగరక్తవిజ్ఞాత, నే
 నవమానమ్మ ఘటింపజేయ - మూగ్రస్తుడంగాను న
 న్నవలోకింపకుండవృథా, తెలుపర-మ్యా! మీయుదంతమ్ములన్
 వ. అని విని కృష్ణుం బిల్లవియె.

దర్బాసె-యాపకిము

ప॥ తెలియక మమ్మడిగెవవో - తెలిపెద నాకన్టింపుము ॥ తె॥

అ॥ ప॥ సరిలత వీరక్షత్రియ - జాతస్మాతకులమేము ॥ తె॥

1. కుసుమచందనములంకన - వసియుండు సరిం బిందిర
 వసుమతీశ! యటుగావున - బలిమిమీర కైకొంటిమి ॥ తె॥
 ద్వారమ్మున నిత్రులు న - ద్వారమ్మున శాత్రువు లా
 గారముజొచ్చుటధర్మము - గావలసె నీమర్మము ॥ తె॥

ఉ ఏ యపచారమున్ సజ్జన - వేరికటాచు వచింతువేల, నో
 ర్మూయుము నవ్వగాగె - లోకంబు భైరవపూజయంచు భూ
 నాయకులన్ వధించుట ఘ - సంఘకొంటివా? కండగించి నీ
 సేయని పాపము క్కలవె - ఛీ! తులనవా! నిను గాచుకొమ్మికన్.

సీ. వరగిరి ప్రజ వనాంధ్ర తరవాసియగు జరా

సంధనామకగంధ • సింధురంబు

కఠిన కారాగార • కాసారగత సమ

స్తావనీనాథ రా • జీవతతిని

కరవాల కరముచే • యంచు ఛేదమ్ము

నాప హుంకార • ధారవముల

కృష్ణభీమార్జున • కేరతితియమ్ము

యమ తనూజాతాంధ్ర • కాజ్ఞ నంది

తే. గీ. రాజకోద్దండ విక్రమః * క్రమమెల్ల
సఖిశస్త్రాస్త్ర శాతనః * ఖాగ్రవితతి
ప్రథిత మస్త్రీష్కయత్కకుం * భస్మలమ్ము.
జల్పి శుభమాక్తిక శ్రేణిః * జమ్మవచ్చె.

ఉ. వాయుసుతుం డితండు నగః * వైరిసుతుం డిత జేను కృష్ణుడన్
వేయునికేలభూవిభుల * వేగ విముక్తుల జేయు మిడ్డు లే
దా? యనిసేయు మీములరి * యందున నెవ్వరితోడనేని నీ
యాయువు నేటితోసరి స * హాయులతో జనుదెమ్ము పోరికిన్.

వ. అనిన విని జరాసంధుండుసహసము త్పాటన కుపితకుంజర
వైరియుంబోలె గడు నలిగి.

కన్నడ - ఖండగతి

ప॥ పుట్టినది నేరాచ - పుట్టువేగాద

అ॥ప॥ పట్టిపల్లార్లు భయ - పడుదునే రణమనకు ||పు||

1. నాకుసరి జోడనిల - నందనుండేగాన

నా కుమతినే బంపు - మాలమునకు బిరాన ||పు||

2. వలదు నాకొకనితో - డల నీలకంఠుడే

కలదు నాకుందోడు - కంసదాసకుమార ||పు||

తే. గీ. నాకు మున్నోడి మున్నీట - నగరి గట్టి

బన్నముందప్పి కాపుర * మన్నయట్టి

పనికిమాలిన గొల్లబో * యనికే నీకు

గొట్టకెనే? భీమపార్థుల శ్రీ తోడు నేడు.

తే. గీ. తలకి యిందులకా? నాడు * త్రాగుబోతు

నకు దెలియకుండ నొంగ స * న్యాసి కట్లు

చెలియలి నొసంగి పెండ్లిజే , సి ప్రియ మార

గలుపుకొంటివి చుట్టటి - కమ్మ కృష్ణ!

అని పలుకుచు జరాసంధుండు భీమునితో మల్ల యుద్ధంబు సేయ నిశ్చయించి నిజనందనడు సహదేవు రాజ్యాభిషిక్తుం గావించి యుద్ధావనిన్ బ్రతిఘటించి కార్తికశుద్ధ ప్రతిపత్తిధిమందు భీమ సేను నెదుర్కొని నిలవ నా వృకోదర జరాసంధు లొండొరుల జల్కునల దాకునంత సశ్యోన్యసోర్దండప్రహారసంజనితధ్వనంబు బ్రహ్మాండబౌండం బెల్ల విండ, పదపరాగంబు భూమ్యాకాశంబులు గప్పికొననాహవహర్షంబులగున్నరాకర్షణసంకర్షణాపకర్షణముల బెవగి వ్యాఘ్రామకర్కశ దేహులై పరిమాయిత కఠినతరభుజాదండదారుణాఘాతమ్ములతిభయానకమ్ములైతోపమహాయుద్ధంబు సేయుచో చతుర్దశినాటి రేయి జరాసంధుండతిక్షీణబలుండగుట యుపలక్షించియథోక్షజప్రేరణంబున నప్పావని మాగధు బట్టి యెత్తి నాసికాకర్ణరంధ్రమ్ముల రక్తధారలొలుక వీచివీచి యెమ్ముల స్వీతిచి వధించి తత్క శేఖరమును తదీయ గృహద్వారతోరణసమీపంబునవైచె నంత వామదేవుండును యుదయంబున మాగధుల కభయంబిచ్చి పృథివీపతుల కారాగార విముక్తులజేసి భీమపార్థ సహితంబుగ రదాలోహియై వైన తేయనారధ్యమ్మున పాయు వేమ్మున నింద్రప్రస్థపురమ్ముం జేరె నంత ధర్మజుండును నలుగురు తమ్ముల నాల్గుదిక్కులకుం బంపి యపరిమిత రత్న భరణ ద్రవ్యములంది భౌండాగారమ్ము సమృద్ధమ్ముగా గృష్ణునియొగమ్మున నానాదేశాధిపుల నెల్ల బందుగుల నాహ్వానించిన ధౌమ్యుండుహోతగా, యాజ్ఞవల్క్యుండధ్వర్యుండుగా ద్వైపాయనుండుబ్రహ్మగా, సుసాముండుద్ధాతగా, నారదాదిబ్రహ్మర్షులు సదస్యులుగా, భీష్మాదిరాజర్షులు సహాయులుగా జగన్నాథరక్షితమ్ముగ జన్మంబూనర్చిభీష్మనియొగంబున బ్రథమ తాంబూలమ్ము వాసుదేవున కీడునంత సహింసక శిశుపాలుండుపాలంభనపరుండయి ధర్మజున కిట్లనియె.

భాగములు

పాడుగొల్లినికితాంబూలంబిసి - పోకొన్నాడవుజన్మము॥ పా
అ నేడుముదిమిచేమతి - గలచయూ - ధృష్టనిచ్చెప్పుడుమాటలువిని॥

1. కలహీనుడు కలహీనుడు - ఇహ మహాత్యా స్త్రీహత్యాపాతకి
తలయుగద్గమున్నరసిచచ్చదాని - పోతందునభనుండుటకేనియు॥ పా

నీ. అసినీ వయోధిక్ - పిడి గారపంపనూ

హింతువా, పుడే - * సిచట లేడ?

అచార్యుడందు - మర్చి - నలకొంటి

వేని, భారద్వాజ - * డిచట లేడ

చుట్టపు మేరువం - చు దుది పూజించు

నడ, నావదోర్మిగ - * డిచట లేడ?

యభి - లోకైక వీర రాజుని సత్క

రింతువా, రాక్షస - * డిచట లేడ:

తే గీ. మాననీయులలోన నె - చ్చాని బోలు

నీత డనుకొని తాంబూ - చుచ్చినావు?

కడకు నేడు నడిచె నీ - కలహమున

రాజసూ యాధ్వరి - గా - కవముగూడ,

చ. పొలతు చీరశెత్తుకొని * రోయి బుహిజములెక్క దొంగ సా
ముల నధికుం డటంచు దల * రోసియొ ! వెన్నల రేల గోపికా
జలరుమానేత్రలం గలసి * పై కితభూముల నాడు జాణ రా
యల గడుమిగ్గు మంచనియొ? * చువ్వుమొసంగితివోయిధర్మజా?

ఉ. వాని కతండు బావశుగు, శి వానికి నేను మఱింది నాడు, నీ
కై వడి బాంధవమ్ము చె - గన్, ననుబెండిలియాడనున్న రా
జవదళాక్షి రుక్మిణియు * చెల్లెలగుంగడ ! పెండ్లి యాడె నీ
కావలుం డిట్టి శిష్టజన * గర్హితు నర్చితు జేయు లొప్పునే?

వ. అనుచు గృష్ణు నధిక్షేపించు శిశువాలున కలిగి సహజేవుండు.

తే.గీ. యజ్ఞపూరుషు నభిలక్షే . వాక్త్రాగ్నీ
నాదినారాయణు ననంతం . పితృమేయు
బలితపావను నిండించు . నాని శిరము
వామపాదంబునం దిచ్చు . వాడ నిపుడె.

వ. అని పలుకుచు గోపాక్షేపించు శైశ్వమై సుముకు సహజేవు
ధర్మజుండు వారించునంతిల్ల నోపాలు కేనావతి సువీధుండను
వాడు రాజానుమతమ్మున పైశ్చ్యమేళమ్మాగ యుద్ధసన్నద్ధుడై
నిలువం గని భయసంభ్రమూత వృక్షయందై యమనంద
నుండు గంగానలననున కీట్లకయె.

ధన్యాసి—రూపము

ప॥ ఊరకుండువేల తాత ! వారింపుమో యనిసేత ||ఉ॥

అ॥ ప॥ కూరిమి నీరాజన్యుల - కోవ గ్నిం జల్లాగుచుము ||ఉ॥

చ రణ ము

జన్నమునెడకుండ జన - త్తయము సంభవింపకుండ

మన్నీలకు జిత్రశాంతి - మాసిగగ గూర్చుమయ్య ||యూ॥

చ. నగధరు గారవించు కత - నన్ శిశుపాలుడు తెచ్చిపెట్టె నీ
జగడము; కార్యవాదులము - శాంతివహించుట పాడియౌదలం
పగ మన మాతిధేయులము - - రక్షిగుల్; కలహించుకొన్నచో
నగుదురు లోకు,లెట్లు సవ - నలబు సమాప్తముజెందునో కదా!

వ. అన విని భీష్ముండు ధర్మరాజుంగని.

ఉ. మాటలచేత జగ్గబడు - మాసిగగ డిత డల్లె ప్రేలెడు
నోటికి వచ్చిట్టులం గ - నుంగొను మొందొక కారణమ్మునన్
జేటు దలంప డీతనికి - శ్రీహరి కాము చేరువయ్యెము
మ్మాటికి నేటితో మఖన - మాప్తికి భీతిలకోయి ధర్మజా!
న అనిన శిశుపాలు డాగ్రహించి - యెకపక్కెముగ.

బిలహరి—ఆది

ప. తాత చెప్పటకు వచ్చును లాభించిన - తలలూపగ

నిలిపియె భాగధరి

॥తాత॥

అ.ప. చాతనశివస్మృతమా తపర్వతమెత్తినగొల్లనినగధరుడని॥తాత

చ రణ ము

గారవిం నుని శంశనతమాధవు-గాంగేయుడు సెప్పిన జెప్పిగాక
 గోరి నీవెల్లు విశ్వలంబిని బాగులు-చోరులు బ్రహ్మవేత్తలని॥తా॥

ఉ. తానొక్కటాగారి పని తట్టలసన్నిధి బైసిమాలియెం
 తే మతియిగుళోపమ * నెవ్వ రెఱుగరు పండుడంచు, వి
 జ్ఞానివలె న్నడించి రథ శ్రీ సమ్ముగ వాకొనజూచు నల్వరన్,
 కాచుక లిక్తుకే పసుల శ్రీ కాపరి కిందట బెద్దజేయుచున్ !

క. గాంగేయస్థులన్ జూచు

భంగుల నిందిండు చైతన్య * వైవడి గడ కే

లం గొని యురకు సమీర సు

తుంగ గవి భాగీరథికు * తుం డిట్లనియెన్.

ఉ. శాంతివహింపు మొక్కనిము * సమ్ము సమీరకుమార శౌరియే
 యంతకు సన్నిధానమున * శంషగలా దిశనిన్ దదన్యచే
 సంతమునంగఁ జీతు : వ * మంతమునందినగాని జన్న మా
 సాంశముగాదు సర్వము స * చూప్తము కాగలదిక్షణమునన్

నీ. తొలుత నీతులున చ * తుర్భుజుండుచు త్రిలో

చనుడునై పుట్టి రా * సభమువోలె

నార్చినఁ దలిదండ్రు * లడలుచున్నెడల వీ

డెవ్వని యుత్సంగ * మొక్కునంత

మిక్కిలి చేతులున్ * మిక్కిలి కన్నువో

పు నతండె యధతకుం * డనియెవీని

కంబరవాణి; నా ♦ రాయణుం డెత్తికొ

నుడు చేతులుం గన్ను ♦ నడగె నులికి

తే. గీ. సాత్వతియు వీని యపరాధ శతముపై పు
మనుచు గృష్ణున ిడ నియ్యకొ నె శౌరి
నిండె నయ్యపరాధముల్ ♦ నేటితోడ
వికలమగు సుదర్శనమున ♦ వీనిశిరము.

వ. అనిపలుకునంత జక్రధరుం డఖిలరాజచక్రంబు విన నిట్లు
నియె.

శ్రీరాగము—రూపము

౧॥ అపరాధశతమ్ముపైపుమా - యని మాయత్తగోరె ॥నప॥

అ॥౧॥ ఇపుడు నూటికెక్కడయ్యె - నీమూఢుని దుండగమ్ము ॥లప॥
చ రణ ము

తెన్నుదప్పివసుదేవునిజన్న పుతత్తడిహరించె-జెన్నటియైద్యారక
గాల్చె నన్నో యపకృతు లొనర్చి ॥నప॥

చ. ననుగవి యౌర్వజాలనిత ♦ నమ్మున దిట్టట కేమిగాని య
త్యనఘునీ భీష్మునంతటి మ క హామహుపైతము ధిక్కరించె నీ
చెనటి, క్షమింపరాదితని క శీర్షముఁ ద్రుంతుగ నుండిజే సుధ
ర్శనమున నీక్షణమ్మున ది ♦ రమ్ముగ భూమి భరమ్ముదీరగన్.

వ. అని పల్కుచు దనుజాంతక చక్రంబగు సుదర్శన చక్ర
మ్మును స్మరించి చేనంది బ్రయోగింప నయ్యది శిశుపాల శిరంబు
నుత్తరించి నిజాధామముంజేరె వైద్యుని దేహమ్ముకుండి యొక్క
తేజం బంబరంబెల్ల వెలుంగుచువచ్చి వాసుదేవునంను సొచ్చె నిట్లు
రాజసూయంబు జగన్నాథ రక్షితంబై పరిసమాప్తంబగు నంత
నానాదేశాగతులయిన రాజన్యులును నెల్లజంతుగులును ధర్మరాజుం
గొనియాడి వీడ్కొని రంత నారాయణుండును పాండుసుతులుతన్ను
పాదచారులై యనుప రథారోహియైచనె. కౌరవాగ్రజుడు శకుని
యుందానును మయసభావిభవంబుం జూచువేడ్క గొన్ని దినంబు
లందుండెను.

మ హా భా ర త ము

ద్రౌపదీ పూనన రక్షణము

కాలబోధి—ఆది

ప॥ ఆకర్ణింపుడు పంచమజేసి - బభ్రుర్ధ్వముతముమహాభారతమా!
ఆ॥ప॥ శ్రీకృష్ణుడు పాంచాలికి - భూలో-దేవలొసంగినకథవిన్పించెదనా
చ రణ ము

శకునిమేనల్లు యొక్కనాట - మరు-భావిశేషము లరయ
ప్రకటమ్మగనందుజొచ్చి - యెడియె నెమ్మనంబెటియ |నా
సీ. బాటగాడెటచిన - ద్వారమ్మ మూసిన
దానిగా యిపోసి - లోనజొరడు

సంవృతద్వారదే - శము విన్యసమ్మగా
దలపోసిపోయి ఘా - తగను నుదుట
చదునుగల్గిన ప్రదే - శంబున్న తంగిని
యొక్కట నూహించి - యొక్కగడకు
నీలారుతావిన - నేల జలాశయం

బని పరిధానమె - త్తినడయాడు

తే. గీ. తగజలాశయమున్ మహీ - తలమటందు
వడివడింబని పుట్టంబు - వడియజొచ్చు
తారుమారుగదోచెన - తయుమదాన
లజ్జితం డయ్యె నమృంధ - రాజకొడుకు

క. అదిగని ద్రౌపదిసప్తక
 నది శూలమువోలెనాచి * యనుగతిరోహ
 భృదయుండై కరిపురిసరి
 మృదయము రికులంక గుండు * నీకథి సంతన్
 కేనానాశ—ఖండగతి

ప॥ అభి హాసధనుడనై - యప హాస డితిహా ||య||

అ॥ప॥ ఇభ పురాధి పడ నుడ - క్షిబ్బలాడుదానిచే ||నభి||

చం రణ ము

చేడెకారణముగా - జెఱతు నా పాండవుల

కూడుగుడ్డలకు దూర - గుండు జేయకుండునా ||యభి||

తే గీ. త్రొక్కబడిన పెండ్లులి తో * ద్రోవలేచి
 నత్తిపై నెక్కి త్రొక్కచే? * నృపవరేణ్య
 మాళిమకుట మణిపుణ్ణ * మహితపద కు
 సేకయాండను నేనేమి * సేయరాను?

సీ. ననుగాంచి పరిహసిం , చిన బంధకి న్రచ్చ
 కీడిపించి వరాధ | వించు దనుక
 మారూరదిరుగాడు | బై గాగుం జేసి

పంచపాండవులుగా | జించుదనుక

పూజనీయ చతుస్స | ముద్రవేలావల

యితరాజ్య ట్కీర్ణ | హించుదనుక

భువనవిఖ్యాత పాం | డన యశోడిండిమం

బింతంతలుగ వ్రక్క | లించుదనుక

తే. గీ. డంబముల దొడ్డకొండ పాం | డవులయండ

మైన గోపాలు దుర్గర్గ | మణగుదనుక

బ్రాహ్మకముగ జల్లాట | పరిభ వాగ్ని

వ. అని రోషించుచు నితికర్తవ్యతాహీనుడై .

చ. అడగుచు వేరనిం దటుగు । నల్పజలాశ యముం బలెం గడుం
గడువరితాపభారమున । గాయముకంది వివర్ణమంది! కీ
హృదయ సుఖోభోగముల । బాసికృశించునరేంద్రుడాసి సం
గడిలన మేర్పడన్ శకుని । క్రన్నన సర్వ మెఱింగి యిట్లనెన్ .
నాటకురంజి—అది

౪. తెలుపవైతి విదియా విచారము - కలత

విడువమయ్యా భాగినేయ

॥తె॥

అ॥౫॥ చలముమీఱి పాండవేయులను నీ

చరణా శ్రాంతులుగా నొనరించెద

॥తెలు॥

చ రణ ము

నీవెఱుగుదువుగదా నాకున్న - నేరుపు మాయాదురోదరమ్మున
భూవలయమ్మఖలమ్మునీకిడుదు-మోసగించియమపుత్రునోడించి!
తే. గీ. తండ్రి నెటులేని యొప్పించి । ధర్మతనయు
నిటకురావించి జూదమా । డింపు మతని
గెలిచి సర్వ నిర్వం సహా । వలయమునకు
సార్వభౌమునిగా నిన్ను । సల్పువాడ.

క. అనిపల్కి భాగినేయునిఁ

గొని యంధవృషాలుకడకు । గొబ్బున జని

ల్పిన ధృతరాష్ట్రుండయ్యది

వినిపింపగ నీతివిడుదు । విదుగుండనియెన్ .

చ. సరి! సరి! యన్నదమ్ములకు । పైతము వైరము సంఘటించి కా
పురములుగంగలోగలుపు. । బోలని దుర్వ్యసనమ్ముగాదె! పు
ష్కరుడు నఱుండు జూదపునె । పమ్మున నెట్టివిరోధమందిరో
మఱచితే! పెద్దవాడవిది । మాన్పుము పుణ్యమృతాపార్థమా!

తే. గీ కలిత కురువంశనామక శ కల్పకుజము
వెడగు జూదమ్ముపేరింటి ♦ వేరుపుసపు
జేరి చివరకు మొగలూట ♦ జెఱచివేయు
నన్న దూరమూలోచింపు ♦ మాంబికేము !

వ. అనికల్లునథానథవిదుండగువిదురుని ధర్మవచనమ్ము లాలించియు బుత్రమోహమ్ము వీడనేరక ధర్మనందనుం దోడైమ్మని విదురునిద్రప్రస్థపురమ్మునకుం బనిచిన నతండు నవిలంఘనీయమ్ముగు ధృతరాష్ట్ర నియోగ మ్మనునరించి యింద్రప్రస్థముపొచ్చి యమతన యునిచేనభ్యర్చితుండై సేమంబడిగి నిజాగమన కారణంబెఱింగించిన ధర్మజుండును న్యూతక్రీడ యార్యసమ్మతమ్ముగాదని వగచుచు గడకు విధివియు క్తుండై యనుజన్ములును ద్రోవదియు భౌమ్యండాదిగాగల విద్యజ్ఞులును దోడగావిదురునితో నిభపురమ్మున కరిగి రుకు, గురు వృద్ధజనులకతివినయమ్మున మ్రొక్కి యాశీస్సుందియూదినమ్ముగడపి మరునాటి యుగ శుక్ముల కనకఖచిత స్తంభ సహస్రంబులు. విచిత్ర ద్వారశతంబుల వేపురు కల్పాచార్యులచే నతిగమ్యంబుగ నిర్మింప జేసి ధృతరాష్ట్రండుదుర్యోధనున కొనంగినసభాభవనము జూచు తలంపున నందుపొచ్చి మెచ్చుచు నెల్లరు సుఖాసీసులై యున్నంత నొకంతకు కౌరువారగ్రజుండు పాండవారగ్రజున కిట్లనియె.

తోడి—రూపకము

ప॥ అనఘా నేడిందు జూద - మాడి విసోదింతము మన ॥మనఘా॥
అ॥ ప॥ జననాయకులకు దూత్యము-సహజధర్మమగుగావున ॥నన॥
చ ర ణ ము

నెత్తమాడుటయందు నీవు - నేర్పరివని విండు జాల
యిత్తరి నీ చతురత గను - దిదికాలక్షేపముగా ॥ననఘా॥

క. సాటియగు నక్షవిద్యా

పాటవమున నీకు శకుని * ప్రతినిధియై నా

యాట యితడాడు నీతం

దోటువడిన దెల్ల నేన , యొసగుదు నీకున్.

వ. అనవిని ధర్మజం గిట్లనియె.

ఉ. డ్మత్రియధర్మమేయగును * గాక, వినోదమెయూనుగాక, సు

క్షత్రియు లీదురోదరము * జాడకుఁగోరగు, పాపపుత్రిమై

శత్రువులంబొనర్చు నను * జన్మపైతము దుస్తరంబె! యీ

మాత్రపునింద్యకర్మమును * మానుటకున్ మనకో సుయోధనా !

క. ఒకనికి బ్రతినిధియై వే

తొకఁడాడుట, యోడినది మ * తొక్క డొసగ జీ

టికిమాటి కొప్పుచుంటయు

బ్రకటసుహృద్ధ్యైతధర్మ * పథ మారమగున్.

వ. అనవిని కడ్లుడు ధర్మతనయుగని,

ఉ. సందియ మేల యోడినది * స్యము సౌబలుడేయొసంగు, నీ

గుందినగౌర వేంద్రు డొస * గున్, మఱిచాలనిచో మదీయ రా

జ్యేంద్రిర నీకొసంగుదు మ * హీనాయ మ్మఖిలమ్ము గెల్చి యీ

యం దలకొంటి నే నితనికై * మఱియున్ ఋణమున్న ధర్మజా!

వ. అనధని విదురం డెకసక్కెమున రాధేయున కిట్లనియె.

క. తనకుం దీటగు దుర్యో

ధనుకన్నను సుబలరాజు * తనయునికన్నన్

నిను మేటిజేసి ధర్మజా

డను మానమువీడి జూద * మాడునా? కుమతీ !

వ. అవనిసమస్తమున్ గెలుతు * నంటివి, సిగ్గులు లేదు ధర్మసం

భవుననుజన్ములున్న పథ * వారెటు వచ్చిన నట్లుప్రేరగా

నవునొకొ? ప్రాజ్ఞానము - యాగసరమ్మున నైన నీ పరా
భవముదలంచుకొమ్ము గల - పుట్టులు పెల్లవుసూతనందనా
వ. అనవిని దుర్యోధనుని కుంగరాజు నపనయించుచు.

తే. గీ. ఇతనిమాట పాటి పక్ష - మీవు, తిన్న
యింటివాసాల తెలియజేసె - పితృదేవుడు
నీ వెటుంగవె? మౌనమున - కియ్యచు బాండు
తనయులన బడిన పుట్టి - పాసికొడుకు.

వ. అనవిని యభిమానమున భృతరాష్ట్రం దగ్రనందను
నిట్లు మందలించె.

బిరుదు - అది

ప॥ ఏమంటివి చెడిపోవు నీ తన.

మామర్యాదలుగూడ సుయోధన

అ॥ప॥ సామాన్యం డనుకొంటిన విగురుని

సదమల ధర్మాగర్భ విజ్ఞాత

॥ నేమం॥

చ ర ణ ము

పిన్న పెద్దతారగ మ్యమొలుగవు - న్న మేదోపాపమేదోతెలియవు
యెన్నడీమహాత్ము దూలనాప పుతడునీకు - నాకన్నబూజుడగు!

క. అనిన సుయోధనుని కిన్

వినని యటు నటించి పాండ - వేయుని బాద

మ్మునకుం ద్వరపెట్టగ న

య్యనఘండును సుబలసుతున - కభిముకుడయ్యెన్.

వ. ఇట్లభిముకుండై పుణిహరగబులును సువర్ణరత్న భాండా

గారమ్ములును యసంఖ్యాత హయయాధ గంధసింధురసందోహమ్ము
లును శతసహస్ర పరిచారికల పరిచారికులను క్రమముగ నొడ్డి
యోడుచు బద్ధమత్సరించై దేవ బ్రాహ్మణ క్షేత్రములు దక్క
తక్కిన ధరావలయంబంతయు నొడ్డి యోటువడి మఱియు నక్షర

తుండై సహ జేవునొడ్డి యోగినకులునొడ్డి యోటువడి యావేశంబున
సౌబలున కీర్తినియె.

సీ అలగు సన్నెప్పుటిం - తుల మేలుబంతియా

శంతి కాన్పుల కడ - గొట్టు కొడుకు

కృశకంధపునొడ్డ - గజకుటమ్ముల విద్దె

గడముట్ట చేర్చిన - కడిమిదిట్ట

యేను బాణమ్ముల - మీస ముత్రము దెగ

నజీకీ కోనదిం గొ - న్నవిలుగాడు

కలన జేజేరేని - గెలిచి ఖండవ వనం

బగ్గించే గాల్పించి - నట్టి జోడు

తే. గీ. చెల్గి నను రాజసూయజే - సిన ఘనుండు

బవరమున వెన్నుసూపని - నాడిమిగడు

జలజనాభు నెయ్యంపుము - ద్దుల మఱింది

యద్జునం డిట బన్నిదం - బగునుగాత !

వ. అల్లర్లును నొడ్డు యోటువడి

చ. కన్దక నగేంద్రమేని కర - ఘాతమునం బొడిసేయు దోర్బలుం

డనుపమబాహువిక్రమ స - హాయుడు ఘోరహిడింబదైత్యమ

ర్దనుడు బకాంతకుండును ప - రంతపు డంతకనన్నిభుండు భం

డనముల చండకాసనుడు - నాపెదతమ్ముడు పందెమయ్యడున్

వ. భీముం గూడ నోడి వెండియు,

క. తెలిసిన మూగుడని లో

కులునవ్వక రాజ్యమెల్ల - గోల్పడి యనుజ

మ్ములసైత మ్మోడిన కా

వలు డీ యమనందనుండు - పన్నిద మగుతన్.

వ. అట్లు తన్ను దాన పందెంచికొని యోటువడి శకుని
ప్రేరణంబున బాంచాలింగూడ బణంబుగ నొడ్డదలచి.

ఉ. మానవతీలలామ, గుణ - మాన్య యయోనిజ, కంఠికిన్ బహిః
ప్రాణము, పాండునందనుల - పట్టపురాణి, ముకుంద చల్లెల్లె
పై నిలుచుం బణముగ స - భాజనగర్వితు గ్రూరకర్మునీ -
మాన నిహీనునంతకును - మారుమగంజిని చెప్పకొంటచేన్.

తే. గీ. ద్రోవదియు నోడబడియె; సం - తోషమంది
తనకుఁ బాంచాలి యింకిట - దాసియయ్యె
ననచు గౌరవపతి కృష్ణ - నటకు దోడి
తెమ్మనన్ విదురుఁడు గో - పమ్మున ననె.

కళ్యాణి—త్రిపుట

ప॥ దాసి యనుచిటు పరిభవింపఁగ ధర్మమేన సుయోధనా॥దాసి॥

అ॥ప॥ ఈసమస్తావసీపలయం - బేలు ధర్మజు పట్టపురాణి॥దాసి॥

1. సంతతిము గనునన్నచే పరి - చారికాగణము సేవింపగ

నంతిపురమున రాజభోగము-లందునాగోవిందు చెలియలు॥దాసి॥

2. రవినిభుడు ధర్మజు డొనర్చిన - రాజసూయమహాధ్వరమ్మున

నవబృధస్నానమున శుచియై - నట్టి లోకైక సాధ్వీమణి॥దాసి॥

ఉ. సంచితధర్మసంచయు న - జాతరిపుం బిలిపించి జూడమా

డించి సమస్తరాజ్యము గ్ర - హించియు బాలక యాజ్ఞసేని రా

వించి సభాస్థలిం బరిభ - వింపదలంచితి వామె కల్లుగ

ల్పించు పరాధవాగ్ని నిలు - వెల్ల దహింపకపోదు మిమ్మొగిన్

తే. గీ. అల్లదే చూడుమా భీము - ననిలతనయు

నగ్రజాజ్ఞాంకుశమ్మున - నాగెగాని

క్రూరకర్మావలంబిత - కురుకుమార

కతకనాళీకమత్తకుం - జరు డతండు.

వ. అనిపలుకు విదురునివచనంబులు సెనినిడక సూతసుతుడగుప్రాతి
గామియనువానింగని నీవుపోయి ద్రౌపదిం దోడ్కొనిరమ్ముని

పంచిన నతండును చని పోయెను జూరమున నోడుటయు;
దుర్యోధను నాడ్డముం దె - - - - - లి యిట్లనెను.

మునా - - - - -

ప. లేరో, జూరదులు - సతి నొక్క - - - - - నేయుగములలే!

అ. ప. మేరమిరి సమవర్తికు - - - - - గలసిజాదమెట్లాదెలే!

చ ర - - - - -

గెలుచు గాక తగునే? కొలువున కొక

వెలది నీడ్చి తెమ్మచుట గాదును

||గ||

వలదుడుగుము పాప కాన్యమిది చుని

వారించు పెద్దతా సభ లేదా

||లేరో||

లే. గీ. మున్ను తన్నోడి యోడెనో * సము లేక

నన్ను మున్నోడి యోడెనో * లిచ్చు సభకు

నరిగి యొకపరి ధర్మజ * కడిగివమ్మ

అవసరంబని తోచిన శాస్త్రుడు వత్తు

చ. అనఁని ప్రాతిగామి ద్రుప - - - - - పక్షి నదెల్ల ధర్మపు

త్రున కెఱిగించియయ్యెడని - - - - - నిలువనీ సుయోధనుం

డనె సభలోన నీవడుగు - - - - - దీర్తురంచు బా

మ్మన నతడట్లు సేయవెఱ - - - - - గమలాయతాక్షియున్

నీ. బలితంపు చంద్రియ - - - - - బాటుకంటిని

రొగివైట యటగున - - - - - నొత్తుకొనుచు

నవమాన మేమిరా - - - - - నగునో మటంచు ని

ట్టూర్పులు సెలగ లో - - - - - నుస్సరంచు

దొంటి పుట్టంబుతో - - - - - కొచ్చిన కేగె

బదములాడిక తొట్టు - - - - - పాటుగనుచు

నోలగంబున పెద్ద - - - - - లున్నరు దైవము

న్నాడని వెఱపు వో - - - - - నాడుకొనుచు

తే. గీ సభకుజను దెంచి తినుజూడి । జాల కొకట
తలలువాంచెను వాచుచు । దనుల గాంచి
వనరులు సుగువృద్ధుల । వెనుక నిలిచె
రమకు దీతైన వాచాల । రాజతనయ.

క. నిలిచిన వాండవరతి కి
వలకుం చెమ్మించు గౌరవ । వక్షభుజన, కా
వలుడు చెదరమ్మ కలుజన
లలనామణి “నేరజమ్మ । లందొలగు” మనన్.

కావ్య—తిశ్రగతి

ప॥ తక్కులు చాలింపుమోసి-చానీ! దుశ్శాసనుకడ ॥త॥

అ॥ ప॥ ఎక్కడికేగెదవు మా య-ధీనవైతివి నీవిక ॥త॥

1. కులటవుగావునను కట్టుకొన్నావేవురు మగలను
భళి! భళి! యత్రకు దగుకో-డలివగుదువు రమ్మ రమ్మ ॥త॥

2 ఏకవస్త్రవైననేను - నీకీయెడ సిగ్గేము
వే కదలుము విడువను నిను - విగతవస్త్రవైనగాని ॥త॥

తే. గీ. అని యదల్చు రాజసూ । యావబృధము
నందు శుచియా శిరోజము । లందిపట్టి
యెట్ట కేలకు ద్రోవది । నీడ్చి తెచ్చె
సభకు దుశ్శాసనుండు ను । శ్శాసనుండు

వ. అట్లు భీష్మద్రోణాది కరుణువృద్ధులున్న కొల్వకూటమునకుఁ
బాంచాలి నీడ్చుచో భీముడు కోపవిచారమ్ము లొక్కుమ్మడి
ముప్పిరిగొన ధర్మజు నుద్దేశించి,

ఉ. పాడిదొంగి జూదమునె పమ్మున దమ్ముల, రాజ్యమెల్ల చా
నోడిన నోడుగాక; సతి । పిడ్డి పణమ్ముగ జూదమాడు కొ
న్నాడిటు పాండవాన్వయ । నం జెడబుట్టె నితండు; వీనికిన్
వీడక బాహువు ల్దగులబెట్టి । దీరదుగా దె కోపమున్ ?

వ. అనిపల్కు భీముని వారిండు యర్జునుండెట్లునియె.

తే. గీ. ఆశినది జూచి మందెల్లు | వాడివోచు!

నితడు భర్తములెప్పిచ | రింప చెపుడు

తగునొకో? దైవవై షరీ | త్యమున కిటుల

తిక్రమించి నావిడుట శాం | తింపు మన్న

వ. ఇటు దైవప్రాతికూల్యమునకు వగచు భీమార్జునులను సభాంత

రిమ్మున కేడ్వంబడిన ద్రాపడిని బూచి వికర్ణం డిట్లనియె,

చ. రిలలును గడ్డములైరిసి | తావళము లైడ్రదిప్పు పెద్దలై

లలనయొకర్తు కొల్వునకు | లాగబడం గనులొప్పగించి బొ

మ్మలవలెహొచుటొప్పునే? సమర్థత లేమయిపోయె? మాన్పగా

వలదొకో? యాడువాండ్రుగల | వారలుగారొకొమీరలందఱున్

వ. అని పల్కు వికర్ణంగని కిర్ణం డిట్లనియె

తే. గీ. వీరు నీమాత్ర మెరుగని | వారుగారు

పిన్ననోటికి జెల్ల | వీ పెద్దమాట

లూరకుండుము నీ కేల | నోయి! నడుమ

కులటయెడ బని లేదు నీ | కులు వచింప.

వ. అనుచు బ్రత్యాఖ్యానంబు సేయునంతలో దుర్యోధనుండు

దుశ్శాసనుం బిలిచి వీరెల్లరి వశ్రుంబు లపహరింపుమన బాండునంద

నులు వై పుట్టంబులందీసి యయ్యెడం బెట్ట దుశ్శాసనుండు ద్రాపది

వైటచెరింగు బట్టదివుర బాంచాలి యొక్కింత తొలగి వెంటనంటి

డుస్ససేనుండు పుట్టంబాలుచుచుండ మనమ్మున నీశ్వరసన్నిధానముం

గల్పించుకొని బాహ్యప్రపంచము న్మోచి శ్రీకృష్ణునుద్దేశించి.

భూపాల—చతురశ్రగతి

ప|| సకలచరాచర సృష్టికరణ - సామి

బ్రోవరావా - సర్వాంతర్యామి బ్రోవరావా

||స||

అ|| ప|| ప్రకటదీన మందారమానిజన

పారిజాతభువనైక విఖ్యాత

||ల|| సక

చ రణ ము

హా! కృష్ణా వసుదేవనందన - ఆర్తాననలోలా కాంచనచేలా
దయాలవాల శ్రీకాంతా హృద - యాంబుజబంధర శేష
శయనశౌరీ విశ్వంభర

||సకల||

మ. కురువృద్ధుల్ గురువృద్ధులున్నరథలో | గొంకేమియున్ లేక, పా
పరతుల్యారవు లిట్లు నన్నరిధవిం | పం జూచి దీనావన
త్వరుడీ వయ్యను మిన్నకుంటి వకటా! | ధర్మంబాహో! అన్యధా
శరణం నాస్తిత్వమేవ దేవ మమకృష్ణా | దీనసంరక్షణా?

మ. ధరణిచాళున కెల్లరు న్వరచి పె | ద్వల్మిన్నకున్నాడు. తా
ముగు బాహుబల శాలురయ్యు దటి గా | కుంటవలంబించియుం
డి రిట న్నాడుతు లేవు రాయుడుకులా | లింపంగదే! అన్యధా
శరణంనాస్తిత్వమేవ దేవ మమ కృష్ణా! దీనసంరక్షణా

వ. ఇట్లు మొరవెట్టుచు శ్రీహరికటాక్షముననక్షయవస్తువుగు
ద్రోపదింగని సభ్యులెల్ల రాశ్చర్యమందిరి. పాంచాలినట్లు పరాధ
వించిన దుశ్శాసను వక్షస్థలమ్ముం బగిలించి రక్తముల ద్రాదువునని
భీమసేనుండు పతిజ్ఞ జేసె. చీరలరాసులు పర్వత ప్రాయములగుటచే
విసువెత్తి చేయునది లేక దుశ్శాసనుండు మిన్నకుండె నట్టియెడ రాధే
యుండు ద్రోపదింగని.

ఉ ఉమ్మడిగొడ్డు చందమున | నోమగువా! మగ లేవురుంటచే
నిమ్మెయ గప్పముల్లుడిచి | తీ వొక శూరునిగట్టు కొమ్మరన్
రమ్మని సన్న జేసితొడ | లం గనుపర్చె సుయోధనుండు? హో
పమ్మన భీము డూరువుల | భగ్న మొనర్తు ననెన్మహాగ్రుడై.

ప. అట్టియెడ ద్రోపదీపరాధవమ్మంతయు గాంధారి ధృత
రాష్ట్రుని కెఱింగిప నతండును దుర్యోధను మందలించి. పాంచాలిని
రావించి యిట్లనియె.

హీం! ముఖారి—చతురశ్రగతి

ప|| తలమానిక మువిదలకు నీ వుధయ

కులపావని వమ్మా - కోడలా

||సకల||

అ॥ ౪॥ తులువలై నాకుమారులొనర్చిన
దుండగముపై ఘమా - కోడలా

॥తల॥

చ ర న ము

ఇచ్చవచ్చినటు వేడుమా వరంబెచ్చియైనగాని-కోడలా ॥యెద్ది॥
సచ్చరిత్రవంతును నాకుదు-స్స యొక్కటియును నీ వొక్కటియా!
వ. అంత ద్రాపదియు,

నీ. ధర్మతనూభవు । దాస్య విముక్తు నొ
చర్మనూయనగ, రెం । డవవరమ్ము
నభిలషింపుమన శ । స్త్రీస్త్రసాధనముల
తో దదీయానుజుల్ । దొలగిదాస్య
ముంజాయనటుగోరె । మూశన వరమువే
డుమటన్న క్షుత్రియ । రమణికిరత
కున్నీటి వాంఛింప । గూడదన న్నంత
సిలినెత్తెమున యుధి । ప్రితనృపాలు

తే. గీ. డోటువడిన సర్వస్వమ్ము । నొసగి యంధ
నృపతి వారి నింద్ర ప్రస్థ । మేగ ననిపె
నది గని సుయోధనుండు ప । యత్న మెల్ల
విఫలమగుటకు జింతించి । వెఱ వెఱింగి.

వ. శృతరాష్ట్ర) నొప్పించి మజలమ్యతార్థంబు ప్రాతిగావి
శ్శవిధర్మవందను సహిహరమ్ముగ రావించి జూదమ్మున నోడిన వార
జన వల్లల భారులై పండ్రెండేండ్లు నవవాసమ్ముజేసి యావై నొక్క
యేడు జనపదంబున నజ్ఞాతవాసంబు జేసి యం దెఱుంగబడి రేని
మొలక వరణ్యాజ్ఞాత వాసమ్ములు చే ముగల్లు పన్నిదము నిర్ణయించి
శత్రునిచే జూదమాడించి యోడింప ధర్మజుండువిధినియోగమ్మునకు
వగచుచు వనంబునకు బోవ సమకట్టి యెల్లరికడ సెలవంది విడుగు
నింట గుంటిదేవి నుంచి యెల్లవారి యాశీస్సులంది పరిత్యక్త విభ
వుండై యనుజ ద్రాపదీ ధౌమ్యపరివార సహితమ్ముగ దంతి పురము

మ హాభ్యుదయ చరితము

పాశుపతసంసిద్ధి

మోహినీ--అది

ప॥ వినుడు పాశుపతసిద్ధి--ఈ గుహ--భిమతార్థ సంసిద్ధి వినుడు॥

అ॥ప॥ అనిమిష రాజ తనూభవృక్షం జం

ద్రాక్ష మాలి హారాక్షిణి చక్క

॥వినుడు॥

చ రణము

అనఘులాపాండుసుతులేవురుఘోష్యాదిభూమిసురులనుగాములుగా
వనితామణి బాంచాలింగోని వన-వాసార్థము వెడలిరి కరిపురివిడి॥

తే. గీ. క్షౌవలయ మెల్ల గొప్పడు - కతన బాడము

వనట గనువిప్పి తేజిమా - న జగమ్ము

భస్మమగునందు ధర్మ సం - భవుడు చేల

మున ముఖాంబుజముం గప్పి - కొనుచు నేగె.

క. ఆహవరంగమ్మున కజ

బాహాబలదర్పమెసగ - పరింగుల ను

త్సాహమున గూల్తునంచు

బాహువుల న్జాచియేగె - వాని వనికెన్.

క. సుర రాజసూను శీలి

దఱచుగ బాణమ్ములేసి దర్శోద్ధతి సం

గరమున నరిపీరుల వే

నరగ జెఱుతునంచు నిసుము - చల్లుచు నేగెన్.

తే. గీ. ఇడుమలెక్నేని గుడువ బా - ల్పడిన తనమ
 సుంకరాకాశముంగాంచి - కుండకుండ
 జననమూహమ్ము. ఘోరి మా - సరితదేహు
 డగుచు శల్కుని పెద్ద మే - నల్లు దేగె.

క. ఘనదుఃఖబాజనమ్ముగ
 వనికేగు తవీయ వీనవక్రమ్ముచు జూ
 చినన రితెల్ల నెగ్గు
 నచుచు న్నహదేవుడేగె - నవనతముఖుడై.

తే. గీ. కరణమున జచ్చినచుగల - తైవల వల
 యేడ్చు చిటు కౌరవాంగన - లేగుదురన
 తలవిరియబోసి తడిసిన - వలువగట్టి
 దుఃఖభారంబునం జనె - ద్రుపదపుత్రి.

వ. మఱియు భారతరణమ్మునంజచ్చు శూరుల పరలోక
 విధులస్సూచించు ధౌమ్యోడు ధౌత్రయామ్య సామగాన ముఖి
 తాస్యుండగుచు జనియె నట్లు ధర్మనందనుండు మహారణ్యమ్ములు
 గడచిపోవుచు ధౌమ్యోపదేశమ్మున సూర్య నారాధించి యరణ్య
 ముననుండంగలపండ్లెండుపంపత్సలములును వన్యఫలమూలకంబులు
 పాకస్థానంబున ద్రోవదిచేత సాధితంబులై యక్షయంబులగు చతుర్వి
 ధాహారంబుఃగునని వరంబులది కితిపయ ప్రయాణముల గామ్యక
 వనంబు పొచ్చుచుండ నొక్కనాటి యర్థరాత్రమ్మున గిమ్మిరుం
 డను రాక్షసుడు మార్గనిరోధియై వారిం బొందుకుమారులని
 తెలిసి యట్టహాసమ్మున నిట్లనియె.

అథానా—ఖండగతి

ప॥ వెదుకబోయిన తీవ పదములకు దగిలినట్లు
 భీముడే యగుపించెనా—నాయన్ననుజంపిన

- అ॥ ప॥ సుదినమీ వేళనా - సోదరుని ఋణము దీ
 రుప్రతు దక్షిణయ్యెనా - రానేబకాసురునితమ్ముడ ॥పె॥
 చ ర ణ ము
 మీకు గాలముతీటి - నాకడకువచ్చితిరి
 పోకార్తు గాచుకొనుడి - పాండుకుమారులారా ॥పో॥
 పాకారికేనినను - బవరమున డీకొనగ
 వశముగాదని తెలియుడి - నేకిమ్మీరుడ ॥పె॥
 సీ. అని పల్కుచు సమీర - తనయువై గవియదా
 రుణభంగి నతని పా - వనియుదాకె
 భూరుహమ్ములగొని - పోరి రాపై శిలా
 సంగర మొక్కింత - సల్పిరంత
 మానుషాశను భీమ - సేనుండు పరిహీన
 బలునిగా గుర్తించి - బాహుదండ
 ముల బతుం గూల్చి న - పోల్కి వానికటికం
 తప్రదేశమ్ముల - నప్పటిసేల
 ఆ. పె. బెట్టి దేహయప్టి - విడిచి కాలుని పురి
 గనిపె ధర్మజాదు - లభిసుతింప
 గరము సంతసించి - కామ్యకవనమున
 బాండవులు వసించి - యుండునంత.
 వ. అట్లు కామ్యకవనంబున మునివృత్తినున్న బాండవులం
 బరామర్శింప శ్రీకృష్ణుడు పాంచాలయాదవ ప్రముఖుల న్నొంటనిడ
 కొని తద్వనమ్ముసొచ్చిపాండవేయులంగనిజాలిపడుచుధార్తరాష్ట్రుని
 కలిగి.
 కేదారగౌడ—రూపకము
 ప॥ అవమత్తులై సాబలేయు - లడవులపాల్జేసిరామ ॥మ॥
 అ॥ ప॥ అపసీలలమంతయు మా - యాదురోదమునగెల్చి ॥య॥

చ ర న

యువతీమణి నావిధి ని - తీర్చి

శివ శివ ! పుట్టముల్లాల్లి - ధరతాన్వయంబు ! వన !

సీ. రణభూమి గౌరవ - రక్తభాగ

మేలులై నింజి చా - తింపకున్న

కన్నీటదేలించి - గాంధారిహో న్న

విధవలంజేసి మే - తింపకున్న

జీతివిధి కేనొక్కొ - గురు న్న

చీకుతేని దమ - సే రుకున్న

విఖ్యాత పాండవ - విజ రుకున్న

మెల్లదిక్కలను మో - గింపకున్న

తే. గీ. ధామ్యుడభిషే చనంబు ము - తాలు సదువ

నగడు జయజయ శబ్దనాల్ - నింగిముట్ట

సార్వభామ మహీ - న్న

సూను గావింపకున్న - మ్మడగాను.

వ. అని పలుకునంతలో చాపది గోపాలుంగని.

క. అన్నా నీయెఱుంగనిదే

మున్నది సభకీడ్చి వారు - లొలిపించిరి ము

న్నన్నడు నాపడిన గతి

నృన్నమువడిరే కులాంగ - నలు త్రిజగములన్.

సీ. సిరికాల వాలమా - తాన్వయమున జ

న్నించినా ఒకస్త్ర - నించినారు

మొగి ధనుర్వేదమా - మాలాగ్రహముగ నభ్య

సించి నాగ న్నతి - గాంచినారు

గాండీవమాదిగా - గురు నాయుధము లా

ర్జించినా రుల మా - లించినారు

రాజసూయ మహాన్య + రం బన్నచేత తే

ఐంచినారు యశమ్ము + బెంచినారు

తే.గీ. గాహు బలమేటికి భీమ * పార్థులకును

ఓచ్చ కీడ్పించి నన్ను బ * రాభవింప

దమకు గాదని జూచి రిం + దరును గలిగి

దిక్కుమాలినదానై + తినిగదన్న

వ. అచుచుం దన పరిభవమ్ము సెప్పికొని దుఃఖించు ద్రోవది
నూరార్చి వాసుదేవుండు సుభద్రాభిమన్యులం దోడ్కొని ద్వారవతి
కరిగె. ధృష్టద్యుమ్నుండు న్రాపదేయులం దోడ్కొని కాంచీల్యమ్ము
నకుంజనియె నంత ధర్మహను లచ్చొటువీడి ద్వైతవనంబు సొచ్చి
మార్గంజేయ బకదాల్యాభిమహర్షుల యాశీస్సులంది నివాసంబు
లేర్పించుకొని యుండునంత నొక్కనాడు పాంచాలి ధర్మజున
కిట్లనియె.

మాండ — ఆది

ప॥ అడవులకంపిసహోదరాత్మజుల. ననుభవించుచున్నా డెభోగములైన
అ॥ ప॥ చెడుగులంచనక కొడుకులంగలసిచీకుజేడుపాపాణహృదయుడై

1. నృపకీరీటమాణిక్యకాంతిచే నెఱ్ఱనైన భవదీయ పదయుగము

యిపుడు కఠినంపురానేలనకువ నెఱ్ఱనయ్యెనకటా! యెంతవచ్చెన

2. క్షమయు తేజమునుగాలో చితముగగల్గింపవలయుడు. త్రియుండెపుడు

క్షమారమణ గాంధారేయులనై శాంతిజూపుటేలాయీలీల । య॥

చ. సెలవిడి పంపుచూ కదన * సీమకు నీవిపుడైన భీమపా

ర్థుల నవలీల నొక్కతృటి * లోపల దాయలగూల్చినత్తురీ

యలజడివోవు ఘోరవిపి * నాంతర భూముల నెంతకాల మీ

సీలుగుల కాస్పదంబుగ వ 3 సించి కృశించుట రాచవారికిన్.

వ. అన విని ధర్మజుం డిట్లనియె.

ఉ. క్రోధగుణముల వాషముల * కం గునురై చెఱచు నివేకమున్
 క్రోధమొకింత కష్టము నె * టుంగ నవధ్యులనైన గూల్చు నెం
 తేదెగు నాత్మభగా మొన నె రించుకొనన్; తుమగల్లువానికా
 మోషముభక్తమున్విజయముంగలుగున్ తుమిచూటలెస్సయా
 వ. అనిపల్కు ధర్మజనకు భీమసేనుండ్లినియె.

క. పితృపితామహమును నీ
 క్షీణియంతయు నొరుల కప్ప * గించి యడవులన్
 ప్రతములు ధర్మములను నీ
 గతి గాలముగడుప నగునె * త్నతియులకెటన్

ఉ. సింగముపాలియామిషము * చేకొను నక్కవిధాన రాజ్యల
 క్షింగొని దాయలిట్లు మన * చే జరియింతురు రాజనీతి పా
 రంగతులై; తలంతురు ప రాక్రమహీనులు పాండవేయులం
 చుంగడుచులకనన్వనమునొచ్చియిటుల్ మునివృత్తినున్నచోన్

ఉ. పాచికలాడి రాజ్య మెడ * బాపిరి దాయలుమోసగించి, ధ
 ర్మాచరణంబు క్రతు విజ - యంబున కెంతయు సాధనంబుగా
 దీచదువేల యాజ్ఞయిడు - మేనునుతమ్మునగి వారలం
 బీచమడంచి నిన్ను పృథి - వీవగునిం బొనరింతు మగ్రజా!

వ. అనవిని ధర్మరాజిట్లనియె.

తోడి—రూపకము

౧. కయ్యమాడుటకు సమయము - గాదు తమ్ముడా || కయ్య||

౨. వెయ్యేటికి నీవాడిన - విధము ధర్మమగుంగాక || కయ్య||

1. వనమున బుడ్రెండేండ్లును - జనపదమున నెఱుగకుండ

పనివడి వత్సరముగడుప - ప్రతి నడసినారముగద || కయ్య||

తే. గీ. చంచలంబగులక్ష్మీకా - సపడినరుడు

నర్త్యధర్మంబులెడపగా - జనదుగావ

రాజ్యకాంక్ష చేసినది * కలిసినది
కడం మెనకొక చురుకు * కడు మనంబు
వ, అనిన బేటసేతుం డిట్లనియె.

తే. గీ. మరణమేరికి నియతంబు * మరణమునకు
గున్నె వైరంబు దీర్చుకో * బోనివాని
జీవితము వ్యర్థమగుగాన , జావమోది
వైరులందొర్తి, చదువు మా * వైని ప్రతివ.

క. శ్రమపడి యెలలొ సరవా
సముసేయగ వచ్చుగాక * సాధ్యమె యజ్ఞ
త మొనర్చ, మేరుగిరి గూ
ధముసేయుటగాదె మనం * డాచుకొనుటయున్.

వ. అనుచు యుద్ధమే కర్తవ్యంబని పలుకు భీమసేనునకు
ధర్మజుం డిట్లనియె.

కా. సామాన్యం బనుకొంటివో? కలన భీ * మ్మద్రోణశారద్యతు
ల్ధీమంతు ల్కుసురాజక్షమున వా * రిన్ గెల్వకే శాత్రవ
స్తోమంబుం గనువిచ్చి చూడవగునే! * దుర్యోధనార్థంబు నా
నామర్యేతులు పాణముల్విడువను , న్నారెండతో సిద్ధమై.

తే. గీ. వినుము రాధాకుమారుండ * భేద్యకవచుఁ
డత్రుశత్రువిద్యారహ * స్వజ్ఞఁ డతడు
కర్ణునిలునేర్చు బాహు వి * క్రమముఁ దలచు
కొన్ననాడు నాకుండదు * కన్ను మూత.

వ. ఇట్లు ధర్మజుడు దుర్యోధను నిర్జింప లేమని చూరించు
సమయంబున గృష్ణుడై పాయసుం పయ్యెడ కరుదెంచి పూజతుండై
ప్రతిస్పృతియను విద్యను ధర్మజున కుపదేశించి నాయనా! దీనిని నీ
వర్జునున కుపదేశింపుడు. తపోవీర్య విభవుండై యర్జునుం డింద్రాది

దికాల్పకుఁను ఈశ్వరుని బ్రత్యక్షంబు సేసికొని దివ్యాస్త్రులారాభంబంది శత్రువుల జయించునని పలికి మీఁగొండు వనంబున కరుగునది యని చెప్పి యమ్మునివరుం డరిగిన శాండవు లచ్చొట్టువాసి బ్రాహ్మణులతో గామ్యక వనంబున సరస్వతీ తీరమ్మున నివసించుచుండ దొక్కనా డర్జునుం డన్నకడ ప్రతిస్పృతి నుపదేశమంది కవచ కార్ముకాస్త్రధరుండై భూసురాశీర్వాదమ్ము వడసి పూర్వోత్తర దిశాభిముఖుడై యిగి యింద్రకీలనగమ్మున నింద్రుం గని నుతించి యాతని యనుమతమ్మున హిమశైల శిఖరంబున కరిగి యూర్ధ్వబాహుండై యేకపాదాంగుష్ఠాగ్రంబున నిలిచి వాయుభక్షణంబు సేయుచు బరమేశ్వరు నుద్దేశించి యిట్లుకీర్తించుచు ఘోరతపంబు సేయదొడంగె.

పూర్వకళ్యాణి—సంకీర్ణ జాతి త్రిపుట

ప॥ హరహరహర మహాదేవశంభో పుర-హర గంగాధర ॥హర॥

అ॥ ప॥ సురవరసుత కోమలపద-సరసీరుహ కరిచర్మాంబర ॥హర॥

మి॥ ధరణీధరచాప నిరతాశ్రితజనావనాటోప, యుపశమిత సమస్త పాప - దయాభరణ దానవసంహరణ - గరళకంధర ధరాధర తపయారమణ చంద్రధర సృష్టిస్థితిలయకారణ దురితాపహరణ భుజగా భరణ ॥హర॥

తే. గీ. ఇట్లు తప మొనరించు చే , వేంద్రతనయు

భక్తి నిష్ఠ కెంతయును నా , పార్వతీశుఁ

డలరిపాశుపతాస్త్ర మీ , యందలించి

బలము చలము బరీక్షింప * దలపుగొనుచు

సీ. ఎఱుకతయై వెంట १ గిరికుమారిచరింప

బంగరుమైచాయ * పరిధవిల్ల

వెఱపింపగల గొడ్డు * విల్లొండు జేబూని
 నూనె కల వమ్మల * పొది చెలంగ
 చింకితలలు దొడ్డు * పేదలు మిడిగ్రుడ్డు
 గదిగి భూతములెఱు * కులటుదనర
 పులులు సైతము మూల * మూకలై పాఱుచు
 నీకాశుపద బాలి * కేకలిడుచు
 తే.గీ. నెఱుకురాడై పులరి డ క్ గఱుచు మూక
 దైత్యుగిటి జేసి విజయువై * దవుల నరుడు
 దాని దవ్వలగఱి గూ * ధ్వని యొనర్చి
 నిలువ నెఱుకులకేను కాం * తేయున కనె.

బాగు—చతురశ్రగతి

ప॥ దాళుతాళు మొక్కింతగాహము గూలనే యగడగితివెవ్వండవు!
 ల॥ప॥ మేల మేమి? చెప్పిన నాలింపవు కాలమాసన్నమాయెనే నీకు!

చ రణ ము

శరవిద్యాపాటవమునీకున్న - సంగతి తెలియునులే, చాలింపుము
 మరియాదకు జూచిననీగరునము మానకుంటివిదిగోపాగదూడైన

క. అన గ్రీడి లెక్కనేయక

శునిశితబాణముననేసె * సూకరమును దో

డనె హరుడేసెను దానిం

గొన కిర్వరి బాణములు ద * గొల్కొనకటికిన్

క. శరము లిరు దెళల దాకిన

కిరియును శరఘాతకిలన గిరిగిర దిరిగెన్

శరవిద్ధుండై నక్షం

చగుడుం గిరిగూపము' ల * బాలించిన వెన్.

వ. అర్జునుండుఁ సిద్ధిశుంఁడై ముంగటవాకధనుండగు నెఱుగురాజుంగని.

కమాచి—అది

ప॥ ఏమేమో ప్రేలితి కొంతకుము—న్నవ్వండవు చెపుమా సరిగావినలేదే
అ॥ప॥ కామిసియుతుడవై తిరుగనేటికీ మహారణ్య మధ్యఁబుననీ॥వే

చ రణము

ఏలచేసితివి నాయేసి నకిటి నేసి మూర్ఛుండవై మృగయాధర్మనిరోధంబిపు
డేచాలు తెలిసిననడతనానిశిత-సాయకాగ్ని పాల్జేతుగాచుకొ॥మే

వ. అనిన నెఱుగుచేడిట్లనియె.

ఉ. ప్రాణమువాసె మామక శ * రాహతిజేసి వరాహమట్లు, నీ
బాణముదాకి కూలెనని , పల్కెదు సిగ్గెటులేదు? నిన్ను నీ
వే నుతియించుకొందువిటు * లెంతయు జెప్పను లేనిశౌర్యమున్
మానక బీరమున్న నిట * మా, యికనీపన గాననయ్యెడున్.

చ. అనుచు బిలాకి తాకె నరు, * నర్జునుడున్ శరవృష్టి ముంచె న
య్యోగఘు శరమ్ములన్నియును * వ్యర్థములై చనియెం, గిరాతుడే
సి న విశిఖమ్ములింద్రసుతు * చిన్నిశరీరు నొనరె మాయ మ
య్యెనుపయి పెచ్చునాయుపఘ*డిచ్చినయక్షయసాయకమ్ములున్

వ. అట్లగుట కర్జునుండు విస్మయపడి

నీలాంబరి—చతురశ్రగతి

ప॥ ఘనకిరాతవేషమున వచ్చిన-గంగాధనుండో యీతిడు ॥ఘన॥

అ॥ప॥ రణముననాశరథా శోర్పిబీ-రమ్మునడకమూర్ఛిల్లకుండునే॥ఘ

చ రణము

మాయమయ్యెనగ్ని దేవుడొసగిన-సాయకమ్ములక్షయశరనిధితోమా॥
యేయుపాయమున వీనిగెల్తుకే-డేలవచ్చె గిట్టకై పోరాటము ॥ఘన॥

మ. అనిగాండీపమునెత్తి యాటవినునే * యన్ వ్యర్థమైపోయె, గో
పనుడైచేసె గృహాణపాతమదియున్ * వమ్మయ్యె. బార్థుండటన్

ఘనవృక్షములు రాలువైవడిగెన్ - గాంతేయు డాపై రణం
బానరించెం డెగి ముప్పిఘాతముల శౌ - న్యోద్రేకవిస్తారుడై.

క. బుడుత నెలతాలు పాక

వ్వడి బిడికిటబాడువ గ్రీడి - వడిమూర్చవ డెన్

వడముడితమ్ముడు సూపిన

కడిమింగని సంతసించి - గంగాధరుడున్

సీ. జడలమిన్నెటితో - సామేని గాత్తో

బాలుపారు జాబిల్లి - పూవుతోడ

చీలువ సూడిగముతో - పులితోలు శాల్యతో

వలనైన ముమ్మొన - నాలుతోడ

డొక్కంపుటాబోతు - డిక్కితో వెలిమిడి

పూతతో జులనవ్వు - మోముతోడ

రాణించు పునుక స - రాలతో విసపుగు

త్తుకతోడ నొసటిబే - సికనుతోడ

తే. గీ. హరుడు సాక్షాత్కరించి తె - మ్మజ్జనా! త్వ

దీయైదైయమునకు మెచ్చి - తిని వరమ్ము

వేడుమన నిండుసూనుండు - విశ్వనాథు

గాంచి కేల్లోయి మొగిచి ను - తించె నిట్లు.

కేదారగౌళ—మిశ్రజాతి త్రిపుట

ప|| శరణు శరణు గంగాధరగిరి - జామనోహరా

||శరణు||

అ|| ప|| వరమపురుష భక్తపోష - ధరపరిభూషా

మి|| కరధృతధరణీధర పురహర హర వరకరుణాకర శుభకర- గరళ

కంధరా తరుణేందుధరా-శరణాగతపురందరపరాత్పరపరబ్రహ్మ

రజతాచల - సదన మదనదమన వృషభగమనా

||శర||

క. ఎఱుకసెడి నిన్నెఱుంగక

యెఱుకు దొరంబులె దలంచి - మెదిల నాఱు

మఱకువ పైరించి దయా

పరత బ్రసాదింపు మభవ - కు శుభలంబున్.

వ. అని వేడు పురందరనందియం గని గిరిహనుందరు డర్జునా
అతి మానుషుడైన నీపరాక్రమంబునకు నుచ్చితిని. నీ గాండీవ
మాయ శరదీతోడ మదీయమాయా నెత్తునియ్యె. మఱల నిచ్చితిం
గొనుమని యిచ్చి పార్థ గరుణించి ముత్తెఱ్ఱాన జపహోమపూర్వ
కంబుగా సంధానమోక్షణ సంహారసహితంబుగా బాహుపతాశ్రుం
బిచ్చి యీదివ్యాశ్రుంబున నీవెల్లలోకంబులు జయింతువని వరం
బిచ్చి పురాంతకుండంతర్థానమయ్యె. నంత నిర్మల యమ వరుణ
కుబేరాది దిక్పాలకులు విజయునిఁడని ననుదెంచిరి, వారిలో
యముండు దండంబును, వరుణుండు వాళంబును, కుబేరుండు కౌబేరి
కాశ్రుంబు బాధునకు విధియుక్తంగా నెచ్చి యురుగ, నంత దేవేం
ద్రుం డర్జును నమరావతికి దోడ్కొని మృగిల్గించిడి మాతలిననుప
బాంధవమధ్యముం డద్రివ్యరథం బెక్కి యుద్ధలోకమ్మ సొచ్చిన
శతముఖుం డభిముఖుండై తనయుం గొనిలించుకొని ప్రేయమ్మన
నర్థసింహాసనాసీనుం గావించె.

మ హా బా ర త ము

శ్రీమద్రామాయణము

ఘోషయాత్ర

హంసధ్వని—ఆది

ప॥ వినుచీదుర్యోధనుఁ ఘోషయాత్ర-వీనులఁడువుగా ... విన్నించెద॥ వి
అ॥ ప॥ వినవిన వత్సద్భుతమీ భారత-వీరవరులసత్పుణ్యచరితము ॥ ౧ ॥

చ రణ ము

జేవగంధర్వ విద్యాధర పరి - సేవించుటై సురరాజతనూజుడు
జేలొకముననుండునంతజను-బెంచెనతనికడకొకనాడూర్వశి॥ ౧ ॥

సీ. బలితంపుజందోయి * పై జందనమలంది

పలిపమ్మ రింగులు * వారగట్టి

సురతరుసూనము * ట్టుఱుమునందుఁటిమి సిం

గారించిమేలి బం * గారు నగలు

చెలువంపుటలకమ్మ * లలరించి ముద్దులు

గులుక ఫాలమ్మన * దిలకముంచి

నాణెంపురవల యొ * డ్డాణమ్మ గై సేసి

మంచిముత్యాల క ౧ మృదులు ధరించి

తే. గీ. రత్నమంజు మంజీర ఝ - శంఝుశలును

కంకణాంచిత ఝ - త్కరములును

పాకపురిసూనునకు దన - రాక చెలుప

వచ్చె నూర్గళి మెచ్చి వి - వచ్చు కడకు

క. రాగని ప్రహరిల్లగ నెల

రాగముననె నీచేలు - నాయము వినునూ

భోగపుజానను మనసిజ

రాగముగొని వచ్చితిని ఇ - రతకుల దీపా?

వ. అన విని యప్పుడుండును సెవులు మూసికొని

చ. హరిహరి. యెంతమాట విన - నయ్యె బిజౌజుడు తండ్రినాకు నీ
వరయగ దల్లివెడువు. మ - దన్వయ సంభవుడౌ పురూరపుం
బరియమైతి వక్కతన - వానికి నవ్వపు పూజ్యురాల వీ
వరుస వచింతువే? వరుని - వావులు పైతమువీడ బాడియే?

వ. అన విని యూర్వశియు

ఉ. వావులతోడ నేమిపని - వారవహూటికి? భార్యయే కదా

ద్రోవదిమీకు? తల్లియని - తోచదొ నీపుడన్న భార్య? యీ

వావులులేవోకో యచట - భ్రాతృసతీమణి తల్లిగాక నీ

కేవిధి దల్లియా జనకు - డేలిన భోగముచాన యర్జునా!

తే. గీ. అరయ దేశాటనము, సుధీ - వరులమైతి,

రాజసభ మెలంగుట, శాస్త్ర - రసమెరుగుట,

వెలవెది పొందు నీయైదు - గలుగువాడు

చతురుడగు గాన నాపరి - చయము గొనుము.

వ. అనిన అర్జునుండు.

జంఘూటి—త్రిశ్రగతి

ప॥ నానులకు సమాభానము-సరిగ నెవ్వరు చెప్పగలరు

॥సా॥

అ॥॥ మీననయన నరుడను నీ-తో నాకీ తగులమేల

॥సాను॥

1. వ్యాసుననుమతమున మాతృ - శాసనమున ద్రోవదినటు

మాసోదరు లేవుము గ్ర - మముగఁబెండ్లాడవలసె

॥సాను॥

తే. గీ. వావివరుసలు లేకపో - వచ్చుగాక

యిచటి యాచారముంబట్టి, - యేననుండ

నీవు దేవవేద్యపు మన కి క్షిప్రము
సంగమముచూచి వింత జనుము నేగ.
వ. అనినవిని యూర్వయ్య.

క. నరనారాయణులన్నియు
నరుడనిరి, తపోదగులు స క నాతనమును లా
నరనారాయణు రవికులు
పరికింపగ సురలోన్న * బాండుకుమారా !

క. నారాయణముని నను తన
యూరువున సృజించెదాన * నూర్వశినైతిన్
వీరాగ్రగణ్య ! వీవీ
కారణమున సురలోనో * కంఠపుగావే ?

వ. అన నర్జునుం డిట్లవియె,

తే. గీ. అన్నదమ్ములు నరుడు నా * రాయణుండు
వారిజాక్షి ! నారాయణు * నూరుభాగ
మున జనించిననీవు నా * తనయ్యవైతి
వట్టి నిను గూడ నగునె కా * మాంధుడనయి ?
వ. అనిన నా దేవ వేద్యయ్య.

తే. గీ. అన్నదమ్ములె నరుడు నా , రాయణుండు
సురవిభుండునారాయణు * సోదగుండు
మఱిదివైతివి సంశయింప క బనిలేదు
వావియును సరిపెట్టు కో * వచ్చుదీన.

వ. అని పల్కుచు నిచాలున గౌగిలింపబోవ నర్జును
డొక్కొంత తొలంగి సమ్మతిం జూపకుండుటచే నూర్వశియు గోపించి
చుటచుటం జూచుచు.

హిం॥ తోడి—త్రిశ్రగతి

ప॥ లేనిది లేకయుండ సరి - లేమలు నగుదురు ననుగని ।లేని॥

॥అ ప॥ తానయి వచ్చుటకన్నను-తప్పుగలదె వేళ్ళాంగనకు ।లేనిదో

1. తొలుత నీమనం బెఱుగక * వెలిబుచ్చితి నామనంబు
కలదే యింతకు మించిన * కష్టము పరిభవమునతులకు ||లేనిది||
2. యువకుడవై నన్నీగతి * నుసురు కెట్టితివి గావున
యువతీజనమధ్యంబున * నుండుమా నపుంసకుడవై ||లేనిది||
- చ. అనికపియించివేల్పువెల * యాలుచనెన్; దివిజేంద్రుడుంగుమా
రునికడ కేగుదెంచి మును * లున్నరారు జితేంద్రియత్వమం
దుననాగి నీకటంచు విను * తుల్ బానరించుచు శాపమింకనీ
కనుభవమా నొకింత వెర * వై పదుమూడవ వత్సరమ్మునన్.

వ. అవి పల్కుచు దివ్యాశ్రమ్ము లెన్నియో నుపదేశించి,
కుమారు నై దేండ్లు తనకడ నుంచుకొని, పార్థుని కుశలవార్తయు,
దివ్యాశ్రుసంసిద్ధియు ధర్మజున కెఱింగింప గోమశుంబంప నమ్మహా
మునియు బృహదశ్వ మహామునిచే సకల కలికల్మష నాశనకరంబగు
నలోపాఖ్యానంబువిని గాంధీవిరాక గోరుచున్న ధర్మజుని కడకుం జని
పార్థునికేమం బెఱిగించి ధర్మజుడుల నెల్లరం దోడ్కొని సమస్త
పుణ్యతీర్థంబులు సేవింపజేసి గంధమాదన పర్వతంబునకు జేర్చె
నందొక్కనాడు పాంచాలీ భీమసేనులు విహరించుచో సమీరవిధూ
తంబై యొక్క సాగంధిక కమలంబు భూమిపయింబడజూచి ద్రాపది
భీమసేనున కిట్లనియె.

శ్రీరంజని—అది

ప! అతిమనోజ్ఞు మీ యరవిందముగను - మనుష

మాన మిదియ..... సుమజాతికెల్ల ||నతి||

అ! ప! కుతుకమ్మన దీనిని సృజించిన -

చతు రానను చతురస్తవనీయం ||బతి||

చ రణ ము

ఈసమీపముననిట్టికుసుమంబు- లెందే గల్లుచోదెచ్చియిమ్మునాథా
యీసారథ రామణీయకముభువి-నేసూనములకుమమ్మాట్టికిలే |దతి|

క. అనివల్కి లతాంతము గొని

చనియె బాంచాలి ధర్మ * జాతునికడకున్

ధనువుం గాణు లుం గొని

యనిలతమాజుండు యన * మై సుమమునకై.

సీ. కమలయు దెచ్చిన * గాడ్పున కభిముఖుం

డైచవి చాగ్గు * ధ్యమున నెదిరి

వైవచ్చుచ్చుగమల * హరించుచుం బడ

ఘట్టమ్మగ బృథు * మౌగిల కేంద్ర

మద్రున నేగంబున * నరుగునుం గడకు ముం

గట : నోరమొందు * గాంచి యందు

గాడ్పుపట్టి కృతావ శగాముడై వెలువడి

సంభ్రతో త్సాముడై శ శంఖమొలై

తే. గీ. శంఖనిస్వరమున గుహ * శయనుడైన

హనుమలేచి మార్గమున శ కడ్డముగ బ

రుడి మృగములు కెరిచి * ద్వలిడ జేసి

సత్త్వమేపార గాంగూల * చాలనంబు

వ. తద్ధ్వో విశి భీనుసేపండుచిస్మితుండైసమీపించియోగనిద్ర

నున్న హనుమంతుంగనిన్ని నజెఱుపింహనాదంబొనర్చనాంజనేయం

డును మేల్కని భీము ననాదరింబున జూచుచు నిట్లనియె.

వరోజు—ఖండగతి

ప॥ నన్నేల మేల్కొలిపి - నాడ వీవెవ్వడవు

కన్నులగుపడ కేండ్లు - గడిచి వృద్ధుడనైన

॥నన్నేల॥

అ॥ప॥ ఉన్న బలమం యును - సన్నగిలి కదలలే

కున్నాడ నిదురిం * చున్నాడ వానరుడ

॥నన్నేల॥

వెలిపింప నాబోటి - పేదమృగముల నిట్లు

లురక గర్జింప నగు - నేధర్మమెఱుగకేటు

॥నన్నేల॥

నరమాత్రులిచ్చోట - చిరుగ పీల్చాడు క్ర
మృణుము నామాటవిని - నువదలంచితి నేని

||నన్నేల||

తే. గీ. అనినవిని ధీము డనె డ్డతి + యాన్వయిండు
పాండుతనయుండ విఖ్యాత + బాహుబలుడ
వాయువరమున గొంతి గ + ర్భంబునందు
బుట్టినట్టివాడ ననుభీ + ముడనియండ.

క. తెరువిమ్మునాకు లేదా
శరనిధి లంఘించి చనిన * సామీరిగతిన్
ధరణీధరము నిన్నును
బరువడి లఘించి పోవు , వాడ చటన్నన్.

తే. గీ. అంతపనియెందులకు వృద్ధ + నైతి లేవ
జాల బోయెద వేని నా + వాల మీవు
బాయద్రోలి పామ్మను నంత + బాండుసుతుడు
వామకరమున నెత్తగా + వశముగాక
కరయుగమ్ముననెత్తి మ్రొ + గ్గతిలబడియె.

కా. లాంగులమ్ముగదల్పనోక కడున్ , లజ్జించి కేల్గొడ్చి ని
ల్వంగొం తేయునకిట్లనె వ్తనుమ పా + రావారమున్దాటి నీ
తంగన్లొన్న సమీరసూనుడను పా + థ్థా ! నేనె పాటింప కీ
భంగం బిరువర మన్నదమ్ములము నీ పై ప్రేమగన్పించితిన్.

తే. గీ. సమరమున నర్జును రథ ధ్వ + జమ్మునందు
నిలిచి మీమీపరాక్రమం + బులను జూతు
గాకయని భీముడగు మా * ర్దమ్ముసూపి
హనుమ డంతర్ని తుండయ్యె + నాక్షణంబ

మంజరులు

ఆమార్గంబున నేగి - కొలను గని యండలి సలిలము గ్రోలి
భీమసేనుడుం గోసెనాపైడి * తామరపూవుల నోలి
అదిగని కాపున్న యక్షరాక్షసు * లలిగి భీముపై బడగ
సదమదంబుగావించి యెల్లరన్ * సమీరతనయుడు వడిగ
తనకెదురువచ్చు ధర్మజాదు లం * గని మొక్కి ప్రమాదింప
తనతెచ్చిన కమలంబు కృష్ణకిడె * దన్నెల్లరభినుతింప
నాసమీపమున బొందుతనయులు ని * వాసముగ నుండునంత
భూసుర వేషమున వారిగలసి జ * టాసిసుండుండె నంత.

సీ. ఒకనాడు వేటకై - బకవైరి పని కేక
బలలాశి వికృతరూ - పమ్మదాల్చి
ద్రాపదీనకుల ధ - ర్మజాలనెత్తికొని జ
వమ్మున బటచెదా - పలు భయపడ
రక్కసుం గరము భ - రమ్ముగానదిమె నా
కుంతీసుతాగ్రజం - డంతలోన
సహదేవు పిలుపున - సామీరి సనుడెంచి
తనవారి విడిపించి - దనుజుదాకి

తే. గీ. ఘోరయుద్ధంబు గావించి * గ్రూరజైత్ర్య
గడపె ధౌమ్యాదు లెల్ల ర * గ్నింప నట యు
ధిష్ఠిరుడు వృషపర్వు నా * దేశమునను
విడిసె నట మూల్యవద్దిరి * వివేచనీమ.

వ. అందు విహరించుచో నొక్క నాడు మారుతానీతంబై
పంచవర్ణ సురభీకుసుమం బొందు తమముంగటం బడిన విస్మయం
బంది ద్రోవది యేకాంతమ్మున భీమసేనున కిట్లనియె.

కన్నడ—అది

ప॥ పంచవర్ణ సురభీప్రసూనమిది—పాణనాథ లోచనపర్వంబగు ॥పం॥

అపమంచితాపులలరించుతోంటితా-చురభూవునకన్ననునినుమడిగా

చ రణము

ఈయపూర్వరమణీయప్రసవమ్ము - లెన్నడేనెఱుఁగని యెఱుంగను
నాయభీష్టమీ డేర్పసుమము - లేయెడల మోగించి తెచ్చియిచ్చిప||

చ. అనవిని వేగ ద్రోవది ము - నోభీష్టమోబాడగూర్చునెంచి జా
పనిగిరికృంగ మెక్కి నలు - వడిలగల్గని శంఖ మొత్తైత
ధ్వనివిని యక్ష రాక్షసులు - దాకిభీటు, గొమ్ముఘోర ము
య్యెను మణిమంతుడాదిగ ను - వింధిపూము వీల్చిరెందరో.

వ. ధర్మజుండు భీము నన్యేషింపని నాశనియొద్దకు జనియె
నటకుగుబేరుండుసను దెంచిపాండవసత్కృతుడై భీమ సేనుసాహసంబు
వారింపుమని ధర్మజుని వేడుకొనిపోవ బాండుకుమారులు కుబేరా
దేశంబున నార్జున పేణాశ్రమంబున నుండునంత జలధికుక్షిలో దాగి

వేల్పులం గాతించు నివారకవచులను బాలకేయూరులను పాశుప
రాస్త్రప్రయోగమ్మున వధించి ఘోషించి నిజేంద్రేన్ద్ర కవచమ్మును
జీవీకీరీటంబును పడసి మాతల్లివయుక్తంబగు రథంబెక్కి నాగ
లోకంబుననుండి యర్జునుండు సనుదెంచి యెల్లరకుం గనుపండువు
సేసి అంత బాండవులు బదరీవనంబాదిగాగల పెక్కు చోటులం
దిరుగుచుండ నొక్క నాడు భీముండు హిమవత్సగశృంగపరిసరా
రణ్యంబున నొక్క యజగరమ్ము చేతబట్టువడ, భీముంగానక వెద
కుచు ధర్మజుం డయ్యెడకకు దెంచి చూచి యాశ్చర్యపడి భీమసేను
వదలుమని వేడ నయ్యజగరం బిట్లనియె.

సారంగ—ఖండగతి

ప|| వినుమయ్య నహుషుడను - జననామహుడనేను ||విను||

అ|| ప|| పానరమీ పూర్వలకు - పూర్వజుడ నోయనఘ ||విను||

1. శతమఖంబు లొనర్చి - శక్రత్వ మందితినే

క్షీరసురులు మోచున - క్షితిని బ్రహ్మరథంబు ||విను||

12. ద్విజుల నవమానించి తి నటంచు శపియించె

నజగరము గమ్మించు - నలిగి కలశభవుండు

1 విను! -

తే. గీ. పాండవాగజ! నాచేయు - ప్రశ్నములకు

నుత్తరంబిడ శాపాంత - మొదవునాకు

దమ్ముని నివ్వడిపించుకో - దలచితేని

పడి సమాధానమిమ్ము నా ! ప్రశ్నములకు

వ. అనిన నియ్యకొను ధర్మజుంగని యేగుణంబులుగలవాడు

బ్రాహ్మణుండు? అతం డెటుంగదగిన వస్తువెయ్యది? యని ప్రశ్నింప.

తే. గీ. సత్యదాన క్షమా తపః శౌచ శమద

యాగుణములు గలుగు వాఁడవనిసురుడు

సుఖము దుఃఖము సమముగాఁ జూచుకొంట

వాని కెటుంగ దగినట్టి వస్తువగును.

వ. అనిన నోధర్మజా! చెప్పిన సత్యక్షమాది గుణంబులు

శూద్రునందున్న శూద్రుండు బ్రాహ్మణుం డగునే యని ప్రశ్నింప.

తే. గీ. శూద్రు డాయాగుణముల స - చూచుదుడగును.

గాక బ్రాహ్మణుడెన్నడుఁ గాడతండు

దాన సత్యాది గుణములుఁ లేని బ్రాహ్మ

ణుండు నైతము ధరణి శూ - ద్రుండనబడు.

వ. ఇట్లు సమాధానములు చెప్పి యనుజు నివ్వడిపించుకొని

ధర్మజుండు వృకోదరుం దోడ్కొని తమ్ములంగలసి యవ్వనంబున

సుఖంబుండిమార్కం డేయువలనసమస్తధర్మాధర్మంబులెఱింగియనం

తరంబు ద్వైతవన సరోవర సామీప్యంబునందు నద్యస్కందం బను

యజ్ఞంబు సేయుచుండ నిట హస్తినాపురంబున.

నీ. రాజ్యభోగములగోఁ ల్పడి యరణ్యముల న

ల్లాడు పాండవులగఁ న్నారగాంచు

తలపున భూషయా శ్రీ త్రావ్యాజమున నంధ
 వసుధేశు నొప్పుకో శ్రీ ల్వడసి కౌర
 వాగ్రజంశుజ క + ద్వాపలం గలసి ద్వై
 తవనంబు పొచ్చి గం + ధర్వ విభుని
 చిత్రసేనుండాక + జెలగి గంధర్వులు
 రణమున గర్జాదు + లష్టయించి

తే. గీ. కురునృపాలుని తెక్కలు + విటిచికట్టి
 కొనకు గొంపోవు చుండ + స్తోలుపడుచు
 సైనికులు దిక్కుసెడి ధర్మ + జాతుకడకు
 సత్వరమపోయి మొరలిడ + సాగిరిట్లు.

శుభ సంతువరాళి—చతురశ్ర

ప॥ శరణాగతరక్షణ బిరుదముగల-నొరపు ధర్మ రాజుంక్షింపుము॥శ
 ల॥ప॥ కురుకులేందు పరివారముతో - గొనపోవుచుండిరయయో
 గంధర్వులు॥

చ రణ ము

తలప గారణాంతరమున నైరము - గలిగెకాని కారామీరనుజాలు
 చెలిమిమీఱ విడపింపుమా పీరి - గలవెనీకు తెలియనిధర్మంబులు॥శ॥

తే. గీ. అనినవినిధర్మ భూపతి । యచుజలగని
 కౌరవేంద్రబంధవిముక్తు । గానొనర్చి
 సత్వరము రండున నొకింత । సమ్మతింప
 కా వృకోదరు డిట్లన । సగ్రజానకు.

క. అంధనృపాలసుతులు గ
 ర్వాంధులు సీకేమి వెట్టి । యా విడిపింపన్
 బంధము కాగలకార్యము
 గంధర్వులె దీర్చ మన కికన్ । శ్రమతోలగన్.

క. అడవులపాలై యిడుములు

గుడుచు మనలగాంచివచ్చు * కొనివచ్చిన యీ

వెడగు సుయోధనుగర్వం

బడగెన్ దయదలపవేళి * కన్నా ! మనకున్

వ. అనవిని ధర్మజం డిట్లనియె.

చ. కలహములుండుగాక వెను * కన్ననలో మనకెన్ని యేని. య

న్యూల వలనం బరాధవము * నొ దునెడన్ మన చూరకుంట కే

వలమును లోకనింద్యమగు, * బాడిగదా శరణాగతావనం

బిల! నటుగావునం గురుకు * లేర్పడుని బంధవిముక్తి జేయుచీ.

వ. అనిన విని భీమ సేనుం డిట్లనియె

సీ. నిదురించు ననుగట్టి * వీట ద్రోయించి గా

టించి పాముల గళ * పించినారు

వెన నన్న మంకున * విసము గల్పించి పె

ట్టించి చంపింప నూ * పించినారు

మొగి వారణావత * మృగన లక్ష్మయింటిలో

నుంచి నమ్మించి కా * ల్పించినారు

జూదమం దోడించి * సునితికి జేర లొ

ల్పించి కాటడం కం ౧ పించినారు

తే. గీ తివిరి వారెగ్గు సేయని * దినముకలదె!

వారిచేత లెవ్వియు దలం * పవుగదన్న

యొక్కనిముస మోపికవట్టి * యుండు మట్లు

గానిచో గార్యహానియా * గాదు! మనకు.

వ. అనవిని యజాతశత్రుండు సాంత్యనపూర్వకముగా నిట్లనియె.

చ. శరణనివేడుచో రిపుని - సైతము బ్రోచుట శూరధర్మ, మా

కురుపతి తిన్ను బాండవులు - గొబ్బున గాతురటన్న యాశతో

సరయును, పోదమన్న జెడు - నధర్వరదీక్షయు నన్నజూచి మీ
రరిగిసుయోధనున్ మనుష - రయ్యాయశంబునుబున్నెమబ్బెడున్
వ. అనిపల్కు ధర్మనందను పలుకు లలి కమింపనేరకభీచూర్జున నకుల
సహాదేవులు తక్షణంబ గంధర్వులం దగిలి ఘోరయిద్ధం బానర్చి
పైన్యసమేతమ్ముగ చిత్రసేను నోడించి యెల్లర నగ్రజనొద్దకు
దోడ్చెచ్చిన, ధర్మజుండును సంతసించిబంధమోక్షణంబుగావించి
యనుప దువ్యోధనుండును లజ్జితుండై సెదరిన సేనలం గూడుకొని
కొంత దవ్వరిగి యొక్క చోటబటమందిరమ్ము వేయించి తల్పంబు
పయింబడి చింతాపరుండై యిట్లు విషాదమందె.

ధన్యాసి—రూపకము

ప॥ ఎంతటియవమానము ఘటి - యించె నేటికి ॥నాకెం॥

అ॥ కాంతాజనసహితముగా - గంధర్వులు బంధించి ॥రెంత॥

చ రణ ము

పాండవేయులే ననుగా - పాడవలసి వచ్చెనా

మొండినై జగానబ్రతికి - యుండవలసి వచ్చెనా? ॥ఎం॥

సీ. జనకడు వలదన్న - విన కా వనమ్మున

కేగెడుబుద్ధి నా - కేలగలిగె?

గలిగెజో సురనాథు - కొలనిగట్టున నట్లు

క్రీడాగృహముల ని - ర్మింపనేల?

నిర్మించితినిజో, వి - నీతిబాసి వియచ్చ

రాల్చివై గవిసి పో - రాడనేల?

పోరాడితినిజో, వి ముక్త-జీవుడగాక

యేటి కే తక్కువ - బాటువడితి ?

తే. గీ. నకట! పోడిమిసెడి లోకు - లపహసింప

నే మొగమ్మున బురమున - కే గువాడ

బలుమరు పరాభవమునకా శ్రీ స్పదముగాగ
రాచకొలమున నొగి బుట్ట * రాదు గాదె ?

వ. ఇట్లు విషాదవివర్ణంబై యున్న దుర్యోధనుకడకు గర్జించు
సేరి యిట్లనియె.

చ. అలసట సుంతయేని గన * వాఖచరాధిపు నెట్లుపోరిలో
గెలిచితునోయి! చేనుదగు * కృత్యము సుంతయు దోచకుంటచే
దొలగితి నేనుసైతము నె * దుర్పగజాలక చిత్రసేను, దీ
బలము బరాక్రమంబు గురు * వల్లభ ! వెల్లిడియయ్యె నేటికిన్,

వ. అనినం గురుపతి లజ్జతుండగుచు రాధేయున కిట్లనియె.

చ. అగుతడయించి వచ్చితి న * టంచు దలగించి నుతించుచుంటి వీ
వెఱుగక నేడు నాపడిన * హీనపుబాటు, నిజాంగనా సహా
దర సహితమ్ముగా ఖచర * తండము నన్దానిపోవుచుండ స
త్వరమరుదెంచి బంధమెడ * బాపిరి నన్దరుణించి పాండవుల్.

వ. ఇట్టిగురవస్థకుం బాలైన నేను ప్రాయోప వేశమ్మున
బ్రాణత్యాగం బొనర్తుననుచు గర్జాదులు వలదని బ్రతిమాలినను
వినకున్న నాటి రేయి దుర్యోధనునొక్క కృత్య పాతాళంబునకుం
గొనిపోవ నచటి దైత్యులు వానిం గొగలించుకొని సంభావించి
దైత్యమ్ము సెప్పి మఱల గృత్యచే నెప్పటిచోట నిలువ ప్రభాతం
బగుడు ప్రాయోపవేశము న్నొని యెల్లరం గలసి కురుపతి కరిపురం
బున కేగె.

శ్రీ

మ హా భా ర త ము

సైంధవ పరాభవము

భైరవి — ఆది

ప॥ వినుడు సైంధవపరాభవచరితము-వినిపించెననేడు-వీనులవిందుగ
అ॥ప॥ కనుడుసంసారవార్షిధింగడచి-యనుమానకై వల్యానందము॥వి॥

చ ర ణ ము

దురితమునకడర కాంతారతులై -చరియించినమానవులకుసతతము పరి
భవమ్ము దుర్యకముగల్గు దప్పదు సైంధవుడే సాక్షీభూతుడు ।వి॥

సీ. పాండుపుత్రులు ద్వైత * వనమును వీడి కా

మృకమున దృఢబిందు * నాశ్రమమున

వసించు డొకనాడు * పాంచాలి కా ధామ్యు

సాయముంచి వనంబు * సనిరి వేట

కా ద్విజుండు సమిత్తు * శార్థమై యందంద

సంచరించుచున్న * సమయమందు

సైంధవోర్వీపతి * సాల్వకన్యను బెగ్గి

యాడ వైభవమున * సరుగు నచట

తే. గీ. నాశ్రమద్వారమున గృష్ణ శ్రీ నరసి మోహ

పడ సమీపించి కుశలమ్ము శ్రీ లడిగి బంధు

భావమున నాదరించు రా శ్రీ జీవనేత్రి

కీట్టు లనియెను కామితం శ్రీ బెఱుకవడగ

శహస—ఆది

ప॥ చాలుజాలుపైవైయుఁచారము లేనినే! తనివినననుననునను॥ చా
అ॥ ప॥ వాలుగంటియొంటిగనిస్సంటకు-వీలుగంటిగన్దొంటినిసాగను॥ చా
చ రణము

అనుపమాన సాధాంతరసీమల-నఖి భోగభాగ్యము లందు నీ
వనదలం గట్టుకొని కాఱడవుల-నల్లాడగనేలా? యీలీల॥ జాలు॥

ఉ. జూదరియై కళత్రమును । నోడరుల నిజరాజ్య మెల్ల దా
యాదుల కోడి ఘోరవిపి । నాంతరభూముల సంచరించు ను
న్నాదుల గూడి గాసి వడు । నంత యచాంతర మేమివచ్చె! భా
గ్యోదయ మబ్బు రాణివగు । మొందు దలంపక నాడు ద్రోవదీ!

ఉ. మామకు నచ్చజెప్పి ప్రథ । మంబున మాయకురోదరంబున
న్నీ మగ డోడినట్టి ధర । ణీవలయం బఖిలంబు నేన సు
మ్మి మగుడం బ్రతుంబలర । మీకిడకేసితి, మీనిమిత్తమై
భామిని! నాడు నేపడిన । పాలులు దైవ మెఱుంగు నన్నియన్.

క. నీ వెఱుగ నీ రహస్యము
దైవ మెఱుగు దానికేమి? తడవేల? యిదే
నా వెంట రమ్మ మసలిన
చో వీల్చాదేమొ మగలు । జాతురు గానన్ !

వ. అనినం బాంచాలి ప్రకంపితచిత్తయై యొక్కింత దొంగి
నెమ్మనంబున దనపతుల రాక గోరుచుగొంతికాలయాపనంబుసేయుం
దలంచి వాని కిట్లనియె

బిలహరి—రూపకము

ప॥ తోడబుట్టు వగుదు నీకు-దుస్సల పెనింటివి గాన । దో॥
అ॥ ప॥ పాడిదప్పి యీ తెన్నున-బలుకదగునే! నీకో యన్నా॥ తో॥

చ రణము

అరయగ ధర్మాధర్మము-తెఱిగిన వాడవుగదా నీ
వెఱిగియు నా హృదయముతో-ధింప దలచితే యీగతి॥ తోడ॥

ఉ. ఒండు తలంపు వీడి వని - నుండి ముఱండులు వచ్చుదస్కయిం
దుండి కురంగమాంసముల - నొప్పుగ భోజనముం బొనర్చి యా
పుండ్రపుగాన వీడ్కొలుప - బొమ్మ జయద్రథ! గౌరవమ్ముగా
పాండవసాయకాగ్ని శల - భంబపుగాకు మకారణమ్ముగన్.

వ. అనవిని సైంధవుండును.

చ. పనితలపట్ల రాజులకు + వావులతో బనిలేదు. కాముకుం
డనుగడ! విందులేమిటికి + నాకు దలోదరి! మోవిపానకం
బనువుగ నిచ్చి నన్ననువు + మావిధి జూదపుగొల్వనాడు నీ
వనటయెఱింగి యూరకొను + వారలెకా? నెఱపింతు వీ గతిన్.

ఉ. రూపవతుల్ సతుల్తొలుత + లోననురాగము గల్గి బింకము
ల్కూపుదు రట్టి కూటమియె ! సౌపగు జాగిక్ సేయబోకుమా
నీ పతు లడ్డగింతు రని । నీవొకవేళను సంశయింతువే
మో, పురవైరియు నిలువ । నోపడు నాకెదురై తలోదరీ !

క. అని పలుకుచు వేగిరపడి

పనితామణి చీరచెరగు । బట్ట గడగి తో

డన వెల్లకిలంబడ గో

పనయై సైంధవున కనియె । బాంచాలి యిటుల్

అథానా—అది

ప। వీరపత్నినై వీరమాతనై - వీరసహోదగ్ధినై వెఱతున ॥వీర॥

అ।ప। చేరువయ్యెనొగికాలమునీగో - చేనటీ, యీనాటికిముమ్మాటికి॥

చ రణ ము

వీది వీరుండవై నిల్వమొ - క్కింతసేపు పాపాత్మా! రూపతెను
నీదర్ప మెల్ల నేలగలియదా - నిన్నునీనె వర్ణించుకొందువా ॥నీ॥

నీ. హిమవన్నగ్రచాంత-సమదళుండాలమ్ము

నెదురుటయీధర్మ । నృపునెదురుట

గిరి సుహంతర సుప్త - హరి కేశరము లూప
 సిరియుంట నాయునె - దను దరియుట
 క్రకచకరాళదం - ప్తా) పుణశ్యాఘ
 ముం గవియుట కీరీ - టిం గవియుట
 దండతాడితనమ - స్తంభపర్వములపై
 ముంకట కపలపై - నొగి ముటుకుట

తే.గీ. నిరుపమపరాక్రమక్రమా - నిర్వితుల బాండు
 తనయుల నెదిచ్చి పుచ్చి పా - తాళమును
 దాగినను నీకు మృత్యువు - తప్పదింక
 నొసటి వ్రాత దప్పించుకో - వశమే? నీకు
 తే.గీ. కర్కటియు వృశ్చికము దెగు - కాలమునకు
 చూలుగాలుచు గతి పాండు - సుతుల కాలి
 నైన నాదెస ద్రోహుండ - వైతి విదియ
 కొనకు నీవు నశింపగా - గుటుతుగాదె!

క. అనిపల్కుచు ధామ్యం బే
 ర్కొని యాశ్రయించుచున్న - కోమలి నరద
 మ్మన నిడుకొవి సైంధవుడుం
 జనునెడ బాంచాలి యిట్లు - సాగె మొటివిడన్.

హిం బైరవి - చతురశ్రగతి

ప. భరతలోక వీరాగ్రణులారా - పాండవేయు

లారా - నాప్రాణనాథులారా

||భర||

అ.ప. దురితకర్ము సైంధవు బారినుండి - తొల

గింపరె నన్ను - దూషితగాకమున్ను

చ రణ ము

చే తెలుంగ కిటు సింహాగారము - జేరువృకమువోలె మనయా

శ్రమ-మం దీతక్ష ధాతె - శేషో వీని కాయువు సరియగు-

నిముసమాలసింక - సేవించుట నీ న జ్ఞానము || భర ||

చ. అని మొఱవెట్టుచో నచో * స్వైర నౌమ్యమ సేరి మందలిం
చిన వినకుంట పెంటబడె * జెచ్చెన సైంధవుతోడ బాండునం
దను లుకదెంచి మూశ్రమము * నో దొకచో బరిచారికాముఖ
మ్మన గలసర్వముం దెలి? * హాయి నయ్యదధు జేగువంకకున్.

వ. శాఖ్యాం గవి నమర్కరించియొక్కచోనిలిపి సైంధవసేన
పయించడి సింహనానంబులు సేయ నెక సింధువతి ద్రోవనింగని
“వీరా నీమగలు? వీరిలో నెవ్వడెవ్వ జేవిధము వాచో చెప్ప”మని
యెక సక్రేముగ బలుక బాంచాలి యిట్లనియె.

సీ. బంగరుమైచాయ శ వాడు ధర్మసుతుండు

శరణాగతత్రాణ * బిందు డతడు

దశనోష్ఠపీడనం * బెగువా డనిలజం

డతని కోసాగ్ని స * ల్లాట దెపుడు

ధనువు చేగొని వచ్చు * ఘను డాతజే నవ్య

సాచి దుష్టుం గన్న * సైక డతడు

రూపనిర్జిత పంచ * రోవుండు నకులుండ

వ్యాడు నజ్జన బాంధ * వ ప్రియుండు

తే.గీ. దేవసన్నిభు డా సహ శ దేవు డిప్పు

డెఱిగి యేమి? యెఱుగకున్న * నేమి? వసధి

నుగ్ర మకరాహతంబగు * నోడవలె న

శింతు వీ వింక వీరిచే * సేనతోడ.

మం జరులు

అని పల్కుచు నున్నంత. బాండునం-దనులు సేనం దలపడి
వినిశిత బాణము లేయ గడంగివ-గినిసి సైంధవు దురువడి

వీరమున త్రిగ్రహణి సింధు సా-కీ-కై న్యకరిగృహుడై
 భూరాహవమున త్రిగ్రహణి సింధు సా-కీ-కై న్యకరిగృహుడై
 తుముల మధిమవెంప నీలా-హ-కై న్యకరిగృహుడై
 సమరాంగణ మెల్ల నాహిల-కై న్యకరిగృహుడై
 వెలచి జయ దశకు ద్రో-హ-కై న్యకరిగృహుడై
 పటచెనతె బిమిష్టము-బిమిష్ట-కై న్యకరిగృహుడై

చ. వెనుకొని వచ్చుచున్నది. తేగడ నున్నదియున్నది
 గ్గ నుజ్జీ గుమ్మమగ్గమున. గ్గ నుజ్జీ మాటుట గాంచియు
 యైన నలపట్టి యీశ్వరమున నున్నదియు భోగ్య పరికికూడుగా
 నొనరిచి ధర్మనందనుని. యొద్దను దెచ్చిన నాతడిట్లనెన్.

అభోగి—రూపకము

ప॥ చెల్లెలి నెట్లంటనలం చితి వోడూనవ పునా ॥చ॥

అ॥ ప॥ అల్లుడనై భరతాన్వయ - మగ్గిన గల్పితవ పుటవ ॥చ॥

చ ర . ము

నీదెస గరుణింపవలసె - నీదెస గరుణింపవలసె సూచి
 ఛీ॥ గురితమశీ, పాపము - నీదెస గరుణింపవలసె కొలది ॥చ॥

సీ. మాయలమారి కొం । పలుముంచు సౌగంధి
 శోడబుట్టువు బెట్టి । యాడు టాకటి
 యెరుల యున్నతి జూచి । యోగుపంజాలని
 కొడుకుల చూపురం । బడయు టాకటి
 విదురాది నీతితో । విరులాడు పలుకు లె
 పుట్టునం బెడచెని । బెట్టు టాకటి
 పశుసమానునకు ని । రాభివృద్ధినకు నీకు
 గూతునాలిగ నొసం । గుటయు నొకటి

తే. గీ. కారణములయ్యె నీనాల్గు - గజపురీశు
 డన్వయము మాపుకొన దన - యంత దాన
 తప్పదు స్వయం కృతాపరా - ధముల ఫలము
 లనుభవింప కెన్నటి - యంధన్మపతి.

వ. అనిపల్కుచు దమ్ములంగని 'చేడిక్కిన శత్రువువంధ్యుండు
 గాడు గావున పినికెద్దియేనిశిక్ష యూహింపు' డనసమాదేవుడిట్లనియె

క. తెగి తెగని కత్తితోజు

ట్టుగొట్టిగి తుడకై దుకూక - టుల విడిచి విరూ

పుగ జేసి దారిజడితి

న్నగ బామ్మని పంపు - డిదియే మతమన్నా!

వ. అన విని భీముం డట్లొనర్చి సైంధవుం గని.

మ. ఎవరైన న్నిచు నీ వెవండవన నీ - వేమందు వీమిద పాం
 డవదాసుండనిబల్కు పొమ్మచుచు నె - ట్టన్ సింధుమీధవుం
 డవమానంబు భరింపలేక పని పా - దాంగువృత్త మాత్రంబుగా
 భువిపైనిల్చి తపంబొసర్చె నొగిశం - భుంగూర్చి ఘోరమ్ముగన్

తే. గీ. హరుడు ప్రత్యక్షమై వర - మడుగ మనగ
 పాండవుల గెల్చుకైక్తిగా - వలయు నన, బా
 సంగదు జయింతు వొకనాటి - సంగరమున
 చనుము విజయుని దక్కద - క్కిన నలుపుర.

వ. అని వరంబిచ్చి హరుండంతర్హితుండయ్యె నిట బాండ
 వులు వనంబున పండ్రెండవ వత్సరము గడపుచో బాండవ హితకా
 రియై వాసవుండు కర్ణుని కవచ కుండలముల హరింపదలచియుండెనది
 ఎంతయు సూర్యభగవానుండు రాధేయున కెఱింగించి బ్రాహ్మణ
 వేషమున నీకడకువచ్చి యాచించు శత్రునకు నీకవచ కుండలమ్ము
 లీయవలదని బోధించి కర్ణుం డియ్యకొనకుండుటచేత - "వత్సా!
 వాసవునొద్దం గలకత్తి బాణమ్ము నీవు గైకొను" మని చెప్పి చనె
 నంత నొక్కనాటి మధ్యాహ్న సమయంబున గర్ణుడు సూర్యో

పాస్తి నేయుచుండ నిందుడు బ్రాహ్మణరూపంబున సని భిక్షుం
దేహి యని వేడిన సంకసింసి కష్టం డిట్లనియె.

శ్రీరాగము—ఖండగతి

ప॥ ఏమి నాభాగ్యమో - భూమిదేవార్గఃశ్రీ ||యేమి||

అ॥ప॥ కామితము వేడుమా - కాదనా రేదేనిడుదు ||నేమి||

చరణము

పరమపావనులు భూ - సురులు భవమోచనులు

చరితార్థమయ్యె నా - జన్మ నీరాకచే

క. మణులో, విలసిత యవతీ

మణులో, వర వాహనములో శ్రీ మాన్యంబులో, గో

గణమో, కోరు మొసంగెద

నణుమాత్రము సంకయింప , కవనీదేవా!

వ. అన విని కృతక భూసురుండును.

క. ఒండేమి వలదు కవచము

గుండలము లొసంగుమయ్య + గొని చనియెద దృ

పుండ నయి నీ యశము బ్ర

హ్మండంబున దాన కౌండు + డని నిడుకొనన్.

క. అన విని కానీసుం డనె

వనఘా! సురపతివి నీవ + టం చెఱుగుదునై

న నొసం గెద నీకడ గల

ఘనశక్తిని నాకొసంగి * గైకొను వీనిన్.

వ. అని పల్కుచు కవచకుండలమ్ము లొలిచి యిచ్చిన సంత
సించి వాసపుండును కర్ణశరీరంబు సూర్య దీప్తిజెలువొందునట్లునుగ్ర
హించి తన యమోఘశక్తి నొసంగి దీని నాపత్కాలంబున దుర్జ
యుండగు నొక్క శత్రునిపై బ్రయోగింపు మతని వధించి నన్ను

జేరునని చెప్పి స్వర్లోక్కునుకరిగె. నది యెఱింగి కౌరవులు విచారింపిరి. పాండవమూర్తులు సంతసించి మఱలద్యైతవనంబు కరిగి యందుండ నొక్కనా డొక్క శాస్త్రముని మరణేనొక మృగమ్ము కొమ్మునందగిల్చి కొని పఠన సర్వదాశురం డది ధర్మజున కెఱింగింప దమ్ములుం దానును చాకహస్తులై తనస్మగము న్వేన్నంటి పెండవ్వు పెడలి యొకచో నాహరిణం బృశ్యంబైన విపాదమందును నతి శ్రాంతులై యొక్క నటనృత్తంబు కీడ విశ్రమించి యత్యంత పిపాసితులై జలగబులు దెమ్మని నళులు నంప, నతండును ముందట నొక తటాకముంగని యందలిజలంబులు దావబోవ నొక్కయశరీరభూతం బిట్లనియె.

మోహన—రూపకము

ప॥ ఆ సరోవరము నానుది - యుదలి సలిలము గ్రోలకు ॥మా॥

అ॥ ప॥ నా సంక్షేపములకు సరిగా - సమాధాన మిడువఱి ॥కా॥

చ రణ ము

బలిమిం జొచ్చిన వారలు - ప్రాణంబులు గోల్పోదురు

వల దీ సాహసము నీకు - వచ్చిన దారింబొమ్మిక ॥యా॥

చ. ఆన వివి యాదరింపకయె * యా సలిలమ్ముల గ్రోలితీర మం

దున బడజేతసత్వమనే * తోడనె ధర్మసుతుండు పిన్న త

మ్ముననుప నాతడయ్యెడకు * బోయి సహోదరుజూచిగుండుచుం

బనివడి నీరుద్రావి ధర * పై నొటగెన్ శహజన్మపోలికన్.

ఆ. వె. మాద్రొకొడుకు లట్లు * మసలుట వింతగా

వింప ధర్మసుతుడు - విజయుననుప

వాడు పోయి తొంటి వైఖరి నీర్ద్రావి

పుడమి నొటగె గవలు * వడినచోట.

క. కవలుం గవ్వడి మసలుట

బవమానతనూజు ననుప * వాడటిగి మహా

జవమున జలముల గ్రోలియు

వివశుండై పడియె నా - శృంగుచోలెన్.

క. తమ్ములు మసలుటకుం గత

మెమ్మెయి గనలేక ధృ - నృపండు జనితీ

రమ్మున బడియెన్నం గని

బమ్మెరవడి సూచి కొంత * పడి కియి వగచెన్.

సావేరి—త్రిపుట

ప॥ కటకటా ! నాతమ్ము లిటుబడ-గానని బేమెకో తెలియదు ॥క॥

అ॥౧॥ కటిలకర్మలుధార్త రాష్ట్ర-భూకమేమేని సేయరుగదకట

చ॥ తమ్ములేని యని కుంతి యడుగ-వాని కేమి సమాధానమిడుదు

ని మృహటని కప్పగించితి-విల్లు చివరకు డమ్ముగుట్టల ॥కట॥

ఉ. వాడవు వీరిమోములు ర * చంతయు వైరులతోడగూడి పో

రాడిన జాడ గానబడ - దక్షతము ల్సకలాంగకమ్ము లీ

కీడొనగూడ నేడు పరి - కింపగ హేతువుదోచదెంతయుం

జాడగ నీజలమ్ము పరి * శుద్ధముగాక విమాన్వితం బాళో !

వ. అని వగచి దప్పికోర్వక నీద్రావ యత్నింప నయ్యశరీర

భూతంబు బకరూపంబు ధరించి తా నొక యక్షుండ నని పలుకుచు

వారట్లు పడుటకుం గత మెఱింగించి తన ప్రశ్నంబుల కుత్తరంబు

సెప్పమన ధర్మజం డొడంబడె నంత వారియవురకునిల్లు ప్రశ్నోత్తరం

బులు జరిగె.

సీ. నలినాపు నెయ్యది * నడపును? బ్రహ్మాంబు

రవి గొల్చి తిరుగుదు * రెవరు? సురలు

తపను నస్తమయ మె * ధ్వాన? ధర్మమున, భా

స్కరున కెయ్యది మూతి? - సత్యనిరతి

క్రొత్రియుం డగు బురు * ఘంఠెట్లు! శ్రుతమున,

మెలగును మహిమనే * మిట! తపమున

నలని? సాయమె * య్యది? శృతి, సతడెట్లు

బుద్ధిమంతుడగు? బుధులసేవ

తే. గీ. ద్విజున కమరత్వ మిడునెద్ది? - వేదపఠన
మతని నెది సాధువుం జేయు? - ప్రత నియమము.

లెటి నసాధు వెట్లగును? త - నియతిలేక

మానషుం డెట్లగును? శౌచ - మార్గ మెడలి

సీ. ఎవడు జీవన్ముతుం? డిల - దేవ పితృభృత్య

కోటికిం బెట్టక * కుడుచు నతడు

పృథివికన్నను భార - మెది? తల్లి, యాకన

మ్మునకన్న నెయ్యది - పొడవు? తండ్రి,

గాడ్చుకంటెను వడి - గలదెయ్యది? మనస్సు,

కడు దట్టమెది పూ? - కన్న? చింత

కనుమూయకే నిద్ర - గను నెద్ది? మీను, జ

స్మించి ప్రాణము లేని - డెద్ది? గ్రుడ్డు,

తే. గీ. హృదయరహిత మెయ్యదిరూప - మెనసి? రాయి

వేగమున బొందు నెయ్యది - వృద్ధి? యేలు,

తిరుగు నెల్లపు డెవ్వ యొం - టరిగ? నినుడు,

మాటిమాటి కెవ్వడు బుట్ట? మరునిమామ.

సీ. పథికున కాపు లె - వ్వరు? వర్తకులగుంపు,

గృహమేధి కెవ్వడు - మిత్రుం డతిధి

కోగి కెవ్వడు మి - త్రుండగు, వెజ్జ, మి

త్రంబెద్ది మృతునకు - ధర్మగుణము,

కుడురు ధర్మపున కె - య్యది? దయ, కీర్తి కా

ధార మెయ్యది యగు? - దానగుణము

సురలోకమున కెద్ది - తెలుపు? సత్యంబు, క

ల్పించు సుఖం బెద్ది - మంచినడత

తే. గీ. మానవున కార్తయెవడు? కు + మారుడతని
 బ్రతుకు తెరువెట్లు సెట్లు? ప + ర్జన్యకతన
 ననఁగు! యుత్తమధర్మమే య్యది? యహింస,
 యుండు నెది పండి మెప్పుడును? - యోగమదియ

సీ. ఆశ్చర్య మెయ్యది + యగును? చచ్చినవారి
 గనితాము సుస్థిరు + లను తలచుట
 వర్తించు పురుష శ + ధ్విం బెవ్వనికే? కీర్తి
 మినుముట్టి భువిని నిం + డిన యతనికి
 ముదమంద మానవుం + డెది పిడి యగును న
 ర్వజన ప్రియుండు? గ * ర్వంబు పిడి
 తగునెవ్వని? సర్వ * ధనియన? సుఖముఃఖ
 ములపట్ల సమబుద్ధి * గలుగువాని

తే. గీ. జగతికెయ్యది దిక్కు? స * జ్ఞులు సూరే
 యంబు వెయ్యెడ నుదయించు? + నాకసమున
 నన్న మెయ్యెడ నుదయించు? * నవనియందు
 విషమనందగు నెయ్యది? + విప్రధనము.
 వ. అనిన చెప్పిన విని యఱుండు ధర్మజంగని.

కేదారి—ఖండగతి

ప॥ భళి, భళి, రాజేంద్ర - భవ్యగుణ గణానంద్ర॥ధ॥
 అ॥ ప॥ అలినసమాధాన - ములు మెచ్చవచ్చె మే॥భృ॥

చ రణ ము

చచ్చిపడియున్న నీ - సహజస్మృలం దొకని
 సచ్చరిత బ్రతికించి - యిచ్చెద నేడుమా॥భళి॥

తే. గీ. అనిన విని ధర్మసంభవుం + డట్టులైన
 నకులు బ్రతికింపుమని వేడి * సం గరంబు

సంతసిలి యకుడనె నెల్ల కళలురైచ

సముద్రపు నీటి నీటి కింకరము!

ప. ఆనంద పుష్పము నీడ.

ఉ. ఆనందవైరి వారకుడను * మాలిని కేసవురుభార్య, లందు కుం
తీనదిగాక్షి, గామ్ముచును * వే - సయుంబని పెద్దవాడని
క్లృప్త పలుకుట గూడ దగ * డే చునియుండగ మాద్రికన్న సం
తానమునందు? పెద్దవాను * పెద్దమ నామనమెన్న డేనియున్.

చ. అసనిని చుచుకొల్లవెడ * నాడ - నీవిగు భర్తబుద్ధికిన్
ఘనతరమోదిమందితిని * నల్వారు తమ్ములు లభిజీవులై
మనుమని, మిమ్మెఱుంగరు జగ్గనా! పదుమూడగు నేటనేడనుం
డిన నెచుక పరిగిడితి * ఇ యముడ నినుజూడవచ్చితిన్.

వ. అవి పల్కుచు హరినాచార్యులందుగు నరణినొసంగి యంత
ధానుండయ్యె. సంతలో నున్నవై - గ్రహ విమేల్కనినట్లుభీమాస్తున
నకుల సహజపులు లేనినదిగని పుష్పజండు సంతసించి సోదర సహ
తుండై చని బ్రాహ్మణుల కరణిచొస గి పరిమేశ్వర కటాక్షమున
గవ్వసముద్రవ యొగడచి గట్టెక్కి యుక్త్యాచార దీక్షంబూర్తిగావించి
యజ్ఞాత వానిని పలుక ముత్తింపదు వెంటనున్న ధౌమ్యాదిభూసు
రోత్తముల పేడొల్పి ముందునకుం జనుచు సుఖముననుండె.

మ హా భా ర త ము

శాంతి, శాంతి, శాంతి, శాంతి, శాంతి, శాంతి, శాంతి, శాంతి, శాంతి, శాంతి

కీ చ త వ థ

పూర్వోక్తాని—ఆది

ప॥ కీచతవథా కథాపిథాన ము... శాంతి శాంతి శాంతి శాంతి శాంతి శాంతి శాంతి శాంతి శాంతి శాంతి

అ॥ పాతవలుడువాంచాలినాశించి... శాంతి శాంతి శాంతి శాంతి శాంతి శాంతి శాంతి శాంతి శాంతి శాంతి

చ త వ థ

పాండవేయు లజ్జాతమొనర్చు - యుద్ధమై విరాటపురమునకు
చండాయుధములన్నిటినినొ - నమీశ్వుక్షమున వేలంగట్టిరి ॥కీ॥

తే. గీ. నరునకును ధర్మనందను - నకును నిర్మ -

నొరులకు భయంకరింగ - హాసకముల

యట్టులగుపట్టి నవిష - మ్మామునను

యమతనూజుండు శాసించె - నాయుధముల.

వ. అంత ద్రౌపదీహితమ్ముగ బాంధవులు మృన్మదేశమ్ముసొచ్చి
యయ్యెడం బ్రవర్తింపడిగిన విభానమ్మ లెవరిగి నుకొని విరటు
పురంబు బ్రవేశించి విరాటు డసేనావర్తనంబున మెలంగదలంచి

సీ. యతివేషమున గంకు - డనుపేర ధర్మభూ

విభుడు విరాటు సేవింప దొడగె

వలల నామమున బా । వని సూపకారుడై

కుదిరె మత్స్యకీశు - కొలువుసేయ

నలరె బృహన్నలా - ఖ్యంగ్రీడి పేడియై
యచటి కన్నియలకు - నాటగజప
తనరె దామగ్రంధి - యన నకుటుండు భూ
నాథు తురంగ శా - లాధిపతిగ

తే. గీ. నాలికాపరిగానుండె - నచటమాద్రి
పిన్నకొడుకు తంత్రిపాలు - డన్నపేర
రాణికడ మాలిని యనం జె - లంగె కృష్ణ
యొరులెరుగకుండ సమవర్తి - వరబలమున.

సీ. సర్వసర్వంసహా - చక్రక్షయము సే
యందగు జేడు స - న్యాసియయ్యె
కరభూతమున మేరు - గిరినే నులుముసేయ
గల దోర్బలుడు సూప - కారుడయ్యె
శీతాంశుమాలి నె - ల్చినజోదు బుగ్గపై
ప్రేలిడుకొని యాడు - పేడియయ్యె
మహనీయ శతకోటి - మదన సౌందర్య వి
గవలు డట్లు గుర్రాల - రాయడయ్యె

తే. గీ. తలచి కలనేని శీలముం - దప్పబోని
పుణ్యవర్ధను డటు - గొల్లబోయడయ్యె
వాసిగాంచిన దొరశాని - దాసి మయ్యె
గటగటా! యేమనగ వచ్చు - కాలమహిమ!

క. పాండుకుమారులు విరటుని
దండ నుచితవృత్తి మెలగు - తరినొకనాడు
ద్దండ బలశాలి యగు మ
ల్లుం ఊక డరుడెంచె భూవ - రుం గని పలికెన్.

కన్నడ—జంపె

మల్లయుద్ధమున నను - మార్కొని జయింపగల
ప॥ మృగవాడు తేడెందున - యీభూమండలమున

అ! ప! కల్లగా దెండటినో - మల్లుల జయించి నే
గైకొంటి బిరుదు లె - నేని భూవల్లభా

!మ!

చ రణ ము

నీకొలుపునందు న - నైదురగలవా డున్న
నిలుపు మీక్షణమునందు - లిర్కూల మొనరెచ్చద

!న!

లేకున్న జయపత్ర - మిచ్చి న న్బంపు మా
లేరు లేరంచు ము - మ్మారు వాకొని వేగ

!మ!

క. అని పల్కు వాని యాకృతి

ఘనతరవక్షమ్ము, మేని + కండల బిగువుం

గని నివ్వెఱడు తేనిం

గనుగొని ధైర్యమున నిట్లు + కంకుం డనియెన్.

చ. కలడుగదా న్మన! విదిత + కాయుడు మీకడబానిసీడుగా
వలలుడు వాడు వీనిగెలు , వంగల, దాతని దోర్బలమ్మునే
దెలిసితి ధర్మసూనుకడ + దెల్లముగా నొకనాడు, కావునం
బిలువగ బంపుమా బలియు + వేగ జయింపగలాడు మల్లునిన్.

వ. అనిన విని భూపతి వానిం బిలువనంప వలలుండును సను
దెంచి రాజాజ్ఞం గొని మల్లున కెదురై నిలిచి భుజాస్థలసంబాసర్పి
కలియంబడి యెక్కింత బోరాడి కడకు గాసెంబట్టి కాలేకులు
వ్రేలంబడునట్లు మాప్టిబలంబున నెత్తివైవ నార్చుచు ముక్కున నెత్తు
రొలుక నేలంబడి యమ్మల్లుండును డిల్లపడి చరణాక్రాంతుడైబీరమ్ము
సెడి రాజసభనుండి తొలంగి సనియె. విరాటుండును వలలుని బలంబు
నకు మెచ్చి యగ్గించుచు నిజ నివాసంబునకుం జనియె. పాండు
నందను లట్లు కొన్నిదినంబులు కొఱతగా వత్సరకాలంబు కడపునంత
నొక్కనాడు రాజశ్యాంబులకుండగు కీచకుండు తన యక్క సుధేష్టుకు

మొక్కం జనుడెంచి, నిదురించు నాపెకు సమీపమున నున్న
ద్రోవదిం గని మోహపరవశుండై.

మోహన—రూపకము

ప॥ కలరే లోకమున నిట్టి - చెలువముగల పూబోడులు ॥క॥

అ॥ ప॥ వలపుల వర్షించెడి యీ - కులుకులాడి యెవ్వతయో ॥కల॥

చారు జలధరాచ్ఛాదిత - చంద్రరేఖవైఖరి నీ
నారీమణి కడు మాసిన - చీర గట్ట హేతువేమో ॥క॥

నీ. కనుగీటి చూచెనా! * కాముడే యగుగాక

మతిమాలి తా బ్రతి * మాలకున్నె

చిటునవ్వు నవ్వెనా! కరిముఖుండొ గాక

యిక బెండ్లికైతత్త * రింపకున్నె?

చెఱగు దాకించెనా! పరమహంసయెగాక

యంగలార్చుచు శివా * లాడకున్నె?

నిలిచి మాటాడెనా! * నలువయైనను సరే

సృష్టి యేమటి చిందు , లేయకున్నె?

తే. గీ. తలిరు విల్కాని వాడి పూ * ములుకు లైదు
ముద్దగా జేసి కరగించి * పోతబోసి

యమృతముం జిల్కి స్త్రీ రూప * మమరజేసె

గానిచో నిట్టి యువతి జ * గావ గలదె.

క. అని మెచ్చి నెమ్మనంబున

మనసిజ రాగమున నొకట * మైమరచుచు మె

ల్లన నయ్యగ్గలి కడకుం

జని యభిమతి మెఱుకపఱుక * సైరంధ్రియనన్.

క. నీరులెల్ల దఱుగు, గలుగును

పరిభవ, మాయువు న * శించు వైరము లెసగున్.

నకకావాసము జేకురు

బుధకాంతల గవయుటన్న * పాపముగాడే?

తే. గీ. తల విరియబోసి శివశక్తి - వలె నగుపడి
చెలువ మెడబాసి - మాసిన వలువగట్టి
దాసి నగునన్న ప్రేమింప - దగునెనీకు!
ప్రతము చెడ్డను ఫలమైన - బడయ వలదె.
వ. అనవిని సింహబలుండును,

తే. గీ. పరసతీ సంగమమున సం - ప్రాప్తమైన
పాపమున కోరుతును గాని - పచ్చవిలుతు
వాడితూపుల తాకు నో - ర్వంగజాల
ననుచు దరికొన-పైరంధ్ర - యనెనదల్చి.

బిలహరి—మిత్రగతి

ప॥ ననుముట్టకు పతివ్రతను - చెనటీ! దూరముగా నుండుము ॥నను॥

అ॥ ప॥ అనఘుడవై మనరా నీ - కాడుబుట్టువులు లేరా ॥నను॥

చ రణ ము

అందని పెనుచూకుల పం-డ్లాసించిన లాభమేమి

మ్రందరే పరసతుల గోరి- రావణాదు లెందతెందరో ॥నను॥

మ. అతులారాతి మదద్విప్రకరహ - ర్యజ్ఞాభదోర్విక్రమా

ప్రతిమామానసముజ్వలామలయశః - ప్రాకట్యసచ్చంద్రికా

తతసంపూరిత దిగ్దిగంతరులు గం - ధర్వులుసమా మత్పతు

లృతలోకత్రయు లేపురుం గినియమా - నప్రాణము ల్దక్కునే!

క. అనిపల్క చివాలున నే

గిన సేయున దేమిలేక - కీచకుడట మే

లకనియున్న యక్క చెంతకు

జని సుమశరతాప మోర్వ - జాలక పలికెన్.

తోడి—రూపకము

ప॥ అక్కా! యాచిన్నది యెవ - రక్కట దీర్పకయెపోయెనక్కా॥

అ॥ ప॥ చక్కెరవిల్కాని నిశిత - శరములపాల్చేసి చనియె ॥నక్కా॥

చరణము

యేనెంతగ వేడుకొన్న - నించుకయును దయజూపదు

నేనీతమ్ముడ గావున - నీవైనం జెప్పిచూడును

|| అక్కా ||

క. అనిన విని సుధేష్ఠులు త

మ్ముని మూర్ఖతమాన్న - దలచి? బుద్ధులు సెప్పన్

వినకున్న గడకుచానె

ట్లును వీనికి తప్పదంచు - రూఢిగబలికెన్.

తే. గీ. ఎంత జెప్పిన వినవు ర - వంతయేని

నీకు దప్పదుచావు కా - నిమ్ము నేడు

మధురసమ్ము డెమ్ముంచు నీ - మందిరమున

కంపుదును దానిదీర్చుకొ - మ్మభిమతమ్ము.

వ. అనిన విని కీచకుడు సంతసించినిజసదనంబునకుంజనినానా విధ మధురసంబు లొనరించి తానున్న ప్రదేశంబును విజనంబుగావించి పాంచాలి రాక కెదురుచూచుచు విరహతాపంబున జిత్తంబుత్తల పడ నేమియుందోచక కాముందిట్టుచు, సోముం దెగడుచు, మల యానిలు నిరసించుచు బడరాని వేదనం బొటలుచు, నడుమ నడుమ జీమచిటుక్కుమన్న పైరంధ్రవచ్చెనని పరిభ్రమించుచు బహువిధ ప్రలాపంబులం బ్రొద్దుబాచ్చుచున్నంత సుధేష్ఠా ప్రేరితయై కట్ట కడకు రాక తప్పనిసరియై యొక్క కాంచన చెవకంబుం బుచ్చు కొని, కనుదమ్ముల నశ్రులు వెల్లిగొల్పు, విపన్నిచారణమ్ముగ హరి స్మరణం బొనర్చుచు భగవత్కటాక్షమున దన్నుంగానక నదృశ్యా కారుండై యొక్క రక్కసుండు వెన్నంటిరా జని చని బెబ్బలి యున్న పొదంజొచ్చు లేడి చందంబున ద్రోవది సింహబలు మందిరంబు సొచ్చి నిజాగమన కారణం బెఱింగించి మదిర వోయింపు మన నాతండప్పలుకు పెడ సెవిం బెట్టి బలాతార్క-

మున పయిబడి తన్నుటియత్నించుచుండ, దగ్ధావ వచ్చిన దనుజ
సహాయమున విడల్పి యాజ్ఞ నేని విరా-ని కొల్వకూటమ్మునంకకు
బరువించుచున్నంత గీచకుండును బిడాలంబు కాలశారికపై బడువడు
వున పాంచాలిపై బడి తలనొడిచిపట్టి తన్నానినీ రక్షకుండై రాక్షసు
నిచే దొల్ల ప్రేయబడి యొకంతరు లేచి విస్మయపడి కోపంబుగదుర
సక్కంత న్నొన్నంటి కొల్వకూటమ్ము వంకకు వచ్చుచున్నంత
నయ్యచి చూచి పవనతనయుం డంతకాకారుండై కోపాటోపమ్మున
నాచేరువనున్న యొక్క యున్నతవృక్షమ్మును హసి ధర్మజుడెసం
జూచుచున్నంత యుధిష్ఠిరుండును కన్నుసన్న న్నాపించి యిట్లనియె.

మ. వల దా వేగిరిపాలు తీయనగు మే * ల్పండ్లిచ్చి శాఖోపశా
ఖు నల్లిక్కుల విస్తరించి ఘనమా * గ్గశాంతి జేకూర్చుబాం
ధులకావృక్షము; వంటకట్టియల కెం * దు న్భూజము ప్లేవోకో!
వలలా ! నీబం మా కుజమ్ముపయి జా * పంబాడిగా దాగుమా!

క. అని పల్కి ధర్మనందను

డనిలజుకోపమ్ము సెటిచె * నాలోననె కొ

ల్లున కేగుడెంచి ద్రోవది

జనవిభుడుం బతులు వినగ * జయ్యన బలికెన్.

సావేరి—అది

ప॥ కంటిలే సభికులారా నన్ను పె-న్నంటివచ్చుతుంటరినీకీచకు ॥గం॥
అ॥ప॥ కొంటెతనముమాన్వకీకరణమీవంటి వారలారకుంటధర్మమె॥

చ ర ణ ము

నానావిధకస్త్రాస్త్రవిదులు గం - ధర్వులేవునున్నారు నామగలు
కానరైరి నాదిక్కు తమకు-గానియటు లూరకున్నారందఱు ॥గం॥

ఉ. పాయక ధర్మభంగమగు - పట్టున సక్రమబుద్ధి గల్గు భూ
నాయకు లెందు దండనము-నం గలుపాత్ముల నొంచుటల్ నృప
న్యాయపథంబు; కీచకు దు - రాగత మియ్యెడ మాన్పకున్నచో
నాయుసురంటదా మనుజ - నాభునకుం బ్రళయాగ్నితుల్యమై ?

వ. అన విని విరాటుండు కటకటంబడి కీచకు మంచిమాటల
ననునయించి యంపె నయ్యెడ ధర్మజుండు రోషించి ద్రావడిం గని.

ఉ. ఈసభవారు నీదు తెఱ - గెల్ల నెఱింగిరి చేరుమా సుధే
ష్ఠానదనంబు, నీమగలు - చాలకగా దిట నోపగింప రెం
తేసమయంబుగా కునికి, - యేటికదూతెద వాత్మనాథులన్ ?
దాసతి బన్నముం బడుక - తమ్మున నాథుని ధిక్కరించునే ?

తే. గీ. రాజసభలందు తడవు ని - ల్వనగునే ? కు
లాంగనకు నిన్నువోలె, నా - ట్యమ్ముసూపు
పొలుపునం బలుపోకల - బోవనేల ?
యాలసింపక పొమ్ము మ - ర్యాదగాదు.

వ. అన విని పాంచాలి రోషించి.

ఉ. నట్టువకాడు నామగడు - నట్టువురాలను నేను నాపతిం
బట్టియె కంకుభట్ట ! యెటు - వచ్చును వేటొక విద్య క్రొత్తగా
బుట్టి నటుండెగాడు కిల - వుండున నామగ డట్టి జూదరిం
గట్టుక లేనిగోవరము - కావలె నన్నను నేడు వచ్చునే ?

వ. అని పల్కి యచ్చోటు వాసి సుధేష్ఠామందీరమ్మున కేగి
నాటిరేయి మహానస గృహంబున విద్రవోవు భీమసేనుకడకు జని
మేల్కొలిపి కీచకు దురాగతం బెల్ల కడముట్ట నెఱిగించి.

భూపాల—ఖండగతి

ప॥ కన్నార నాపడిన - బన్నమును గాంచి యీ
తెన్నున న్నిదురించు - చున్నాడవా నాథ

అ॥ప॥ నన్నోమువారలు - న్నారే మీరలు గాక

నాయెడ స్థయమాలి - నాయ మాచరియింప

॥క॥

చ ర ణ ము

అరయ నాజన్మ న - త్ర మేమో గాని

పరిభవములే గంటి - నే నాటి కానాడె

దరికొన్ని రోసమున - ధర్మజుని సైతముచు

నిరసించినా నట్లు నిర్భాగ్యురాలనై

॥కన్నా॥

సీ. నృపతి కోటిర మ - ణీఘృణివెప్పి తాం

ఘ్రీతలుండు ధర్మజో - రీవిభుండు

వెడ గూడు జీరయు - నిడి తన్ను పోషింప

నొదిగి యొక్కనిపంచ - నుంచవలసె

నీరేడులోకమ్ము - లెత్తివచ్చిన జయిం

పగజాలు శౌర్య సం - పన్ను లైన

నీవు నీతమ్ములు - నేటికి నీచంపు

వృత్తుల తోడ జే - వింపవలసె

తే. గీ. గుండె నీరగు మిము జూచు - కొలది నాకు,

రాణికిం జందనము మేన - రాచి రాచి

నలుగు చెట్టుట నట్లు ము - స్వరలునాడు

కరతలమ్ములు కాయలు - గాచె జూడు.

ఉ॥ ఘట్టము లొల్చుపట్టననె - పోదగు ప్రాణము సింహరాజుచే

నట్టుల బన్నునుండుటకు - నై నిలిచెన్ మఱియంత బోవ కీ

చెట్టుకు గీచకాధముని - చే నవమానమునంద నిల్చెనా

యట్టి యభాగ్యదేవతకు - నక్కట! మృత్యువుగూడ వచ్చునే!

తే. గీ. అనుచు నశృజలమ్మున - మునిగియున్న

చెలియనొము వక్షమ్మున - తేర్చి హృదయ

మలమటం బొంద వనిత నూ - రార్చి కొరత
వడికి గోషమ్ము గదుర నా - వడముడి యనె.

కాశీ—ఆది

౨॥ నేవధింతు గామాంఘ్రు సింహబలు-నీరజాక్షి నీపూరడిల్లుమా ॥నే॥

ఆ॥౨॥ భూవరుం డడ్డమైన-భయమ్మునబోయి పాతాళమందుడాగినను
చ రణము

సమయభంగమగు నంచు ధర్మజుడు

జన దియ్యది యని నను వారించిన

రమణి నీవె కరుణించి యొకవేళ

క్షమియింపు మనుచు వాకొనిన గాని

॥నే॥

ఉ. వానికి నీవొడంబడిన - వైఖరిగా నటియించి నేర్పున

న్మానక రేయి రమ్మచుము - నర్తనశాలకు నిన్నువోలె

దేను పరుండియుందు, జను - డెంచు నతండును, లిప్తలో గత

ప్రాణనొసర్తు గీతకు న - భంగురశాహుబలమ్ము పెంపునన్.

క. అని పల్కిన విని ద్రోవది

చని నిద్దురవోయి వేగు - జాముననే మే

ల్కల సముచిత రీతిం దన

పనులొనరుచుచుండ సింహ - బలు డయ్యెడకున్.

నీ, చను డెంచి దుర్విలా - సంబులు సేయుచో

శాంచాలియును మెత్త - బడినయట్లు

నటియించు నును రేయి - నర్తనశాల కొ

క్కరుడవ రమ్మన - గరము సంఠ

సించి కీచకు డేగె - చెల్లవ యయ్యది కాలి

కొడుకున కెఱిగింప - గ్రుద్ధుడగుచు

నాటిరేయి నిజాంగ న - స్వంట నిడుకొని

నర్తనాగారమ్ము - నకును జేరి

తే. గీ. రమణి నొక్కెడ చునిచి ప * ర్మకమందు
 ద్రోవదింబలె కయనింప * భాభభవ వి
 కారుడై కీచకుం డందు * జేరి భీమ
 సేనుపై గేలుసాచి సూ * చి తలయూచి

నాగు—అని

ప॥ కుందరదన రాకేందువదన యర-విందనయన జగ దేకసుందరీ॥కుం
 అ॥ప॥ ముందెనీపునాకై వచ్చితివా - మోసగింతు వేమో
 యనుకొంటిని ॥కుం

చ రణము

కలరునాకు వెక్కుండ్రు కామినులు-వలచియెదురు లంచమ్ములీయగా
 నెలత నీదు కాల్గోటికిం బోల - నేర వట్టినిర్భాగ్యదేవతలు ॥కుం
 చ. తనిసితి నీదు వాగమృత - ధారలు కర్ణరసాయనంబులై
 తనరినకారణమ్మున ల * తాంగి! భవన్మధుతాధరామృత
 మ్మును మనసార * గ్రోలి సుర భోగము లందినవానిగా దలం
 తును తడవేల లెమ్ము మద * నుం డదయుండు గదా తలోదరీ!

వ. అన విని సమయోచితముగ భీముండును.

సీ. పడయనేరవు నిక్కు * వముగ నన్వేషించి
 యైన నామాదిరి * యాడుదాని
 పనిలేదు నన్ను ము శ్ర ట్టినవెన్క నీకింక
 గరితలతోడి సం శ్ర గతికి బోవ
 తెలియగాగలవు నా - దేహమ్ము చేర్చిన
 యంత నీదేహ మె * ట్లగునొ యిపుడు
 పొందజాలుదువు నా * పొందు కారణముగా
 పాలుపార సురలోక * భోగములను

తే. గీ. నాకు ముదమేమిగలదు ని + స్థలియకన్న
 తగినజోడు నాకీనాడె * తారసిల్లె
 నిన్న వీల్గొమికి ఊమింపు + నేడు దీర్తు
 నాకొఱంతయు గూడ నో * యందగాడ !

తే. గీ. అనిచివాలున లేచి సిం * హబలునట్టె
 సందిటం బట్టి యెత్తిరో శ్ర సమున భూమి
 తలమునం బడనేయ గం * ధర్వు డనుచు
 లేచి భీము నదుక్కొన * గీచకుండు.

తే. గీ. తన్నొరులు జాతురేమో య - టన్న భయము
 సింహబలున కజ్ఞాతమ్ము - చెడునటన్న
 జంకువడముడికిం గల్గి చప్పడించు
 లేవియును సేయకయే ప్రహ | రించుకొనిరి.

వ. ఇట్లు పెద్దయుం బ్రాద్దుపోరాడి కడకు భీమసేనుండు కీచ
 కుంగూల్చి తన్ను మెచ్చుకున్న ద్రోవదిం దడవుసేయక పొమ్మని
 పలికి తాను మహానసమ్మందిరమ్మున కరిగె నియ్యెడ బాంచాలియు
 నాట్యకాల వెలువడి తన పతులగు గంధర్వులచే సింహబలుండు
 మృతినొందెనని కావలివారలకుం జెప్పిన వారును కీచకానుజన్ము
 లగు నుపకీచకుల కయ్యది యెఱిగింప నుపగీచకులెల్లరు బలవించుచుం
 జనుడెంచి బిట్టువగచి సైరంధ్రికారణమున నీతని కీచావువచ్చెనని
 కోపించి ద్రోవదిం బెడగేలువట్టి యగ్రజశవంబుతో నంటగట్టిపితృ
 వసమ్ము డెసకుం జనుచుండ యాజ్ఞ సేనియు నతిరావమ్ముగా నా
 క్రందన మొనర్చుచో నయ్యెలుంగు విని భీమసేనుండు రోషసంభ్ర
 ముండై పరువునం బోయి యున్నతంబగు నొక వృక్షముం బెల్లగించి
 వారి పయింబడి యుపకీచకుల నూట నూటయేవుర నుక్కడంచి
 పాంచాలీ బంధమోక్షణమ్ము గావించి యవ్వెలందిని సుధేష్ఠామంది
 రమ్మున కనిపి తాను మహానసగృహమ్మున కరిగె.

మ హా భా ర త ము

గో గ్ర హ ణ ము

హరికాంభోజి—ఆది

ప॥ ఘనగోగ్రహణకథావిశేషమును వినుపించెదవినుడిస భాసదులార॥

అ॥ప॥ వినుతయశుడు గాంధీవి భీష్మచరీతముల నెల్లరనోడించిన ॥ఘన॥

చ ర ణ ము

కీచకుడొకగంధర్వునెదుర్కొని గెడకెనన్న-వార్తవినిసుయోధనుడు
యోచించి పాండవేయు లావీడున్నారని-సమకట్టె గుర్తింప ॥ఘన॥

సీ. కౌరవాగ్రజుడు త్రి - గ్రస్తేశుని సుకర్మ

యనువాని విరటు గో - గణముబట్ట

నియమింప ఘనవాహి - నీసమన్వితముగా

నరిగి దక్షిణగోగ్ర - హణ మొనర్ప

మత్స్యభూజాని ధ - ర్మజచుఘ్నుల సహాయ

మున త్రిగ్రస్తేశు నొ - య్యన జయించె

మఱునాడు నిజయోధ - వరులతో వెడలి కౌ

రవులు త్తరమున ధే - నువులబట్ట

తే. గీ. నచట గోపాలకులు పురి - కరుగుడెంచి

రాజపుత్రున కెఱిగింప - రాజసమున

సమరకౌతుక మేపార - సతుల చెంత

రిత్రవీరమ్ము సూపుచు - నుత్తరుండు.

చక్రవాకము—రూపకము

ప॥ సమయమబ్బినందుకు తగు సారథి లేదాయె నాకు ||సమ॥

అ॥ప॥ సమరముననిలిచి కౌరవ - పై న్యమెల్ల రూపుమాపు ||సమ॥

1. జంకుదు రా ముమ్మూర్తులు - పైతము నాపేరు విన్న
టంకారమ్మాలించిన - తావుల్లప్పి చరింపరె ||స॥

2. సరిగా నా సామర్థ్యము - శాంతనవాదు లెఱుంగకొ!
పురమున లే ననుకొనిరో - దురమున నేమని తలచిరో ||స॥

తే. గీ. అనిన విని చెంతనేయున్న - యాజ్ఞ సేవి
“నడుపజాలును మన బృహ - న్నల యరదము
పనిగలిగెగాన నతని దో - డొని చను” మన
నృపతనూభవు డిట్లనె - నేవగించి.

చ. సరిసరి! పేడినా! గొనుట - సారథిగా గతిలేక వింటిప
ట్టెఱు గడు సుంతయేని యత - డెన్నడు వీణిమ పట్టెకాని, యీ
గురుతరనాట్యశాల యను - కొంటివో! సంగరభూమియన్న, న
ల్వరు నను గేలిసేయకొ - లోకులు చుల్కనజూచి, మాలిసి !

క. అన విని ద్రోవది క్రిడికి

మును ఖాండవదహనసమయ - మున సారథ్య

మొనరించె నత డనుచు వా

య్యన దెల్పిన నుత్తరుడు బృ - హన్నల కనియెన్.

చ. బవరము గల్గె నాకు బల - వత్తరమై కురు సేనతోడ నీ
యువతి వచించె సారథిగ - నొయ్యన నిన్గొని పొమ్మటంచు ఖాం
డవదహనమ్ముపట్టున ధ-నంజయు సారథివైతివంట నీ
వవసరమబ్బెజూచి ముద - మందగ నీరథచోదకత్వమున్.

వ. అన విని కిరీటి వైరాటి కిట్లనియె.

తే. గీ. ఖాండవ మ్మొచ్చునప్పుడు - కవ్వడికి ర
ధమ్మునడపిన మాట వా - స్తవమెగాని

నీరక్షము. వోలుచున్నది * వియము వోచె

నైన నన్ను కన్నని సరి * యయ్యెగాన

మంజరులు

అని పల్కుచు భూమింజయునకు దే రాయితమ్ము గావింప
జనపాలి సందనుడు రుద్రమెక్కె - దను చేడియ లగ్నిం
జరుపీరుల పాగల దొడవ్వి - ల్కినబామ్మపొత్తికలకు
గరిత లెల్ల, నట్లే యని చని యు - త్తరుడు క్రిడితో బలుకు
ఆకురుసేనం గని పాటిపోకు - మా! వెలచి మధ్యలోన
నీకు వచ్చినభయమ్మ లేదు నై - నేచున్నాను సరేన
యని పల్కుచు జని చని కౌరవ నై - న్యంబెల్ల దేటిపాట
గనుగొని వైరాటి కిరీటి కనియె - దనదు మేను గరుపాట

మ. సరిలే! కౌరవసేన యన్న నిదినూ! చాట్టాలు నీపాటి కీ
యరదమ్మున్ మరలింపు! మీసరికి నై * న్యప్రాంతముం జేరుటే
పారపాటయ్యె దలంప గ్రాణములు తీ * పుల్గావె! వేయేల నీ
తరమా, నాతరమా, కృపాచి విఖలా * శ్రుజ్ఞావళిం గెల్వగన్.

వ. అని పల్కు భూమింజయునకు ధనంజయుం డిట్లనియె.

చ. కురుబరము స్వయంశువని * శోతలు గోసితి వింటియొద్ద సం
గర మొనరింప కే రిపుల * గన్గొని భీతిలనేల నవ్వరే
గరితలు సైత మిట్టి నిను * గాంచినచో, పశుల స్మరల్పకే
పురమున కేమొగమ్మునను * పోయెదవోయి స్మరాలనందనా!

తే. గీ. ఇట్లు పల్కుచు తేరువో * నిచ్చుచుండ
నీపసులు పాడుగాను పో * నిమ్మచురు
ధమ్మువైనుండి యుటికి ప * త్తనముడెనకు
బాటిపోదొడగెం బిక్క * బలముకొలది.

వ. అట్లు సతీహృదయన్న యుత్తరుం గని విజయుడు పగ్గంబులు నొగలముడిచి రథంబుటికి వెన్నంటి పదశతమాత్రప్రదేశమున నిలువరించి రాజపుత్రు బట్టుకొని “నీవు సారథివై రథమ్ము నడుపుము. నేనా కౌరవులం గెల్తు” నన నయ్యుత్తరుండును.

కేదారగౌళ—జంపె

ప॥ నిను సారథిం జేసి - కొని వచ్చినందులకే

నేభేదపడుచు ని - న్నే...రథికునిగా జేతునె :నిను॥

అ॥ ప॥ కొనకు నినునమ్ముకొని కురుసేన నెదురుదు నె

కుక్కతోకను బట్టి గోదావరీదినట్లు

చ రణ ము

సారథినిజంపియే - చంపుదురు రథికునట

సమరధర్మ మెఱుంగవో - నీవో బృహన్నలా ॥సా॥

పోరాడుమా నీవె - పోయి శత్రువులతో

చేరువయ్యె న్నికు - చేటుకాలము నేడు ॥నిను॥

మ. అరులంగెల్పుటయన్న చో నభినయం శబా!నాట్యమా!గానమా!
దురమన్న న్వనుదీయుచుండు మొకచో* దుర్వార తేజోబల
స్ఫురణమ్ముల్లల మేమె; క్లిబుడవు నీ * పున్ మాటలేగాని పో
టరివెల్లెదువు! రమ్మికం బెనగురా * డం జెల్లునే ప్రజ్ఞకై!

వ. అని పలుకు నుత్తరు బలాత్కారమ్ముగ రథం బెక్కించి నిక్షిప్తాయుధంబైన జమ్మికడజేర్చి ధైర్యమ్మునెప్పుడు నావృక్షమ్ముపై రాజపుత్రు నెక్కించి యాయుధబంధం బందుకొని గాండివముం బుచ్చుకొని యెప్పటియట్లు నాయుధబంధ మందు బెట్టింప నుత్తరుం డట్లావర్చి వృక్షమ్ము దిగివచ్చియయ్యవి పాండవుల యాయుధమ్ములని బృహన్నలచే నెఱిగి మహాత్మా! పాండవులిప్పుడెందుండిరని యడుగ నర్జునుం డిట్లనియె.

సీ. ధర్మాత్ముడైన నీ - తండ్రికి మిత్రున
 త్రముడైన కంకుడే ధర్మసుతుడు
 వలలనామమున మీ + బానసీక్షాతీచ
 కుని గూల్చినతడె వృ + ణోనరుండు
 వారువమ్ములమీది + పారుపత్రైమ్మున
 నెసగు దామగ్రంధి + యే నకులుడు
 గోపాలురకు నాయ + కుండై చరించు తం
 త్రీపాలుడే సహ * దేవు డరయ

తే. గీ. నర్జనుడ నేను మాలిని - యజ్ఞసేని
 యూర్వాశి శపింప బేడినై - యుంటి నిచట
 గడిపితిమి మీపురమునన - జ్ఞాతదీక్ష
 వత్సరంబిటు మత్స్య భూ - పాల తనయ
 వ. అన విని యుత్తరుండు సంతోషవిస్మయంబులుం ముప్పరి
 గొన మహాత్మా! నీవర్జనుడవేయగుచో నతనికిగల పదిప్రసిద్ధనామ
 ములం బేర్కొని, యాయనామంబు లెట్లు గల్గినవో చెప్పుమన.

సీ. అవదాతవర్జుండ | నగుట నర్జనుడ, ఘ
 ల్గునితారబాడమి ప - ల్గునుడ నైతి
 పృథకుబుట్టుట బాధు - డేనైతి హరిసమ
 ర్పితకీర్తిడుడనై కి - రీతి నైతి
 వెలిగుర్ము ల్గలి - శ్వేతవాహను డైతి
 భయపెట్టి కలన భీ - భత్సుడైతి
 విమతకోటిజయించి - విజయుండ నేనైతి
 సురలనోడించి జ - ఘ్నుండనైతి

తే. గీ. శరము లిరుగేల విడి సవ్య + సాచినైతి
 రాజసూయార్థమై గెల్చి - రాజవరుల

సంగ్రహించి ధనం - జయుడనైతి

నాకు నీపడి నార్థక - నామములగు.

ప. అని చెప్పిన విని యుత్తరండు క్రీడికి నమస్కరించి చేతులు మొగిచి

శ్రీరాగము—ఆది

ప॥ శరణు శరణు రిపుమర్థన విక్రమ - షరమ

పురుష యో - పాండవసుధ్యమ

॥శ॥

అ॥ ప॥ నరుడ వీవని మ - నంబున నెఱుగక

నాపల్కిన మాటలు మన్నింపుము

॥శర॥

చ రణ ము

లేదు భయమునాకింక భీష్మాది - యోధులన్న జగదేకధనుర్ధర

నీదయాలభ్యముగ సారథినై - నీయరదమదోలెడనొగలెక్కెద॥

చ. అనిన గిరీట సాధనము - లన్నియు వైకొని తేరిపై గుణ

ధ్వని యొనరించి వానర ప - తాకమునిల్పియు శ ఖముత్తరద

ధ్వని విని కంభసంభవుడు - బలైసుయోధనుతోడ చూచితే

మనుజువరేణ్య! పాద్యును-మా! యరుదెంచునదే మహాగుడై

చ. అనిమొన దేవదానవుల - కైన నజేయు డతండు, ఫాలలో

చనునిజయించి, పాశుపత - శాయముం గొనె ధర్మమూర్తిగా

పున సమయమ్ముదీర్చి వెలి - వోని పరాక్రమ మొప్పవచ్చెడు

నృపల జయింపబూని, యను - మానములేదిత డంతవాడెయూ.

ప. అనుచు నెద్దియో చెప్పజోవుద్రోణుంగని సుయోధనుండు

ఉ. పాండవపక్షపాతమున - బలెక్కడ వంతియెగాని క్రీడి యొ

క్కండెట్లు గెల్వజాలు నురు - కార్ముకదక్షులనిండఱన్ మహా

ద్దండపరాక్రమక్రము డ - లెండని వంది విధాన శాత్రవుం

గొండొక బెద్దగా నుడువ - గూడునొకో మిముఖోటివారికిన్.

ప. అన విని కృపుండు దుర్యోధనుం గాంచి;

మ. విలుచేతంగల వారికెల్లరకు సం వేద్యంబు నిక్కంబుగా
 బలభిత్తును పరాక్రమం బతడు పో - వం దెన్నడున్ వట్టిమా
 టలతో గావున జాగరూకులయి - యుండంజెల్లునం చాడు నీ
 యలఘుం బాండవక్షాపాతి యన నా - యంబానాదుర్యోధనా
 వ. అన విని గాధేయుండుసక్రోధుడై సుయోధనున కిట్లనియె.

పూర్వకళ్యాణి—అది

ప॥ తిన్నయింటి వాసాలెక్కించు - తీరుతోచె

నీబాపలనై జము

॥తిన్న॥

అ॥ ఎన్నదగిన శస్త్రాస్త్రవిదులంచు - మన్నిం

పగ కందాలో బడి తిని

॥తిన్న॥

చ ర ణ ము

వెంట నీరిగొని పోరికి వచ్చుట - పిల్లినిగొని పెండ్లియిల్లు శేరుట
 వోయుట వంటిదే యగును గానిచో దగునె । బవరమందు
 పిఱికిమందు.

2. కల్లగాదు “తాడెడ్డగోతి వన-మెల్లజెఱిచె” నన్నట్టి సామెతయు
 నెల్లసైనికుల కతాహా మూడ్చు - లేల? తమవల్ల గాకున్న
 మానె

॥తిన్న॥

ఉ. బాపలసాయమేమిటికి - పార్థివసత్తమ! నీకు సంగరా
 టోపమువీరీ నేనొకడ - డుల్చెద పాధుని కీర్త ముద్రు వి
 ద్యాపటిమంబు తేటవడ - నందఱు సూచుచునుండు దాధవా
 నీతి యడ్డగించినను - నేడు కిరీటికి సావు దప్పునే!

ప॥ అన విని అశ్వత్థామ కర్ణున కిట్లనియె

ఉ. గొల్లల నడ్డగించుటను । కొంటివో! సంగరమందు ధైరవీ
 వల్లభునైతము న్నెలిచి । వచ్చు కిరీటి నదిర్చి నిల్చుటల్

జెల్లవు పొల్లుమాటలిక - చేరువకుం జనుడెంచుచున్న వా
డల్ల డె క్రిడి కారవకు - లాటవి గాల్ప గృహనుతుల్కుడై.

తే. గీ. ప్రబల దుర్మద భార్తరా - వృక్షులధూమ

కేతువన దోచరా కపి - కేతు వదిగో?

కకుని దుర్మంత తంతము - ల్సాగ వింక

యెల్లరుం గూడి పోరి కా - యితముగండు.

ప॥ అనిపల్కు నశ్వత్థామాదుల వారించి యర్జునుడు సమీపంగతు
డగుటచే భీష్ముండు తాలభ్యజం బెత్తించి పై న్యమ్ము దీర్చియు
న్నంత విజయుం డద్వైతకు దేరువోవంబనిచి గురుకృప గాంగేయు
లకు బదసమీపస్థలంబులం బడ రెండును, గర్వాభ్యర్థప్రదేశంబు
లంబనరెండునుంగా నమ్ములేసిన క్రిడింగని ద్రోణుండు సంతసించి

కళ్యాణి—ఆది

ప॥ భళిరా! శిష్యుడవన నీ - వగదా యో పృథాతనయ ॥భళి॥

అ॥ప॥అరితి నీగురుభక్తికి - నారాధించితివ నన్ను ॥భళి॥

చ రణ ము

ఇలగురునకు బంగనామ - మిడు శిష్యులు నూర్గురేల

సలలితముగ నొక జేనియు - జాలడా నినుబోలువాడు ॥భళి॥

చ. పదయుగళింప్రణామముల - వైఖరినేసి శరద్వయమ్ము స
మ్ముదమున సేమమాయనెడి - పోల్కి శరద్వితయమ్ము వీనులం
బదపడి సోకిసోకని - క్ర మమ్ముననేసి భళీ! కృతజ్ఞత
న్విదితముకేసికొంటివి త్రి - విష్టపమాన్యడవోయి నాయనా!

తే. గీ. అనుచు నగ్గించు నంతలో - నర్జునుండు

చిత్రగతి నెట్టులో కురు - సేనజొచ్చి

గోవుల మఱల్పు సంత శ - కుని జయద్ర

ధాదు లొక మొగిపై బడ - నతిరయమున

నీ. మండలిభూతమా - గాండీవరేఖయే

వరలు సురేంద్ర చా - పమ్ముగాగ

కర్ణముల్ ప్రయ్యలు - గావించు తద్గుణ
 క్వణమే మహాఘోర గర్జగాగ
 శకుని సైంధవముఖ్య - శత్రువీరపరాక్ర
 మందే నిదాఘకా - లంబుగాగ
 శోదండ నిర్ముక్త - గురుతరోత్కటశరా
 సారమే తతవర్ష - ధారగాగ

తే. గీ. విజయజలధర మల్లెడ - విస్తరింప
 గాల్యలై పాతెరక్తమ్ము - కదన భూమి
 బెగడిచేష్టలు దక్కిరి - వీరులెల్ల
 పట్టిచోదాకె వాసవి - నర్కసుతుడు.
 ప. అట్లు తన్నెదిరిన కర్ణుం గని

దర్బారు—రూపకము

ప॥ కరముపండువయ్యెనాకు - కర్ణా నిలు పాటి పోకు ||క॥
 అ॥ ప॥ సరి నాకెవ్వరు లేరని - సభలం బల్కుచు వీవట ||క॥

చ ర ణ ము

పలుక వచ్చుగా కెన్నియె - పలికినయటు చేయదరమె
 తలపగ కార్యవిదూరులు - తులువా! వాచాశూరులు ||కర॥

క. అనిపల్కు ధనంజయుపై
 దినమణిసూనుండు గురిసె - తీవ్రశరంబుల్
 తనుజుట్టుముట్ట సేనలు
 కినిసి నిశాతాంబకముల - క్రీడియు నేసెన్.

ఉ. అంచిత విక్రమాతిశయ - మల్లన సూపుచు సైన్యముంబటా
 పంచలు జేసి చేతివిలు - భగ్నమొనర్చి తదంగకమ్మున
 న్నించి శరమ్ము లంగ ధర - ణీవిభు బోరుతలంగ జేసి పూ
 రించెను దేవదత్తమును - క్రీడి విరాటతనూజు డుబ్బగన్.

వ. అట్లుకర్ణుండుక క్ష్యంబువిడిచిపాటినంతనమానుషవిక్రముం
డగు ద్రోణుం డెప్పుడుదాక నేతెంచిన నగుండు గురున కిట్లనియె.

తే. గీ. పదియు రెండేడు లడపులం + బడి యిడుమలు
గుడిచి వచ్చిన యట్టి శి శ్ మృడగు క్రీడి
మీరాపెట్టిన దీపము , మీపవిత్ర
పదములకు నేయు నిదె యభి - వాదనంబు.

తే. గీ. పతిని డీకొను సుతుగన్న , పడతి, గురునె
దుర్మోను నెటన్సమాప్తవి! ద్యుండటన్న
సామెతగ మీకడ నిద్వద్య , సంగ్రహించి
మిమ్మెదుర జూచు నన్ను త్న + మింపుడనఘ!

ఉ. చేతులురావునాకుగురు - శేఖర! మీపయి దొల్తసాయక
వ్రాతము వేయ నాపయిని , ప్రప్రథ మంబున మీర లేయుడి
భీతిదొఱంగు నాకు, నిది - విన్నను నాయెడ నింక ధర్మసం
జాతుడు శోపగింపడు, ని - జమ్మున కయ్యది ధర్మమే యగున్.

వ. అని పల్కిన యర్జును ధనురాచార్యుండిరువది బాణముల
నేసిన వానినన్నింటిని గవ్వడి తుత్తునియ లొనర్చి పోరువో గౌరవ
సైన్యంబు క్రీడి కడ్డంబు సొచ్చిన వివ్వచ్చుండసంఖ్యాక బాణపాతం
బున సైన్యంబును దైన్యంబు నొందించుచు ద్రోణుండేయు బాణం
బుల దునియలు గావించుచున్నంజూచి విస్మయపడి గురుండు,

మోహన—అది

ప॥ నిన్నాహవమున నిలువరింపగా - నేరడ ఫాలనేత్రుండై నను ॥ని॥
అ॥ ప॥ ఎన్నడగినవిలు కాడవోదువో-అన్నా! వినునాకన్నఘనుండవు॥ని॥

చ రణ ము

దేవదానవుల గలిచిస్వనిన్నుం - దేటిచూడ సకమా మానవులకు
నీవంటి శిష్యునకువిద్యగరపి - నేగృతకృత్యుడవైతి నర్జునా ॥ని॥

మ. అనుచున్నంత మహేంద్రకూచుడును - కాచాకృత్యపై నించినూ
 గణపాలి నిర్వయం బాసర్ప దత తీ - వ్రణోఘలై తాకి ర
 జ్జను దోహయవియుం గృభండు నరుడున్ - రోషించివారిన్మహా
 శ్రువికాయమ్ముల కాఱునోలి ముక్తేయుం - దాకెవ్వడిన్గిప్పునిన్.

క. హరినోర్చినవా జొక్కడు

హరునోర్చినవా జొండు - నాయుర్వురు సం

గర కెరునరించుచు భేదర

వరసన్నతి వాతులైరి - భారతవీరుల్.

తే. గీ. కొనకుగ్రీడి మందాకి నీ - తనయు చేతి

విలుదునిమి వక్షమును శర - మ్ముల నినుషగ

సోలె రధకూబరమ్మున - సూతుడంత

నరదముం దోలుకొనిపోయె - నచోలువాసి.

వ. విజయుండును యుద్ధమ్మున దనిపినక గుంపులుకట్టియున్న కురు
 పై న్యంబుపై బడి యేట్లాడుచు కడకుదుర్యోధనుపై జాఱకుటమ్ముల
 నేయ నయ్యురగ కేతనుండు యుద్ధభూమినుండి తొలంగి చను
 చుండం గని కవ్వడి సుయోధను లిట్లుపాలంఘించె.

కన్నడ—ఆది

ప॥ కయ్యమన్నజాదంబనుకొంటివి-కాబోలునుపాపముదుర్యోధన॥క॥

అ॥ప॥అయ్యవారిముంగటనేచూపితీ-వొరనీపాఱుబోతుతనంబిటు॥క॥

చ ర న ము

ప్రతిసజేసిచిన్నన్నమిమునూర్వరం-గూల్చెదననిఘోరాహవము॥స॥

ప్రతికిపోతి వద్దాన నేడిసి! పాటిపామ్ము-కొరవకులపాంసన ॥క॥

నీ. ఆనిన రోషించి పా - ర్థునిపయి గురుపతి

కవియు భీష్మద్రోణ - కర్ణముఖ్య

వీరు లెల్లరు నొక్క - పెట్టున వచ్చి తా

కిన విజయుండు మో - హనకరమ్ము

నిడువ నాయుధములు - విడిచి యెల్లరు నేల
 నొఱగిరి నిద్రించు - చున్న యట్లు
 లద్దన ప్రేమితుం - డై యుత్తరుడు శాంత
 నవుడున్న వంకతు - స్తనక తక్కు

తే. గీ. యోధవరుల యష్టీషమ్ము - లొకట గోసి
 తెచ్చి రథ మెక్కి - వెనుకం జేరువోవ
 నిచ్చుటయు గారవులును ల - జ్జించి భీష్ము
 నానతిం దారిబట్టిరి - హస్తపురికి.

వ. అంత నర్జునుండు తిరిగి జమ్మికడకు సేరి గాండ్డివాదిసాధనమ్ముల
 పూర్వప్రకారమ్మున నిక్షేపింప జేసి, దేవదత్తకీరీటాది పరికరమ్ము
 లంతర్ధానమ్ము సేయించి, కురుబలమ్ము గెల్చి యుత్తరుడు వచ్చు
 చున్నట్లుసాటింపుడనిగోపాలురపురంబునకనుపనవ్వారునునని భూమిం
 జయువిజయమ్మువిరటునకు దెచ్చిచనిరయ్యెడవిరటుండుకంకునితో
 జూదమాడుచుదనకుమారు విజయంబునకెంతయుబ్రమోదించుచు
 బాగడుచున్న నయ్యది బృహన్నల జయంబని ధర్మజుండన
 గోపించి భూపతి సారెగొని ధర్మపుత్రు నేయ గంటుపడి రక్తమ్ము
 ప్రసవించుచో తక్షణంబ తచ్చోణితముం దనయుత్తరీయమ్మున
 నొత్తుపై రంధ్రం గని మత్స్యమహీవల్ల భుండు నీ వీశోణితంబుపై
 జీరంబట్టుటకు గారణం బేమన పై రంధ్రం యిట్లనియె.

చ. కులమును శీలముం గలుగు - కోవిదమాన్యుడు కంతుడట్టి యీ
 యలఘుచరిత్రు రక్తము ధ - రాధిప ! ధారుణిపై నయెన్ని చు
 క్కలుపడు నన్నివర్షములు - గల్గును కాటక మిందుగాన నే
 సిలుగును నీకు నిక్కతన - జేకురకుండ నిట్లు జేసితిన్.

తే గీ. అంతలో నుత్తరుండట - కరుగు దెంచి
 సర్వము నెఱింగి “కౌరవ-పై న్య మెట్లు
 గెలిచి వచ్చితి” వంచు న - గ్గించి పలుకు
 తండ్రి కిట్లనె నెంతయు - దత్తరమున.

సరస్వతి — ఖండగతి

ప॥ ఎంతపని జేసినా - వీయనఘు నారెగొని
యేసి పాపముగొంటివా - యితం చెవ గనుకొంటి
అ॥ ప॥ సంతతామలసత్య - సంధుడాపాండుభూ
కాంతు నగ్రసుతుండు వరధర్మ భూనేత
చ ర న ము

వలలుడే భీముడు, బృహన్నల యె విజయుండు
వారువమ్ముల నేల నా - చామగ్రంధియె నకులుండు ॥1॥
అలరు తంత్రీపాలు - డరయ సహదేవుండు
చెలువ పైరంధియె క్షీతినాథ! పాంచాలి యెం॥

తే.గీ. ధార్తరాష్ట్రుల కట్లు జూ - దమున నోడి
పదియు రెండేడ్లు పాండు భూ - పాలసుతులు
సలిపి వనవాస మంత న - జ్ఞాతదీక్ష
గడపి నారలు మనవీట - కాలవశత.

వ. అనవినివిరాటుండద్భుతా మోదమ్ములుముప్పిరికొనవినయ
మ్మున ధర్మశాసకు మ్రోక్కి తక్షణం బుత్తర నయ్యెడకు రావించి
“యిమ్ముద్దియ నజ్ఞునున కిడి పెడ్లిచేయ దలంచితి” నన నర్జును
డక్కన్నియం గోడలిగా నై గొందు నన విరటుండు సంతసించిసుము
హూర్త నిరూపణంబు సేయించి యాదవపాంచాలాది బంధుజనుల
నెల్ల బెడ్లికిం బిలువంబంచెనంత పాండుకుమారులు జమ్మిపై నిడిన
యాయుధమ్ముల బూజాపూర్వకముగా దెచ్చికొనియువస్థావ్యంబున
వసించియుండ నయ్యెడకు సవరివారమ్ముగ సుభద్రాభి మన్యుల
దోడ్కొని బలరామకృష్ణు లరుదెంచి కుశలంబెఱింగి యభి మన్యుని
భద్రగజారూఢుగ జేసి విరటుపురంబున మంగళతూర్య నాదంబులు
సెలగ మహావైభవమ్మున సుత్తరాభిమన్యులచే వివాహమహోత్స
వంబు గాలించిరి.

మ హా బా ర త ము

పాండవ సందేశము

యమునాకళ్యాణి—ఆది

ప॥ వినుడి పాండవసందేశ కథన్ - వినిపించెదనేడు శుభంబగు॥విను॥

ల॥ ప॥ వననిధివోలె ప్రతిపర్వ రసోదయ - భాసుర మగునీభారత
చరితము ॥విను॥

చ రణ ము

ఉత్తరాభిమన్యుల వివాహ మ-హోత్సవానంతరమునపాండవులు
చిత్తము లలర నుపస్థావ్యమునం - జేరి రెల్ల రానందభరితులై ॥
వినుడీ.

సీ. కౌరవాగ్రజుడు సం - గ్రామమందున కృత-

నిశ్చయింపజేసె - నీరజాక్షు

సాయమర్థించి నా - రాయణుండును పవ

ళింప నాతనితల - యంపివైపు

నాసీనుడై యుండ నర్జునుండరిగి కా

ల్కడయొద్దజేరి ని - ల్వబడియుండె

సంతలో మేల్కని - హరి పార్థుఁ జూచి సం

తసమున నెల్లరి - కుశలమడిగి

తే. గీ. వెనుకనున్న సుయోధనుం - గని పగార

వమ్ముగా నేమమరసి స - ర్వజ్ఞుడయ్యు

నేమెఱుంగని యుల చటించి తావ

కాగమన కారణమేమి? * యన నతండు.

శ్రీశ్రీ—రూపకము

ప॥ కౌరవ పాండవులు పెనక - కాలము చేరువయ్యెను

అ॥ ప॥ శోరగవచ్చితి రణమున - గోపాలా! నీనాయము

చ రణము

సరసిజాక్ష శాంధవమున - సములము నీకు భయులము

కర మనుకూలుడవు గమ్ము - కయ్యమ్మున నాకియ్యెడ ।కా॥

ఉ. నేనరుదెంచితిం నొలుతి * నీకడకు న్నినుబోటి సజ్జను

ల్మానుగ ముంక వెన్నల గ్ర * మమ్ముగ నారసిగా దెకార్యసం

ధానము సేయుచుందురు జ * నార్దన! కావున నాకునీవు నీ

సేనయు దోడుగావలయు శ సెప్పగతాడనె నీకు ధర్మముల్!

వ. అన విని వాసుదేవుండిట్లనియె.

శా. ముందేవచ్చితివీవు, చూచితిని ము * న్కుందర్జునున్నాకు, మీ

యందెంతేని విభేద మేఱుడకు, నా * యం బిర్వరుం గోరుటీ

చందం శారయధర్మమేయగును; నా . పై న్యమ్ముభాగింకు, మీ

రం దెవ్వారల కేది యిష్టమగునో * యద్దానిం నై కొండికన్.

ఉ. వీరులు నన్ను బోలు పది * వేవురు గోపకులున్న వార ల

వ్యారొకవైపు, సేయుదురు * భండన; మే నొకవైపు, సుంతయుం

బోరొనరింప; సేయుదును * బుద్ధికిదోచిన సాయ, మిందులం

గోరు డభీష్ట మెఱుదయె * శోరగజెల్లును ముందు క్రీడికిన్

వ. అన విని యర్జునుండును

శ్రీరంజని—రూపకము

ప॥ సారథివై రథమెక్కుము-చాలునాకు గోపాలా ।సారథి॥

అ॥ప॥ నీ రణమేరికివలయును - నీకటాక్షమున్నచాలు ।సారథి॥

నీవే యుద్ధ మొనర్చిన - నెటువచ్చును పేరు మాకు
బావా ! నీ దయయున్నెడ - పగతుర గెల్చుటెంత పని || సారథి |

క. అన విని సుయోధనుడు నె
మ్మనమున సంతోషమంది + మాధవ ! నే ద
క్కిన దానిగొందు ననుచుం
జనె నంతట శౌరి సవ్య + సాచి కనె నిటుల్.

తే. గీ. విక్రమోపేతు లాహవ + వీరులైన
గోపకుల పదివేపురం * గొనక విడిచి
యాయుధము నైన ముట్టని + యట్టి వెట్టి
గొల్లబోయని నను గోరు * కొంటి వేల !
వ. అనిన కిరీటియు.

ఉ. నీ కెదురై రణమ్మునను * నిల్చిన నీ పదునాల్గులోకముల్
మాకు సహాయమైన నిను * మార్కొనజాల మనంగ, గోపకా
నీకము గోరి నిన్నునుర నేర్తుమె + నారథమందు నిల్వొ మ
య్యా ! కురుసేన గాదు త్రిపుర రాంతకునైన జయింతుఁగేశవా
నీ. పరమేష్ఠినోట వె * స్వడిచ వేదమ్ముల
సారమ్ము శౌరియే + సారథియట
పాశుపతార్థమై + బవరమందున నుమా
రమణు గెల్చిన క్రిడిత రథికుడంట !
వరుణకు బేరనై * శ్వానరాంతకమహే
శ్వరవాసవాదుల * శ్రుగురులంట
గాండీవమాదిగా + గల సాధనమ్ములు
దేవతావళి ప్రసా * దించినవట !

తే. గీ. సంగరమ్మున నెవడాగ + జాలువాడు ?
తెలిసియే కోరితిని జమా + దేవదేవ

హృదయ పరిశోధనార్థమై - యిట్టిమాట
లాడితివిగాని బావా, మే - హాసబావ

వ. అని పల్కి గోపాలుఁదొడ్కిని ధర్మసూత్రము కడకుం
జనియెసంతట శత్రువులను పుత్రమిత్ర పై న్యసమేతముగ పాండవ
సహాయార్థమై నచ్చుచుండ మార్గమధ్యమున దుర్యోధనుండెంతయుం
దన్ను గౌరవింప సంతృప్తాంతరంగుడై గురువతింగని 'నీకెయ్యదియి
ష్టంబు కోరుమిచ్చెద' నన.

మలయమారుతము—ఆది

ప॥ కోరున దేమున్నది ముద్రచేత్వర - గురు గదా

సమర...కుశలుండవు...సత్యసంధుడవు

॥కో॥

అ॥ ప॥ చేరినాకమాత్యుడలై కౌరవ-సేన నెల్ల నడిపింపు రణమ్మున

చ రణ ము

కౌరవులని పాండవులని భేదము-గలదె నీకు మామా...

యుధయలొక రూపు

వీరలొక మగ్గింప దురమ్మున - బోరాడుము నాకు

సహాయముగా ॥కోరు॥

చ. అన విని శత్రు డట్టులై సహాయ + మొనర్తును గాక పాండునం
దనుల నవశ్యముం గనిప + దంపడి వత్తునటంచు బల్కి తా
జని పడి వారలున్నెడకు + సత్కృతుడై ధృతరాష్ట్ర సూతికి
దనకు బాసంగుమాటల విధానము దెల్పిన? ధర్మజుండనన్.

ఉ. కౌరవనాథు పక్షమున + గయ్యమొనర్పగసమ్మతంబె; నా
కోరిక దీర్చు దొక్కటియ + కోరున దేమన సూతసూతికి
సారథి వీవు దక్క కురు + పై న్యమునం దొకరుండు లేడు మా
మా! రణమంగు కర్ణ హృద + యమ్ముగలంచి కిరీటినేలుమా

తే. గీ. అనిన మద్రేళ్ళకుం డియ్య + కొని యుధిష్ఠి

రాదులను వీడుకొని జనె + హస్తీపురికి

నంత సమరసహాయార్థ + మై నృపాలు

రేగు దెంచుచు నుండి ర . యిట్లు తెగలకు

ఉ. అంతట నాంబి కేయు డొగి + నంపెను సంజయుధర్మసంభవుకా

శాంతుయుతాత్ము జేయుమని, + సజయుడుం జనియెల్లవారి న

త్యంత భయోరుభక్తి విన + యమ్ముజూచి నమస్కరించి తా

నంతయు నేర్పునం బలికె + నిల్లు యుగిషిగుతోడిగొల్వునన్.

ధన్యాసి—ఆద

పానంతసింఛుచున్నాడుమిత్రండియెంతయేనిమీసేమమాలించినం |

అపా వంతలన్నింటి బాసిమీరుపష్టాంబునసుఖులై యున్నారనిసం |

1 మతిమార్చి వార్ధక్యముకతమునమాన్వడయ్యెదుర్యోధనుచెయిదము

వెలలకోర్చి ధర్మముదప్పకే ప్రతిపజెల్లించుకొంటివొయనఘ ||

2 కలహమాడిదాయాదులుమడియుటకన్న దారుణంబున్నదే! తలప

కులవినాశకరమా కార్యమునకు దప్పెట్లగు నీబోటిమహాత్ములు |

చ. అలవియె నిర్ణయింపగ జ + యాపజయమ్ములు తొల్త మీరలే

కలన జయమ్ము గాంచెదరు + గాక, యహతరిపుండవంచు ని

ర్మలయశమంది తుచ్చమగు + రాజ్యసుఖంబుల కానజెంది దా

యల ననుకంప వీడి తెగ + టార్తువె, నెత్తుకూడుతిందువే!

తే. గీ. పాలొసగ లేదటన్న కో + పమున బంధు

కోటిదెగటార్చి నెత్తురు + కూడు దినుట

కన్న మేలగు నీకు భి + టౌటనమ్ము

జేసియైనను గడపుట . జీవయాత్ర.

చ. మిరులకు మ్రింగ జేదగు మ + హోగ్రహలాహలమట్లు మ్రింగగా

హరునకు, దీప్రకోపరస + మల్లనమ్రుంగికొనంగ నీకునుకా

వకుసగజెల్లె; కూలికెన, వచ్చు జయానిధి పీపు కాన నో
 నరవర! యట్టి నీవలిగి * నన్ జగమంతయు భస్మరాసిమా
 వ. అనవిని ధర్మనందనుం డిట్లనియె,
 కేదారగౌళ—ఆచి

పాభాగమీకుండ—శాంతిగూర్చుమరగంకెనానిన్ను మాపెదనాయన!
 అపజ్ఞోగులుగై కారవపులగుట్ట కయూగులాడుడని యా సందేశము?
 చరణము

కాకపోమతని తమ్మునికొడుకుల - కుకై వడి నిర్భాగ్యులమైనను
 మాకాతనిచరితము కొత్తగాదు - మాన్పలేడుదుర్యోధనుమతమును
 శా. 'ఏనాఁడావిదురాదులేమిటికి నీ క్షేమాదపుంగల్గియె
 చ్చొనింద్యంబగుగాన నాన విడు' ము * చుం జెప్పనాలింపజో
 యానాడే చెడవంకగౌరవము; భీష్మూదుల్ మదీయాజ్ఞకుకా
 లోనై బన్నములెన్నియోసయిచుటల్ * గుర్తింపవో!సంజయా!
 సీ. తెరపిలేకుండ గాం * డీవి భండవమున

గజకుటమ్ముల వాన * గుటియునాడు
 కరుకుమారుల తల * ట్టురమున గడ కేల
 గొనిభీముడు పగుల * గొట్టునాడు
 తటిమిమాద్రేయ ప్ర * థము డివీరుల
 జిందర వందఱ * సేయునాడు
 కారుచిచ్చుంబోలె * గవిసి పైన్యాటవిం
 జిన్నతమ్ముడు బూదె * సేయునాడు

తే గీ తమ్ముని కుమారులంచు పాం * డవులు తెలియు
 నట్లు మమ్ము గాశీయాత్ర * కంపు పున్నె
 మాత్మజుల ఘోషయాత్రకై * యంపు పున్నె
 మనుభవింపగలాడిక * సంధన్వపతి.

కా. నీకేమోజనా యాతవే యనెనా? గా * నీ, బిచ్చపుంగూడుమే
 ల్కొంగున్ వచ్చియించినాడె పిరి ధ - ర్మంబెట్లు! తేజోబల
 ప్రాట్యమ్ముగలట్టి కాచోడుకల్ - రత్నాన్నమేగాక,యే
 యొక బిచ్చపుగంజి కావునా? విక్రీయాత్ములై, సంజయా
 వ. అవిఘ్న - ధర్మమున పరసోచితమ్ములగు వాడివలు
 కల కెల్లగు నక్కజమందిరి. అంతి, సుదేవుండు సంజయుంగని ధర్మ
 రాజమర్దవంబున కనుగుణంబుగ నిట్లనియె.

పైర్పి—రూపకము

పా సమర మెట్లునుం దిప్పుదు - సంజయ! నీకేమి వెట్టి ||స||

అపా యముడకలి గొనియున్నా - డఖిలజనక్షయమగు నిక ||స||

1. పరిధవపడి చేతగాని - వారింబలె నుంటకంటె

పరిపంథుల నునుమాడుటె - భావ్యంబు తోచునాకు ||సమ||

2. సాగవింక మునుషోవలె - సౌలలు దుర్మంత్రంబులు

నాగపురాధిపు సంఘుని - నక్కవినయములు నెల్లపు ||సమ||

నీ. విసము పెట్టిరి, కిర - పించిరి ఘటించే,

గాల్పించిరట్లు లాక్షగృహమ్ము

జూదమాడించిరి - సుదతికి గొల్వులొ

గారాని యిబ్బంది - గలుగజేసి

రఖిలరాజ్యశ్రీల - హరియించి పైపెచ్చు

కట్టుగుడ్డలతోడ - గానకంపి

రట్టిమోరకులతో - నెట్టులీ పాండురా

జతనూధవుల కి - సంధిపాసగు

తే. గీ. రోషమయ మహాతరువు దు - ర్యోధనమండు

స్కంధ మారయ గర్జనండు - సౌబలుండు

కొమ్మయగు దుస్ససేనుడే - కుసుమఫలము

పొల్చునా ధృతరాష్ట్రుడి - మూలకత్తె !

చ. తలవగ ధర్మనృతమును * వ్యతనూజము, స్కంధమారయన్
బలించి సూతి, తాళిమి * యుసుతుండు వృకోదరుడు, పూ
వులును ఫలమ్ము లా కనలు * ఘోషును లేచును నాల్గు నేదముల్
విలసిత మూలపంచనము * నేయు నిశ్చేకి? నమ్ము, సంజయా!

క. కాని మొగ్గకరి పరివారి

కే నే లెంతును వదంతు * హిత వికనైనన్

భూనాథుడు పినా పరి

కానున్నది శివో ది * పిన్ వినకున్నన్.

ప. అనవిని సంజయుం డట్లు సేయుట లెప్పుడు పిమ్మి యెల్ల
రికడ సెలవంది ధర్మజాతులు తన్ను, గౌరవమ్ముగ బనుపనుపప్లావ్యంబు
వీడ్కొని ప్రాప్తుకుండునంతఁ గరిపురమ్ము సాచ్చి ధృతరాష్ట్రం
గని బాండవుల సేమ మెరింగించి యచ్చటికి విశేషంబుం జెప్పె
నిట ధర్మనందనుండును శ్రీకృష్ణధగవానుం గాంచి యిట్లనియె.

బిలహరి—అది

ప॥ సారాంశము తెల్లమయ్యేనేగె!—సర్వము సంజయరాయబారమున
అ॥ ప॥ బోరాటము గాకుండ కార్యమేతరునం జక్కబడదనితోచును

చ రణము

తగును కార్యసాధనకునై సామ - దానభేద దండ్రో పాముమ్ములు
జగడమేలినీయోపించుంతకు సుధిగూర్చుత్నించి చూచుమా! సా
మ మముగాపాడగ నిన్ను జూపించనియెన్ * మాయయ్యయినీకటా
క్షమునం గప్తములన్నియం గడచెనం * గ్రామమ్ముగాకండ ని
ల్పుమ యెట్లీనియు మావ కో ధయకుల! మ్ముల్ సంతిగావించి సా
ధ్యముగాక న్నెడి నాసుయోధును ససో*దర్యమ్ము గూల్పింపుమా!

కా. విదూర్ణిచ్చిన జాలు మాకనును, సే * యంజాలడో జ్ఞాతివా
డై దుర్యోధను డింతమాత్రమును, నే*లా? బాంధవప్రశ్నే ణిదా

యాద్రవాతము గూర్చి చేకొనెడు రా + జ్యం బీషద్వార్ధి నెం
నే వాటింక గర్జనాదుడవు గ + మ్మి మాకు దామోదరా!
వ. అనిన ని వాసుదేవుడు ధర్మజంగని.

ఉ. ఎంతటిధర్మరాజవో! హ + రించి దురోదరమందు సంపదలో,
గాంతకు గొల్వకూటమున + గాని పరాభవముం బొనర్చి, మి
మ్మంతలు జేసియన్ వచుల + కంపిన దాయలు చత్తురంచు నీ
వంతున చాలినందెడవు శా , పురె! రాచరికంపు ధర్మమే!

శా. కాని మ్మేగుదు హస్తినాపురికి గం* గానాదనాదులో కరం
భానందింతురు వినివిధమ్ము విని, లో + పాలోపముద్దేలు, నా
వైనిందింతురు వారి నెల్లరచు, యా*వచ్చక్రియుం జూపి బా
వా! నాయోపనయంతబల్కుచుసభన్ + వారింపగాయుద్ధమున్.

వ. అనిపిల్కి భీమసేనుం గని సంధివిషయమై నీయభిప్రాయం
జేమన నతండును.

పూరి — రూపకము

౪౧ అడుగుదప్పరీపాండవు - లన్నమాట కెన్నడైన |న|

అ|౪౧ ఇదుము లెన్నియేనింతకు - నెక్కుడు ప్రాప్తించుగాక |అ|

చ ర న ము

కొడుకులతో బాటు సరిగ - పుడమి పంచి పెట్టుమనుము
వెడగుల చూటల చెవినిడి - చెడవలదను మంధునితో |న||

శా. పాలీకున్న గదాభుజంగికి సుత + ప్రాణాలనిమ్ముల్విడి
నాబ్బలైపోమను వృత్తిగూర్తు దనకు + న్నాంధాకిం బేర్చి, దా
నీతై భానుమతీ ముఖాంగన లటన్ + సేవించు తే గల్లు బాం
చాలిం బట్టముగట్టు చే ననుము రా + జ్యంబెల్ల మాయన్నకున్.

వ. అనినం నర్జునుం గని నీయభిప్రాయం బెఱింగించున
నతండిట్లనియె.

ఉ. సాహసవృత్తిమై ననుజ , సాబల కర్ణసహాయుడై రణో
త్సాహమునన్ సుయోధనుడు , తానొగి సంధిపాసంగ నీనిచో

బాహుపరాక్రమక్రమా - భూసిలనుగ్రరణమ్మలోన బూ
ర్ణాహుతి సేతు నారధికు - లంపర నేనొకడన్ శరగ్గికిన్.

వ. అనునంతలో నకులుండిట్లనియె.

ఉ. వారిబలమ్మారూ, మనవారి - బలమ్మను మేము మెచ్చుకొం
టారయ నై జధర్మముగు - నందునలేదుప్రయోజనంబు గా
దే, రణమందు పాయకము - లేతెలుపంగల వీ విలెర్కమే
లా, రయమేగి యోషనకొ - లంది వచింపుము సంధి గూర్చగన్.

వ. అనిపలికిన విని గోపాలుండు సహదేవుంగని నీయభి
ప్రాయం బేమన నతడిట్లనియె.

చ. అడిగితివీవుగావున ము - రాంతక! చెప్పెద నాలకింపుమా
యొడబడఁజెల్లు సంధికి సు-యోధనుఁ డాలముగాకతప్ప దా
చెడుగులు నూర్చురు స్వడి న-శింతురు సేనలతోడ నాజిలో
బుడమిసమస్తమున్ శమన - పుత్రుని పాలగు నేనెఱుంగుదున్.

వ. అని పలికిన సహదేవుని వాక్యమ్ములు విని సాత్యకిప్రముఖ
రథివరులెల్లరు నభినందించి రంతలో ద్రోవది గోపాలదేవుంగని
దైన్యమ్మున నిట్లనియె.

జంఘూటి—అది

ప! అన్నా! సంధిఘటింపకుమాన-న్నంతలు జేసినచెనటులతో! సన్నా!

అ! ప! బన్నమందిపగతురకుజానకీ తెన్నునంబొందునడియనర! యన్నా

1. అవబృదమున శుచియగు వేణింగొనియట్టిడిచ్చినపా-పాత్ములతో!

2. దుస్ససేను నను-వంతలింతలుగ తునియలై చెదర-గననంతకు!

3. కౌరవాగ్రజుని పీనుంగును గ-న్నార ధర్మజుడు నేనుజాతు! మ!

ఉ. ఓరిమి నీపరాభవము - లోర్చితి జిచ్చోడి గట్టిపట్టులే

తీరున నాటుటెన్నడును దీనికి గల్గదు తోడబుట్టువీ

వారయ కష్టని గనుగ - వాన్మనియుగదేకనీకులే!

వేటోగ యా - వాన్మనియుగదేకనీకులే!

సీ. శ్రీమందు కరుణతి - వాన్మనియుగదేకనీకులే!

వాన్మనియుగదేకనీకులే - వాన్మనియుగదేకనీకులే!

సవ్యసాచియు వాన్మనియుగదేకనీకులే!

సవ్యసాచియు వాన్మనియుగదేకనీకులే!

అంతికుం చాలు - వాన్మనియుగదేకనీకులే!

వాన్మనియుగదేకనీకులే - వాన్మనియుగదేకనీకులే!

గాన నేను సుధ - వాన్మనియుగదేకనీకులే!

వాన్మనియుగదేకనీకులే - వాన్మనియుగదేకనీకులే!

తే. గీ. కర్ణదుర్భేదనాదు - వాన్మనియుగదేకనీకులే!

ధారవోయును మిథిత - వాన్మనియుగదేకనీకులే!

గాండివమునకు, బీమునికదకు, నారి

ప్రతివలును జెల్లు నామనో - వాన్మనియుగదేకనీకులే!

వ. అగ్రముల్కనోదది సాచితనచనమ్ముల నూరార్చి యెల్ల
రికడ సెలవంది జలబాష్పమును ముఖనాడకనోదయమ్మున వైబ్య
సుగ్రీవ మేఘపూర్వ లా - వాన్మనియుగదేకనీకులే!
వైవరేయ ధృవ బెత్తివాడుకు - వాన్మనియుగదేకనీకులే!
సమేతమ్ముగ నోక్తి, కంతినెంగయు నూటడింపుమని పలుకు ధర్మ
బాదుల వీడ్కొని నిచిరి యొక్క యెడ నారదజమదగ్ని కణ్వాది
మహామునులంగ నమ్మురించి వామబారంపునచనంబు లాకర్ణింప
వచ్చిన యమ్మహద్దు, దీనిలందిసాయంసమయమునకుగుళస్థలమ్ము
సేరి యయ్యెడ బట కుటీరియెత్తించి విడిసె కరినగరమ్మున నాంబికే
యందు శ్రీకృష్ణుని రాక విని విదురాదులంగలసి సంతసించుచుండె

మ హా బై ర త ము

శ్రీ కృష్ణుని రాయబారము

బైరవి—ఆది

ప॥ శ్రీకృష్ణుని రాయబారచరితము—చెప్పెననానిపుడనఘులారాశ్రీ॥
అ॥ప॥ ప్రాకట ధర్మాధర్మానిరూపిత-రాకెసిజ్ఞాన సంధాయకమీ శ్రీ॥
చ ర న ము

శౌరి కుశస్థలినుండి కరిపురికి-చనుదెంచిన పృథగాష్ట్ర) డాదురే
గౌరవముగాదోడ్కొని చనియర్ఘ్య పాద్యాగవిధులంపూజించెను॥
సీ. అర్చించి యుచితాస - నాసీను గావించి

యెల్లరిసేమమ్మ - లెటుగునంత

విదురునిగాంచి గో - విందు డిట్లనియె నీ

యింటికి విందున - కేనువత్తు

నామాట నలకౌర - వాగ్రజం డాలించి

తగునా? నీతికిని బాం - ధవమునకును

వెలియగు సేతగా - వింప నీకనఁ గృష్ణు

డాసుయోధనున కి - ట్లనియె నొత్తి

తె. గీ. పాండుతనయుల దూతనై వచ్చినాడ

కార్యముం దీర్చి యామీద - గౌరవింపు

రాయబారి ముందుగ దిన - రాదు నీవె

ఱుంగవే? యన ననియె దు - ర్యోధనుండు.

క. అగుగాకుండును కార్యము

నగధర నాయుంట గుడిచి - నాచిలక నీచు

కగు కార్యం బెఱిగింపును,

తగునే నీబోటి కీవి-ధమ్ముగ జేచును,

వ. అనవిని దేవకీపట్టి గాంధారిపట్ట కీర్తియె.

ఉ. పాండుకుమారు లేవురను - చాచాముద్వేను చాకు, నీవు శ

త్రుండవు వారి కేగతి హి-తుండివు నాచిల దీవు! గాన శ

త్రుండిదు నన్నముంగుడును-రో! యగ్మతమ్ము విషమ్మువోలెగా

కుండునా: యంగరక్షతగ - వో, తను పట్టిచి మోసుయోధనా!

వ. అని సమాధానమ్ము సెప్పి కృష్ణుండు కుంతీసదనమ్మున
కరిగి ధర్మరాజునుల సేమమెఱిగించి యాచూరార్చి విదుర
గృహమునకుం బోయిన విదురుండును సంధిమంబున నెదుర్కొని
దేవోపచారంబులనర్పించి కాంచనరత్న సాత్రముల భక్ష్య భోజ్య
ములు వడ్డించేత త పూలసురటితో విడుచుచుండి బుంకరికాక్షుండు
సాత్యకసమేతంబుగ విందారగించి తృప్తుండై నిత్యంబు బ్రాహ్మణ
సమారాధనం బాయుంట బడుగునట్లు విదురుండు వరవిడి యారేయి
యయ్యెడ నిద్రించి ప్రభాతమ్మున మేల్కొని తనకై వచ్చిన దుర్యో
ధనాదులం గలిసి విదురహస్తం బొకకేలను సాత్యకిహస్తంబొక
కేలనుబట్టి రాజసభామధ్యంబున కరిగి తనకై యమర్చిన రత్న
సింహాసనం బలంకరించి మేఘగంధీరంబగు నెలుంగొప్ప నాంబికే
యన కీర్తినియె.

మోహన - రూపకము

ప! మానితసుచరిత్రా మా - మా, సత్యవతిపాత్రా |మా|

అ! ప! నే నీ కురుపాండవులకు నేస్తముగూర్చగ వచ్చితి

చ ర ణ ము

1. తమ్మునికొడుకులు సగళా - లిమ్మని రిష్టపడవేని

నెమ్మయి నైమాశ్శేనియు - నిమ్మని రేవురు వచింప :మా|

2. పాలునీరుగలిసినట్లు & వారువీరు గలిసి పుడమి

నేలున న్నొనర్చు మెదయ & మేలు నీకు సము లుండులులు ! మా!

ఉ. మంచితి తండ్రి లేని పసి + పిల్లల, పెద్దల జేసితివు. నే

ప్పించితి వెల్ల వేడ్తయల బ్రే + ముడి బుచ్చులతోడి పాలుగా

మంచితి నొకప్పుడు పాము + స్వకనాదుల నీకు ధర్మమే ?

మంచికి జెడ్డపన్నెకి & మామమత్తెచ్చుచి నీవయేగదా ?

ఉ. వారికి వీరికెల్లెలకు & భారతవంశమానందు పెద్ద పి

వారయ, ధర్మమెయ్యదియొ & యుగ్గానింపుము పుణ్య సముల్

జేరును నిన్ను, యేరకెలు & జెప్పగ నొనలు జెప్పకొమ్ము నీ

కిరితి నిల్చుకొ ముగ్ధుగ & కేతను దిచ్చునిత్రోవనుండుమా.

ఉ. మంచితనంబె సూపును గు + మూరులనే విడిపించెనో? స్వతం

త్రించెదవో? యొకించుక యె + దేకొక దారికిరమ్ము, కానివో

మించును కార్యమెట్లు నిక + మీదకు లేదు ప్రయోజనమ్ము చిం

తించినగాని, సంధిపాస + గింపవ యేని కులక్షయమ్ముగున్.

వ. మఱియు నో యాంబికేయూ ! నీయెఱుంగని పనులు లేవు.

ఐనను, భారతాన్వయము ప్రియంబంద బండుగులకు హితంబు దెల్పు

వచ్చితి వినుము దుర్యోధనుండాదిగాగల నీతనయుల ధర్మారంభులై

స్వార్థపరత్వమున వంశమర్యాదల నతిక్రమించి మొదటినుండియు

నకార్యాచరణమునకు వెనుదీయకుండిరి. అట్టి మోరకులగు నీకుమా

రుల నీవ మందలించి జగతింగల రాజన్యులందరు నీకు పాదాక్రాంతు

లుగాజతుస్సముద్రవేలావలయితంబునీధరామండలంబేలుటొప్పదే!

ఇట్టియెడ నీ పుషేతొరుండవగు నెక గౌరవ పాండవులకేగాక

భూప్రజల కెల్లం గీడు వాటింపిన దురితంబుదెను. కౌరవ పాండవుల

యందేరికి దుర్మరణమ్ము సంఘటిల్లినను మఃఖానుభవమ్మునీకు గాదే!

సమాన విక్రమాభ్యులగు వీరొండొరుల కారణమ్ముగ నిశితాశుగ

ముగ్ధుల రూపుమాయలు : హింసనగునే ! నీ ప్రాభవమును నీతియు
 శాంతియునెల్ల రాజులుం బొగడ నుధియైయున్న రక్షించుకొనుము
 నీబనువున బడియెడు వత్సరములు సనవాసముగను. వొక్కయే
 వజ్రాతమును : బిడియెల్ల చిట్టములు నేడుగడయు నీవయని తలంచి
 ధర్మముగ నర్థ రాజ్య మధిండువాండవుల సందేశమాలించి కులంబు
 పాడినెడకుండ గాచుకొనుము. ధర్మము పాపంబునను, సత్య మన్న
 తలంబునను నశించునెడ దిడ్డులు పేక్షించుట విలయమునకు మూలము
 గాదే! కాన వారి తండ్రిపాలు వారికిడి నీవగ్యము నీవు సపుత్ర
 పౌత్రకముగ ననుభవింపు మెల్లకుఁ హితంబగు. నిన్నుల రాజన్య
 వరులలో వసమాన వైధవుఁ జేయతలంపున ధర్మజుండు ద్విగిజ
 యంబు సేయు ప్రాభవంబున కోరువంజాలక సుయోధనుండు సౌబ
 లాదులం గూడుకొని కపటమ్యాతంబు నెపంబున సర్వస్వము హరించి,
 పై పెచ్చు సభామధ్యంబున బాంచాలి కట్టుపుట్టంబు లొలువ నద్దా
 నికి నీవొడంబడుట ధర్మజుండు గుర్తించె సత్యసంరక్షణకై భీమాష్ట
 నుల కోపాటోపములుడిపి కంటినీరొత్తుకొని వన వాసమున సమస్త
 క్షేత్రము లనుభవించియు బంధునాశంబునకు వెఱచి నన్నిట కంపిన
 సత్య ప్రతిజ్ఞం డగు యధిష్ఠిగుడల్ల లోభం బుడిగి సోదరసహితంబుగ
 ధర్మజు నిష్పక రావించి మీరును వారునుం బంచి కుడుచుట శ్రేయ
 స్కరంబని పలుకు శ్రీకృష్ణుని వాఁజ్ఞెపుణిని సదస్యలెల్లగు బుల
 కాంకితశరీరులై యారా! గోపాంధింత యెప్ప బల్కునే! యిట్టి
 నయకోవిదుండును. ధీరుండును నందేనిగలడే యనుడు నచలాకృతు
 లై యున్నడ ధృతరాష్ట్రుండును వాసుదేవున కిట్లనియె.

ఉ. అంధుడనౌట భూవలయ * మంతయు బాండునృపాలుడేలె, గ
 ర్వాంధులు నాకుమారు లిపు * డమ్యది యేలుచునుండి, రెట్టిసం

బంధములేదు రాజ్యశక్తి - వాసుమంతున నాకికేగతిన్

సంధిమఱియు : మాతెదవు - స్వయమేజేరియు నన్ను నల్లుడా

వ. అనిపల్కు నమ్మకముగలి వానాకొల్పియునుకు వాసుదేవుం డేవ
గించుకొనుచు.

కన్నడ—అది

ప॥ నీయోసినకొల్పి చెప్పిచూడులు—నేడే నీకుటియిత విడనాడుమునీ॥

అ॥ప॥ మాయోపాయము లిం నాగ వో

మామా కార్యము బహుమర్భరమా

నీ॥

చ రణ ము

1 పెద్దవాడవనుచు బల్కునానుడి - పెడచెవిబెట్టకుమాయకువలచడి
వద్దుదీర్చివచ్చినవాండవుగ - బద్ధునచ్చినపుడెచంక కెక్కుము నీ

2. రణమో, శుశ్రూషయొ వాండవు-లొంగిరింపగ నున్నారు నీపల్ల
వెనుకముందు లరయుకున్న నీకుల-విధ్వంసము గాకుండదిప్పట్లనీ॥

ఉ. సూతుని మైత్రిచే దెకున - సూత్రుచు వచ్చిరి గాదె నీతనూ
జాతులు? నాగెచందనుకి; - నాగవు కర్ణుల వేపురన్ బలా
రాతిసుతుండే గూల్పుగ గ - లం, డతిమాయుషతేజుడై పురా
రాతిని సైతమం గెలిచి - లావును జూపడె యింత యేటికిన్.

వ. అనిన విని వైచిత్రవీర్యుండు సుయోధను జేరంబిలిచి.

నీ. కల్పాంతరమగు వేళ - గడలిలో వలుపత్ర

శయనుడై నిద్రుండు - శాశ్వతుండు

భువనము ల్పునునాల్లు - జాడలో నిమిడించి

పరిపాలనముసేయు - భద్రమూర్తి

నిరత సంభవజరా - మరణదుఃఖము లెవ్వి

యెటుగని యోగీశ్వ - రేశ్వరుండు

సనకాదిముని మనో - జలజాతముల సర్వ

సముసేయు సచ్చిదా - నందమూర్తి

తే. నీ. వాలమున్నీటినా కట్టి - వలచు మగడు
 కమలభవు బొడ్డుతామరం - గన్నవాడు
 పాదసాగి మాతయై - వచ్చెనార!
 చేరువకుఁ బనిగల్గెను - మార! నేడు

క. ఇచ్చెదొ సగపా, లై మా
 శిచ్చెనో? నీతోచినట్టు - లిడి కంపుము, వి
 వ్యచ్చువి గెలువగలాడని
 మెచ్చుకు మీకర్హు, సంధి - మేలు, కుమారా!

వ. అనునంతలో గాంధారియు సుయోధనుం గని యిట్లనియె.

నీ. నొలుతనుండియు మన - కులమున నిలుచు రా
 జ్యంబు కనివ్వుకు - టుంబమందె
 వినవో, యయాతినం - దనులలో జ్యేష్ఠుండు
 యదుడు మదోన్మత్తు - డగుటజేసి
 రాజయ్యె బూతున - రపతీ, దేవాసి నా
 స్థాన కంఠనులలో - మహీశుడయ్యె
 కంఠనుడైవై వి - శాంఠియయ్యె వి
 చిత్రవీర్యుడు నదీ - పుత్రుడుండ

తే. గీ. కడగి నీజనకుని పను - డుమున బాండు
 నృపతి రాజ్యమ్ము నేయుటీ - వెఱుగవొక్కో!
 ధర్మసుతుడు రాజగుటయే - తగును గాన
 చెడక వారలతో సంధి - జేసికొనుము.

వ. అన విని దుర్యోధనుండు దలిదండ్రులం గని.

కాంభోజి—అది

పాచెప్పదగిన వారలు గావుననిటుచెప్పిరిచాలింపుడుమీధోరణి! చె
 లిపాబప్పుకొంటయైదూర్భిడవారలతోడినయటులగా దేతలపగచె

చ రణ ము

1. ఎటుగలియును నేడనోన్వయైతి-యిటపరస్పరాప కారులకు మా కటకమే గాని లోనిదగల బ-యలి చెల్లులుగాక మాకు వారికి!
2. ఊళ్ళయిదింటినొసంగుడంచుమా- యోపాయంబిటుపన్నిరే గాని కల్లగాక నిజముగాడమకుభా-గంబున్నెడనీగతి యాచింతురె! చె!

తే. గీ. తమ్మునికు సూర్యులంచు బా * లిమ్మనెదవు
తమ్ముడగు పాండునరపతి, * దండధర స
మీర సక్రాశ్వినులు తమ్ము * లైరె! నీకు
చెప్పకొనుటకు పైతము * సిగ్గుగాదె !

చ. కలనయినం దలంపకు * కయ్యమునన్ మము బాండవేయులే
గెలుతురటంచు, బెండ్ల మటు * క్షిద్వగజుచుచు సూరకుందురే
బలముగలట్టి వారయిన * బాపురే! వారికి మాకు సంధియా!
నలుపురు నవ్వరే వినిన * నాకడ జెప్పక మిట్టిమాటాన్.

శా. ఈకంసారి వచించుమాటలకు నెం * తే జంకుచున్నారు తం
ద్రీ! కర్ణండును నేను నామనుజులు * నిల్వన్ రణంబందు ము
ల్లోకమ్ము ల్పయి నెత్తివచ్చినను * గెల్తు. స్సమ్ము నామాట లీ
వాకాంతేయులతోడి సంధివలద * య్యా! నాకుముమ్మాటికిన్.

ప. అనవిని గాంధారి కుమారుం గని.

మంజరులు

విను జరాసంధ హిడింబ కీచక * భీమసేనులు స్నివున్
తనయా! యొక్క గురునికడను సహ * ధ్యాయులు మీ రేవురున్
దురమున మీరొకనిచే దక్కున * ల్వరునుం జావగలరని
గురుడు మిమ్ము శపియించెనని వింటి * మతి వముడిచేత నని
బడ వీవొకడవె రుగిలి యున్నావు * కడకు, నామాట వినుము
దుడుకుదనముమాని పాండవేయుల * తో సంధి జేసికొనుము.

క. అనిన సుయోధను డిట్లనె

జరనీ! ఈశాః మొనట + జగునయేనిన్

విను సంధి కేసినను న

ప్పనోకో చా విష్ణు హృదయ + బోలునె నీకున్ ?

వ. అనిఁలుకు - కుక్కోరనుకొఱగామికిం గటకటవడుచు
భీష్మాది కురువృద్ధులును, వోవాది కురువృద్ధులును, నారదాదిమహా
ర్షులును సంధి కొనఁబడుచువి యెంతయును బోధింప వినకున్న
సుయోధనుంగవి మనుసూచనం డిట్లనియె.

హంసర్షుని—ఆది

పాతెలియనేరకున్నాన నాంజవుఁ—బలిమినేటి నుకన్ సుయోధను! తె!

అపగెలువజాలునొక్కొకడె నాదిలోగలవనిలిచిపదునాల్గు లోకముల

చ ర న ము.

ఓడింపడెమిమ్మెల్లర నిజయం - కుత్తరగోగ్రహణమునాటొక్కడె

తోడు లేని క్షీడికొంది యట్టిది తోడ నేవచ్చెద నాలమున ! తె!

నీ. పడగపై గల గాలి + కొడుకు చూడకెల్ల

భయసంభ్రమంబులు + బాదుకొల్పు

పిడుగులుబడిన కై + వడి బిట్టు ధ్వనియించు

చిందమ్మ గుపడియల్ + నెదర జేయ

తెఱపి లేకుండ గాం + డివము చండాంబక

కాండము ల్లురిసి చీ + కాకుపటుప

పాశుపతాది డి + య్యకరాగ్ని కీలలు

తనిలి పై న్యాటవిం + దగులబెట్ట

తే.గీ. తెల్లగుత్తాలు గూర్చిన + తేరినుండి

డండముంగొని నేదోలు + చుండ గ్రీడి

మొనల జెండాడుచున్న ప + ట్టున మొరలిడి

సంధికావలె నన్నను + జక్కబడదు.

ఉ. తమ్ముని జొమ్ము జేలిచి పృథ్వీ భాసుతమధ్యముఁడా బకారి ర
క్తమ్మున్న ద్రావురాడును, పృథ్వీ నీతోడ లానిలోన భ
గ్నమొందుచునాడు నాగి గావలె నన్నచు సంధిగాదు; నీ
నమ్మిన కర్ణుఁడేమియు నొక నర్పకమును కౌరవేశ్వరా!

వ. అని పలుకు మురారిం గని కోపించుకొనుచు దుర్యోధ
నుండు దుశ్శాసన కర్ణ శకుఁలుం గలసి పథముడి తొలంగి చని
దుర్మంత్రంబునకుం జొచ్చి కృష్ణుని బంధింప దలంచి పగములంగొని
యొకంతకు నోలగంబునకురా భీష్మ విడురాదు లెంతయు వారింప
దలకొన్నను పినక దుష్టాచార్యుని కుష్టమింపజూపు నెడ గోవిం
దుడును మందహాసమ్మున గాంధారిసంహను నీట్లనియె.

మోహన—ఆది

ప॥ ననుబంధించెదవా—దుర్యోధన ||నను||

అ॥ ప॥ ననుబంధింపగ నగు నాధ క్తునకు, చెనటివి నీవీ చేతకుఁడెగిరివి
మి॥ నన్ను భజింప నెల్లసంసారబంధములు పటాపంచలైపోవు నన
పనికిమాలినట్టి నీచేతగలరజ్జువులా నన్ను బంధించునవి ||నను||

చ ర ణ ము

భళిరా! యొక్కని జేసి నన్నిచట - బరిసూర్పగదలపోసినాడవా
తులువా నేచిక్కెదననుకొంటివ-చురితఫలంబుభవింప నుంటివ॥
మి॥ పలుగాకివి రాచపాడియెఱుగని-పసుంబవు నీతో నడువులేటికి
కలవారింగూడుకొని రమ్మింక-గనుపరెచ్చదగనుమీనాతమాన॥న॥

వ. అని పలుకుచు లీలామాతమ్ముగ నట్టహాసమొనర్చు.

నీ. ఫాలస్థలంబున బ్రహ్మ, + నక్షత్రున

సంచికాపతి, ముఖం + బండు వహ్ని,

పార్శ్వంబుల మహేంద్ర + పౌలస్త్య యమజురు

ద్విశ్వ లాదిత్యులు + నశ్వినులును,

సవ్యసాచీనా భుజః * స్కంధముల్లస హుగ్ధాం
 క్షీవయుష్మత్తుల్యబలః * దేవ సహిలు
 వీపున నాయుధాః * పేత్తులై చెలగు యు
 ధిష్ఠిర భీమ మా * క్షీతసయులు
 అఖిలాశ్రుయుతపాణుః * లై యూరులన్ చుడు
 వృష్టి భోదాంధః * కిరవగులు
 కిరముల శంఖ చ * క్రగదానిశిత ఖడ్గ
 శక్తిక్షముఖ మహా * సాధనములు
 శ్రోత్ర నాసా నేత్ర * సుషిరమ్ములను సూమ
 సహిత పానక శిఖా * పంచయములు
 ఘనరోమకూప మార్దములందు బ్రళయార్క
 సన్నిభ సత్ప్రభా * సముదయములు

తే. గీ. గలిగి యెంతయు దుర్నిరీత క్షయగు విశ్వ
 రూపముం జూడనేరక * లోచనములు
 మోడ్చి యొకట భయాన కా క ద్భుతరసాంబు
 నిధి సజాస్తారు లెల్ల ము * నింగి రంత.

ఆ. మ. తవర నారదాది * మునులకు సంజయ
 భీష్మ కుంభజన్మ * విదురులకును
 వనజనాభు డిడియె * దనవిశ్వరూపము
 దేటిపాటిజూడ క దివ్యదృష్టి.

తే. గీ. అమృహాసంకులం బెల్ల క నాంబి కేయు
 డెటిగి హరి విశ్వరూప వి * జృంభణం బ
 టంచు విశ్వేశుగనుగొన * నభిలషింప
 దేన దేవు దాతని కిడె * దివ్యదృష్టి

వ. అల్లువపక్షిరావుని కు శ్రీహరి. అని వివరించి పరమేశ్వరుని జూచిన కన్నులతో కొండపై గుండ్ల కాకనల్లక నివృత్తమన సంహరింపుమని కనుబాడుగా చేసి శ్రీకృష్ణుని సన్నిధి తన విశ్వరూపంబునసంహరింపు నారాధించి. అంతర్హృదము శేయించి యెల్లరికడ సెలవంది నాల్గుగమైముగలయిలమైలోపునెడనాబితేయుండు దీగవనిపెట్టె యిట్లుపెట్టె.

నాదనామక్రయము—రూపము

ప॥ నీసంకల్పము తెలియ - నేర దేవితై నగాని ॥నీ॥

అ॥ పాసుదేవ నాకేగతి - వచ్చునోగదా నీకెఱుక ॥నీ॥

చ ర ణ ము

సుతుల నూర్చురంగాంచి - సుభోగములన్నింటి
చితివిధి పాండవులచేత - జేయింతునో నాకు గడకు ॥నీ॥

ఉ. ఓపినయంతివట్టుగ న. యోక్తుల బెప్పితి నాటికింప రీ
పాపులు, ముందరానగు న * వాయుమెఱుంగరు, పాండవేయులా!
పైపరు వీరి, నీపయిన * సర్వము నీవొగి నిర్వహి పగ
నోపుదు నీవిపద్యనధి * నుండి మఱుమలకనొడ్డు తేర్చుమా!

క. అనిపల్కు నంధనృపు పే
ఁగొని సర్వం బెఱుకెరచి * కుంతికి, కర్ణుక
దనయరదం బెక్కించుక
జనుచు రహస్యముగ బలికె . సంప్రతిమెయిక.

శ్రీరాగము—ఆది

ప॥ సావధానముగ నాకర్ణింపుము - బావానీకెఱిగింతురహస్యము ॥సా॥

అ॥ పా యీవుదయించితి వామూర్తాండుని కృపచే
గుంతికి కన్నెప్రాయమున ॥సా॥

శ్లో ౧౩౩

1. వాక్యముంబిల్లు బిల్లు వాక్యము - విముఖ కేచ గతకూజుండవు
చాచుటాకర్మమును కేళు - పదము వారామోదితురు ॥
2. కుంతిచేర రుచేర వాక్య - చ్చును పద కొంతేయుడపవని
యొలిచేని మోపిడలచుడె - పాశ్వనామునిగానొసర్చి నా!

సీ. అమాన విశ్వః - శ్వవిశామసు క

శ్వవిశామపు కుచా - మరములిడగ

బలవిక్రమాతిః - పుష్పానామనం

పసుడు సికాశవ - తమ్ముబట్టి

వివిధాస్త్రశస్త్ర మ - ర్మిదవక్రణికిరీటి

చాచిమై రుచా - శ్వములదోల

పాంచాలయాదవ - వాండ్ల హామ్యులు వేను

మనుముట్ట పదుదయ - శ్వనలొనర్ప

తే.గీ. గలరి యభిమన్యు డంఘరి - డధినసింహ

కౌమ్య డభిషేచనంపుమరి - త్రాటునదువ

నీకు జరుగును ట్టాభి - షేక మచట

గావునన్ ధర్మశాదుల - డిడకురమ్ము.

క. అన్నలమిన్న, యయోనిజ,

పున్నమ్ముల ప్రోవు, ద్రుపద - పుత్రిక యచరా

గోన్నతిమై పెండిలియగు

నిన్నాటనధర్తగాగ - నిజమిదికర్ణా!

కేదారగౌళ—అది

ప. బావాయని పిల్వినయపుడే నీ - భావమెఱింగితివందనందనా! బా!

అ. ప. నేమిటిని రవిచేర, శచీబానికి గవచకుండలములిచ్చునాధు! బా!

తెంచి పెద్దజేసిన తలిదండ్రుల - నంచించుట తగునే నాగోటికి
కొంచెపుమానిసియుని కష్టము - పొందజే - గలవాచంద్రార్కము

ఉ. నాదగు విక్రమక్రమము * నమ్మిగదా భృతవాప్తియాతి దా
యాదులతోడి కయ్యమిదా ? మతిమయ్యె దలంపనట్టి ను
ర్యోధను వీడి తాతపులక లో పడుకొను నీచమున్నె ! దా
మోదర ! కష్ట నానకము * నాకడలంచి వసింపినాడనో ?

ఉ. నీదయచేతనే గెలువ , కేర్తుల నాండుకుమారు లాడి దు
ర్యోధనముఖ్యులన్, మది నె * ముగ్ధుడు నయ్యెని. భర్మసూచుజే
గాదగు బేడు, భర్మమెల నెన్నెనొగ్గనటకె జయమ్ము, దా
మోదర ! మాభవిమ్మును - శోభునువీగతి సూత్రధారివై

చ. తెలుపకుమీ రహస్యము యు * ధిష్టిఁజూపతి కీపు, కృష్ణ! య
య్యలఘున కన్న చాచునని , చూత జెఱింగిన నంతరాయముల్
జెలగును నీకు, నాకు దయక సేయుము నాకిదియే వరమ్ముగా
సెలవిడు మంతబోయెద, న * శేషజగజ్జనవంద్య ! కేకవా!

వ. అనిపల్కి కర్ణుండు గోచాలుని నీవొక్కని యనుష్ఠానార్థంబు
భాగీరథికిం జన నయ్యెడకుంజరి కుంతి యేకాంతముగా నతని జనన
వృత్తాంతం బెఱుకఁజిచ్చిధర్మజాదులం గలిగియునున నా కానీసుం
డిట్లనియె.

సింహేంద్రమధ్యమము—రూపకము

ప॥ ఇందులకా పనిగట్టుక - యింతమార మేతెంచితి ॥వి॥

అ॥ ప॥ నందను డను ప్రేముడియున్నెం జెప్పవె ! యింతదనుక ॥ని॥

చ ర గ ము

1. రక్కసిచేత ఘటించితి-వొక్కట కన్నకుమారుని

యక్కటికములేక గంగ - కర్పించిన గొడ్డురాల

॥వి॥

2. హతిచేసియె నీకళలు - సూరభర్మను ల్లాంచితి

నీతిశైలవనోమ్మనినూ - నీయువశతము చాలా || 1 ||

౩. కన్నులులైతముల జెలుప, నానవశక్తినినన్న కూననా
నన్ను గంగలో గడి - నీ యెనుగివాడ వచ్చితి
తెన్నున నేటికి, గడువ * నీ యెటుంగని నీకు బుట్టుటన్
వన్నయు వాసిలేక తల * పండుక గ్రమ్మకవయ్యె గల్లుడున్!

౪. పాతకి మేము! నీకు చను * బాగుకు నోచని వేడు నీతనూ
జాతుల చాలువలయు * తెలియు నోచెడనెట్లు! కల్లుచే
జాతికి సొందబోవి కుల * పండుకవయ్యెను నీక తాన నా
రా! తలవంపుమూరి బ్రతుకయ్యెగదా రవిగన్న వానికిన్!

౫. కొడుకు లరణ్యము ల్సవగ * గూటికి గుడ్డకు మోమువాచియుం
జెడి పగవారికొంపలకు * వేరితి, వంతియెగాని చెప్ప వె
న్నడిది; యుష్మిరాదులకు - నావలనంగలనం బ్రమాద మె
క్కడఘటియించునో యనియె-గా! యిటువచ్చితి నన్నులప్పగన్

౬. దోసమటంచు సుతయుచు దోచక గన్న కుమారు గంగపా
ట్టెసినదానికిన్ గదన - నీమ సహోదరులన్ వధించుటల్
దోసమటంచు నీమదికి - దోచెనె, యేదెబ్బలైనగాని సం
భాసితసద్యశమ్ము గొన - స్వామిముగమ్మున తీర్పనంచితిన్.

౭. విను ధర్మజాతంతకు నా

జనవరహస్యమ్ము జెలుప - జనకుము, రాధే

యుని పూతజీవితము జెట

చినపాపము దాన నీకు - జెందుగదమ్మా!

౮. జలముల ద్రోయగాబడి వె - సన్ జనయితికి నూడ భారమై
నలువుర జల్కనొటకు మ - నంబున గుండను, పెంచి పెద్దగా
సలిపిన రాధ, నంగవిభు - సల్పి నదా మనసిచ్చి మిత్తుడై
యలరు సుయోధనుం బ్రమ - ద మందగ జేయగ గుందుకై వడిన్.

వ. అని పల్కి యున్నచుండక్క దక్కిన నీకొమరులు యున్న
 మ్మున నాచేజిక్కినను జంకవనిపల్కి కుంతికి నమస్కరించి వీడ్కొని
 నిజనివాసమ్మున కరిగె. నట శ్రీకృష్ణుడును గౌరవసభా విశేషమ్ముల
 ధర్మజాడల కెఱింగించి క్షణోత్సాహులం జేసి శృష్టద్యుమ్ముని
 సేనానాయకుం బొనర్చి దుషణ నిరాల నాత్యక్తి ప్రముఖుల దండ
 నాథులుగా నొనర్చి యుద్ధపేరి. నైమిషంబు సంత వాండవులు
 మంగళతూర్యారావమ్ము లెసగ నాంగికమాంగల్య సూచకంబులు
 సేకొనుచు సైన్యసమేతమ్ముగ గురుక్షేత్రంబుం దజియం జొచ్చి
 హిరణ్యతీనదీతీరమ్మున స్కంధావారంబు లేర్పరచుకొని యందు
 విడిసిరి. కౌరవులును సైన్యసమేతమ్ముగ నాకురుక్షేత్రమునకుం జేరి
 యొక్కరమణీయ ప్రదేశమ్మున విడిసిరి.

మ డు హా ర త ము

మ డు హా ర త ము

చ క్ర ధా రణ ము

అనుబంధము - ఖండగతి

ప॥ చక్రధారణదా - శాస్త్రము చార్థము

జననమందినయందును - శాస్త్రములారా

||చ||

అ॥ప॥ విక్రమాసూను దమ - రాచనాసూనుడు

త్రివిక్రమ ప్రతిష్ఠా వి - ధింనుచేసిన మహా

||చ||

చక్రధారణము

గాంగేయు నాధిపత్యమున కారపసేన-

కదనమేదిని నిల్పెను - యుద్ధసర్వాహమున

సంగరారంభులై నై న్యాధిపతిగ పా

ర్షుడుని గావించి ని - ల్పించునందనులు

||చ||

సీ. తన్నర్థరథు జేసె - నన్న రోసమున రా

ధేయుండు భాగీర - ధీసుతుండు

దురమునం బడుదాక - శరకరాసనముల

జేముట్టనని నాస - జేసెఁ గినిసి!

సమరమం దేయెడం - జరియించినం గాని

యశ్రుసంఘాతమ్ము నందకుండ

సంజయుం గరుణించి - సాత్యవతేయుండు

నిలిచె యుద్ధవిశేష - ముల దెలుపగ

తే. గీ. నాంబికేయుని పొంత, చ - య్యమున
ధర్మజుం డాయుధము లర - జునున బెట్టి
చేతులు మొగిడ్చిభీష్ముని - చె కకేసు
చుంటగని సోదరుల్ వెంట - చుంటినునిరి.

బిలహ - ౬

ప॥ అన్నా! పోదువిదేమివిపరీతమాగు సూ - ముండేగదలంచితి! వన్నా॥

అ॥ ప॥ వెన్నుసూపు బెన్నడు ము - కలమున
నున్నే! రాచరికంపు ధర్మమే॥ వన్నా॥

చ ర ణ ము

తాతకుభీతిల్లితివో, ధన్వివ - తంతులగు విఖ్యాతి గోరితివో!
గౌతమునకు వెఱచితివో? ద్రాచిని
కంపించితివో కల తెఱంగు చెబుమన్నా!

ఉ. కొరవసేనగాదు త్రిజ శ గమ్ములు మైబడుగాక పోరిలో
శూరతమై జయించగల * జోదులు నీయనుజమ్ము; లేటికిన్
ధీరత గోలుపోవ! నల * తిం గనరే! నగరే విరోధులీ
తీరుదలంచి, శౌరికిని * దెచ్చినవే తలవంపు, లగ్రజా!

నీ. పడరాని బన్నము * ల్వడిన పాంచాలినిం
తలదిక్కుమాలిన * దానిజేసి
భువనమ్ములేలు త * మ్ముల బాహువీర్యసం
పదలబ్ధతుదముట్ట - వమ్మొనర్చి
సాయమై వచ్చిన - సకల దేశాధీశ
పాళికెంతయు దల - వంపుగూర్చి

కడలెల్ల పేర్వాసి - గాంచిన భరతాన్వ
యపు గౌరవము మొద - లంట జెఱచి

తే. గీ. చనెదవా పరిహాసభా - జనముగాగ!
పాటుబోతుదనమ్ము సూ - ప మనయింటి

కుక్కలకు వైచలేదు. ౯ - మృక్కుమార
 ఖమ్మ; జెగలూపుమన్న! శా - త్రవచయమ్మ
 చ. అనవిని మారులక్క యమాన్మజుడగునెడన్ మురాంతకుం
 డనగనుగొంటిని మునునీ - యాశయమున్ గురువృద్ధపీరుల
 న్నని ప్రణమిల్లి యానతుల - గైకొనబోవునటంచు, ధర్మనం
 దనుడును గేలుమోడ్చుచున్ - తామగుపాలికిబోయియిట్లనున్

శ్రీరాగము—ఆది

ప. సమాస్తుతేగాంగేయాయ, జగత్త్రయగేయాయ పితామహాయ
 ఆ. సమానతాంఘ్రికమలాయస్మి, లోకమద్ద కాయసత్య వ్రతాయ
 భవతే

చ రణము

సకలాశ్రిత రక్షణధురీణాయ-సమరనిజిత భార్గవరామాయ
 ప్రకటచాపకళావిశారదాయ - భరతాస్వయదీపాయభీష్మాయతే
 చ. ప్రియమున తండ్రిలేని బస - బిడ్డలదెంచితి నింతదన్న వి
 ద్దియ లెఱింగించి మన్నితివి - తిన్నగ బెద్దల జేసినాడ వ
 న్వయమున బుట్టినేటికెర - ణంబలుగావున నీయనుజ్ఞనే
 గయికొనవచ్చినాడ నల - ఘా ! నినుమార్కొనిపోరొనర్చగన్.
 ఉ. తాతపు, మేముమనస్కలము - తప్పకవచ్చెరణమ్మునేత, నీ
 చేతలు దీవనల్వడసి - శీఘ్రముగెల్లరిపువ్రజమ్మునీ
 వాలెఱగట్టిదాను. పగవారముగాముగదా! సమాను లీ
 జ్ఞాతులు, పోరిలోజయము - గాంచగదీవనలిచ్చి పంపుమా !

వ. అనవిని గాంగేయుండు ధర్మనందనుం గని

క. వచ్చితివి నీకుమేలగు
 నచ్చినమనుమడవు నాయ - నా! రాకున్నం
 జెచ్చెర శపించి చంపుదు
 నచ్చపు బ్రేముడిని వేడు - మావర మిత్తున్.
 వ. అనిన ధర్మజుండు

చ. వలసెడి దేమి! సర్వము భ • వత్కరుగాఢరతన్ లభించె, నీ
వలఘు పరాక్రమక్రముడ, • నాయువుచూడిన నాడెగాక ని
స్సలన నెదుర్చువాడెవడు! • గావున వేడున దేమి! పోర ని
న్దెలుచు నుపాయ మేమొ యెఱిగింపుము నాకిపుడో పితాచుహా!

వ. అనిన విని కీఘ్నండు సస్మితాస్యదగుచు ధర్మజం గని
నాయనా! నాచేత నాయుధంబున్నదిదనుక పుడునకే ని వధింప
చాక్షింబుగా దిప్పటి కేగుము, క్షిప్రము నేతెంతువుగాక యనుడు
ధర్మపుత్రుండు ప్రణమిల్లి వీడ్కొని ద్రోణుని పాలికిం బని.

శ్రీరంజన—రూపము

ప! గురువ రేణ్య! యిదేశిష్య-పగనూలుపు ప్రణమిల్లెను ||గురు||

అ! ప! కరుణ న్నా కాజి జయము-గల్గునట్లు దీవింపుడు ||గురు||

చ రణ ము

1. మీపై జాపగనాయెను - మీఁడ నేర్చిన విద్యల
పై పందగు నీ చూ యప - చాగము వీరాగ్రగణ్య ||గురు||

2. సురలకేని నన్నె దుర్ప - సురయు సాగ్యముగాదన
నరమాత్రుల మేగతి నిలు - సరింపగలమో తెల్పుమ ||గురు||

చ. తనయునకన్న నొక్క పుత్ర తద్దయు బేరుడి మమ్ముజూచి నీ
వనఘ! కృతఘ్నత న్నయిపు క మాశయెగాని నినున్ జయింప మే
మన నొకపాటిచారమే! ద క యామతి నా కెరిగింపు మేగతిం
బనివడి నిన్న గెల్వగల క వారము! లేనడ గెల్వనేర్తుమే!

వ. అన విని కరగురుండు యానందించి.

ఉ. మంతిరియై మఱిందియయి • మాధపుడే పెనుప్రావు-గ. మ
మ్మింతగ వేడనేటికి! జ • యింతువు నీవ, సమస్తమేదినీ
కాంతుడవై చెలంగుదు వ • ఖండ రమావిభవమ్మువీర నీ
వంతున కేర్పడన్ జయ మ • వశ్యము మేమన రెత పోరినన్.

తే.గీ. కాదు విటలాక్షవకును న - స్థలన గెల్వ

వినుము! వినరానిమాటను - వింటినేని

యస్త్రసన్యాస మొనరింతు - వట్టిపల్కు

వాడు సత్య వతుండు గా - వలయునయ్య!

వ. అనవినికొంతేయూ గజుండు సంతసిగించి కృపకు చిరంజీవి యగుట వధ్యుండుగామి యాశ్చర్యకడ సెలవంది కల్గుని మనఃజ్ఞ నడపి, కౌరవసేనం దేటిపాటజూచి నాశత్రుల న యుద్ధము సేయనెంచు వారిం దెవచ్చేనుండిన రండు, వారిని నానిమ్ముట్లం జూచుకొందు, నని పలుక నిజసేనాప మేలమ్ముగ యుయుతుండు ధర్మవంశను బలమ్ములం గలసె సంతోష శ్రీకృష్ణుడు కల్గనికడకుం జని.

సరస్వతి—ఆది

ప. పార్థసముని నిన్నాగాం గేయు-డర్థరథుఁడేసినా-రాధేయా! పా!

అ! పవ్యర్థమకోరథుఁ డేసిసీకు తల-నంపుదెచ్చేనేవిపుడునిన్నాడ! పా!

చ రణ ము

దీన సీకు లోటేమియును లేకు-గాని లోకువగుదు వెల్లరకును మానధనుడవిదిచాలదాసీకుమార్గ మొందు లేల్చెదనాలింపుముపా చ. అతనికి సీకు గయ్యమకు - టన్న నసంభవ మాను, బాహ్నవీ సుతుకు గతించుదాని నిజ - సోదర శ్రమునందు నిల్వ వి గతిఁగ దీర్చుకొన్నదియు - గాక సహాను మొరర్చిన ట్లగున్ హితనుతిఁ జూడ వేయుల కి-దేవతీ మామృతముదీర్చున్.

వ. అనిన విని నిట్లుండు నెక్కువంబున

కా. ఏ నాభీష్టుని చేత గూలుటయో! కా - దేనిన్ నదీకందనుం

డే నాచేబడుటో తటస్థమకు నె - ప్లేనిన్ సమాధానమే

యో సీమాయఃమూరి కృష్ణునకు న-న్నవ్యక్తుగా నొచ్చెనో!

కానిమ్మాతని మాయలో బడుటకుం-గర్హుడు మూఢుడొకాడో!

వ. అని తలంచి వాసుదేవున కిట్లనియె.

శా. యావచ్చక్రియ దారవోసితివి న న్నాచార్థలం జేర్చనా
భావం నా పని సమ్మతింప దిక బావా - కొరవాశీశుపాల్
గావించబడె నా శరీర మనిలో - గావ్యెట్ట కేచున్న నా
కావం తేనియు లేదుకోసము మహా - త్యా! జాహ్నవీపుత్రువై .
వ. అసినవిని మూఢవుండును.

శా. నిన్నీ హస్తీపురాధినాథు సలువన్ - నేఁజేయుయత్నముల్లీ
వన్నింటి నిష్ఫలమొనర్చితివి నా - యు దేమియున్ లోటులే
దె. ౨౦ బాధునిచేతిలో మడియువా - రీ భీష్ములున్ ద్రోణులున్
మన్నీలుండలపోయమి యెవ డొ - కర్ణా! సుంత కృష్ణుండనన్.

వ. అనిబల్కి కృష్ణుండు కొంతేయలజేరె నంత స్వపరిపాలి
తింబగ కొరవనైన్య బా భీష్ముండు నిధముపై నిలిచి సింహనాద
మొనర్చి శంఖమ్మృత్యుంప కృష్ణాజ్ఞనులు పాంచజన్య దేవదత్తం
బుల పూరించి దెసలు చెవును పరచిరి. పిమ్మట యుద్ధప్రారంభసమ
యంబగుటయు గపిధ్వజుడు గాండీవధారియై గుణంబునారించి బాణ
వాణియొన్నంగ హృషీ కేశుండు రథం బుభయసేనా మధ్యంబు
నకు బోనిచ్చి నిలిపి బ్రతివీరు లెల్లరంజుఁడజూచి గుడాకేశుండు
స్వజనసంహారంబునకు శంకించుచు మోహవిష్టుండగుచుజగన్నాథున
కీట్లనియె.

భూపాల - చతుర్వక్ర

౪౧ బంధుజనుల బరిమార్చి దేవేంద్ర - చవియై రానమ్మునేనొల్లబ
అ|౪౧ బంధునాశముకన్న - వేటొందుపాపమున్నెక్కష్టా లోకేశ్వర!

చ రణ ము

తాతతంద్రులన్ మామలన్ సుతులదమ్ములనన్నగుల్చునావంటి
పాతకునకు పరలోక సుఖమ్ములు వచ్చునెట్లుచెపుమాతమ్మికంటి
నీ. కేభయఁజుమ్ములం - దున్న బాంధవులు స

చ్చుట కియ్యకొని లావు, సూపి చంపి

యవల మచ్చుచు గురా - జ్య సుబోగముల కాస

గొనుకన్న బిచ్చపు - గూడుమేలు

కులనాశనము సేయ - కులధర్మము లడంగు

కులధర్మపీనులే - గుమరు వరక

కూషమునకు; నిట్టి - కూరకర్మ మువర్చ

సమ్మతించదు నామ - సమ్మత్పిష్ట !

తే. గీ. అని వివాదము గరుణయు, వచ్చుపడగ

బాణబాణానమ్మ - న్వదలి కంటి

నీరుదొరగ రథమ్మనం - గూరుచున్న

వాసనకుమారుతో కౌరి - పలికె నిట్లు

ఉ. శూరులు నవ్వరొక్కో ! నిను - జూచి ధనంజయ! సద్వివేకినై

పోరిజయమ్ముగాంచి, యశ-పన్ గడియింపుము; త్యుడత్తుడ

పూర్వుడు బావుపట్టుకలు - బొందవు నీవు నిమిత్త మాత్రమై

వైరుల గూల్చు మిక్కిలిక - గాఢము పెందదు నిన్ను ఫల్గునా

ఎ. అని పల్కుచు దత్వజ్ఞునోదేశించుసేయం దలంచి యిట్లు నియె.

ఆనందభైరవి—చతుర్శ్రగతి

౧. వినరా తెలియగనివరించెదనీ-కాశ్యబోధవార్ధాపార్ధా || వినరా||

అతిసువులుబుల్బవమలపోలి: నిత్యములుగావునిదనూన్మనుచిత్తుడు

1. చెలులకు చెడదీపురుషుడున్నచ-పు షోతముశేనై మెఱిగితును

చెఱువీపుచెడుదురు త్కతపురిని-చింతించు మోయినినంజయ||

2. రణముత్తమ ధర్మము రాజులకు-గణనీయముమోక్ష పదమ్మగు

అనుమానింపకలెమ్ము సర్వగామమొనరింపుము మేలొ వీరాగ్రణివి

సీ. అవ్యక్తరూపుడ - నె పూసందు దా

రమువోలె నఖిలభూ - తములయందు

జగములన్నిటికీ బీ - జము మదీయాంశము

నన్నెఱుంగుటయె జ్ఞా - నం బనబడు

నా నిర్మితిము కర్మ - గాన తస్ఫలకాంక్ష
 నడసి నాయందె క - ర్మత్వముంచి
 యనహంకృతియు నిస్పృ - హత్వమ్ముగలిగి గె
 లోడుల సమబుద్ధి - నుండు వాని

తే. గీ. కే విచారమ్ము నంటదో - యీ కీరీటి !
 వివిధకర్మఫలమ్ము ల - ర్పించి నాకు,
 నను శరణుబొందు. మట్లేని - నిను సమస్త
 పాపములనుండి తొలగించు - వాడె లెమ్ము.

ప. ఇట్లు పలుకుచు వివిధ పకారంబుల విజయుండడిగిన వాని
 కెల్ల సదుత్తరంబు బిడి యింకనుమనసు కసటువాయకున్నంగని విశ్వ
 రూప్రదర్శనం బొనర్ప దలచి సవ్యసాచికి దివ్యచక్షుర్దానం బొనర్చి.

సీ. తనమందు దేవగం - ధర్వాది ముఖ్యులున్
 నచరాచరంబైన - జగము దోప
 మకుట కేయూరాది - మహిత భూషణ రాజ
 తనరం జక్రాద్యాయు - ధములు వెలగ
 రని సోము లక్షులై - దిపుర దంష్ట్రాకరా
 శంబులై మీరు ము - ఖ బు లలర
 నారదాదిమునీంద - వారమ్ము తగుజుట్టి
 ప్రస్తుతించుచు బరా - యులు సేయ

తే. గీ భూ నభో దిద్దిగంతర - స్ఫూర్తి నొప్పి
 పావకజ్వాల లొకట వె - ల్వడు నిజాస్య
 గహ్వరమ్ముల భీష్మాది - ఘోరలు సొతగ
 విశ్వరూపమ్ము సూపె నా - విజయునకును.

ప. అట్లు సూపి వెలగంది ప్రస్తుతించుచు నిలిచిన బలారి
 కుమారుంగని.

శా. నే లోకమును కర్తృ యము కగు - తీవందనా! యెల్లర
 న్నాలో జేరుచుకొందు భీష్మముఖ్యులీ - నాచేతనే చతురీ
 లీ. నీవు నిమిత్తమా తునవునై - తెమ్మాగనింపు మిం
 కేగా జాలము? గెల్పునీ కిడుటయే - యీ నాతలం పట్టనా!

వ. అని పల్కి హృదయసంచలత మాన్వి వివిధరీతుల జ్ఞానో
 పదేశం బొనర్చి విశ్వరూపం బుపసంహరించి, విజయుని సహరోత్సా
 హుం గావించె నంత యుద్ధ పారంధ మగుటయు సింహనాదంబులకు
 దోడు కౌఖరావమ్ములు పెరిగి నుభయపై న్యంబు నివిధప్రాహం
 బులుబన్ను కొని యురవడించి పోరాడునెడ సమద్ధ క వేదండమండ
 శీర్షితురగలాజుల రక్షణాపరిసి క్రంభై సాగ్రాను ధరణీరజం
 బడంగనసంఖ్యాక బాణపాతి బున పూర్వబాంబులై చీకట్లు
 గమ్మ, ధర్మశూన్యమన నకుల సహదేవ శృష్టస్యమృత్యుతోత
 చాభిమన్య దాపదేయాదులును భీష్మ దోషకృపాశ్వజ్ఞాదుశ్యో
 ధన మశ్వాసనాదులును తమతమ బలంబుల బురికొల్పుకొనును
 ఘోరమృగ బోరాడుచుండ నుత్తరుండు మున్నగునా రెండరో
 ల్కకు మిగిలి వీరస్వర్గమలంకరించుచుండ నడుమ నడుమ భీష్ముండు
 విజృంభించి పాండవపై నాటవివైబడి కాత్తిచ్చు మచ్చునందగులం
 బెట్టుచు నేకిం దేటి చూడరాకచిత్రగతులయుద్ధంబు సేయుచుమాడన
 నాటి యుద్ధంబున గోటిసూర్య పభాసమానుడై పశురుద్రుండన
 నరివిరుల జొదరనంగర సేయు కృష్ణార్జునులపై బెడిదమ్ములగునాల
 మ్ములం గురియించును బిట్టలయించునంత దనుజా తగుడు తలంచి
 నంతి నూత్రమ్మున సన్నిహితగిలైన సుదర్శన చక్రమ్మును దక్షిణ
 కరంబున నమర్చి పగ్గంబుల నొగల నాడిచి.

కళ్యాణి—అది

ప. నగనరుండుశృండనము పై నుండియెగసి ధరకుగుప్పించిలంఘించె
 ల. గగనభాగ మెల్లనీవునుకుండల-కాంతిపుంజ మెంతేనిగప్పింపన!

1. అవనియెల్ల గంపింప-లలిత పీతాంబర-బు చెటగు మాలినూడగ
సవిరళముగను న్నగ్నత్స-న్నవర-దాంగశోచులుతుటంగలింపగా! న
2. పుకే గన్న లేళ్ళగమివోలె కత్తుభూమిశులు నిశ్చేష్టులై సూడ
వెలవెలబడక జయుండుభీష్మకుంభీంద్రు, పెనుఱుకుయదుసింహుండు
మ. నను నృద్ధుండగు జామదగ్ని యనుకొ-న్నా వెమొకచాలింపుమొ
కనిమేషమున చక్రీభూతమున జ క్కంజేతునన్నన్, సుయో
ధను ద్రోణాదుల నెల్లనైకల నా - ద్భత్యమ్మునన్, సుయో
ధను నేడే యభీషిక్తు జేయుమ మహేం - ద్ర ప్రాభవంబేర్పడన్
తే గీ. జవకు డొక వేళనీకు స్వే - చ్చా మరణ మొ
సంగెనుగదా యటంచు లో - బాంగె దేమొ
సంతసింపకుమీ సుద -ర్శన రథాంగ
మిపుడు నీపని దీర్చు మి - న్నేటికొడుక
వ. అనిన శాంతనవుండు చేతులు జోడించి దేవా! రీలా
మానుషవిగ్రహ!

శుద్ధసావేరి—అది

ఁ|అంతకన్న వలసిన దేమున్నదివచ్చుతానయ్యతావుని జేయు!యం!
అ|ఁ|యెంత వారికిలభించునిట్లునీ-యంత వాని నెదిరించి డడతేరు |టం|

చ రణ ము

వీరమాతయను యశనుండెను బా-గీరధి దేవి నాతల్లి నేను
నారాయణశంకనభూతియెంత- గుబు తంతుడయ్యెనీనాడు! ఆ

గీ త మూ లి క

అట్లు జమదగ్ని నందను నా శయించి
నేర్పినట్టి నా యీ ధను - ర్నిగమమెల్ల
భువన విఖ్యాతమయ్యె నా - భవము వావ
వత గనన్; సద్యశమ్ము మి-న్నలటె కృష్ణ!

ధర్మమూలకమైన వే - ద ప్రపంచ
 మంగు తెలియించగిన వాడ - కాదు వీవు
 విజయనకు విజయమ్మగ - ల్పించ దలచి
 సమరి మొనరింపనవి ప్రతి - జ్ఞం బొనర్చి
 నాడవేగాని; యుద్ధ మ్మొ - నర్చు తలపు
 వరలుచో నీకు విశ్వరూ - ప పదర్శ
 తమ్ముతోడ భారతసంగ - రమ్ము ముగియ
 వలసినది; యని సేత కు - పకమించు
 పెంతయు మదీయశౌర్య వి - క్రాంతి కొకట
 నోహటించు ధనంజయు - గానుబలము
 వనజనాభుండుదక్క - శాం - తనవు గెలువ
 బాలు విల్కాడు లేడు - ముజ్జగములంద
 టన్న సద్యకమం గూర్చు - నభిమతంబొ
 శిష్టరక్షణమ్మును దప్త - శిక్షణమ్ము
 నీపనులు గాన నేనవి - నీతుడైన
 కౌరవేంద్రు పక్షమ్మున - గమ్యురూప
 కారణమ్మున దుష్టుని - గాంలంచి
 చంప నుంకించితో సుస - ర్పనమునిడిచి
 రిత్రగాకుండ నాకంత - మున్నరించి
 నెమ్మి నన్ను నీలోగల్పు - కొమ్మగ్గిత!
 అవ్యయానంద! శోనింద! - హరి! ముకుంద!

వ. అట్లుపల్కుచున్న తలో నర్జునుండు రథంబుడిగ్గనుటికికీర్తు
 బాహువుల న్నాచివిశ్వంధరు గుచ్చిపట్టిరగా వేళంబున ముందునకుం
 జోవ నుంకించు శోపాలు నీడిగింబడి నిలువంబెట్టి యిట్లనియె

యమునాకళ్యాణి—ఆది

పాకరుణానిధి శాంతింపగదే-యాకయ్యమాడుసంరంధముడిగినడి
 అప! హరిసీ వేరణమొనరించినచో-పాగునెయ్యా పదునాల్గులోకములు

నీతల్పైపైకి వింగుటగా - భూనేతల్పవ్యగ వాలుసేయుగయె ||గీ||

చేరుల్పైపైకి ముగ్ధునిమనగా - బ్యాతిన్నిలుముపాల్లు సేయుకుము

ఉ. తాతము నీవును - భూనేతల్పవ్యగ వాలుసేయుగయె ||గీ||
చూపుచుగా - బ్యాతిన్నిలుముపాల్లు సేయుకుము
నీతియె? కాక వల్లుము - నే నులయెత్తిగ వేరునే! యప
భ్యాతిని గొనితి నామదము - నేను ముగం చెరుజాచు నమృతా!

చ. అని ముగ్ధునిమనగా - బ్యాతిన్నిలుముపాల్లు సేయుకుము
వరుస ప్రతిమను చేరికె న్వ - వాషముగాదొకొ? యంతమాత్రనే
దురి మొనరిం బూనితివి - తోయజనాథ! యదేటినాయమో
యరయుము. నాత్యకిం దునిం - శట్టిక ముందున కేగి తేనియున్.

వ. అని పల్కు సవ్యసాచి సమయజ్ఞతా పరిజ్ఞానమునకు
శౌరి సంపదించి యతనికి బ్రముమ్ముగా నిల్లనియె.

ఉ. ఆతడు నీవునున్ సములె - యందుర కేనపు డొప్పుకొందు, నీ
తాతగదాయటన్న దయ - దాల్చెద వంతగ, నొవ్వగొట్ట య
వాతడు నీవయి న్నెఱవ - డక్కటిక, మృటుగానజక్రముం
జేత ధరింపగా వలసె - సేయువ దేమిక మారకున్నచో?

వ. అన విని యజ్ఞసముండు.

శా. ఈయగ్రత్రేక్షులు నే నెఱుంగనివి కా - ఏశాంధవ శ్రేణితో
నేయుద్ధం బొనరింప గొంతుటయు నె - తేనీత బోధించి నీ
వా యజ్ఞానము వాల్చటల్ గడ చెనా - కాలాటి కారుణ్యమే!
పోయెం దానక వికమస్ఫురణమే - పోల్కిన్ సమర్థింతువో.

ఉ. చిన్నతనంబునందు చెయి - చేతుల నెత్తి యితండసుమ్ము మా
యన్నలదమ్ములన్ బెరిచె - నంజర గావున నొక్క వేళ మా
యున్నతి గోరు నీతనికి నుండిన నుండగవచ్చు బేర్ని, నా
కెన్నగలేదు భీష్ముని ప * యిన్ దయ నిక్కము దాపనేటికిన్!

వ. అనిపల్కి గోపాలు నొగ లెక్కించి దేవదత్తంబాత్తి
భీష్మాదు లగ్గింప సవ్యసాచి సమర నైపుణిం బాపె.

మ హా బా ర త ము

భీష్మ ప త న ము

హంసభ్యని — రూపకము

౪! వినుచు భీష్మపతనం భా-విశేష మెఱిగింతు మీకు |విను|

౫! ౪! విన విన భారత మ్మౌన-పరులకుం జేయు విను |విను|

చ రణ ము

జనకున కై యతడు బ్రహ్మ - చర్యవల మూన

దనునమ్మిన దుర్యోధను - తరపు న్యయమాడబూన |విను|

సీ. తనదు తాటిసిదంబు * చిత్రత మెఱయ నా

ల్లవనాటి రణమున - గంగకొడుకు

ద్రోణశారద్యతా - నుల గూడుకొని పాథు

పై బడునంత పా - భద్రు డలిగి

తన్నడ్డి పోరునో - దెన్నుగానక కొంత

వడికి వాసవిపేత్రు - గడచి సవ్య

సాచితో డీకొని - సమరం బాసర్ప ని

వ్యతిపడి నూచి రె - ల్లరు నిరుదెంస

తే. గీ. ద్రాణి భూరిశ్రవులు శత్రు - వయ చిత్ర

సేను లొకపెట్ట నభిమన్యు - నచి బడగ

నగుచు గురుపుత్రు నురమేసి - టికి చిత్ర

సేనుధనువు, భూరిశ్రవు - నీయ ద్రుంఠె.

వ. అట్లు పెక్కండ్రతో బోరాడు కుమారుం గని విజయం
 వార్చి వార్చి జాటుకులుమ్మల గుజ్జెయ్యచో గురు కృప కృప కృత
 వర్మాదులును కేయలును పుష్పదేనువేల కడమ్మలతో దిగర్తు
 లును గడిసి సౌభ దుం బాదవ నయ్యది గని కృష్ణవ్యమ్ముడు
 శౌర్యోదేకమ్ము దీపింప నని దెంచి వారిం దాకివోరుచు కృప
 తనయుం గూర్చి కల్యణితో యుద్ధముచేయుచుండ నంతలో దనకు
 తోడువచ్చిన పిన్నతండులంగలసి సౌభ దుండందఱ కన్నిరూపులై
 శా. తవులంగూల్చుచుండ నట్టియెడ గద పారించుచు దీ వకోపుండై
 భీమసేనుండు కురుపై న్యంబుచై పడి నురుగూడుచు కదనోర్పిం బీనుగు
 పెంట గావించుచు, ధార్తరాష్ట్రం బెక్కురం గూల్చి కురుపై న్యంబు
 చెల్లాచెదురై పాటుచుండ దుర్యోధనుం దొక్కండ భీముందాకి
 మూర్ఛిలై. నంతలో నరకాసుర కుమారుండగు భగదత్తుండు తన
 మత్తగజమ్ముం బాండవ పై న్యముపై బఱప నయ్యది పెక్కండ
 యోధులం జదిపె నంతలో ఘటోత్తచుం డంతకా కారుండై యుద్ధా
 గమన దుర్వారంబగు నొక్క శౌరణం బెక్కి భగదత్తుపై బడి పొదవి
 యాతనింబలాయితుం జేసి యాచార్య బభృతులపై బడి నొప్పించుచో
 భీష్ముండు వెఱచి నాటికి పోరు నాలింప నాజ్ఞాపించె. నిటు సమరం
 బలిఘోరంబై చూపట్ట గ్రమమ్ముగ తొమ్మిదవనాటి యుద్ధమ్మున
 భీష్ముండు ప్రళయరుద్రునిధంగి మూర్తిభవించి వివ్వచ్చు నొప్పించి
 పాండవపై నికుల గొఱియలమందలంబోలె బోలుచుండె.

చ. పుడమి వడంక, దిక్కరులు * మ్రొగ్గతిలంబడ, జచ్చె జచ్చె భీ
 ష్ముడనడి పేరెలుంగు దివి * ముట్టగ, చక్రముచే ధరించి కృ
 ష్ణుడుటికి తేరినుండి రిపు * సూదనతాభరమాని భీష్ముపై
 బడునడ సవ్యసాచి వడి * వచ్చి జనార్దనుతోడ నిల్లనున్.

కాశీ — శత్రుశక్తి

ఓ! యదుకుంజర! కోపము కలహరింపు-మూర్తావనలో లాయించి మేలా!
అ! ఓ! మైక్కుముకొరీమదీయశర-లాఘవంబు కన్నార జూడుమిక
చ రణము

నీవుండగ నై చుంకినచాలు-నిబలజగము లవలీల జయింతును
దేవదేవ! తలవంచి గూర్తవే-నీవీ విజయునకోదయానిధే || యదు ||

చ. అనవిని శేరినై నిలిచె * నర్జనుజాతకు శంత నిండనం
దనుకు సురాపగాతనము * దాకి రణభావరించె సంతలో
నిను డపరాధి మూలువకె * నెంతయు బింతిలి ధర్మసూతి తా
ననుజులు దోడరా ననిము * రాంతక పాలికి, మ్రొక్కియిట్లనెన్.

ఉ. ఎచ్చట దానయై మనల * నెల్లర గాల్పు దొడంగె నిట్లు కా
రిచ్చువిధాన ఘోషుం డిర * సేయునదేమి? యుకుండ! యండఱుం
జచ్చినవెన్న రాద్యము వ * శంబగుకాక, ఓషమో దమిచ్చునే?
కచ్చియమాని పోవురుము * కానలకుం డపమాచరింపగన్.

తే. గీ. మున్ను నాకారణమున నె * న్నెన్నోయిదుమ
లనుభవించిరి నాతమ్ము * లట్టివీరి
గనులజూచి యే మోదంబు * గండుగాని
చంపుమని తాత కే నప్ప * గింపజాల.

వ. అనవిని వసు దేవనందనుం డిట్లనె.

చ. మనము రహస్యవర్తనము * మై జని యెల్లర మా సురాపగా
తనయుని గాంచి మ్రొక్కి “నిను * దాకి రణమ్మున నిల్వనోపమే
యనువున నిన్ను గూల్పునగునయ్యది మాకెఱిగింపు” మంచు వే
డిన నెఱిగించు నాతడు క * డింది యనుగ్రహ మూనిధర్మజా !

వ. అనవినిధర్మజుండనుజులన్యంటనిడుకొనినాటిరేయి నిగూఢ
మ్ముగ గాంగేయుమందిగమ్ము కరిగితత్పాదములకుంబ్రణమిల్లననతండును

జేరుచేర నెల్లఁజేమంటు లడిగి నచ్చినవని యేమన దీనాననుండగుచు
ధర్మసూనుండిట్లనియె.

పూర్ణి—పూజకము

ప॥ సేమ చేచిధాన గలుగు- కీమాకెల్లటకు తాత । సేమ॥

అ॥ప॥ నీమనుమల కొన్నింటిని - చేయికి మందుచు నుంటిమి॥ సేమ॥

1. సై నికులకు నీ శిష్యులు - నాని విన్నవిదురరాదు

గాననైతి మున్నీగతి - కియ్యము గావించు వంచు

2. చిచ్చట కనుమూసి యొంట - కేతిత్రిశాలమ్ముజాచి

వచ్చిన చుడుగ వోర్వక - వచ్చున నిన్నేరికైన

చ. అన విని జాహ్ను, పోవయ్య, కిచ్చుమనందను గాంచివల్కె, చే
ధనువుగలంతదక్కరా, దాకి రణమ్మున నిల్వజాల రా
యనిమిషులేని, కావునవ + యామతి మీకెఱిగించు వాడ గె
ల్పునకగు మార్గముకే, సుకృత + ముంగయి కొందుదదీయసంగతిన్.

తే. గీ. అంగనను నంగనాపూర్వ . నంగనాభి

ధాను, దలచీర వీడిన + వాని, భ్రాతృ

హీను, ననకతృణాంకొన + నెన్నడేని

యిదే మదీయ పథోపాయ + విధచరిత!

క. తనర శిఖండిని మున్నిడు

కొని వాసవసూతి నన్ని + గూల్పుగల డనిన్

నను గెల్చినచో గౌరవు

లను గూల్పుగ మీకికన్ సు + లభమగుగాదే!

వ. అని పల్కిన దేవవతుచే ధర్మజాదు లనుజ్ఞాతులై
నమస్కరించి వీడ్కొని విడిదులకుం బోవునడ విజయుం డచ్యుతున
కిట్లనియె.

భూపాల—అది

ప॥ పెంచి పెద్ద జేసిన తాతనువం - చించి గూల్పు నాచేతులెట్లాదు

అ॥ప॥కొంచెపుమానిసు లీపాండవులని-కోవిదులీపై మముదూపింపరె

లోకమాన్యుడువయ్యును నక్షత్ర-లోలుడుకులవృద్ధుడుగాంగేయుడు
ఋషిరాతకృత్స్థముగావింశి-యిహారములకుమారమగుడునే పెం

నీ. స్వార్థపరిత్యాగి * మైత్రీధిక్వ సత్య

వతి నాలికేశిన * బ్రహ్మచారి
మము దండిలేని లో * యము దీర్ఘయెంతయో

కాపానినట్టివ * యూషయోధి
పలుమానుషభలలో * కాండు నందనులు ధ

ద్భాత్తుం చాడు య * భార్గవాది
యశ్రువిద్యారహ * శ్వము లన్నియు న్నాకు
దెలియ జూఞించిన * దేశికుండు

తే. గీ. తనవభోపాయమెట్లు శా * తవులమైన
మాకెఱింగించినట్టి య * మాయకుండు
సురనదీసూను డట్టి ధ * ర్మరతు భీష్ము
మోసగించి కూల్చుటకన్న * దోషమున్న

వ. అనిన విని కృష్ణుండును,

ఉ. పున్నము బాపమంచుదల * పోయక వైరులనెట్లు గూల్చగా
తెన్నగు నట్లు గూల్చిజగ * తీవలయ యమృతము నేలుతే
తిన్నని రాజధర్మమగు * దీనికి నీమది సంశయింపగా
జన్నె! బలానినందన! వి * వాదము వీడి జయముగాంచుమా.

వ. అనివిని ఫల్గునుండు,

తే. గీ. అపగేయవభార్థమై * యా శిఖండి
జననమందెగదా! నదీ * తనయు నతడె
గూల్చుగాక, నే నన్యుల * గూల్చువాడ
చేతులార దారుణమిట్లు * నేయజాల.

వ. అనిన విని కవ్వడికిం గమలనాభుం డిట్లనియె.

చ. అనితరవధ్యకాయుడు సు-మా! తటిసీసుకు పీవుదక్కయ
య్యనఘుని జావనేయగల - యంకటి వీరుడు లేకు కావునన్
మనమున సంశయింప కణు-మాత్రము భీష్ముని గూల్చుమా శిఖం
డిని వడి ముందునిల్చుకొని -నిర్భయమా మనసేన కవ్వలన్.

వ. అనవిని పార్థుం డియ్యకొనియె:నాటిలేయి గడుచునంత
సూర్యోదయంబగు పైవ్యంబులుం గదిసి పోరాడునెడ శిఖండిం
బురస్కరించుకొని యాఖండలనందనుండు మందాకినీనందను నెదిరి
పోరాడుచో నేయుటమాని భీష్ముండు కురువతింగని.

దర్బారు-రూపకము

ప|| బడలితి నిన్నాళ్ళదనుక - బవర మొనర్చినకతమున |బ|

అ||ప|| ఒడయడ! నీమనిచినఋణ - మొగిదీర్చితిలావుకొలది |బ|

చ రణ ము

పదివేపుర జంపుదునని - బాసజేసితిని నీకడ

నదయత శాత్రవుల దునిమి- యులు కృతకృత్యుడినైతిని |బ|

2. మానవుండ పాండవుల న - మానుష విక్రముల గూల్చి

కానిపనిగదా మైనను - కనుగొనుమా నేటికలను |బ|

క. అనిపల్కుచు నిర్ధామ ద

హనుపోలికయే పాండవేయ - యాదవబల కా

ననముల దహించుచు మా

రొనుటయు నపు డాహవమ్ము - ఘోరంబయ్యెన్.

నీ, అన్యోన్య శరసమూ - హ నికృత్త బాహ్యంప్రే

పీనకంధరు లగు - వీరభటులు

విగతహస్తంబు లా - వే దండములును, హ

తాంగములైన శ - తాంగములును

పరలోకనీతుడై - పరకు సుగుణులు కను
 ఘోరపాపములు - పాపములు
 జర్జరిభూతమౌ - శక్తి ప్రసాదము
 సంఖండిత మౌ - సంకల్పములు

తే. గీ. గలిసి కడనోర్చి కడుభయము - కడుభయము
 తుములమయ్యె జాకారి సు - తుములము
 ముందునిడుకొని పుట్టుకై - పుట్టుకైయు
 పమయమున నడ్డుకొనిత - పాపములు.

తే. గీ. అడ్డుపడిన దుష్టము - సంతలోని
 రీతి బాణపాతమున మూ - స్థిరము
 తనకు భీమాభిమన్య నా - త్యములు తోడు
 గాగ గాంగేయుపై సంక - కములు సొచ్చె.

వ. అట్టియెడ భీష్ముడు నవ్వుచు శిఖండియైదేరించి యిట్లనియె.

భైరవి—అది

పామగువనీపుమగ వాడవై యిట్లు - నురలజన్మించినావాడగదీర్చుకొనగ
 అపా నగరే నను నీతో బోరాడిన-నాసాటిరాచవారు శిఖండి ||మ||

చ రణము

పరశురాము ప్రాపున మోసపోయి - పాండుతనూభవుల నాశ్రయించితివ
 శరములేసి కసివాపుకొమ్మిదే - చాలింపదలంచితి నామేనిక ||మ||

చ. అనుచు రణమ్మనేయునలు * ల్లన ధర్మజు డాసి మన్నదా!
 పనివడి మీరలెల్ల రొక - పట్టున పైబడి యేయు డాలసిం
 చిన జెడు గార్యమం చనగ - నేనలకుం బురికొల్పె ధర్మవం
 దను డటుపై జెలంగోడ - నంబు భయావకమై యొకంతలో.

డి. తమ్ముల దక్కు బోదులను - దా బురిగొల్పి సుయోధనుండు ద
 ర్పమ్మున నాపగేయునకు - బాసటయై నిలువన్ వృకోదరుం

తే. గీ. కడకు సమరమ్ము గావించు * కారవేంద్రు
ముదము పై తముదీర్చుకొని * తిని మదిను
గావలయు నాకు, నిచ్చెంత * గా శరీర
మింకజాలింతు, గలియును * నిచ్చిశేషు.

క. అని వాలుంబలకయు జేర
గొని యరడము దిగి నులుక * గొబ్బున నవి తు
త్తునియలొనర్చ నరుడు, శాం
తనవుడు బడె నంత మాన్పు తలగాగ వడిన్.

తే. గీ. తల్పముంబలె శరములూ * తగ నిలువగ
తనువు ధారుణి సోక ద * య్యెను కిరీటి
తాతకు దలాడగా శర * వ్రాత మునిచె
నట్లు శరతల్పగతుడయ్యె * న య్యనఘుడు.

ప. అంత మునివరూప మా సరూపంబులం జనుడెంచి గాంగే
యునకు దక్షిణాయనంబగు బెటి గించిచనిరి. ఉభయపైనికులును
యుద్ధమ్ముమాని గన్నీరుగార్చును సమ్మహాసీమునజట్టునిలువనొకిం
తకు శాంతనవుం డిట్లనియె.

నాటకురంజి—అది

ప. మనుమలారనాకొఱకువిచారము-మానుడింక దేహముచాలించెద
అపచనునింటిటనై ననుమి రెల్లట-సమరమున్నానిసంధిపడుటయేమ
చ ర ణ ము

జనకుటాసంగినవరబలమునస్వ-చ్చాదమరణంబు నాకు లభ్యమగు
నినుగొల్పుచును త్రరాయనమువఱ-కీట్లీనుండుదునంపసాన్పుపై !మ!

క. నాకంతదనుక రక్షం
జేకూర్చగ వలయు ననగి శీఘ్రమ వారుం
బ్రాకారము గట్టింపగ
నాకనదీనందనుం డ - న మునియెన్.

సీ. శరవేదనమున నా - సర మెరియగ
దప్పిక బుట్టె . తాళగంగ

గావలె శరత్పు * గతుడనై యున్ని న
 వ్యసము సేంప * నన, మనుమలు
 వెలుగంది పరికింప * శిశువృద్ధింజూచి
 తేనెపిప్ప తే * తేమ్మనంగ
 తోడి తాతకు పుడతేము గావించి ప
 ర్జన్యప్రసాద * పాదుకమున

తే. గీ. ధరణి గాడంగ వేసిన * పిడకమున
 నెగయువారిధారల గ్రోలి * తృప్తినందె
 శాంతనవు డెల్లవారు వి * స్మయలుగాగ
 నంతలో లోకబాంధవు * డస్తమించె,

వ. అట్లు సూర్యాస్తమయ బగుడు నెల్లరు శిబిరంబుల కరిగి,
 తదనంతరంబ కర్ణంజు గాంగేయవిడకుం జని ప్రణమిల్లు భాగీరథి
 సుతుడు కాగిలించుకొని రక్షకాదిజనంబుల నవలకుల బోవ బనిచి
 కాసీనున కిట్లనియె.

తోడి—రూపకము

ప॥ నీయెడ గౌరవమ్మనాకు - నిజముగ లేదిది నమ్ముము ॥నీ॥
 అ॥ ప॥ దాయలకుం బగగొప్పట - దగదని ప్రితినిగాని ॥నీ॥

చ రణము

1. శాంతేయడ వీవుగాని - కావలమా రాధేయు డ, వెంతయు
 సాత్యవతేయుం - డియ్యది నాకెఱింగించెను. ॥నీ॥
- ఉ. పాండుకుమారు లాహరికి, పాణసముల్ విజయండ్ జేయుండా
 ఖండల ముఖ్య నిష్ఠుల * కైవసు నిక్కువమట్లుగాన నీ
 వొందులెలంపుడకి సమ * యోగితరీతి సుయోధగాదులం
 బాండవులన్ రణంబుడిగి * భద్రగతిం జరియింపఁ జేయుమా!
 వ. అనిన విని కర్ణం డిట్లనియె.
- ఉ. కన్నియనాడు గొంతికి వి - కర్తను సత్కురుణ స్థనించు లే
 మున్న యెఱుంగుదున్ గడచి - పోయినదానికి నేడు లాభమే

మన్నన విడిచివేళు.

యన్నవచ్చా - ఈ - - - - - తప్ప దీ

చ. అరయుచు నా - - - - - కాపుగా
విడువలెను. - - - - - బంతు, నీ
కురుతి శేషముచుక్క - - - - - పోయిపోయే?
పరమనివాళ్ళు - - - - - దిక్క.

ఉ. మా - - - - - బంతులం
బాటి - - - - - పోయి
నాటికి వా - - - - - కే
కూటికి కుక్క - - - - - పోయిపోయే!

చ. పకల జనత్తయి - - - - - కేర్పడె,
దికమక లెట్లవాటి - - - - - పోయిపోయే
వకిలొడు కింతనిక్క - - - - - చూన్నగా?
యిక గగు - - - - - నిట్టహించెదన్.

వ. అని పల్కుకట్టుని మహావిద్య - - - - - వేన వకుండిల్లనియె.
శంకరాధరి - - - - - పూజించు

ప. నీతిమంతు పీయుగమున - - - - - ||నీతి||

అ. ప. బాతితోబనేమి? తల - - - - - ||నీతి||

చ. - - - - -

స్వామికార్యభారవహన - - - - -

రామధక్తు బా హనుమదే - - - - - ||నీతి||

ఉ. శూరు లతేయులున్ పరియు - - - - -
పారసియున్ సుయోధనుని - - - - -
పోరువిధంబు సర్వమునా - - - - -
వీరవరేణ్య! పొమ్మనికి - - - - -

వ. అనిపల్కు గాంగేయువకుం - - - - -
బునకుం జనియె.

మ హా భా ర త ము

ప ద్య పూ హ ము

నిలహరి—రూపకము

ప॥ అభిమన్యుడు పద్మప్రస్థ-హము సొచ్చిన కథ వినుడీ

||యభి||

అ॥ప॥ అథవాసులకు వెన్నిడ-వట్టితోడు కీరీటికొడు

||కభి||

చ రణ ము

శరగురుండు పన్నిన మొ - గ్గరము నట్టె సించినాడు

అరిమర్దనత వారికి మే - నల్లుం డనిపించుకొన్నా

||దభి||

నీ శరతల్పగతుడైన - సురనదీనందను

కొఱకు శిచారించి - కురువిభుండు

కన్ఱాదియోధులం - గలసి పాంశవసైన్య

మునకు మార్కొన డల - పోయునంత

తనసేన నడుకగా - దగిన నాయకుడు ద్రో

యొడలి పల్క గ - ర్తుడు సుయోధ

నుండు కుంభజుండు - యెడకుంజని మహాత్మ్య

యభిమన్యుని ప- త్యము నిర్వ

తే. గీ. హింపు మీవే యటంచు బ్రా - ణించి పావ

నోదకమ్ముం దెప్పించి - యుచితకీరి

నపుడె యభిషిక్తునొనరింప - నశ్రుగురుడు

గోరు మొదియే వరం బన - గురుపతియనె.

దర్బారు—రూపకము

ప॥ బట్టితెమ్ము ధర్మపుత్రు - తానామ్ములతో నాకడకు ||ప॥

అ॥ప॥ ఇట్టియెడ న్నాకివర - మచ్చె చేసి గురువర్యా ||ప॥

చరణము

నీకారుణ్య విశేషమే * నిఖిలాభీష్టములగూర్చు

నీకారవ సైనికుల - కేహున పుణములింకింట

వ. అన విని ప్రోలుదు రారాజున కిట్లనియె.

చ. శమనతనూజు బెంతయు న - జాతరిపుండను మాటలెల్ల ని
కర్మరములగు, గావున్నతని * గయ్యమునం దెగజూడ గోర కి
క్రమమన బట్టి తెచ్చుచితి * రమ్ముగ గోరెదవే నృపాల! ప
ల్కుమిపుడు నన్ను నీవలుల * గోరినకారణ మోసుయోధనా!

వ. అనిన దుర్యోధనుండు.

ఉ. అన్నన జపుచో విజయు - డల్లి మమున్ సమయించు, వారినే
తెన్నుననో వధించినను - దేచికిట్టి మమున్వధించి కుం
తిన్నిలబెట్టురాణి, గయు - ధిష్ఠిగు జూదమున జ్వయించి భా
గ్యోన్నతి నేలుకొందు భవి, - సుగ్రవనమ్ముల కంపి వారలన్.

వ, అనిపల్కు దుర్యోధను కౌటిల్యమునకు ధనురాచార్యుం
డేవగించుకొనుచు నిట్లనియె.

చ. సురలకు సైతమున్ గెలుపు - సున్న కిరీటియె నిల్చియున్న సం
గరవమున. నాక మాత్రమేము - గవ్వడి నోర్వగనా? ధనంజయుం
దురువడి నిల్చి యడ్డపడ - కున్నను, దా వెను సూపకున్నచో
తిరమిది, బట్టి తెచ్చెరము - ధిష్ఠిరు నీకడకున్ సుయోధనా!

తే. గీ. అనినవిని కారవాగజం - డలరె, గురుని

ప్రతిస చారులచే విని - పొండవాగ

జందు వెఱగంది “నాయున్న - చోట నిలిచి

సమర మొనరింపు” మన ధనం - ఆయుడుపలికె.

చ. నవ్వులచేటుగాక ప్రతి క నల్ నెవేర్చు కొనంగ శక్యమే ?
 కవ్వడిమేన బ్రాణమాలు క గల్లన కోణుడెగాడు ప్థాణుడున్
 దవ్వుల నిల్చితీరవలె + భక్తి కమాజవశన్ బరాధవం
 బెవ్విధికల్లు? గల్లునడ క నేముగావొకొ! సప్రవాహిధుల్.

ప. అనిపల్కి నిజబలంబు న్నొటకడుకొని రణభూమింజొచ్చి
 శత్రువుబలంబుం దాకునంత ద్రోణుడు సెలచేగి పాండవపై న్యంబుపై
 దివ్యాస్త్రములం గుఱియించుచు మధ్యంధిన మార్తాండునివలె నేరికిం
 దేటిచూడరాక ముదుకండయ్యుచు కుమారుమూర్తిగా నొప్పుచు
 ధనంజయ భృష్టద్యుమ్నులతో వెడలెట్టుగ యుద్ధం బొనర్చునడ
 నభిమన్యుండు కౌరవపై న్యంబు పై బడి నురుమాడుచు పైంధవ ప్రము
 ఖులం బాటదోలుచున్నంత రోషించి గదాధరుడై శత్రుండభి
 మన్యు నెదుర్కొను నంతలో భీమసేనండు మద్రపతి నెదుర్కొని
 బలద్యయమ్ము వెఱగంద మోహరించె. నట్టియెడ ధనురాచార్యుండు
 తెఱపిగొని ధర్మసూనుపై బడి శరవర్షంబుం గుఱియింప విజయం
 డడ్డుపడి ధర్మశం గాచికొని సమరతలంబెల్ల మేదోమాంసపంకంబును
 శోణితనదీ ప్రకరమ్మునుగావించె మృణునాడు సుశర్మాదులగుసంశ
 ప్రకు లనేకరథికముఖ్యు లర్జునుం దలపడి పోరుచున్నంత ద్రోణుం
 డును పాంచాలరపై బడి నుటుమాడుచు పా. డవ పై నికుల కండఱకు
 నన్నిరూపులై యేట్లాడునడ నొకవంక భగదత్తుండు సుప్రతీకంబను
 తన యేల్లును పాండవపై న్యంబుపై గవియం జేసిననయ్యది దూరమున
 నుండికని తేరటుపోనిచ్చి భగదత్తు నెదుర్కొనునంతనా ప్రాగ్జ్యోతిషాధీ
 శ్వరుం డింద్రనందనుపై వైష్ణవాస్త్రంబుం బ్రయోగింప వాసుదేవుం
 డయ్యది తన యురంబున ధరించె నంత క్రీడియు దంతిని భగదత్తునిం
 బరియార్చు. మూడవనాడు ద్రోణుండు పద్మపూజా ము సంఘటింప

నష్టమందు భక్త్యాబరతంబునై కలుగుచున్నాను తాను తిగర్తులతో యుద్ధము సేయుచున్నంతి ముగియించు తత్పన్నప్రాయమును భేదింపనేరక సాధ్యమంబునై నిలుచుచున్నాను.

అక్షి—అక్షి

ప. కయ్యమాడ జనుడెంచి తిగర్తుల-కనెడితే-డికేడునాతండ్రి క
అప అయ్యవాడునప్పట్టియిత్తునకే-గురువును-గి-దువోధనునకు
చిర-అమృతము

గురునేడు ప్రళయోగమై వెలుగు తెలుకొనుచు మాకేయక వోచదు
పరువురిల్లుమీ పాండుకుచూచులు-గున్న వెనుచీ మరంచువడి!

చ. హరియును క్రీడిలేనితటి * వస్తువులను రదించె తమ్ముమొ
గ్గర మదిమాక భద్యమగు * గావున నిన్నిలిపించినాడనే
తెరపున నొడ్డుసించిరిపు * నిగుల గల్గమువాటి పాండుభూ
వరుని యకమ్మునిల్పెదనో? * మాయు నికరమమ్ము నాయనా!

ఉ. అయ్యకు దీసిపోవు రణ - మందు కవంతయు నీవు, గాని “మీ
తెయ్యడ బోరి కంపవల - జేచునమీషమునందు లేనిచో
నియ్యభిమన్యు” నంచు వచి - యించె ధనంజయుచోక్కనాడుమా
కయ్యది నెమ్మనమ్మునకు - నారటముంగలిగించు నాయనా!

వ. అని వెలుగు సంతలో బకవైరి జూచంగని.

ఉ. “సాచుటెగాని వెల్వడుట - సుంత యెఱుంగనికుట్ట”డంచు వా
క్రతువు సుభద్ర “కూల్చెద వి - రోధుల నాపెదమ్ముడింతలో
వచ్చునటంచు” జెప్పిగాని - వచ్చితి నిన్నిట దారిసూచి సం
దిచ్చినబాలు శాత్రువుల - నేబడ గూల్తుగదాధరుండనై.

వ. అనిన విని యభిమన్యుండును.

చక్రవాకము—అది

ప. వన్నిరితగ బ్రతిమాలగా వలయు-నాయేమి మీరలోతండులార
అమృత అన్నన్నా! యనిసేరకీ రణి-యాడువాండ్రయంగీకృతివలయున

చ ర - ము

కలదైవతో గలచిచ్చు కెదగుననుభవము నా క్రీడికొడుకునై
పులికడుపును తేడికాని పరిమియైనట్టి యిదిరాచపుట్టు వేకదాన

చ. చనిగొనిలేకదాక కదయును ననుభవమున క్రిందగంధసం
భవు లపుడట్లు; నారలెరికి నైకబ్రహ్మకురు సుంత నేటినా
బవరము, తారతమ్యమును నుట్టిని నుమ్మన వెల్లడింతురా
హవమన సంకుపితుడు గాక దాని సంకుపించిన రాచబిడ్డకున్.

ప. అని పలుకు సౌధ గురుంబు మూర్ఖుని ఉర్బజుండును
ఉ. బాలుడవీపు, తాతపులు క్రిందవంశికు లందున్దోణతో
నాలముగాక పీఠము * గానియు క్రీడియు జెంతలేరు, చూ
లాలు విరాటుకూతురు కు * లొంగని, తల్లికొకండ వందుచే
జాలగ గుండె బెండువడె క సంగరభూమికి విన్న బంగన్.

వ. అనవిని సౌధ దుండును.

సీ. కనులెఱ్ఱజేసి చూ * చిన లోకవిరతి భ
స్మిరించుమగంకు * మేనమామ
పిడికిటం గొండల క పిండినేరుగజాలు
విక్రమాటోపుండు * పెద్దతండ్రి
యందు కేళిరుని మె * ప్పించి పాశురతమ్ము
గైకొన్నలాపరి * కన్నతండ్రి
యరివీరసమితి గా * దాకాంతులనొనర్చు
వీరాగ్రగణ్యులు * పిన్నతండ్రు

తే. గీ. లిట్టి నాకేమిటికి * భీతి యింతయేు
కొరవపరమ్ముగాగ జత్తిధర విజయు
లరుగుబెంతురుగాక, క * య్యమునసలచి
పడయుదు జయమ్మ సెలవిడి * పంపుమయ్య

మంజరులు

అనిపల్కి ధర్మహజ్జనంది - మాగులు తనువెన్నంట
చనుడెంచునంత దనకు శార్వరీ - నానివరంబొకడుంట
నడ్డపడియె వాండుకుమారులకు - యద్రథుండంతలోన
యొడ్డుభేదించి శౌభదుడు గురు - నుంచి సొచ్చెను బిరాన
సీ. శరనిధిం దిరుగు మం - దరనగమ్మవిధాన

కాననమ్మన రేగు - కారుచిచ్చు
కైవడిజగాల - క్వజనసమాజ సం
హరణవిక్రమనం - బాచరించు
హులిహాలిక బహు - కేళిగతుల నొప్పి
కురుసేనపై బడి - యురవడించి
కేతువులంగూల్చి - యాతపత్రమ్ము
నటుమాడి తేరుల - నుద్గచేసి

తే. గీ. గడపిహయముల సూతుల - గీటడంచి
కాలబలమ్ముల బంపగ కౌరవాగ్గ
జండు శౌభదునిం దాక - జూచి ద్రోణు
దల్లసైనికవరుల - కెల్లెత్తిపలికె

మోహన—రూపకము

పా. చూతురేమి! యభిమన్యుడు - సుయోధనున్ దాకుచుండ! చూ!
లాప! అతడర్జునాత్మజాడగు - నర్భకు డచుకొంటిరేమొ | చూ!

చరణము

పరజనమర్భేద్యంబగు - పద్మపూహంబీగతి
నరనిముసములో జించుట - యెటకుజూడరా! యూరక
చ. అని పురికొల్పుచుం గవిసె - నన్యభిమన్యుని ద్రోణు, డంతలో
మునుకొని కర్ణకల్యాకృప - ముఖ్యులు పల్కురు చుట్టుముట్టి, రా

యనిమిష రాజహృతుడు క + నావని నందరి కన్నిరూపులై
తనకుచు నీరసంపడె + తత్కురుసైనిక వీరవారమున్.

నీ, కవచమ్మునూటి యం + గముగాడిపో నేయ
తొలగె సూరసుతుండు + నిలువ లేక
వాడితూపులతాకు + వడి బిట్టలచి యట్టె
మూర్ఛిల్లె నామద్ర + భూవరుండు
విలుద్రుంచి మేనికం + కలు సెక్క నాదుస్స
సేనుండు పడె సొమ్మ + సిలి రథమున
శిరము కుండలకాంతి + జెలగ లక్ష్మణకుమా
రుండు నేలొడి + రూపుమాసె

తే. గీ. పేర్వడిన యోధులెల్లరు + విరఘులైరి
కదన మేదిని నెత్తుటి + కాల్యలయ్యె
నంత నపరాష్ట్రమగుడు తే + రఘ్రుగురుని
పైకి దోలించి నరసూతి + పల్కెనిట్లు.

ఉ. పట్టియొసంగుదుం గలన + పార్థకులేనడ ధర్మపుత్రు నం
చొట్టిదుకొంటివేగద! ను + యోధనుతోడుత గాచికొందు నే
పట్టియొసంగుదుం గురునృ + పాలుని నాపెదతండ్రి కిప్పు నీ
యట్టి ధనుర్విదగ్రణుల + నందటగెల్చి మహీసురోత్తమా!

వ. అని పల్కి రారాజుపయిం గవియ గురు కృప కల్లాళ్వ
తామకల్య దుశ్శాసనాదు లెల్లి రొక్క పెట్టన సౌభద్రువై బడ
నతం డెల్లరం గాందిశీకులం గావించునంత దుర్యోధనుండు ధనురా
చార్యుని పాలికిం జని.

కేదార—అది

ప॥ శప్పకూత భుజగంబవై యిట్లు - కౌరవపక్షమునందు జేరితివి॥
అ॥ప॥ ఎవ్వడు పాండవపక్షపాతి నే-యెటిగి మోసపోయితిని బాపడా॥

సత్యనాథాశ్రమము

కాలుకెల్ల మొగ్గి కలగించి నాళు నీకృత్యేంచితవిగాక
దీనిపు న్నెట్లొక్కటి కల్గినది, గోలువాటి కలవర్ధమగుసుతు!

చ. అని నల్లు కుక్కొకను చేరించుకొనుచు కర్ణాదులం
గని న్నోగం దిక్కిలియె.

చ. అలతులతోడంగీ నడుత + కర్ణనకుల్లులను చేత గాన్ముకం
బలిన ముంబిట్ల కల + లావనకైన నశేయు పెట్టులో
విలు కునుమాడి కెట్లను + చేరిరనుం బూనరింపు దండలుం
దలపడి మొక్క పెట్టున ప + దంపడి గూల్పగవచ్చు నీతనిన్.

చ. అనవిని కర్ణకు నెచ్చుక + కల్లన నచ్చి మహాశుగమునన్
ధనవును ముంచె, వాజులల, దంపడి గూల్పుకునుండు, సారథిం
దునిమె గృహుడు, పోలలుడు, ద్రోణసుతుండును శత్యువాడిగా
దనకు మహారథుల్ తగలి + తానమునం గడునొంచినొయ్యనన్.

చ. అంత నాకీడికొనుకు వాలుం బలకయుం గొని వైన
తేయుని మాడ్కి నింగి కెగయ దత్సాధనమ్ముల ద్రోణరాధేయులు
తుత్తునియలుగావింప సాధదుండు తన తేరివైగల చక్రముం గొని
యుపేంద్రు ననుకరించుడు సమరావేశుండై.

సీ. కలయబూచిన కింశు + కములీల నెమ్మేని

రక్తానుణప్రభల్ , రచ్చకెక్క

చక్రరోచులు మణి + ఘగితకంకణకాంతు

లంబరవీధి మే + లంబులాడ

సింహనాదమువైరి + సేనాపయోనిధి

నల మందరాచల + మైమధింప

ప్రధితవిక్రమ విహారము రత్నహంపై

ధరతమాతకు వన్నె . బాదుకొల్ప

త. గీ, ద్రోణుపై బడి తన్నుడు - పై నికులను
చించి చెండాడుచున్ దుస్స - సేనుతనయు
తోడ బోరాడి పోరాడి - క్రిడికొడుకు
కడకు దాశ్వాసరం గూల్చి - పుడమి బడియె.

క. అది విని ధర్మతనూజుడు
హృదయము పగులంగ చేప్తు - తెదసి యొకింతక
గుదురువడి సుతవియోగము
నెద పైఁగలేక యేడ్చు నీవిధి నంతన్.

ముఖారి—జంపె

౨॥ నిను చేతులార నే - ననికంపి జంపించుకొన నాయెనా
నేటికి - నే కిరాతుడను నాయన (నిను)

౩॥ నినువంటి కొమరు నె - నేజనన్మములనెత్తి
గనజాలుదుమె నీకు - నూతేండ్లు నిండెనా (నిను)

చ రణ ము

ఎదురురాడేమి యభిమన్యు డేడియటంచు
గదిసి యడుగుకిరీటికి - నే నేమని నుడువుదు (నా)
కదనమునద్రోణాది - ఘనుల వెనుజూచు నీ
వదన మీనాటితో - గన నోచమైతిమా (నిను)

చ. కులమును నిల్చిగాదగిన - కుర్ర డెవండనినమ్మి క్రిడి యీ
కలనొనరించునట్టి నిను - గయ్యముపం దెగజూచి తొల్తనే
బలము జలంబు జూపి పగ - వారి -వధించి యిక్కేమి బ్రాముకో
దలచి రణమ్ముచేత కిక - దాము గడంగుదు రయ్య పాండవుల్ !

చ. కొనకు సుభద్రకుం గడుపు + కోత, మురారికి జంత, యత్తరా
వనితకు వీటరాని పెను - వంత, కిరీటికి పుత్రకోకముం

భానరిచినట్టి యీచాళి - చాళియ బ్రాణము వాయదేల! పా
పునకు చిరాయుషస్సు నుడి పొల్లగునే? విధిసేత దప్పనే!

వ. అని పలించు ధర్మసూనునికదకు పారాశర్యుండు సను
దెంచి దుఃఖోపశమనం భానర్చి సనునంత సాయంసమయ మగుడు
పోరు సాలించి కృష్ణార్జునులు శిఖిరమ్ముదెసకు వచ్చుచో నర్జునుండు
గోపాలుంగని.

శన్యాసి—అది

పాకలగుమానసమున్నముల్లములెగన్నట్టెడునామేనుమానస్పడియె
అపారలపనిదానికేమి హేతువో - తెలియజాలబావాలోకేశ్వర ||కల||

చరణము

అన్న లేమైరో? తమ్ములెట్టి మా-పన్నలై రోయాచార్యునికతమున
కన్నుగవకు గానంబడు వె వెల-నున్నయట్లు శిఖిరముగోపాలా ||క||

తే. గీ. రణము సాలించి నే శిఖి - రమ్ము శేర

వచ్చునపుడెల్ల నేత్రప - ర్వమ్ముగాగ

నెదురు సనుదెంచి నను గాగి - లించు కొడుకు

నేడు గృహతోరణమ్మున - లేడు కృష్ణ!

వ. అని పల్కుచు నడుగులు తొట్టువడ ధర్మజు విడిదల
కరిగినవారిలో వభిమన్యుడు లేమిం జూచి యిట్లనియె.

క. గురుడు రచించిన మొగ్గర

మొరులకు జొరరా దటంచు - నూహించి యటన్

త్వరపడి సాధ ద్రుని పం

పరుగాడే తెలివిమాలి - బవరము సేయన్?

క. అనిపల్కి నిరుత్తరుడై

తనయా! యనునేడ్చు ధర్మ - తనయుని యాశ్రం

దన మాకర్ణించియు ని

ల్లన గూర్చిబడి కిరీటి క వాగులదొడంగెన్.

సింహేంద్రమధ్యమము—త్రిపుట

ప॥ పుడమియంతయు వేలువీవని—బుట్టెదాన చహించి యుంటిని ।పు॥

అ॥ ప॥ కొడుక! నీవిటు గూలినాడన—కృతుకగూటడిబుచ్చినాడవపు॥

చ రణ ము

వరలు పున్నమచందురున కెన - వచ్చు నీవదనమ్ము జూడగ

ధరసుభద్రాద్వసుల కేగతి - తనువులం బ్రాణములునిలుచునుపు॥

ఉ. దైవకోటికిం బ్రభుడు + తాత బ్రహ్మకనుకన్నతండ్రి గాం

క్షిపి, జగన్నియామకుడు క నీరజాభుడు మేనమామ, నీ

వా వివిధాశ్రయంచయ వి + ద్రగణి వీగతి దిక్కుమాలి యు

ద్ధావని గూలినావె వివ క దంబుధి ముంచి మముం గుమారకా!

వ. ఇట్లు పలవించి సేయనదిలేక యయ్యెడిం బాడమిన కోపా

వేశమ్మున నచటి వారింగని.

ఉ. నందను గాచియుందురని + నమ్మి త్రిగర్తుల గెల్వబోవ మీ

రందరు నాడువాండ్రవలె + నర్చకు నొంటిగనంపి యిగతిన్

మందగ జేసి రిట్టి యన + మధుట మైమఱువుల్ కృపాణముల్

అందములోటుకాంచునని + యా!తగువారమటంచుదాల్చుటల్

తే. గీ. అకట! ముకుపచ్చ లారని + యట్టివాని

బదియునాతోడ్ల జాలు కుం భభవకర్ణ

ముఖ్యుల నెదిర్చి పోరాడి + మొగ్గరమ్ము

సింప బంపించిన + చెనటి యెవడు!

వ. అనిపల్కు విజయుని శిబిరమ్మువెల్వడి ధర్మజుండు సమీపించి

చ. హరియును నీవు లేనితటి + నశ్రుగురుండు రచించినట్టి మొ

గ్గరము ప్రవేశమా వెరవు - గానక జాలకు నంపినట్టి ము

వక్తరుడు కులాంతకుండు సుత - భూతి వివేకవిసేను దీతజే
శిరము సముత్తరింపు మొగి-చ్చెచ్చెరపున్నముగొమ్మతమ్ముహ
క. అనిపల్కు ధర్మనందను

వనజాక్షుం డూరడించ - వాక్కున కనెనీ

తనయుని తెగుటకు హేతువు

కనుగొన సైధవుండు; వాని - గడతేర్చుమికన్.

వ. అనిపల్కిన విని వివచ్చుండు పుత్రభూతియుగు శత్రుని
వధంబునం గాని శోకం బుపశమింపదనితలంచి యెల్లరు విన ధర్మ
సంభవునితో నిట్లనియె.

పూర్వకళ్యాణి—అది

ప1 చంపుడు నాసైంధవు నల్లి యిదియ

సలుపు ప్రతినయన్నా... చీకటిపడకమున్న

||చం||

అ1ప1చంపలేకున్న గాండివమ్ముతో-జ్వలనహ్వాలలభస్మమైపోదు||చం
చ రణము

నిన్ను శరణుజొరకున్న గావుమని-నీరజాక్షునొగిప్రార్థింపకున్న

వెన్నుజూచి చనకున్న సురాసుర వీరు లడ్డమైవచ్చి కాచినంజం

తే. గీ. అనిపలికి గాండివమ్ము స - జ్యంబానర్చి

నారి మ్రోయించి శంఖని - నాద మెల్ల

దిక్కులన్నిండజేయ భీ - తికొని యిట్లు

సింధుపతి కారవేంద్రుతో - జెప్పకొనియె.

ఉ. అందరుగూడి చంపిరిగ - దా యభిమన్యు, అలారిసూతిన

స్మృందగజేతు నంచు బ్రతి నం జానరించె నిదేమిపాపమో!

బందుగు లత్రుగోవిదులు - పల్కుడ నన్నెటకేని పాటిపా

మ్మందురోరక్షపేయగల - నుందురో!మీరెదియేనిముందుగన్.

వ. అని వెఱచు సైంధవుని భుజముతట్టుచు సుయోధనుం
డిట్లనియె.

నీ, నిలుకాండకన్ మేటి - తలమానికంబన్న
 భ్యాతిగాంచిన యట్టి - కర్ణుడుండ
 బహుశాస్త్రశస్త్ర సం - ఎన్ను లీకుకృపా
 శ్వత్థామముబ్బులా - చామ్యులుండ
 నలఘువిక్రమధురీ - నులు శల్య సుబరదా
 బాల్మిక సోమిక - త్తామలుండ
 బాంధవమ్మనకు నీ - బావనుబుదులై
 నుతిగన్న యోధులు - చూయురుండ

తే.గీ పేర్వడిన వీరవరుడవై - విజయు ప్రతిసం
 దలచి నీవిత గుండగా - దగునె? చెప్పుమ,
 మా మఱువుసొచ్చు నిను సుర - స్తామముల గ
 డగి కనువిచ్చి తేటిచూ - డంగ వశమె?

వ. అనిపల్కి ద్రోణచేనభయమిప్పించి యాతనిదైవ్యమ్ము
 వాపె. నట నర్జునుండును మాధవోపదేశమ్మున నిజసదనమ్మునకరిగి
 పాద ప్రక్షాళనమ్ముగావించుకొని దర్భశయ్యగావించి గంధపుష్పాక్ష
 తమ్ముల నలంకరించి యాయుధమ్ము లర్పించి నాటిరేయి స్వప్నం
 బున శంకరుధ్యానింది కృష్ణసహితమ్ముగ గగనమ్ముల కెగసి యుత్త
 రాభిముకుందై సని కైలాసమ్ము కేరీవరమేశ్వరునభినుతించి పాశుపతం
 బర్ధించి దానిం బ్రస్తుటమ్ముగా బడసి మరలనిజశిబిరంబు పొత్తైంచి
 నట్లుగని కొంతవడికి మేల్కొని సూర్యోదయమ్మునకు వేచియుండె.

శ్రీ

మ హా భా ర త ము

నై ం డ ప వ థ

మోహన—రూపము

ప॥ వినుడు సదాననులాచా-వినిపించెద నైంధపవద

ల॥ ప॥ వినవిన జవులూరు భరత - వీరుల సచ్చారిత్రము

!విను!

చ ర న ము

తేరుదోలుకొని హరిరా - నారోహించెను కిరీటి

మేరు శిఖరమున దినమణి - తీరున దా శోభిల్లుచు

!విను!

నీ. ధర్మజరతుడా - ధము సాత్యకే నిల్చి

కడల కపిధ్వజ - కాంతులీన

సంగరోత్సాహుడై - శంఖము పూరించి

ప్రకటగాండివ గుణ - ధ్వని యొనర్చి

పైబడు యోధులం + బడనేయుచు గజాశ్వ

విరతి గూల్చుచు మహా - వీరమూర్తి

యైకురుసైనికల్ - హరిగన్న తేళ్ళహా

లిక భీతి నల్లిక్కు - లకును బాట

తే. గీ. శరగురుండు రచించిన - శకటనామ

కోబ్వలపూహము జంప - నొడ్డునేరి

ద్రోణు గల్గొని నిలిచి చే - తులు మొగిడ్చి

యనియె భయభక్తులెసగ జం - బారి సుతుడు

శ్రీరాగము—అది

ప॥ మొగ్గరమ్మ పదియ నాళ్లును చుగ్గలంపు పేముడిగురువర్యా
అ॥ ప॥ అగ్గిచూలి కేవలము సేవానిచంతేవానినినీకు, గాన నీ॥ మొ॥

చరణము

దెనిచితీవు సోకూర్చి నీతనయుచునునదింప న్ననన్ని విధముల
కనుకనాత్మిననెజులమీపుకే—గుళిగుళిమునున్నింపుముశిష్యుని
ఉ. పాండువిభుండు, కర్ణుండు కంకజనాభుడు, నీవుగాక యా
ఖండలసూతి కెవ్వడును క గాడు మదెవ్వడు మేలుగోరు నా
దొండుదలగా నీవు సమ క యోచితరీతి ననుగ్రహింపు మె
వ్వండు భవన్నిశాత తర క వారమ్మనోర్వగలాడు! కుంభజా!
చ. అనవుడు పిన్ననవ్వలయ * నస్త్రుగురుండును. నన్న గెల్వ కే
యనువునసైంధవుంగదిసె * దంచు మురారిని గ్రీడి నమ్ములన్
మునుగగ నేయగా నడుమ * నుగ్గననించి యలి కమించి మా
ర్చిని వికలమొనర్చిపర * పీరబలమ్ములనేర్చి. క్రీడియన్.
చ. కరుల నడంచి సైనికుల * గన్నన గూల్చుచు ద్రోణుతోడి సం
గరము నిరాకరించి యొడి * కమ్ముగ మొగ్గర, మట్టె సాచ్చివే
సనక శ్రుతాయుధ ప్రముఖ * సైనికులం దెగటార్చె నాపయిం
గురుఁతి తేరు దోలుకొని * కుంభజపాలికి జోయి యిట్లనెన్.

భైరవి—రూపకము

ప॥ తేనియపూసిన కత్తివి * తెల్ల నయ్యె నీనడత । తేని॥
అ॥ ప॥ మాన వెన్ని ధంగుల నీ * మర మా పాండవక్షయము । తేని॥

చరణము

బలిరీపునందనున కోడి * ప్రాణభీతి సైంధవుండు
తలదాచుకొనె న్నన కడ * దన్నేమో కాతుమంచు । తేని॥
చ. వెల వెల బాటజొచ్చె నృప * పీరగణమ్ము కిరీటిరాక కీ
నలుగకుమయ్య నానుడుల * కార్తిమయిం బలుమాట లాడితిం

గల పురావీక్షణియును + గారుగదానిను మార్కొనంగ కే
వలయు దయావరుండ వయి + పాలన సేయగదే జయద్రును.

వ. ఆన విని భారద్వాజుండును.

మ. కవచంబాండు ధరింపు మెచ్చెదకురు + త్కౌనాధ! యద్దాన కా
త్రనిర్ముక్తరాధి నీతనువునన్ + దధ్యమ్ముగా దాక దీ
యవకాశమ్మున కవ్వడింగెలుతువ + య్యా! యిందు నేనుండి పాం
డవ సేనంగలగిండు భద్రమగు + దీనన్ సింధుభూజానికిన్.

వ. అనిపల్కి తత్కవచమ్ము సమస్తకమ్ముగ సుయోధను
నకుండాడిగి దీవనలిచ్చియంపి వికర్ణ వివింశతి చిత్రసేన బాహ్లిక
దుశ్శాసన శల్య శకుని పోమదత్తాదులంగలసి భీమ నకుల సహదేవ
ఘటోత్కచ శృష్టహ్యమ్ము సాత్యకిప్రముఖులతో బ్రచండభంగి
పోరాడు చున్నంత నక్కడ గాండీవి సైంధవుండున్న యెసకుం
బోవుచు విందానువిందులను మహావీరుల మ్రుండించి యసరిఖ్యాక
రథగజ తురగపదాతిబలంబులం గూర్చుచు గురుసేనం గనువుకొట్టి
నవ్వు కవ్వడింగని గోపాలుండు రథాశ్వమ్ములు డప్పిగొని డప్పి
యున్న వచ నాసవ్యసాచియు.

తే. గీ. దివ్యశరసంహతుల ధరి + త్రిం బగిల్చి

కొలనుగల్పించి యిలుగట్టి + మలుకుల గమి

హయముల న్నిరు ద్రావించి . యరదమెక్కి

వచ్చె రిపువీరవరులు దే . వరలు బాగడ.

చ. కలరు కృపాదియోధు లట . గాన యొకండును జేరబోవ డా
బలరిపునూను నబ్బురము . బైకొన జూచెద రంరెగాని కే
వలయు గతాశులైరి కురు + వర్యులు సైంధవులట్ల, నంతలో
నలికి రణావనిం బలికె + నేరుపుమై కురురాజు క్రిడిన్.

బాగు—ఖండకాతి

౪. మేటివిలుకాడ ఎను - మాట లీనాటితో

బూటకము గావింతురా - వేల్పుతేని కొడుకా

||మేటి||

౫. నేటిపోరాటమున - నీవనగనంబడెను

నే లేనిచోట మును - నీకులిరుదము నెల్లె

||మేటి||

చ రణము

సరిలేరు నాకన్న - గురలిచూసము వీడి

సమరమొనరింప రారా - మగటిమిసీకున్నెడ

పరువుగల పాండు - భూవరునకు జనించుచో

శరధాటికొర్చి మీ - శౌర్యమగుపింపరా

||మేటి||

సీ. అనిష్కలిన గిరీటి - కినిసి పెక్కమ్మలం

బరగించునంత ని - వృలములొట

గని విస్మయంబంది - కవచధారణమున

నల్లెట గుర్తించి యమరవిభుడు

తనకు మున్నిచ్చిన - ఘనతరాస్త్రమ్మున

దానిశేడింప య - త్నపడునంత

ద్రాణి యద్దాని జి - త్రముగ ద్రుంచియు వమ్ము

గావింపగా క్రీడి - కనలి తేని

తే. గీ. విరధుగావించి తిలచుగ - గరతలముల

నారసము లెన్నియో నాట - గౌరవపతి

కటకటంబడి లేదు కం - కటమువలన.

లాభమని పారవైచి తొ - లంగిపోయె

వ. అంత వృషసేన కర్ణ భూరిశ్రవ సైంధవ కృపాశ్రీకా

మాది యోధులు పెక్కుండ్రు క్రీడిపై దలపడి పోరాడుచుండి రిట

ధర్మబాదులు ద్రోణాదులం గలిసి పోగుచో జకునితమ్ముడగు నలం

బసుడు పాండవసేకపైబడి మాయాధ్వంసంబున ధీమాడు

జక్కుపటచుచున్నంత ఘటోత్కచుండాతనితో బెద్దతిడవుపోరాడి.
వానినిబోకాల్చునంత బాంచజవ్య ధ్వనులు మిక్కుటముగ నిన
వచ్చుటచే మనంబు కలంగి చాండవాగజుండు సాత్యకిం గని
యిట్లనియె.

ఉ. ఎచ్చట బాంచజవ్యవ - మే కనవచ్చెను, క్షీడియేరిచే
నొచ్చెనో, యెక్కుడయ్యెను క - నుంచెనుమా ధరణిరజమ్మదే
నెచ్చెలియు స్థరుండుగగ - నీకు గిరిటి బిరాననేగి వి
వ్వచ్చునుకై వడి గాచికొమ్ముక - వైరియుతోడగునీకునవ్వలన్

క. అనిపల్కిన విని సాత్యకి

చని కొరవబలమునెల్ల - సమయించుచు దో

ఋని దాకి పోరి కడకొ

య్యన లోనికి సేరె నొగి మ - హావీరుండై

సీ. కృతవర్మ సత్యః సుతునితో బోరాడి

వారింఁగలేక - పాటిపోయె

జలసంధుడను ధరా - జానికై నేయునితో

సమరమ్ము గావించి - సమసిపోయె

నదరి సుదర్శనుం - డను తేడు సాత్యకి

తో యుద్ధమొనరించి - పోయె దివికి

శినివదతో దుస్స - సేను డాలమొనర్చి

చేవసాలక శాంది - శీకుడయ్యె

తీ. విజయుపోల్కి మురాంత - కానుజుడు బెక్కు

యోధులంగెల్చి పోరాడు - చుండునంత

ధర్మజం డంపబకవైరి - దర్పమెసగ

తరలి సేనానుభమున - గురునిగవిసె.

క. కవిసిన భారద్వాజం

డవురా! నీవెట్లు బోదు - వసుమతి గొనకే

భవదీయానుజు డెటు సనె

నవలోకింపవా? యటన్న - ననిలజు డనియెన్.

మోహన—అది

ప. ఎన్నడీ యేడ్చి విందు జేయించు-కొన్నరీతిమాటాడనేర్చితి. | ప.

అ.ప. పున్నెమునకుబోనిత్తువేనన్నపన్నిన మొగ్గరమందు కేర్పడెను | ఎ

చ రణము

కాడు వీడు జేజేరాకొమరుడు-కడననీమందు గాని

చూడమిచటగురుడనిదై వంబని-వాడియెఱుంగకపల్కెదొబాపడ | ఎ

క. అనిపల్కుచు గడ చేకొని

పనివడి సారించివైవ - బాటుడు పఱచెన్

ఘనమధ్యమ్ములు గూలెను

వనరుచు సారథియు బ్రెల్లె - వైరులు వడన్.

ఉ. బెబ్బలిగన్న లేళ్ళగమి-వోలిక జొదర వందరై బలం

బుబ్బుసెడన్ బకారి సన నొం డర-దమ్మున ద్రోణుడెక్కితా

దెబ్బున నమ్ములం గురియ - తెంపున వాయుసుతుండు చే నొగ

ల్లబ్బున బట్టివీచెను ర - ధమ్ము విరోధులు విస్మయపడన్.

ఉ. అంతకసన్నిధుం డగు బ - కారి ధనంబయుగాంచి యెంతయుగా

సంతసమంది సూతసుత - జయ్యన దాకితొలంగజేసి తా

నంతనలోక కారవుల - నయ్యెడ బెక్కుర గూల్చి కర్ణు న

త్యంతము గాసివెట్టునెడ - నర్కసుతుండునుర క్తనేత్రుడై

తే. గీ. అనిలజు నిరాయుధుం జేసి - యంపవాన

గురిసి కుంతి కొసంగిన - వరము దలచి

గడపుటుడిగి నవ్వుచు వింట - గడుపు బాడిచి

పలికె నీవిధి నవమాన - పడ వలముడి

21 కడవలాదిగా గాంధీజీతిని-మిడుకకీయనికి నడచివచ్చితివ |3|

21|3|మిడుగనీశేంధండనంబింటి-కడవయుండుమాయుడచిడకయిటు

చరణము

వనమునం గండమూలమ్ములుదిని-మునివైయుండక నీశేలకలను ?

తెనయా రాకుననుజోటితో నెప్పుడు-చేయలతింగని సేయుచూహవము!

తే. గీ. బడలి నాడవు కాజోలు - పాప మీవు ?

కలరుగా నరనారాయ - ముతాసని యట

సేదదీటుకొమ్మింక - చేతగాని

భండవమునకు రాకుమో - తిండిపోత !

వ. అనిపల్ల- వృకోదరుండు విన్ననిమొగంబుతో సవ్యసాచి కడకుం జనియె. సాత్వీకయు కురుబంబుల వేటాడుచు గడకు భూరి శ్రవునితో బెనంగిపోరునడ నయ్యిరువురు గొంతవడికి పాదచారులై మల్లయుద్ధం బొనర్చుచో భూరి శ్రవుడు పెద్దయుం బ్రాద్దుపోరి డస్సి యున్న కృష్ణార్జును నేలంబడవై చి యెగసియురంబు నిరుగాలంద్రోక్తి- కృపాణమ్మున కంతముండునియు నేయిచున్నంత గోపాలుం డది కని వేగితవడి యుద్ధమంగాంచి.

కా. నీకుండోడ్పడవచ్చి నాయుజు డె - తేడస్సి భూరిశ్రవుం

దాకంజాలక సిందరాని దురవ - స్థంబాండుచో జూతువే

లా! కంఠం చిపుడు త్తరింప గరవా - లంబెత్తి, వేద్రుంపు మో

య్యాకాంతేయ! కరం, బనన్విజయుండ-ట్లేద్రుంచెత ద్వామృతన్

తే. గీ. తునిసిపడి బాహువు భుజంగ - మనజెలంగె

నతడు గాంధీవిక నె తగు - నయ్య! నీకు

జలజనాభుని దురుపడే - శమువజేసి

పరునితో బోరు వన్నేయు - టరయ పార్వ!

వ. అనవిని విజయంకును

ఉ. మాకెగ వేలవన్నెలు! * నోదృశనన్ని బిరాన గాచిలో
నేరని బూలూకెల్ల * కిహగిదాటుము. భర్మమున్నచో
మారసమాను నట్టి శుభి * ముచ్చగుమారుని కూల్తుకొక్క! తా
ర్దారగు భర్మముల్ ముని * యాసెనుయోధను కారణమునన్.

మంజులు

అసిన నిరుత్తిరుడై హరిశ్రవు * దశసప్తకరమ్మునను
కాంభూమి శరమ్ములు పెరిచుకొనుచు బాయోపవేశమునను
ప్రాణాయామపరుండై యుండ * పరికించి శినివరుండు
చేనున్న కత్తిలో కేసె శిర * క్షేద మమితోపుండు
క. అదిగని రాధేయుండ

య్యగనున శైవేయు దాక * నత హాకర్ణం

బదునగు నారసముల కే

తొదవగ గొట్టంగ శాతె * నొంకువలసికెన్.

వ. అట్లు పలాయనుండై కొంతవడికి కవ్వడిననుక్కొన నలిగి
కిరీటి రాధేయున కిట్లనెయె.

కాంభూజి—రూపకము

ప! వీటికి భీముందూటిరి - విష్ణుడు సాత్యకి గెలువడె |వ!|

అ!ప! పీటమియున్గలుపు గలుగు - యుద్ధములో నెట్టిఘనుల |కే!|

చ రణము

అలతివై బకాంతకు నీ - వాక్షేపించిరివి గాని

తులువా నీకులము గుణము - దోచెంబడకెల్లరకును |యే!|

ఉ. పాడిదొంగి చేతివిలు * భగ్నమెనర్చిమదాత్మజాతు దు
న్మాడిరి నేనులేనిసమ * యమ్మున; దానికి నీవు చూడగా
పాడిమెయిన్ ద్వదాత్మభవు * భవ్యశిర మ్ముకవాడికోల దు
న్మాకుదు. నిన్ను భండనము * నన్ బలిపెట్టుదు భారతాంబరన్.

వ. అని పల్కి కర్ణుండరిమి తత్కుంగల సైనికుల వైబడి యేట్లాడు చున్నంత సుయోధనుండు రాధేయున కిట్లనియె.

చ. చలమాన భీమసాత్యకలు * సాయము రా విజయుండు సింధుభూ
తలపతి యున్నవంకకటలు * దర్పయినం జనుచున్నవాడదే
జలజహితుండు గ్రుంకుతటి * సన్నిహితం బగునంతదాక నీ
యలపు బలమ్ముజూపి మఱు * వాత్మజు నెట్టులానిల్వరింపుమా.

వ. అనిన విని కర్ణుండును.

చ. వడముడి వాడితూపులకు * బాల్పడి దేహముచాలనొచ్చెని
య్యెడ, నగుగాక, నాతను వ శ్రీ భీమము జేసితి నీకు గానక
వ్వడి నెటులో వికర్తనుడు శ్రీ షశ్చియైలము జేరునంతకుం
గడిమిదలిర్ప నిల్పుదును - కయ్యమునం దిటుపై సుయోధనా!

వ. అని పల్కి.

చ, బలరుహమిత్రనందనుడు - సైనికులం బురికొల్పి కవ్వడిం
దలపడి విక్రమంబెసగ - దారణభంగి రణమ్మిసేయుచో
పరిపునందనానలుడు - వైరికులాటవి గాల్చుచుండ నా
జలరుహనాభుడిట్లనియె - సంగడికానికి కూర్చిక్రీడికిన్.

ఆరభి—ఆది

ప॥ కనుగొంటివె పార్థా ! సేరభాయె - దివకరు డా

యస్తాచలసీమకు

॥కను॥

అ॥ప॥ పెనగులాడ జన - దింక వీరితో

దునుమాడందగు - సైంధవుశిరమును

॥గను॥

చ రణ ము

పాశుపతమువి టస్సంధింపురము-పార్వతీరమణునెదధ్యానింపుము
నేపదుపాయంబొందుగల్పింతు-నీసల్పిప్రపతిసంజెల్లింతును ॥కను॥

చ. మరుగుడంగొనర్చు రవి - మండల మేనొక మాయాశేసి మా
 పటకు తమంబులుం బ్రతిన - ధంగము పెంచె నటంబు సింధు భూ
 వరుడును కొంచుట్టురము - వాని యకేచ్ఛగ సంచరింతు రీ
 వెఱపున పైంధవు దునిమి - వేగ గృతాఘట వాడు నర్జునా!

ప. అనిల్కి మాధవుండు మాయాతిమిరంబున తిమిరారింగప్పిన

తే. గీ. తరణి గుం నటంబు పైం - ధవులు తేరి

పైని నిలుచుండి తలయెత్తి - పడమటిదెస

జూచుచున్నంత సురరాజ - సూను డొక్క

సాయకమ్మన వాని మ - స్రకము దునిమి.

ప. అప్పుడు సత్వరుండై శ్రీహరి పార్థంగని.

చ. ఇలబడరాదు వాని శిర - మించుక నేపట లాకసమ్మునన్
 నిలుపు మటన్న క్రీడియును - నేర్పును బంతివిధాన ద్రిష్టచున్
 మలుకుల మోపున న్నభము - ముట్టగ గొట్టుచు నెంతకాలమీ
 నిలుపుట పల్కనే? యనిన - నీరజనాభుడు క్రీడికిట్లనన్.

తే. గీ. ఏమటగ వీని శిరము ఖం - డింపబడు న

టంచు నశరీరవాణిము - న్నానతీయ

ధరణి బడనేయు వీని మ - స్రక మెవండు

వానిశిర మప్పుడే నూరు - పటియలగు స

టంచు పైంధవుతండ్రి శ - పించె తపసి.

ప. కావున నావృద్ధక్షత్రుండీశమంతపంచక సమీపమునజపం
 బానర్చుచుండు నీశిరంబా తపసితోడపై బడునట్లు గొట్టుమన వతం
 డట్లునేయ తచ్చిరంబాతని తోడమీద బడిన దిగ్గనలేచిత్రోచిన నది
 భూమిపయిం బడుటయు నత్తపస్వి శిరమ్ము సహస్ర ఖండములయ్యె
 నచ్యుతుండును మాయాతిమిరంబు హరింప వృద్ధాంగుండు లోచన
 గోచరుండయ్యె నంత క్రీడి సవిస్మయంబై గోవిందునకు సాష్టాంగపడి

కాశీ—అది

ప॥ పరమార్థగమ గోవింద రమాధవ-పద్మనాభ శౌరి దయానిధి॥ప॥

అ॥ప॥ గరుడుగమనక్షీరాంబుధిశయనగురితమనసగసీసుమానయనా॥ప॥

చరితము

హరిముకుంద గోపాల పరాత్పర-అదిదేవ శరణాగతరక్షణ

కరివరదా విశ్వేశ మురారీ - సరసింహా కేశవ నారాయణ॥ప॥

చ. కలశధవాదియోధులూ - గావలియున్న బురారికేనియు

నల్లులగజెల్లుకే పతిస - సైంధవుకూల్పు - మహానుభావ నీ

యలఘుకృపావిశేషమున - నల్లు కృతార్థుడ నైతిగాక భూ

తలమున గడ్డిపోచయు గ - దల్పుగ శక్తుడనే! పరాత్పరా.

ప. అనిపల్కు క్రీడిభుజము దట్టుచు జగన్నాథుం డిట్లనియె.

నీ. అతిమానుషమున - సర్థరాత్రమున నం

గారపర్ణ జయింప - జోరు నాడు

మాయాకీరాతుని - మాడ్కి నేలెంచిన

త్రిపురారితో మోహ - రించునాడు

వనధిమధ్యమున జా - గిన కాలకేయాది

ధనుజావళింగూడి - పెనగునాడు

గోవులకై భీష్మ - కుంభసంభూత క

ర్ణాదులంగూడి పో - రాడునాడు

తే. గీ. నీకెవరూసాయమైరి లోకై కవీర!

భవ్యభవదీయశౌర్య సం - పదయెగాక.

మనకొఱకు వేచియుండు ధ - ర్మజుడుసైంధ

వుని వధించుట దెలుపజో - వుదము రమ్ము.

గ. అనిపల్కి క్రీడి దోడ్కొని

వనజాక్షుడు ధర్మజనకు - బసరమ్మున న

రునుడు జయద్రథునిం గూ

ల్పినవిధమెఱిగింప ముదము-జెందె నతండున్.

శ్రీ

మ హా భా ర త ము

ప్ర చ ం డ పార్వ త ము

కనూచి — ఆది

ప॥ వినిపింతు ప్రచండపార్వతంచితైః నుదుసభికులారాముదమ్మన ॥వి॥
ఆ॥ప॥ పనివడిపార్వతు డాకలశ భవునివరమ్మన నునుమాడినచరితము

చ రణము

కురువిభుడాపైంధవుని చావునకు బరితపించి మిగుల రయమ్మన
గురునికడకుసని నిందింపగనా-కుంభసంభవుం డతనికిట్లనియె ॥వి॥

మ. నను నిందించెదవేల! దేవతలకై - న నైవ్యగాజాల ద
ర్జును: గాంగేయునివంటి వీరుకె షరా - స్తుండయ్యె,మీ కారవు!
లొనరంచు న్మది దొచె; గయ్యమున కే - లావచ్చిత వంచనన్
ధనురాచార్యుడనన్న పెద్దరభిమా - నంబిట్టు లేద్దొంచెడున్.

సీ. సమవర్తి నందను - శతనిలో డబ్బిబ్బు
పాచికలాడించు - ఫలితమిదియె
ద్రాపది నేక వ - త్రును రచ్చ కీడ్పించి
పరిభవించిన యట్టి - ఫలితమిదియె
కూడుగుడ్డకు దూర - గులజేసి దాయల
వసుల కంపించిన - ఫలితమిదియె
సంధిపొసంగింప జను - దెంచిన మురారి
పలుకు లాలింపని ఫలితమిదియె

తే. గీ. చేతనగుచేని బవరమ్ము - సేయు మల్లు
చాలకున్నెడ ధన్యు - శరణు జొరుము
చీటికిన్నాటికి న్నొంచి - శిష్ట లరయ
కెంతయు న్నిపు న చ్చుడి - కింతు వేల!

తే. గీ. ధర్మవర్తనులగు పాండు - తనయపంచ
కమున కంతలుచేసిన - కఠినకర్ము
తైన మీషక్షమున యుద్ధ - మాచరించు
నట్టిసేను నిజముగ బ్రా - హ్మణుడగాను.

వ. ఆవికవలి మరల నొకంతకుశాంతించి యభిమాన వశమ్మున
దుర్యోధనున కిట్లనియె.

హంసధ్వని—ఆది

ప. వినుదుర్యోధనపలుకులతోనిక-ననుజోటికిపనిలేదునాప్రతినవిను॥వి
అపకనుమునేడుపాంచాలురజంపకవచంబూడుచువాడగానునే॥విను

చ ర ణ ము

. పురికొల్పుచూ పై నికుల నెల్లరను-పరికింపుమునాశక్తిసీరేయి
దురముననాచేతికిదాటువారిబరిమార్పుమంచుబల్లుముద్రాణికి॥వి

చ. అనిన సుయోధనుండు సని - యంగవిభు న్మృతి తక్కుయోధులం
బనిపడినిల్చి కయ్యమున - బాండుకుమారులు సేనతోడ మా
ర్కొన దుములమ్ముసాగె నట-కుంభభవుండు మహాపరాక్రమం
బెనయగ నంపవాన గురి - యించుచు నుండె విరోధిసేనపై.

ప. భీముండ్లకవంక కురుకుమారులతో యద్ధమ్ముసేయుచు దుర్మద
దుష్కర్మలంజంపి ద్రోణునెదుర్కొనసాత్యకి భ్రష్టవ్యమ్ముఘటో
త్కచ ప్రముఖులు కర్ణసోమదత్తాదుల నెదుర్కొని పోరాడు
చుండ ద్రాణి ఘటోత్కచుని కొడుకిగు నంజనపత్న్యం గూల్పు
రోపించి ఘటోత్కచు డశ్వత్థామపైబడిభీమంబుగ సంగ్రామం

బొనర్ప గురుసుతుం డద్దానవుగాంచి పాండవ పై నికులం బెక్కం
డ్రడ నుగ్గాడి పాంచాలుర నేట్లాడుచున్నంత బకారియొక్కచోగురు
వృద్ధుండగు బాహ్లికుంజరావ నష్టసుండువృష్టవ్యూహుడులంగూడి
ద్రోణువై బడ దుర్యోధన ప్రేరణమున గల్గు డు విజయుంగూల్తు
నని ప్రగల్భములాడునడ గృహుండు రాధేయున కిట్లనయె,

ఉ. నవ్వుదు రెవ్వరేని విని - సం బెనుజ్జలు గట్టిపెట్టు మా
కవ్వడి గెల్తునంచు బలు - కన్మఱి సిగ్గెలు లేకపోయె! నీ
క్రొవ్వులు ఘోషయాత్రకును - గో, గమాణంబునకెందు బోయెనో
యెవ్వ రెఱుంగ రావిజయు! - హీనబలు నిన్ను, సూతనందనా!

వ. అనవిని కర్ణుండు రోపించి,

చ. పలికినఎంతపట్టు సలు - పంగలవాడను నన్ను నీటిటు
ల్పలికిన లోపమున్నదే! వృ - పాలునిజూచియె యూరకుండగా
వలసెను కాదయేని కర - వాలమునం దెగగోయకుండునే!
తలపడి నీదునాలుక! వృ - ధావహం బిటులాడ కెన్నడున

తే. గీ. మామసిట్లాడ గోపతా - సూక్ష్మడగుచు

గత్తిదూసి యశ్వత్థామ - కర్ణుని దెస

కేగునడ నడ్డుపడికొర - వేళ్వరుండు

ద్రాణిశారద్యతుల వేడ - దత్తరమున

సావేరి - ఆది

ప! నన్నుజూచిచాలింపుడు కలహమునాయమానా! మనలోమనఃవిధి

అ! ప! అన్నన్నా! పగవారు చుల్కగానవలోకింతురుగా దెమనలనిక!

చ రణము

గురుడు మీరు మద్రదేశ్యకర్ణులు - ధరయేలింపగ నున్నారు నన్ను
నిరుపమాన విక్రమసంపన్నులు-ధరణిసురలయ్యా! శాంతింపుడు! నా!

చ. అని సరపాలు డాకలహ - మాపెను, సాత్యకి సోమదత్తునిం

దునిమ, రణమ్ము ఘోరముగ - దోచెను శూతతనూజుదాకియొ

య్యన సహదేవుడు నిర్వహించె యవమానముడెన్ ఘోరము
దనుపచుక క్షమిర డెగ - టార్చె నలంబనదైత్యు మగతన్

చ. అనిలజసూతి రాత్రిసమ - యంబగుట న్బలమెక్కుడై విక
ర్తనసుతుడాకి పోరునడ - బ్రాణము గామకొనంగ కర్ణుడు
ద్దనకు బిశాక డిచ్చిన ఘనంగుళ క్షిని వైవ దానవే
ద్రునియురముంబగిల్చి యుసు - రుద్ధాని వాసపుజేరె నద్దియున్

క. మృతుడైన హిడింబాసుతు

గతిగని పాండవులు వగవ - గమలదిశాక్షం

డతిమోదమంది వలముర

లతిరావంబెసగ సూగ - నస్తుడవియెన్

కా. బావా, దేవ, మహాసుభావ, బలసం, పన్నుండు హైడింబుడే
జవముట్టొక నిర్వచారపడకీ - సింహారవం బేటికో
గావింపన్మోపాంచజన్యమిలులు - ప్లాటించి పూరించి తే
లాకీ విన్పింపుము మావిచార మెటు నీ - కానందమై తోచెనో
వ. అనిన వాసుదేవుం డిట్లనియె.

చ. కవచము కుండలమ్మలను - గైకొని కర్ణునికిచ్చి క్షత్రి వా
సపు డది యన్నచో గెలువ - సాధ్యముగాదతనిం బురారియున్
దివిజవిభుండు కర్ణుడు, గరించెను వానికి క్షత్రి, నీకు మృ
త్యువుదొలగంగదాయని కు-తుహలమందిరి, శంఖముత్తిరిన్

తే. గీ. నాకు నాప్రాణములకన్న రోకపాల

పమానకన్న నెక్కుడు నీవ - సమరమందు

నిన్ను రాధేయు డిక జంప - నేర డంచు

హాయిగా నిద్రబోదునీ - రేయి, పార్థ !

వ. అని సమాధానముచెప్పి హిసింజానందమని చావునకై శోకించునెల్లనానిని వాంఛించె శంతన మోగుచుం బుగుకు కొంతదడవు యుద్ధము పాలించి చుచు శోదముం బుగుశంత మధ్యము బలంబులుం దాకి పోరుచో శతగురుం దెలికి దేరిమాడరాక పాంచాలబలంబుం గూల్చుచు విచారమునగులం బంపివృష్టహృముండు మండిపడుచు ద్రోమంకూల్తునని బాసతీకి పాంచాలబులై బడి నైనికుల నుము మాడుచు సూర్యోదయబుగుచుండునని పోకిరుండు యరివీగులం దెగటార్చుచు ద్రోమ నెదుర్కొని పోరాడుచున్నంత కవ్వడితోడ్పడి ధనురాచార్యునితో బెసింగురున్నెడ కిమలనాథుండు పాథున కిట్లనియె.

శంకరాధరిణము - రూపము

ప। చేత ధనువున్నవటకు - తేజీలు జయింపలేకు | చేత|

అ। ప। వీరభయుని నిరుపమాన - నీ కలశభవుని | చేత|

చ ర ణ ము

దీనికొండుపాయ మేను - తెలిపెద నాలింపు పార్థ!

వీనికి వినరానిమాట - వినిచిన ధనువుం ద్యజించు | చేత|

క. భీమునిచే బడె నశ్వ

త్రామయనంబరగు దంతి - బానిసముగా

నామాట జెప్పె డశ్వ

త్రామ గతింపెనని యాయు - ధము త్యజియించున్.

వ. అంతం బరిమార్చువచ్చు నని పలుక ధర్మబాధుడు లొడం బడకుండిరి భీముండు సని కేకవెట్ట భారద్వాజుండు నమ్మకుండె నట వాసుదేవుండు ధర్మజంగని సాభిప్రాయముగ గర్తవ్యమేమన నతం డిట్లనియె.

ఉ. సేయునదేమి? కుంభజుడ - జేయును, సందియ మందులేదు, నే నేయెదిరింతు నయ్యుంఘు - నెట్టులనో నను బరిపుడయ్య లేదా, యనిసేత మానుకొని - యుండురము స్వీకరింతురమ్ములంబోయి తపంబు నల్పుడము - పుణ్యలు మానులుపవ్యసంపగన్.

వ. అనినవిని కృష్ణుండు నవ్వుచు.

ఉ. అమ్మహనీయుతో చెవగ - నక్కరలేకు న్మృణుండచాటచె డమ్ములతో వనమ్ములకు - ధర్మజ! బోలవిలేకు, పోయిన స్థిమ్ము గురుండు తావిడుచు - కే! యడియాసయెగాని, మాటసా యమ్మునరింపుమివనృత-మందు మనంబున గొంకకీయ్యెడన్

భైరవి—హాసము

౫. తెలిసె నీమనోభిమతము - తెల్లముగా గోపాలా ! తెలి

అస! పలుకు మందు వానితో - బిలుకుమారెనంచు దాసి ! తెలి!

చ రణ ము

కల్లలాడి గురుని జంపు - కన్నను మఱి పాపమున్నె ?

చల్లరె ! యిహాపరములకం - జెడిధర్మజు డేమానిక ! తెలి!

ఉ. క్షౌణ్డము డయ్యయో చదువు - సంబెలు నేర్చిన దేశికుండు వి శ్వాసములేక దబ్బరలు - పల్కి గతాసుని జేయుడన్న రా కాసులుగూడ సేయని య - కార్యము, తుచ్చపురాజ్యకాంక్షచే వాసియు వన్నయుం జెఱచి - భారతవంశము పాడొనర్తునే?

చ. వెలిదిని గొల్వులో బరిధ - వింపగజూచుట, కాననాంతర మ్ముల వసియించుటల్ విరటు - పొంతవనించి వినింద్యవృత్తులం గొలుచుట సత్యధర్మముల - సుం జెడిపోదుమటంచుగాడె, కా వల్లు డసపిండుకొందునోకో! - పాయక రిత్తవచించి కేశవా !

వ. అనిన కృష్ణుండును.

ఉ. పాండవరక్షణమృగం - పాయముజెప్పితి నాలకింతువా
గండమనప్పు. గానొకకు - గా; దనృతమ్ము వంచిచి నీవు తు
చ్చుండవుగాకు నోణునకు - సోదగులండరి నప్పగింతువా!
చండతగాటవి న్నము - : త్పెనో! తోచినయెట్లచేయు, బం
మండబనేను నీవో చనక - నాయన ద్వారక కోయిధర్మజా!

వ. అనిన విని భర్మజాతుండు వాసుదేవుం గని

చ. అనృతమాలాదబాల కిలు - లంచెగని మహాత్మా! పాడునం
దనులకు దైవము న్నగుడు, - తల్లియు, దండ్రీయు, సర్వమీవెనీ
వినిచినదెల్ల వీరలకు - వేదము గాన ననత్యదోష మి
య్యనువున సెందకుండరి - యుగానగున్నముమాకుమాధవా!

వ. అనిపల్కిన జనార్దనుండును.

తే. గీ. అనిలసూను డశ్వత్థామ - యను గజమ్ము
నేసె, దన్నెమున నెలు - గెత్తి పల్కు
మరల మెల్లగ కుంజరిం - బుము దీన
ననృతనోషమ్మురాకు కా - ర్యము ఫలించు

మంజరులు

అనిపల్కు సమ్మతించి దోణుకడ - కా ధర్మజ జేతెంచి
తనకుగృష్ణుడు చెప్పినవిధమాన - ననగుంధజు దాలించి
తనయునకై శోకించి బ్రహ్మరం - ధమ్మున గ్రాణమువాసె
గని పార్వంతుండు గురునితమ్ము - ఖండింపంగ వడి దాసె

వ. అట్లుదాసి ధర్మజాదులు వారించినను వినక కరవాలమ్మున
ధనురాచార్యులంతమ్ముడెగోచునహింపక సాత్యకిధృష్టద్యుమ్నుంగని
సారింగ - రూపము

ప। క్షత్రియ చండాలుడవై - శవకంతము గోసినావ ।క్షత్రి।
అ। । పాత్రాపాత్రము లరయక - పాంచాలకుల కళంకా ।క్షత్రి।

చరణము

ద్రోపది తలవంక నలసె - తోడబుట్టు వీవగుటను

గావహరిచై పాండవ - భవ్యముకము జెఱచినావు |క్షత్రి|

తే. ౧. కౌరవులు పాండవులు మించి - గారివించు

దేశికునట్టి నోహమ్మ - తేసి మెదడు

బ్రతుక నేర్చెను నామరూ - పములుగలిగి?

పాండవ కౌరవకుడెట్ల - బ్రతికినావు.

వ. అనిన భృష్టమృదువును నాశ్యకింగని.

చ. పరులకు దెల్పు నెల్లరును - ప్రాజ్ఞులెవో! తమతప్పు లెవ్వయో

యెఱుగరు సామదత్తిని ప - ధించితి వీవెలు! భీష్మునేగతి

న్నరుడు జయించె! కేడుఘట - వందను గూర్చిగ ధర్మసంభవుం

డరిగిన మార్గ మెట్టిదియో! యందరికి నివృత్తకమ్ము గాదొకో!

వ. అని సమాధానముంజెప్పి వార్షతునిచుటచుటం జూచుచు
నర్జునుం డిట్లనియె.

తే. కల్లలుపల్కి నేడు కుల - గౌరవముం జెడగొట్టుకొంటుచే

నెల్లరిలోన మేముతల - లెత్తక సిగ్గిలుచుండ నయ్యయో!

చెల్లని నాహసమ్మున ని - నీ! కవంతముగోసి నేటి కి

వల్లన నచ్చమైన ద్రుప - దాస్వయము స్మరినం బానర్చితే!

వ. అనవిని కటకటంబగుచు ద్రుపదసూనుండర్జునున కిట్లనియె.

చ. ద్రుపదకలమ్ము నల్పువడె - ద్రోపదినిచ్చినవాడెమిగు మా

కీపుడది క్రొత్తగాగలుగ - దేమనుకొన్నను లాభమేమి! చు

ట్టపు మిరియాదనెంచి జగ - డమ్మున సాయముసేతు వచ్చుట

న్నెపమిడి బుద్ధి చెప్పితివి - నినన్నగా బనిలేదు, వాసవీ!

చ. కలకథపు న్వధించుటకు - గా జనియించితి జన్నమందు కే

వల; మటుగాన గుంథజని - ప్రాణము వాపితి, దోసమెట్లగున్.

తలపుము, నీతసూభవు న - ధర్మముగా విలుదుంచి పోలి
బలువును చుట్టుచుట్టియును - వ్రాణము దీయగ హేతు వీతకే
వ. అని పల్కినం గోపించి సాక్షికి.

అథానా—అది

ప|| సిగ్గుమాలి నోరూసికొన కిట్లు - చేసిన చేత సమర్థింతువేలసిగ్గు
అ|| తగ్గకాస్తినీకేయ్యడడగుగ మిత్రాగుబోతువలెవదరుచున్నావుసిగ్గు
చ రణము

శిరమింకను పగులదేల నాలుక - చీలికలై చనదేల! పాపాత్మ
గురుపరాధవ మహాపాతః మునకొడిగట్టివ చందాదవిన్నీ !సి

తే. గీ. అనుచు బల్కి కోపారుణి - తాడుడగుచు

ధరకు లంఘింప దనయర - దమ్మనుండి

కేశవప్రేరితుండైన - కీచకారి

రయమునన్ బట్టినిలుప తా - ర్మతుడు వల్కె

కా. రాని మ్మొలని నిల్వరింపకుము బీ - రమ్మెల్ల జూపింప ని
మృనుంజాతు, వివాదమేమిటికి - పోనిమ్మంచు శాంతించుటన్
దానేమా ప్రకటించుకోదొడగె వా - గ్ధర్మమ్ము భూరిత్రపుం
గా నన్నం దలపోసెనో - విడువు మజ్జానమ్ము వారించెదన్.

చ. అనవిని పాండవాగ్రజుడు - సంబుజనాభుడు వారినిర్వుర
నప్పనివడి శాంతచిత్తుల నొ - నర్పిరి, ద్రోణసుతుండు నయ్యెడం
గనుగవ నెఱుదామరల - కైవడి కౌపుజనింప నుగ్రకో
పనుడయి కోజుచుం బ్రళయ - భైరవుపోలిక బల్కె నీవిధిన్

పూర్వకశ్యాణి—ఖండగతి

ప|| భండనము తొలగిపో - కుండు దీనాటితో

బనిదీర్తు పాపులారా - పాండునందనులారా ||పని||

అ|| ప|| దండనార్వుల రీ ర - పాండవము! గావించి

తండ్రిముణ మీనాడు - తప్పకే తీర్చెదన్ |భం|

శరణము

జనకుజాతిన కోస - మున కరములూని
జనవిభుల దెగబట్టిన - భృగురాముని పోలిక
జనకవధ సంహత కోస - మున నీద్రాణి
సాయకాగ్నికి మిమ్ము - శలభముల గావించు || ౪ ||

ఎ. ఇట్లువల్కి.

నీ. బ్రహ్మాండభాండంబు - బ్రహ్మలై పేడైతి
బోరున నిడుగుల - మోతలెత్త
జవ్వాడి భారుణీ - చక్షుస్సు దిద్దిరం
దిరుగ, మార్తాండు - తేజమెదల
దిక్పానుజములు - తెళ్ళ, చుక్కలురాల,
గ్రహసమూహమ్ము చీ - కాకువడగ,
కులతైలములు గక్క - దల, నేడు వారాకు
లేకమై భూదాగ - మెల్ల పొరల

తే. గీ. సప్తగురు తనయుండు నా - నాయనాస్త్రి
మేయగా నది పెనుమంట లెగయ వచ్చు
టరసి సైనికు లెల్లగుం - బటవ దొడగ
వడి జనార్దను డనె నెల్ల - వారు వినగ

క. నారాయణాస్త్రిమయ్యది
మీరాయుధములను విడచి - మీవాహనముల్
బీరముడిగి డిగ్గి నమ
స్కారము గావించురేని - కల్పదు మిమ్మున్.

వ. అనుటయు సకలజనంబు లట్లుగావించునెడ వాయునందనుడు
సైనికుల కిట్లనియె.

చ. వణికి నమస్కరింపకుడు - వాహనము ల్లిగి శత్రుసాయక
మ్మున కదికాత్రపున్ శరణు - బొందుటయే యగు భీతిమానుడే

నణచెద ద్రాణినాయుడ - నావలెలరాచపుట్టు వం
దిన మగవానికిం దగునె - తేము మాపుకొనంగ జూచుటల్.

మ. అని కుంతీసుతమధ్యముం జపుజు శంభారావముం చేసి ని
ల్చిన బ్రహ్మర్షిశరాసలంబు వెళగా - చ్చిచ్చుంబలెం జట్టుము
ట్టిని గృష్ణార్జును లాయుధమృగిని ను - లే తేరిపై నుండి చ
య్యన నాభీముని కిగ్గవోసి కి - య్యుత్తరంబుశాంతింగ నన్
వ. అంత నశ్వత్థామయు గోపావేశంబునభృష్టుము సాత్య
కుల మూర్ఛనుంచి కవ్వడిం దలచడి.

శంకరాధరణము - త్రిశక్తి

పాపకడ విలువిద్య చేచ్చి - మూలై కలవడెదవా |మా|

అపాపకార్తు న్నేడు పారి - పోక నిల్వమో క్రిడి |మా|

చరణము

కల్లలు బల్కించి ద్రోణు - గడతేప్పించితివి చెనటి
యిల్లలికిన బండువయ్యె - నేద్రోణాయని లేడే |మా|

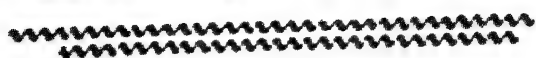
తే. గీ. అనుచు బావక బాణమే - యం గిరిటి
సరగ బ్రహ్మత్తమున దాని - సమయజేసి
ద్రాణి విలుపాటవైచి ర - ధమ్ము డిగ్గి
యేగునెడ వ్యాసుడెమరై వ - చించె నిట్లు.

మ. నరనారాయణు లాదిమానులు జగ - న్మామ్య ల్సమస్తావనీ
భరముంబావగ ధర్మమెల్లెడలని - ల్సన్ జన్మముం బొంది రి
ద్ధర గృష్ణార్జుననామము ల్వడసి స - త్యప్రజ్ఞా లన్వారి ని
ర్జునులై నం బరిమార్పజాలరు యథా - ధంబిద్ది ద్రోణాయనీ !

వ. అనిపల్కి వ్యాసభగవానుండంతర్థానంబునంద్రాణియు
కురుపతి పాలికింజోవ బాండవులు సంతసమ్ముననిబళిబిరంబులకుజనిరి.

శ్రీ

మ హా భా ర త ము

కర్ణ ప్ర తా ప ము

బైరవి—ఖండగతి

ప॥ వినిపింతు కర్ణప్ర - తాపసత్క-న నేమ

వినుడు పుణ్యాత్మలారా! - సభాసదులార ॥వి॥

అ॥ప॥ ధనువు చేతంగొన్న - ఘనులలో మొనగాడు

॥వి॥

ననిమిషాదులకే - నజేయుండు కర్ణుండు ॥వి॥

చ రణ ము

కరగురుండు గతింప - కురువిభుడు రాభేయు

సైన్యాధిపతిగ జేసె - దూ,ర్యారావమ్ములు మ్రోయగ॥వి॥

నిరుపమ పరాక్రమము - నెటిపి రిపుపై నికుల

ముఱుమాడె తొలినాటి - బవరమున నవతి

నీ. తగిన సారథిలేమి - లేచి దుర్యోధనుం

డంగరాజునకు మ - ద్రావనీకు

సారథ్య మొనరింప - సంప్రార్థనముచేయ

వినక తోచినరీతి - విచ్చలవిడి

నేనేమి పల్కిన - నిచ్చగించు నిబంధ

నమ్మన శల్కుండు - సమ్మతించె

నుభయపై నికులు ర ణోర్వ కే తెంచిరి

సంగర ప్రారంభ - సమయమునను

తే. గీ. నిరుపమాన ప్రభావుండ - స్థితి గీరిటి
యాతనికి నీకు బోల్కిలే - కలసిమాడ
గడ్డిపోచయు గడలింప - గా నశక్తు
లగు భవాద్భుతులకు ప్రళ - ల్భములు మెందు.

చ. భవనములెల్ల భస్మమగు - బుద్ధుడవారికింకె యల్లుచో
బవనసుతుండు చేతగడ - బట్టి వీరియైన నిల్చెనేని వా
సవ వరుణాది పక్షతులె - పాఠభయమున పాఠిహతు, రా
కవలు నిరంకుశు ల్సరుక - కర్మశు, తెవ్వనిగూల్తు వీరిలో?
వ. అనవిని రాధేయుం డిట్లనియె.

మ. సరిలే నారథి చేయనైన యుపదే - శంలద్వియా? క్రీడిమా
దిరి నేసారగలేనో? కౌరికరణిందే రీవు తోలంగలే
వో? రణోత్సాహమువా? దేమిటికి? చా - పుల్కర్కములైప్పిపా
మరులై యట్లు తమంతనే వడిన భీష్ముద్రోణు లిన్కొంటివో?
వ. అనిన శల్కుండును

తే. గీ. దేవకీతనూజాతు మా - దిరి కష్టము
నడుపనేర్తు నేమోకాని - నడుని వోలె
నీవు యుద్ధముగావింప - లేవు. నిజము
నీకు జయమనుమాట కుం - దేచికొమ్ము.

వ. అనిన విని కవలి రాధేయుం డిట్లనియె.

నాట—అది

పానోరుమానుకొని-తేరుబోనిమ్ముకాటులాడి సాణములకు జెడకుము!
అ! ప! మేరమీరి పరుషోక్తులాడెదవుసారాద్రావితివేమొ యీనాడు.

చ రణ ము

వరుసవాపులుదలంపక పురుషులువనితలంగవయ బాతురుగాదే
పరువునూలిపలుపురకు బుట్టిన-పాపాత్ములుమీరెవ్వరెఱుంగరు

తే. గీ. సర్పసాయక భార్గవా - శ్రుములుగలవు
మాధవధనంజయుల బిరి - మార్చకెట్లు

లూర కేదోపు నమ్మ - తేరునదవు
మీ నిరూత్సాహులనా - లింకమాని.
వ. అన విని శల్యుండు.

ఉ. పాయుదు రాక్షబంధువుల - భార్యల నమ్మగ జాతు రంగ దే
శీయులు, వారికేలిక వి - దీ గలుద్రావలినన్న మాత్ర నా
కేయెడ బర్హువోపునెమ - హిమర శాపమునన్ రనావని
నీయెడఁబుచ్చు గుంకవోకొ - విచ్చు మేగద భార్గవాశ్రములో!

తా. లేవో! వోవడి పెండ్లిగాఁజు నిమిరో - స్మింత సేమందు గొం
పోవం గౌరవనాఁడు నీవచటలే - వో! లేవో! కూరతల్
గోవుల్లోలుక పోవు నాడు! కనుక! - గుర్తింపగా నేరకు
న్నావో! పాఠునిలావు? కేంకకియు - న్నాపందేమే యందువే!

క. అనిన న్నివి రాధేయుడు
విసనియులు నటించి కృష్ణ - విజయుల జూపిం
చినవారలకు భవ ముపా
యనముగ నిచ్చెడకటన్న - ననె శల్యుండున్.

శ్రీరాగము—రూపకము

ప॥ ఎవరుంజూకగ బనిలే - దీరుపాత్రదాన మేల |యె|

అ॥ ౨॥ విరమించుగదా గాండిన - విముక్తశరపరంపరయె |యె|

చ రణ ము

దేవదత్త పాంచజన్య - దివ్యారపములె జూపును
కావలసిన పి కేతన - కాంతిపుంజమే సూపును

నీ. వైశ్యపుత్రకులొక్క - వాయసంబున కెంగి

భులువెట్టి మేఘగా - గ్రొవ్వపట్టి

రత్నాకరముపొంత - రాయంచ నొకదాని

గాంచి నాతో బర్హ - గా దొడంగు

మని మింటికెగసి పా - ట నొకంతకాయాస

పడి యాలదటచి య - వ్యవధిమున్ను

నంతలో గరుణించి - హంసయు విపున

హంసక కాముని - నొడ్డునేర్చె.

తే. గీ. నుగుకమానలయొగ్గిపున్ - నుగించి కొన్ని

నొగిదియెఱుగక కాముని - వలెను చాజ

హంసయును వాఙ్మనెడించె - దక్కతమున

చేలువాటిల్లు నీకు ము - మ్మాటి కీపుడె.

చ. హరిణము కేరిన్, శకిము - హస్తిన, సర్పము గృధ్రరాజముం

గర మెడించు చందమున - గవ్యశో బెనగందలగుతు వీ

కరణి, పురాణికి న్వశము - కాదుకీరీటి నెగుర్కొనంగ, నీ

గరువతనం బెఱుంగనిది - గాదుగదా మముబోటివారికిన్?

వ. అనిన కర్ణుండు కటకటంబడుచు గార్యభరంబున, గోప మాపుకొని.

చ. అడిగితిన్ ధనంజయు బ - లాతిశయ మొగ్గి జెప్పుమంచు ని

న్నుడుగక శాత్రవుం బొగడుటొప్పున! మద్రధ వోదకుండవై

చెడుగవు మిత్రవంచనము - సేయదలంబితి తమాత్రనే

జడియదునే! సుయోధనుని - సఖ్యమెదం దలపోసి సైచితిన్.

వ. అని పలుకునంతలో యుద్ధ ప్రారంభమగుదునంత ప్రకులు

సవ్యసాచిం దలపడిరి. అశ్వత్థామయు ధృష్టద్యుమ్నాదులజంపి కాని

కవచమూడ్చునని సలుకుచు ఘోరమ్ముగ బోరుచుండె భీమదుర్యో

ధనులొండొరులం దాకిరి. కర్ణుండు పాంచాలకుమారులం బెక్కండ

జంపుచు బాండవసేవం గలంచునెడ సాత్యకి ప్రముఖులు భీమసేన

పురస్కరముగా సనుడెంచి రాధేయు దాకునంత శృపశృతవర్మా

దులు భీమాదులు దలపడి పోరుచున్నంత భీమసేనుం డంతకాకా

రుండై కర్ణనందనుండగు సత్యసేనుం దునుమ రాధేయుండును గనలి

పాండవసైనికుల గూల్చుచు సాత్యకి ప్రముఖుల విరథుల గావించి

ధర్మజం దాకి బిట్టలయించి సారథిం జంపి కాందిశీకుం డగుచున్న

యుధిష్ఠిరు దవిలి నిలువరించి యిట్లనియె.

చ. శతని సుయోధనుత్తర - కడుగన కోపములై మదద్విష
ప్రకరము నావ్యకోడని - కై బురిగొల్పిన గూలనేసి ఘో
టకముల మూడు వేల్చెడిది - రామెయిన్ బలివెట్టె నుత్తమా
శ్వకుల రణోర్వికి నృకత - సింహుడు క్షిము దుదగ్రకోపుడై
సీ. రాధేయుడా నాబ - రాక్షసులు గూడి

పాండవోదేకము - బాహుదాదగ
సంకప్తకులు దనం - జయు బట్టుబట్టి బి
ట్టయిది నవ్వెను - నస్తునితతి
శారద్యతుండు వాం - చాలకుగూరులం
జక్కాడె మూమసంగినట్లు
ద్రోణతనూజుండు - గుండతనూజుల
శినివరులం దాకి - చిక్కువటచె

తే. గీ. శరవితతి భావబింబంబు - మటుగు వడియె
భండనం బతిచారుణ - భంగినొప్పె
గొంతవడికి వాసవి నెగు క్కొనదలంచి
యత్తుగురుతనయుడిట్లు - లనియె నిల్చి
పూర్వకళ్యాణి - త్రిశకతి

ప. బీరమున్న నయ్యెడ నిలు - మోరి రాచవాడా ||బీ||

అ.ప. పోరుమా నాతోడ నేను - పేరందిన విలుకాడా

చ రణ ము

అయ్యవారిగూడకల్ల లాడి గూల్చినాడవా
కయ్యమాడు ద్రోణ తనయు-గనులువిప్పి చూడనా ||బీ||

చ. అని శరవృష్టిమంచె దను - జారిని బాధని ద్రాణి, దాన న
య్యనిమిష రాజసూతి చటు - లాంబకము ల్లురుపుత్రుమేన నిం
పిన బాడికేసివాని బృథి - వీసురు దుబ్బగ, గ్రీడి ద్రోణనం
దను విరభుంబానర్చి రణ - భారుణినుండి తొలంగ జేసినన్.

తే. గీ. ధర్మసూనుండు తన్ను రా - భాసుతుండు
తడిమిగొట్టంగ శిబిరమ్ము - దారిపట్టె

నది యెరింగి మహాగ్రుడై - ముష్టసుండు

గదిసి కర్ణునెదుర్కొని - కయ్యచూడి

ఉ భాను సహస్రతేజమాన - బాసిబు కర్ణునెదిచ్చి నిస్వరే
కాపరుడెంతయున్వగచి - యగ్రజునై ను జూచివత్తు నీ
లోన శ్రమమ్ముచిక్కనని - లోకంబున ముకుందుగూడి తో
డ్రో నరుడెంచి యన్నకు గ-డుగ గడుగ కైచిమస్కరించినన్.

తే. గీ. ధర్మసూనుండు క్రీడి రా - భాసిసూజ
గూల్చినచ్చెనటం చెంచి - కరు' మంది
కర్ణు నీవు వధించిన - శ్రమముడెచ్చు
మనిన "సలవిమ్ము కర్ణు గూల్చు" నని పలుక

వ. ధర్మజుండు నొచ్చియున్న సమ్ముననలుకగదిరికవ్వడితో
నిట్లనియె.

హిం|తోడి-రూపకము

ప॥ సేమమడుగ వచ్చితివా - చేలగానివాని నా సేమ!

అ॥ప॥ చేమోడినె యిటుల శిబిరముచేసె యాయాడుదాని సేమ!

చ ర ప ము

రాధేయున కోడుదని ను - యోధనుండు మున్నెజెచ్చి

యోధుడవీవని నమ్ముట - నాదియకాడే నేరము సేను!

చ. చులకన జేసి నన్నటుల - సూతసుతుండు పరాధవించినం
దులకు విచారమూనను న - నుం జెయిచిక్కి నవాని జంప కే
యలఘుదయామతి వ్వదలి - నందుల కేడ్చెద, సూతనందను
స్థలన జయింపలే కిటుల - నన్ను నీవును నేడ్వవచ్చితే!

తే. గీ. తలప నేనొకరుండ రా - భాతనయున

కోడితిననంబనేమి! నే - డోడితీవు

వాయుసుతుడుమ గప లిది - వజ్రకెయోడి

రిట్లు మనతోడగూడి శ్రీ - కృష్ణుడోడె

చ. కరమున నన్ను కార్ముకము - గాండివమంట, రధమ్ముజిందమున్
హరులు విలింపులిచ్చెనవి - యంటి పయిన్రథ చోడకుండు శ్రీ

హరియట, సూతనందనున - కావలముని వియలోడివచ్చి
వరయవో లోకులెల్ల పరి - పోయెనర్చుటంచు గొంచమున్
మ. మునుముందేనునుబీముడుక్ సుకులమై బట్టంగపై మాత్రుయా
వనకాంతారకుకారమై నిలిచె గ - ర్చుంజెల మాయయ్య కం
తనె విచ్చిన్నముగాక యాడుడిగనై - నన్ బుట్టగాబోక యే
మని జన్మించె నపుంసకుంశితడు! క - రాక్షసుడై పుట్టెబో!
మునగానింబలె బట్టినేటికనికం - బున్ జేత గాంధీవమున్ ?
క. కరమున ధరియించుటచే

వరుణాగ్ను లోసంగు గాలిడి - సంభుంబరువున్

దురమున సారథియగుటన్

హరిమర్యాదయు నశించె - నారా! తుదకున్

వ. అని పల్కు ధర్మశాంగని వాసుదేవుం డిట్లనియె.

శ్రీరంజని—రూపకము

ప. కోప మెటుంగని నీకు-కోపమేల తమ్మునిపై

అ. ప. నీపడినపరాభవమున-నీవిటులాడితివిగాక ||కో||

చ రణ ము

తలచినకార్యము సాధ్యమై - తక్షణమ్ము నెఱవేర్చగ ||కో||

తలపవలదె పరులకష్ట - ములుపైతము ప్రాజ్ఞుడనై ||కో||

చ. తటచుగ దాకుచుండు మము - దండ్రివిజంపిన కోపతీవ్రత
స్థరుసుతుఁ డాత్రిగర్త రథి - కుల్ బయివచ్చుటెటుంగుదేకదా!
యరయగ సూతసూతి బహు - శాస్త్రుధురంధరు, డట్లుగాన సూ
పిరివిడువంగ దీరిక ల - భింపని మ మ్మిటులాడ బాడియే.

వ. అని పల్కు గోపాలువచనంబుల బాటింపక.

ఉ. చంపగ లేడితం డతడు - చావ డిక్కేమిటికోయి నీసమ
ర్థింపుట! నేటిదాక మని - రే నభిమన్యు ఘటోత్కచుల్ కటా!
చంపక యుంచువారె తృణ - సన్నిభునీతనిజేసి! నన్నుగా
రింపగలాడెనూతసుతు - జేరి వసంబనిలేడు మాధవా!

ఉ. అమ్మల విద్యకేర్పిన మ - హామహా ద్రోహని కీర్తిస్తైతము
స్వయ్యెవరించె గాంధీవ మ + వశ్యమునీడి తారక మ్మహా
యమ్మగ దోలుకని తెగ - బాధ్యుమకేడ కర్ణ, కృష్ణ! క
య్యమ్మన కల్లు నీవు గల - పంచగదా శృతిబూని వచ్చితిన్!

వ. అనిన కృష్ణ కనలి కొడయుండు వాలుబెడికి గోవిందుంగని
చ. ఎవడు శరాసంఘంబుల - కిమ్మును వారి కెరమ్ము గూర్చు ని
క్కువముగ కేసితిం బ్రతిన క కోపము ముగితి నితడన్న - పే
లవముగ నెన్నిదిట్టిన ది రమ్మగు తాలియబూని. ధర్మ సౌ
భవుడవుగాక నాకిప్పు డ - వశ్యము చంపక మీ వీరనిన్.

వ. అనుచు ధర్మజుమోది కఱుకొనెపు ధనంబయుని వారించి
వాసుదేవుం డిట్లనియె.

తోడి—తిరుట

ప. చాలనిక కాంతింపు మగ్గున క చనదు నీకిది పాపవర్జన | చా
అప! వాలుమాడెద విరతు కర్ణుడె-ప్రభుడు పితృసముద్రగ్రహస్మిడె!
చ ర ణ ము

అరిపరాధవభుచ్చుడై ని - న్నన్న యవి పాటింపదగునే

దొరకిరే నీకన్నదమ్ములు - తుదకు బ్రతినలు దీర్చుకొనగా|చా|

మ. సకలజ్ఞ ల్యచియుంపగా వినవా? హిం - సాపూర్వకంబా ప్రతి
జ్ఞకు భంగమ్మఘటింప దెన్న డటులం - గావింపకున్నన్, మహా
త్మకులన్ మారుటయు న్యధిచుటయును - మారాడకీధర్మపు
త్రకు నిందింపుము నేను నీ ప్రతినదీ- అక దక్కు నీమన్నయున్.

వ. అనవిని క్రీడియు ధర్మపుత్రు నీక్షించి,

ఉ. ఆయుధపాణులై బవర - మం దరివీరుల నొంచు భీమమా
ప్రదేయల కొక్కవేళ నను - దిట్టగ జెల్లిన జెల్లుగాక రా
ధేయునకోడి దూచి యల - లిక శివరమ్మన నాడుదాని య,
ట్లీయెడ పాఱుబోతవగు క నీవును వన్నిటులాడ జెల్లునే!

సీతమాలిక

సుబలతనయనితో నల్లు - జూరమాడి
ధార్తగాష్ట్రుతో విరో - కమ్ము, రాజ్య
నాశనమ్ము మహారణ్య - వాట దాస్య
దైన్యము దైచ్చిపెట్టి యిం - తయును సిగ్గు
పడ, పయోనిదయై దో - వది కొలువున
బన్నమందుట వేల్పుట - వ్యక్తబ్రతియగు
కుంతి పగవారికొంపల - గడుచుటయును
నిరుపమాన వహాధనా - క్తిగమచేది
ధరత కులదీపకడు గుదా - కరుడు చేతి
కెడిగివచ్చిన పదిపదా - క్షేండ్లుకొడుకు
నేలపాలొట యిన్ని నీ - మూలముననె
మూడ నని నేయజాలని - వాడపిల్లు
తాల్మిగని యుండకేల్ల - దములువలుక
నేల! మున్నే మొ చేసితి - వింకినైన
చెడుగు పోకడలుడిగి మా - చెప్పినట్లు
మెదలుకొనదగు నొకమూల - నొదిగియుండి

వ. ఇట్లు ధర్మజుఁడూలనాడి కొంతవడికి పశ్చాత్తాపమంది
కటకటం బడుచు వాసుదేవున కిట్లనియె

శా. రాధానందసుగుల్పనైతి, వర ధ - ర్మాధర్మ నిష్ఠాతు నీ
యోధాగ్రేసరు ధర్మజాతునిటులే * మ్రాపేలి ఘోరాఘవా
ధోధింగూలితి నంతయున్నగతికిన్ - దూరుండనైతిన్ జగ
న్నాథా! నాశిరముత్రరించుకొనదం శ దత్పాప నిర్మూక్తికై.

మంజురులు

అనినన్నిని వసుదేవతనూజం - డను పార్థా! యిదియేమి?
కొనకాత్మహత్య జేసికొనగ నీ - కు మతిపోయెనా యేమి?
కాకున్న గర్భగల్బజాలకీ - కఃశి యూహించినావో?
నీకింతటి భీతియేమిటికి గాం - డేవధరుండవు గావా?

వ. అనవిని కిరీటియు,

నీ. రాజసూయమహాగర్వ + కమ్మ సేయించితి
 విదాచే రాజుల + నెల్ల గెలిచి
 బాంధ వారణ్యులు + గాల్చించితిని హవ్య
 వశుచే మహేంద్రుని + బ్రతిఘటించి
 యుష్ణేషముఁడెస్సె + యత్తర కొనగితి
 ద్రోణదేహ్యునియో + ఘోరముంచి
 ముష్టిగమ్ములను + మోహించి తేసితి
 గాలదేహునిగా + తునులగుల్చి

తే. గీ. చించి చెండాడినాడ గిరి + చిదవశిష్ట
 ముగ్ధునిగల్గుల సీరణ + ముగ్ధున నెదిర్చి
 వెలువ నొక్కింతయు బుర + హరున కేని
 కెఱువనే సూరిజనకు లో + వింక! కేను.

వ. అని పల్కిన హాసవింకని వాసుదేవుడును.

మ. అనిలో గర్జనిగెల్లువో గెలువవో + యామాట యట్లుంచుమా
 నిను నీవే నుతియింకొంటి కిది ని + న్నే చంపుకొన్నట్టు లా
 ననుమానింపకు మ గజాజ్ఞ గొని లె + మ్మా వేగమే సంగరా
 వనికిం బోవము భీమసేను కటన్ + భారంబగున్ ఫల్లునా!

వ. అనిన సవ్యసాచియుఁ దానుధర్మజ నొన్వవాడినందులకు
 గటకటంబడుచు నన్నకుం బణమిల్లి నా తూల నాడినందులకు
 త్తమించి కర్ణు జంప సేవించియలే యన ధర్మజుం డిట్లనియె.

చ. కలిగిన సిల్లులన్నిటికి + గారూ మేనని యంటివే వనం
 బులను దపమొచ్చుకొని + బోదు సుఖమ్ముననుండు డెల్లరుం
 గలనజముమ్మగాంచెదవో + జర్ణునిగూలిచి! సంగరావనిం.
 దొలగెనో! బానిచేమియు + దో! కరునాఘనమా శయింతువో!

వ. అని పల్కి శయ్యడిగి మహారణ్య గమనోన్ముఖుం డగు
 ధర్మజు మాధవుడు వారించి ప్రసన్నుం డేయ నరండును కృష్ణార్జు
 నుల నాశీర్వదించి యనుపవారలు నరదంబెక్కి యుద్ధావనికిం జవిరి.

శ్రీ మ హా భా ర తము

త ర్జ వ థ

కళ్యాణి—అది

ప॥ వినుకీ కర్ణవధ వినిపించెద - ననఘులార వివరమ్ముగా నేడు ॥వి॥

అ॥ అనుసమానదివ్యాశ్రు సంపన్నుడ భృగురామునిశిష్యుడుకర్ణుడు

చ ర న ము

యమతనయునిసెలవంది వేగకృ-ష్టార్జునలాహవరంగమునకు సని
సమర మొనరించుభీమసేనునకు-సాయస్త్రిభూభారమడంపగ ॥వి॥

సీ. హరిమేనికాంతి వా * సర కేతనప్రభ

స్లివ్వడిరాక డె * ల్పగ బకారి

హర్షించిన శత్రునం * హార మొనర్చుచు

సౌబలుందాకి మూ * ర్భవడజేసి

పైనికులల గూడి * చయ్యన రాధేయు

దాకి గర్జుండు నం * దఱకు నన్ని

రూపులై తనరి శ * త్రువుల నొంచుటఁ గాంచి

దివి జేంద్రతనయు డా * దిక్కు గవిసి

తే. గీ. ద్రోణతనయాదుల నిర్విర - ధులనొనర్చి

కురుకుమారులఁ బదుగురం - గూలనేసి

యంగ రాజు నెదుర్కొనె - సంతలోన

దుస్ససేనుండు వాయుపు - త్రునిఁ దలపడె.

చ. సమరమునూని తా ముభయ - సైనికులు న్యాయగండిచూడ ను
గ్రముగ జెలంగుచో బ్రభయ - కాలునిలీల గదస్థరించి రో
సమున సుయోధనానుజుని - చయ్యననేసె బకాంకకుండు బీ
రము సెడి నేలగులె రుధి - రమ్మును గక్కుచుదుస్ససేనుడున్.
వ. అట్లు నేలగులినగుళ్ళాసనుంగదిసిమెడద్రొక్కిభీముండిట్లనియె
అలాణ—ఖండగతి

ప. చిక్కితివిరోపాపి చేతికిన్నాళ్ళకిడ
దెల్లించు కొందు ప్రతివ కారవకులసాంసరి |చి|
అ. ప. యెక్కడికిబోయెదీవెవ్వాడు దిక్కునీ
కి భీమసేనుడే నీపాలి యముడురా |చిక్కి|

చ రణ ము

కడిమిసెడిఅగ్రజా - జ్ఞాపాశములచేత
కట్టువడియున్నాడరా - బోనువడిన సింగమువలె |కడి|
చెడుగ నీవనిదీర్చ చేకూరె - సమయమ్ము
కడముట్టదీర్తు నీ - కండ కావరమెల్ల |చిక్కి|
నీ. నడులేయి కానికా - నగరమ్మునన్లక్క
యిల్లు గాల్పించిన - ట్లిపుడు లేదె
నిద్రితుండ్రదాటబం - ధించి యగాధంపు
శేట ద్రోయించిన - ట్లిపుడు లేదె
నమ్మించి యట్టుల - న్నమున విసమ్ముగ
ల్పించి పెట్టించిన - ట్లిపుడు లేదె
సతి నేక వస్త్రును - సభకు ముందరి వట్టి
యీడిచి తెచ్చిన - ట్లిపుడు లేదె.

గీ. అన్నగాచునో? సాబలు - డడ్డుపడునో?
కర్ణుడేవచ్చి తప్పింప - గలదో? యేది
పిలుపు మొకపరి గొంతెత్తి - పిల్కుమార్చు
నుండగా వచ్చు మీనల్లు - రొక్కచోట.

వ. అని పల్కి.

సీ. ఆవేశమున బొంగు - చాకకారము మాసి

జలిపించి విపుల వ - క్షమ్ము జేరి

యూచికిన శోణితం - బొగిన్మొయిటం గొని

ప్రతిస లోదలచి - యేవమ్ము గొనక

తల్లిచన్పాల చం - దమున దేనియవోలె

చవికి మెచ్చుచు సంత - సమున ద్రావి

మొగమున నేగెనెల్ల - మొగి జల్లికొని భయం

కరమూర్తినగుసింహు - కరణినొప్పి

తే. గీ. గడపి దుశ్శాసనం బిట్టు - కేకలిడుచు

నాడుచుం ద్రుళ్లుచు భుజమ్ము - రిప్పళించి

గొఱియలంగులె గురుసేన - చటిమి తటిమి

యొక్కచో నిల్చి పల్కె న - త్యుగ్రలీల.

తా. రండీ మూతుల మీసముల్ గలుగు శూ - రమ్మన్మలీసేనను

ద్దండ ల్లావుగలట్టి యోధులు బలో - ద్దర్పమ్ము నన్నెదు

ర్కొండీ పాఱగ నేటికీరణి పా - టుంజోతులై, సంతతా

ఖండోత్తుంగ బలాధిధీరత మిమున్ - గాఢింపకే పోదునే!

తే. గీ. అనిన రోపించి కవచిమం - జాగికురుకు

మారదశకమ్ము దాకస - మీరతనయు,

భల్లదశకమ్మునన్ మహాబలసుతుండు

ధారుణిన్ దొల్ల నేసె న - వ్హరితలలు

వ. అట్టియెడ కల్లాది కౌరవ పై నికు లెల్లరును సమరవిముఖులై వెల

వెల బాఱియుండ కల్కుడు రాధేయున కిట్లనియె.

లైరవి—అది

ప! లెల్లవోయి చూచెదవేటికిసి-వల్లగాకనా! సూతనందనా ।తె।

అ!ప! యిల్లుదూఱియుండక వీరుడననిపొల్లుబీరమ్ము-లాడిరణమ్మున!

చరణము

నమ్మకొన్నాడుకురునాథుడు వాం-శపులేపురదెగటార్తువీవనుచు
సొమ్ముదిన్నవిశ్వాసమునుజూపుము-శూరిగణివైవిలులూరకఁతె
తే గీ. అనిన సమరోన్ముఖుండయ్యె + సంగన్మతి
యంతలోవృషసేనుడ + య్యనిలతనయు
పై నుజవడింప గోపించి శ్రీ శల్లుసుండు
వానిమస్తకమన్ ద్రుంచె + బలుతిరిమున

మ. తనయంగూల్చుటసూచికన్దుండును శోభస్సూర్తియైయింద్రనం
దను నుద్దేగముమీఱ దాకి నిఖలా * ప్రప్రాభవం బేర్పడం
బెనగంగ్రీడియు వాడితూపులగమిం శ్రీ బెల్లెసి రాధాతనూ
జని నొప్పించి యొకంత కిట్టులనియెన్ శ్రీ శూరత్వ మేచారగన్.

ఉ. బాలకుచేతివి లె్వసుకి పాలున ద్రుంచి వధింపజేసి తీ
వాలమునం దధర్మముగ + నందలకీ వృషసేను మూర్ఖము
న్నెలకు డొల్లనేసితి విశ్రీ నీవొగి సూడ బ్రతిజ్ఞ దీర్చుశో
జాలితి నాకికన్ మిగిలె + సంగరమందు నిను వ్యధించుటల్.

క. అనిపల్కి ఖచరతండము
తనువినుపింపగ సురేంద్ర + తనయుడు రాధే
యుని దాకునంత ద్రోణ
యని దుర్యోధనుని డెంత + కరిగి యనెనిటుల్.

మోహన—అది

ప॥ నరనారాయణు లాకృష్ణార్జును - లరయ
మెందే నవధ్యు లజేయులు ॥నర॥

అ॥ ప॥ గురుభీష్మాదుల - కన్న నధికుడే
పరికింపుము నీనమ్మిన కర్ణుడు ॥నర॥

చరణము

సమ్మతింపుమిపుడేని సుయోధన - సంభగావించు కరుపాండవులకు
కమ్మగాననుభవింపు డెవరిభా-గమ్ములవ్వారు పోరాటముడిగి ॥నర॥

చ నిలుపుము కర్ణునిన్ విజయు + నిల్పుచు, శౌరియు ధర్మజుండునా
పలుకులు విశ్వసించురు. - కవల్బకవైరియుధర్మజుజ్జలో

మెలగుదు, కిట్లుమాన్పుము స-మీకము, దానసమస్తభూజను
ల్లలహముదక్కి శ్రేయములు - గాంతురు, నీజనకుండు బ్రీతుడౌ

చ. ఆరయకుమీ యవధ్యుల మ - టంచుగృపున్నను నాధనంజయు
వ్వరమున గూల్పనేర్తుమని, - ద్రోణుడుభీష్ముకవధ్యులేగదా !

హరికరుణాకటాక్షమున నా - రథిల్లరుచే నడంగరే ?

కర మడిబీరపుండులవ - కర్ణుడు గూల్పగలాడె కవ్వడిన్ ?

ఉ. మాధవుడెట్లురా వెడగు - మాటలు పల్కితిమింకసంధి యే
మాదిరియో నటన్న యను - మానము వీడగదోయి! మించిపో
లే దిపుడేని యాశోనుము - లెస్సయగున్ బ్రతుకంగనేర్తురెం
తేధృతి చీకుటాల్మగలు - నీ తలితండ్రులు కారవేళ్ళరా!

వ. అనవిని దుర్యోధనుం డిట్లనియె.

చ. అనుజులు చుట్టముల్లాడుకు - లండఱుజచ్చిన పెన్నయే మొగం
బున పగవారితో నిపుడు - పొందొనగూచుచుకొందు? నవ్వరే
నను జగమెల్ల కర్ణుని ధ - నంజయు డొంచు రణంబునందటం
చ నెదవు సింగమోటువడు - నా యెపుడేనియు నక్కకూనకున్!

వ. అనిపల్కిన నై నికుంబురికొల్పి సమరోన్ముఖుం నయ్యెడ
కర్ణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధం బవలోకింపసుర పితృ విద్యాధర సంఘం
బులునుకచీఁతి ప్రముఖదిక్పాలకులును నభోభాగముననిలిచియుండ
నయ్యెరిరథు లిరువదందాకి పోరుచో గవ్వడి యేసిన బాణముల్లన్ని
యుం గర్ణుండు వారించుచు దివ్యాస్త్రములన్నిటి నుపసంహరించుచు
గృహ్లాదునులం జిక్కువరచు చున్నంత గనలి కమలాక్షుండుకాంతే
యన కిట్లనియె.

కాఫీ—అది

ఈ ఏమినింతసార్థా దివ్యాస్త్రము - లెల్లరాధేయుచేవయ్యె చన! నేడు!
అని! నీమనంచితబోధో, భయమందితివో! బడలితివోయ్య పేక్షింతు!

చరణము

కావలసిన చక్రమునీడిడు - కంకమిడుణమునదునుమాడుము
దేవదానపుర గెల్చిన నీకం - దృణసముందుగ దా యీకర్ణం! డే!

మ. అనరొపించి కేరీటి కర్ణంబులు + హస్త్రులయొగ మొన
ర్చిన కర్ణంబు తదస్త్రముం జెఱచిహా, స్వింద్రుంచి, నొప్పించె గృ
ష్ణుని వివ్వచ్చుడు నాదిగూర్చుకొని య + శ్రీకర్ణరాధేయులం
దనువుల్లాడగ కేసె బాదావితరిం - దన్నెల్ల కర్ణంబగన్.

నీ. అశ్వకానసమాఖ్య - డగు నాగపుత్రుండు

నాగముఖ్యాస్త్రంబు - నాటదనదు

చెంగటనుండ బ + సిండి యొటంబెట్టి

యనుదినమ్మును దాని శ్రవర్చసేయు

చుండు గర్జుండు, పార్థుండు సూచెడుధాటి

కాగలేకంగేసు + డాశరమ్ము

వడి వింటసంధించి శ్రీకడగంటి + స్థటి

వెట్ట కల్కంబుం డంగ + విభునకపుడు

తే. గీ. చిత్తవైకల్యముం గల్గ, జేయదలచి

“సూటిచెడ, నేమిసంధాన + పాటవమ్ము!

సరిగా సంధింపు మన గోప + సంభ్రమమున

సూరసుతు డంత మద్రభూ + నేర కనియె.

చ. అనవసర ప్రసంగము ర + వంతయు సేయక తేరుదోలు, మీ

పును ననుబోటిజోదునకు + బోరున వంకలుపెట్టు వాడవే!

విను మినుమాటు బాణమును * వింటచు గూర్చుడు కర్ణుడెన్నడున్

జనములు నవ్వగా, తెలియ + బాల వాకింతయు ముత్తభావమున్

వ. అని పల్కి భుజగాస్త్రం బేసిన

తే. గీ. సర్వేపల మంటలెగయ బన్నకశరమ్ము

రా, మురారియు పంచాంగు - శ్రీసమాధి

మరద ముక్తిస్థలిం గ్రుంగ - నహముల

భాధని కిరీటము హరించె - నాపహుళ,

వ. అంత, జంభాతటనూతి శిఖరిహితంబగు నీలగిరి చెల్వైన నొప్పితెల్లనివాగంజట్టి కమృతంబినపై గవెనున్న బునాతుబాణ మ్ముల దునిమి కోపతీవముగ కట్టించాఁ జేసెను. ముల నొవ్వ నేయుచు కంకటమ్మ సించి మకుటకండ్లమ్ములు దులిపి పెద్ద పెట్టున పోరాడుచు దివ్యాశ్రమ్ములు ససంపారించుచున్నంత నాధేయుడు భార్గవాశ్రమ్ము ప్రతిభావింశక కిత్తవై కల్యణ బాది కుందుచో భూసురళాపమ్మున నాతనియరదంపుడాపటికల్లు కుంగిన నేలున కనువు సెడ గట్టందు రోషవిసాదమ్ముల గన్పెట్టుక కథమ్ముడిగ్గి కప్పడి కిట్లనియె.

ధన్యాసి—నూపకము

ప. ఆగుమా మహాభరతాల - మట్టన నాభిమ్ము కుంగె నా!

అ. ప. రాగధర్మడ వొకించుకలచక్రము నెత్తుకొందు నా!

నాట—అది

వీత రథునితో బోరుట—నీతిగాదు నినుబోటిక పూతాన్వయసంజా తుడ—వాతతరణధర్మవిదుడ నా!

క. విరిదలవాని నిరాయుధు

విరథుని నీబోటి ప్రబల - వీరు లెదుర్కొంట

దురే యేయకు, నాపట్కంట

హరికిన్ మఱి నీకు వెఱచి - యనిదలపకుమా,

వ. అన విని కృష్ణుం డిట్లనియె.

చ. చదివిన ధర్మశాస్త్రముల - సారము నేటికెఱుంగవచ్చె నే!

మదమును గర్వము స్థిరభి - నము నేమయిపోయె! నీతికో

విదుడు బిడొలనూతి యొక - వేళ నినుంగరుణించుగాక, చూ

పదుగద మృత్యుదేవతయు - కళ్యణము నీప్రయిప్రేమ కర్ణుడా!

ఉ. వంచకులై యమాయకుల - జూండుకుమారుల లక్కయింట గా

ల్పించుటధర్మమా! సభకు - నీడిచి ద్రోవది కట్టుచీర లా

ల్పించుటగర్హించు - నల్లగుదాకి కిరీటిపుత్రునూ

ల్పించుటగర్హించు - తిగవు - తెన్నెద వియ్యెడ సూతనందనా!

వ అకేలకు 'స్థ'చుల్ల'చును నరదంబు పితేందికొమ్ము
క్రిందికి భుజంబు నూరి యెత్తి కుడమి కుల్లకైల కానన సముద్ర
సహితంబాజులగుము తెనక గాని కరచక్రంబులు కడలకుంటం
బాచి కాదేయున్నది శివమండలం

గీతమాలిక

అక్కటా! కామూసన్న - మైనయల్లు

దోచు నాకి క దైవమా! - తుదకునమ్ము

పొరుషశ్రీమనలు బావ - నాసినావె!

చినతనంబున లక్ష్యవే - దనపు విద్య

నభ్యసించును నన్నపు - నాపుడంపి

నట్టి నాధుహింసలం - బనపార్య

మగుచు కత్తుకై గత్తి - మై నటించె

పుండు వేల్చెట్టి లగించు - పోల్కియయ్యెన్

శిల్ప సారస్వత మూకనీ - జానికవచ

కుండలమ్ములు గొనిచన - గురుడు భాగ

వాస్త్రము స్ఫురింపకుండన - న్నలు శపించె

మదియుచున్నాడ కొనకిట్లు - మానవ ప్ర

యత్నమనగాక దుర్విధి - ప్రాతికూల్య

మున రణానని నాసుయో - ధనుని కొఱకు

కన్నతల్లికి భారమై - గంగగంపి

గండముందప్పి వర్ణ సం - కరతగాంచి

సోదగుల బాధపఱచు నీ - చునకు, కడగి

యన్నదమ్ములకల్లు క - య్యములు పెట్టి

వార్ధి దెగటార్తు నని ప్రగ - ల్భములుపల్కి

తమ్మిపూవులు కొలను చం - దమున నళిరు

కురుకులం బెల్ల మాయించు - కూరకర్ము
 నకు, దురాత్మునకు న్నాకు - నలుపురు నగు
 బాటుగాకెట్లు విజయమ్ము - బడయనగుచు?
 మిగుల నల్లాడు చీకటా - ల్మగల యుసురు
 దగుల కెట్లుండును? సాధ్యమ - తల్లి ద్రుపద
 రాజసుతకు గల్పించు ప - రాభవాగ్ని
 ననుదహింపక చల్లారు - నా తనంత
 పెంచి పెద్దగ జేసి నా - మించి చెడ్డ
 లరసి మోదించురాధకు - సంగరాజ్య
 మొసగి మన్నించి నట్టిదు - ర్యోధనునకు
 ప్రేయముగా సంచరించి జే - వితము ధార
 బోసితిని, దానకర్ణుడన్ - వాసి గంటి.
 నిర్విచారముగా మర - ణింతు నింక.

ప. అని తలంచి గాండీవనిర్ముక్త శరపరంపరలకు మేనొగ్గుచు
 శల్యుంగని యరనంబునంగల గదాదండం బిమ్మన నమ్మజేశ్వరుం
 డెకసక్కిముగ నిట్లనియె.

శంకరాభరణము—రూపకము

ప। సిగ్గువిడి గదాదండము - చేకొని పోరాడదవా |సి|

అ।ప। బిగ్గటగా పలుకకు మిక - భీముం డిది వినునేమో |సి|

చ రణము

శ్రమపడి నీనేర్చుకొన్న - శరవిద్యయె యిట్టులుండ
 నమరమున గదం బట్టుట - సరిసరి! నగుబాటుగాదె |సి|

క. గుటిచెడియెం గాకోదర

శరమని చెప్పినను వినవు - సమరమున నికే

కరణి నిర్వజయుని గూల్చెద!

నరయుము, గదబట్టుటింక - హాస్యాస్పదవా

ప. అనవిని కర్ణుండు కటకటంబడుచు శల్యున కిట్లనియె

తే. గీ. మణియని తలంచి చేసగ్ని కణము దాల్చు
నాకు దగుశాస్తి జేయుచు న్నాడ వీవు
వికటముగ బల్కుచున్ వ్యాధి * సీడితునకు
పెదవి విడిచిన వైద్యుని క విధము దోష

క. అని పల్కుచు గడకేలం
గొనె కర్ణుం డంతలోన * కురువిభు డంపం
జని ద్రోణతనూజాతుం
దనియెన్ రాధేయతోడ, నాటోపమునన్.

బాగు—ఖండగతి

ప॥ విశ్రాంతిగొనుము కురు * విభు డంప వచ్చిరిని
వెలవ నేమిటి కింక - విజయునకు రాధేయ

121

అ॥ ప॥ అశ్రమంబున మాధ - వార్జునుల బడగూల్చు
నశ్రువిద్యాపాట - వము సూపి నిన్దాతు

చ రణ ము

సావకాశముగ రథ - చక్రముల నెత్తుకొ
సమర మొనరుప రమ్మ - సరగ వీరాగ్రణీ!
భూవిభుడు నీమీద - భార మంతయు మోపి
భూమీవలయమెల్ల - నేలగా నున్నాడు

122

ఉ. ఎక్కటి పోరు పోరుటయె - యియ్యెడ నీ తలపాట నూర కే
నొక్కెడ జూచుచుంటినీ, సు - యోధనుపిల్చున వచ్చినాడ నీ
యక్కటదీర్ప నీక జను - మయ్యెడ నించుక విశమింపుమా
పెక్కులు వల్కనేమిటికీ - పీచమడంచెద పార్థ కృష్ణులన్,
వ. అనిన గర్జన.

ఉ. వీలితి నీ ధరావలయ - మెల్లసుయోధనుపేరిమీద, నీ
జాలితి యాచక్రతతి - సమ్ముదమందగ వాంఛితమ్ములన్
వ్రాలితి సంగ రావని న - భంగుర వీరరసైకమూర్తిన్
కూటాధుగాక సాయపడఁ - గోరుదునే యిక బాపనయ్యకున్

చ. అనివిని జానేయుం బలియై - పంగవిధంబు గదాధరుండునై
 కినుక దలిర్పగా విడచు - పృథ్వీలగుల్పకలించి యెంతయుం
 బెనగదొడంగె నర్జునుడు - నేగ నుహస్త్ర మొకండుదండిమై
 ధనువున గూర్చి వాకినియె - తామరనాడుని ప్రేరణంబునన్.

మోహన—ఖండగతి

ప॥ ఈమహాదివ్యాస్త్ర - మిళుడ రాధేయు శిర
 మిల దొల్లగాడేయు - నేవిరుడనయేని॥ యీ॥
 అ॥ ప॥ కామాదివిషయవాంఛా - రహితుడనయేని
 సోమసేఖర సాద - సేవా రతుడనేని

చ రణము

మాతల్లి కుంతి సా ధ్వీతిలక మగునేని
 మాయన్న ధర్మజుడు - సత్యవ్రతుండేని
 నాతమ్ము లనవరత సుత - నీతియుతులేని
 నారాయణుండే యీ - యీ నాకు సారధియేని ||యీ॥

వ. అనిపల్కి యయ్యస్త్రమ్ము విడిచిన
 తే. గీ. రోదశీకుహరమ్ము మె - టుంగులగమి
 నించి పైసికుల న్మూర్ఛ ముంచి సర్వ
 భూతకంపన మొనరించి - సూతసూతి
 శిరము తెగిపడ ద్రుంచె నా - శరవరంబు.

ఉ. అంతట కన్నువిచ్చిజను - లందఱు సూడగ దివ్యతేజ మ
 ల్లంతనె యద్భుతమ్ముగ ది - నాధిపబింబమునందుపొచ్చె, న
 త్యంతవిషాదభారమున - నాత్మజ డట్లు గరించెనంచు భా
 స్వంతకుడు తక్షణంబ నన - పశ్చిమవార్షిధి దానమాడగన్.

సీ. జన్నంపు టావును జంపినందుల కల్లి
 విప్రోత్తముండు శ - పిగపడేని
 జమదగ్ని సూతిక - య్యమున సస్త్రముల స్పృ
 రింపబోవంచు శా - సింపడేని

కవచకుండలములం - నైకోని గాపిస్తే

శేశశ్రేణు యా - చింతలేని

మిన్నేటికొడుగ్లు - భవభవభవభవ

నవనవం నవనవం - నవనవం

తే. గీ. యాత్మజుల ప్రాప్త్యుగా క రి - ముగళదేని

చిత్తవిసస్సాద్రి కలుస్తోను - చెప్పలేని

శేషపుండ్రములువా - కొండదేని

కర్ణుని వధింక బానిస - లోకండు లేడు.

వ అట్లు కర్ణుండు వడంగాను కాసిన మలమ్ము కరణినున్న
యరదమ్ముం దోలుకొని కలుస్తోండు ముగ్ధోపమసి కడకుంజననక్కార
వేంద్రుడును దీనాననుండై కర్ణ వధనంజనితమఃఖావేశమ్ముననిట్లు
వాపోవ దొడంగె.

కీలాంబరి—రూపకము

౨॥ నమ్మకొన్న కర్ణుడువదె - నాకికేటి బ్రతుకు

1న1

అ1ప1 బ్రహ్మవ్రాతదప్పింపగ - వశమే మానవులకు

1న1

చ రణ ము

పాండు తనయులేవురల్లు - బ్రతికియుండిరా

భండనమున నాతమ్ములు ప్రాణమెడసిరా

1న1

తే. గీ. మనసుగలిసిన మేటినా - మంతరాజు

మంచి చెడ్డనెరింగించు - మంత్రి సంగ

డీడు, వెన్నంటితిరుగాడు - తోడునీడ

వాడిగల బోదుకర్ణుండు నేను లేడు

వ. అని విచారించుకున్నతికేల్యకృపాశ్వత్థామలు ధైర్యమ్ము
సెప్పుచున్నంత సంధ్యాకాలం బగుడు పోరుసాలించి కృష్ణార్జునులు
పాంచజన్య దేవదత్తములు పూరించుచు శిబిరమ్ములకు జనిరి.

శ్రీ

మ హా భా ర త ము

సా మా జ్య సి ధి

ఆనందబైరవి—రూపకము

ప॥ పాండవసామ్రాజ్యసిద్ధి - భవ్యచరిత్ర మాలింపుడు |పాం|

అ॥ ప॥ పుండరీకనయనుని కృప - బొందివిజయముంగాంచుకు॥పాం|

చ ర న ము

కానీనుడు పడినయంత - గౌరవపతి కయ్యమున

సేనాధిపతిత్వమునకు - జేసెను శత్రువునభిషిక్తు |పాం|

సీ. శత్రువుండు కౌరవ పైనికులం బురి

కొల్పి పెక్కుర నాజి - గూల్చికడకు

పాండవాగ్రహదాకి - ప్రాణముల్లోల్పోయె

కురుసేన యంతయుం - గూలె కలన

కురునాథుడటభీతి - గొనిగదా కలిత ము

హాభుజుండైయొక్క - డై చనిచని

దైవపాథునం బన - దనరు ప్రాదమున జ

లస్తంభనమ్మన - డాగియుండె

తే. గీ. పాండుసుకులమ్యుది యెటింగి - పద్మనాభ

సహితముగ నయ్యెడకు జేరి - సంతసమున

మడుపునందున్న నృపుని వె - ల్పడగ జేయ

దలచుచో ధర్మజుడు సుయో - ధనున కనియె.

కన్నడ-కనుర శగతి

ప. కలవారందరి కలన కూర్చించి కలమున మడగినాడవా 181

అ. పాతులువనీవాడ తెలియవలమని తెలంచి కలుకుచున్నాడవా 11

చరణము

మానధనుడవను మాట నేటితో మాపుకొన నెంచినాడవా

హీనపుంజాపు చాప బాల్పడితి విది మేలగుకున్నాడవా

చ. మడుపున దాగినంత బడి + కూర్చొక యందు మోక్ష త్రధర్మమున్

విడిచితి పంతెగాక పరు + నే కురువంతపు రాచవాని కీ

నడవడి, లోకులెన్ని నిను + నవ్వలతో మగవాడవైన నె

ల్పదుము ప్రాదమ్మికన్వదలు + వారముగాముసునూ, సుయోధవా!

చ. అవని సమస్త మేలుకొను + మాలమున్ మముగల్చి, లేనిచో

బవరమునన్ మృతుండవయి + స్వర్గసుఖములు జాతిగొమ్ముకా

త్రపులకు జంకి యిట్టివా ప + రమ్మలకుం జెడనాన! రాజ రా

జపు రణకోవిదుండ వయి + త్రిమిత్యగౌరవ మేటగల్పెదే ।

ప. అని పల్కు ధర్మజనకు మానధనుండగు సుయోధనుండిట్లనియె,

చ. అలపటనంది వచ్చితి భ + మంపడికాదు రివంతనీకు, నే

నలు వివిధాయుధమ్ములును + నాకడ లే వొకరుండ నేపురీ

రలు బవరమ్ము సెల్లునె ! య + రణ్యములందప మాచరింతుభూ

వలయుము నీకొసంగితి నృ + పాలుపై చిర మేలుకొమ్మికన్.

ప. అనవుడు పాండవాగ్రజుం డిట్లనియె.

చ. కల సిరి దానపూర్వకము + గా గ్రహియింపగ మేము బాపన

య్యల మనుకొంటివా ! కరుకు + లాధమ! ని స్థలన న్వధించుటే

తలపగుగాని సర్వవసు + ధావలయం బిపు డేలుకొంట మా

తలపుచు గాదు నీకిచట + తప్పను మృత్యువు లెమ్ము పోరికిన్

ఉ. తమ్ముడు కర్ణసౌభలులు + తాము రణమ్మున జచ్చు చీయుపా.

యమ్మును జెప్పించిచ్చి రె! వృ + పాధమ ! పల్కలధారవై యిర

న్యాయమునైతమం వెఱకు + వా? యపవిత్ర పదములుంచి వే
సమ్ములు నాగవింక భుజ + వారము జూపుచు రమ్ము పోలికన్.

వ. అని పలుకు ధర్మజని పోలుమాటలకు దుర్యోధనుడుచిత్తం
బుత్తలపడఁబట్టలోపలికలభుజకేంద్రునివలెపోలుచు జలస్తంభనంబు
డిసికొని మడుపు సంక్షోభింప కాలదండంబుబోని గదాదండంబు
నంక పీకంబున నమర్చుకొని బయల్వెడలి యుధిష్ఠి రానుమఠమ్మున
గదాయుద్ధంబాసర్ప భీమసేనుంగోరువొనియాడనిదలపడు నెడవవ్వార
తీర్థయాత్రలు సేవించివచ్చిన బలరామం డెఱింగి ప్రియశిష్యుల గదా
యుద్ధమ్ము సూడ నయ్యెడ కరుడేర ధర్మజం డెదురై యాదరించె
నంత నెల్లరుం గలసి వాలికలనికిం జని భీమ దుర్యోధనుల యుద్ధసూమి
న్నిలిపిరి, అంత వారిహ్వరు వాసవవృత్రాసురు లట్లొంకొరులందాకి
నేలవడంక లావును వేగంబును దర్పంబును జూపఱకు వెఱగుబుట్టింప
జోరుచో గొంతవడికి వాయుసూనుం డిలసటంజెంది యోటువడను
న్నంత గుర్తించి కృష్ణానుమఠమ్మున నర్జునుం డూరుతలమ్మున నప్ప
రించి సన్న జేయ గ్రహించి భీమసేనుండు రివ్వన నెగసి పోరాడు
కుగునరేంద్రుని యూరుభాగమ్ములనేయ దుర్యోధనుడు తొడలు
విఱిగిపడియె నట్లుపడియున్న సుయోధనుని శిరమ్మును బకారి వామ
పాదమ్మునం దన్ని పలువిధమ్ముల మూరుచు నున్న ధర్మజాతుండు
వారించినను వినక మరలనాతని శిరమ్ముం దన్నునంత హలాయుధుం
దల్లి ప్రళయద్రుంబలె మండిపడుచు నెల్లవారల కిట్లనియె.

బిలహరి—రూపకము

ప. చూచితిరే! కీచకారి - సూచిన పెరుదుండగమ్ము |జా|
అ. ప. పీచమడతు వీని నొక్క - వ్రేటున మీ రెల్లరుగన |చూ|

చ రణ ము

న్యాయమేకదా రణమున - నాభికి దిగువం గొట్టుట.

యూ యధర్మయుద్ధము కను - లార జూచి పైపనగునే |చూ|

క, అని కోపవేగమున రర

మున్న నున్న స్వకీయసిరి + ముం గైకొని నీ

మునిపై బడ వడ్డముసని

వనబాడుం డిట్టులనియె + బలగామునకున్.

ఉ. పాండుతనూనవు ల్మనకు + చాణకమున్ మఱగు ల్మలంప నా
పుండవు నాన నభ్యుజ్జ + పతిము ల్మయకూర్చగఁ జెల్లు వీరికి
ధండన భూమి కూర్చుల + భగ్నముచేయ ప్రతిజ్ఞ తేసి నీ
ముం డది నేటికి న్నెరవె + మోసముగాదు తమింపు మగ్రజా

వ. అనవిని నీరపాణియు కృష్ణా ! తల దన్నినందుల కేమి సమా
ధానము జెప్పదువన.

ఉ. తప్పిదమాను గాక దల + దన్నుట, యీతని దుష్కృతాళి నీ
తప్పడునేత పోల్చగ త + తాంశముగాదు, తలంపు మే కలిం
దప్పక నాల్గుపాదముల + ధర్మమెటుల్నడచున్ ! బకాంతకుం
డప్పడొనర్చినేము నృపు + నొదల దిన్ను ప్రతిజ్ఞనైతమున్ !

వ. అనిపల్కు గోపాలుని సమాధానమ్మున కేవగించుకొనుచు హలా
యుధుండు సనె నంత ధర్మసూనుండు సుయోధను దుస్థితిం గని
జాలివడి యతనిం గొగలించుకొని,

ఉ. తమ్ముడ ! నేడు నాచు పెద + తమ్ము డొనర్చినయట్టి దుష్ట క
ర్మమ్ము సహింపు మేరికి ద + కమ్ముగు బూర్వకృతమ్ము చాటగా
నెమ్మెయి నీవె బల్ సుకృతి + వెంతయు నీగతి బంధుకోటి నా
లమ్మున జంపి చేకొనిన + రాజ్యము మాకు సుఖం బొసంగు నే

వ. అని విచారించు ధర్మరాజునకు వాసుదేవుం డిట్లునియె.

తే. గీ. సమరవిజయమ్ము గైకొన్న + సంతసమున

కడల మ్రోగించి విజయ ధం + కారవమ్ము

కోరి సింగపు గడ్డపై + గూరుచుండ

కేడు వేమిటి కో యమా + యికపు తాన !

వ. అనినదిని దుర్యోధనుడు కోపవిచారమ్ములు ముప్పిరిగొన
పొందుమోవ లేచి భూతలంబుదిగొని గోపాలుం జాతీయులం
జూచుచు నిల్చిపోయె,

నావేరి—రూపకము

ప. నల్లగొల్లవాడ గడట - నాలుక మాడించినావ [న]

అ. ప. చ్చగ్గా దానూదుల కీలు - సంగరమ్ముసంఘటించి [న]

చ గ ణ ము

దురమున ముడదుల కీమా - దిం పాపపు బంధితోలి

ధరణీపలయం బటము - ధర్మతల జాతీనావ

సీ. మోహరమ్మున చక్ర + ముం దాల్చుననితోల్చ

ప్రతిపట్టియును కే + బట్టి తీవు

కదనమందు శిఖండి + ననుట నిల్పించి క

వ్పించి శాంతనవు గూ + ల్పించి తీవు

సంగరమ్మున ధర్మ + జాతుచే నవృతమా

డించి కంఠజాని జం + పించి తీవు

దురమందు క్రీడికి + దురుపదేశం బాన

రించి కర్ణుని దుని . మించి తీవు

తే. గీ. తుదకు ననుగూడ రణమునం + దొడలు విజుగ

నీవృకోదరుచేత గూ + ప్పించి తీవు

భరతవంశమ్ము జెఱుప బా + ల్పడితి వీవు

కంపదాపకుమార ! విజ్ఞానదూర !

ఉ. నాలుగువేదము ల్పదివి + నాడ, మహేంద్రునిలీల భూతలం

బేరితి, నీప్పితమ్ముల ఘ + టించితి నర్థులకెల్ల, జన్నముల్

మేలుగ తేసితి న్యకము + మింటను మేదిని నిందునట్లుగా

నాలమునందు గూలితి, ము + రాంతక నాకీకలోపమున్నదే !

ఊ. సంపదలేక, బందుగులు + పైనికులు న్మురివెమ్ము లేక, వం

శంపు బ్రసక్తిలేక, పరు + వమ్ముగ కౌరవశాంతిలెల్ల దూ

పింఱగ ధర్మసంభవుని - చే గతిమాలిన పాడునల మో
యింపుము, పెద్దకాళు మది - యేగద నీదగుపూన్ని కేకవా

వ. అనిపల్కు మర్యోధను వెనుకటి యశ్వత్థములనిద్రేశించి
యెత్రినాడుచుచుగృష్ణుండు వాత్యకేవలమేతుముగాబాండవులంబోడ్కొ-
ని పాడటియున్న కొరవ వివేకములం బ్రవేశింపజూప దక్కుజోదు
లెల్లరు దమతమ విదురల విడిసిరి. కొంపకెనిరమ్ములకడ గాంధేయుల
రమ్ములు దిగ్గనడ గాంధీవాది సాధనమ్ములుగొని కృష్ణ పేరణ
మ్మున న్జనుండరదమ్ముప్పిన్గనంత దగ్గములనొగలముడిచి శౌరియు
తేరు దిశునంత దక్షణం బారథమ్ము భగ్గనమండె నదిగని నరుం
డచ్చెరువంది కేల్కొచ్చి జనార్దనున కిట్లనియె.

అరభి—రూపకము

ప! ఆసతిమ్ము బావా నా - కరదము మండిన కార |మా|
అ! ప! ఏ నిది వినదగునయేని - యెంతయు నాశ్చర్యకరం |బా|

చ రణ ము

కంటికి తెప్పవలె మమ్ము - గాపాడితి వింతదనుక
వంటనంటి పున్నెంబు - పంటలీవు కొంతేయుల

సీ. అనిన మురారాతి - యనియె వాసవి కిట్లు

ద్రోణ గాంగేయ క - ధ్వల మహాత్ము

పావకజ్వాలల - బిగియున్న దీని ర

క్షీంచితి నెట్టులో - యింతదనుక

జగదంపుగతు వింక - సొంతమయ్యెం గాన

గడకిట్లు గాలగా - విడచినాడ

దురము నారంభించు - తటి నాకుమధుపర్క

మిడి నిన్ను జూపె రక్షింపు మనుచు

తే.గీ. ధర్మజం డప్పగించి; యుద్ధమున నీగ

నేని నీనయి వ్రాండా - నీక విజయ

మందజేసి శ్వశాశ్వుడ - వగుట కెల్ల
కారణము నాకు మేళిత - కడుపజలువ
తే.గి. అని సమాధానము చెప్పి - యచ్చమందు
వారి వాక్యము వోడ్చిని - చేరె నోభు
వతియనందగు నొకతా - వాహినికడ
కచట నిట్లచె పాపిశు - మాతృజుండు.

ఉ. కొరవనాథునక్రమము - గా బడగూర్చితమంచు మమ్ము గాం
ధాకికేమిచుకేమి ! న - గార్జన ! కివోకతూరి పోయి య
వ్వారల మాటపిల్చు వన - వారిజనాథుడు సత్వరమ్ముగా
వారణపట్టణమ్ము న - వచ్చె వెనం బనిదీర్చి యెంతయున్.

క. వారిజనాథుడు పోయెను
మారుల పనిదీర్చి సుఖము - మైయుండ నటన్
గౌరవపతి తలిదండ్రుల
బేరుకొనుచు నెంతయేని - విలపించె నిటుల్
ముఖారి-అది

ప. తొడలువిడిగి పుడమింబడియురచినిహుళిహుసరితదేవమడ నైతుది
అపకెడుగులై నకొడుకుల మూలమ్మునగుడిచెడరాకవృత్తమువార్ధకమున
చ రణము

చీకుటార్కగలుమీకింతకేడు-చేయూరగ నొకడైన లేకుండ
జోకార్చించినదుష్టుడ నిర్మిల్ల-కోకార్థవనిర్మగులంజేసి | తో.
ఉ. ఎందరి గన్ననేమి ! తుడ - కిట్లసహాయుల జేసి నేటికీ
కుం దొడగూర్చితన్ విధవ - కూతురు దిక్కుగ వార్ధకమ్మునన్
బందుగులైన లేక పగ - వారల కొంపల కంపి కూటికై
వంద సుయోధనుం దొడలు - వాయు నిదే కరుణన్, తమింపుడీ
వ. అని పలవించుచు భానుమతిం దలచి,
చ. అరయగ నెండక న్నెటుగ - నట్టి లతాంగివి; నేను ద్రోవదిం
సరిభవముం జొనర్చిన నె - పమ్మున వాయుసుతుండు కోపసం

భరమున మానహాని సలు - పండులెప్పుకొనీకు ! కావున
కరణము వేడుకొమ్మిపుడ - జాతరెప్పుకొ సమవర్తినందనున్.

గీ. ఇట్లు వలపించు ధరణీత - లేంకొకడకు
గృపుడు కృతవర్మ ప్రాణియు - కేరదెంచి
సర్వము నెఱింగి బిట్టు - విచారిపడి
వారిలో ప్రాణి పల్కె గో - పమ్మకగుర.

పూరి—అది

పనిన్నధర్మయుద్ధమున గూల్చిరి నీతినుండి నెడలించి పాండవులు॥ని
అపరాధువా! తలదన్నెనాభీముండన్యాయుంబని తలపక! శివశిని!

చరణము

నేడ పాండవము గావించి ప్రాణి-నీతినుండరథముదీర్చగా గలడు
వాడిసూపి రిపువార మెల్లను-గ్గాడువాడ నన్నభిషేకేంద్రము॥ని
చ. అనవిని కారవేంద్రుడవు - డాకృపుచే జయించి ద్రోణవం
దను పభిషిక్తుడేయ బ్రహ్మ-దమ్ముం ప్రాణియు సింహనాదముం
బాసరిచి యాదవోత్తమ కృ - పుల్లన కయ్యెడ దోడుగా గన
ల్లన సనె పాంపుపుత్ర శిబి - ర. బుల వంకిక, జారెసంజయున్.
ఉ. పైనికులెల్లరు న్గెలుపు - సందడి నుండుటెఱింగి మువ్వరు
న్మానుగ కొంత దవ్వరిగి - మార్గమున న్వటభూజ మొక్కెడం
గానబడ న్సమీపమున - నిర్మకమౌ ధరణీ తలమ్మునన్
మేనులువై ప నిద్రవొడ - మోగృతవర్మకు ప్రాణిమామకున్.

సీ. శ్రోధాతిరయమునన్ - గురునందనుడు నిద్ర

వోవక యవ్వట - భూజశాఖ

గనుగొనుచో నులూ - కంజాండు కొమ్మపై

నిదురించువాయస - నివహములను

కంకముల్నులిపి ప - క్షమ్ములు నటికి పా

ట్టలు వచ్చుచు జంపుట - దిలకించి

కాశికం, బట్లు ప - దేశమిచ్చె నటంచు
దలచి యిరుక్క మేలు - కొలిపి తాను

తే. గీ నావిధిం బాండవుల దెగ - బార్తుననుచు
పాపభీతి సుంతయు లేక - వదరుచున్న
భాగినేయుని సక్రమ - పడమునందు
నిలువ కారద్యతుం డిల్లు - పలికె నపుడు

అనాదా—రూపకము

పా నీకు వీరధర్మమగునె-నిచ్చావచ్చుల గూల్చుట
అపా గాకమ్ముల బంపు నా యు-బాక మా యుపదేశమిడుట ॥నీ॥
చ ర న ము

1. అభినుతిపాతుండ భను-రాచాన్యపా - తుండవు
తుభకరుడవు భూసురుడవు-కూరజనా - శేసరుడవు ॥నీ॥
మ. ఉపకారంబగునె సుయోధనున కీ - యుదేశ మూహింపగా ॥
నవకారంబగుగాక పాండవుల, కే - లాపంక విచ్చేస మీ
విపు డన్యాయముగా నొనర్చెడవు! కా - దేని న్నమింపంబునన్
రిపులం గూల్చు మెదిచ్చి మల్లయినగీ-ర్తించున్ జగంబుల్లినన్
వ. అనిపలు- కృపుని ధర్మవచనంబులు పెడచెవింబెట్టి

సాత్విక సమయంబున బాండవుల జతురంగసమేతముగ సమయింప
సమకట్టి ముందునకు నడువ శార్దూల చర్మధారియై సర్వహారమ్ములు
గలిగివాడికొలల న్నెఱపుగొల్పుచు నోడై డిభయంకరాకారమ్ముగ
నొక్క భూతమ్ము కట్టెకుర నిలువ గురునందనుండు భీతిల్లక ఘోరా
క్రమ్ము లెన్నియేని ప్రయోగింప వాని నన్నింటి నధ్భూతంబు
మ్రొంగినమిగుల వగచి సేయునదిలేక రథముండిగి మనంబున పార్వతీ
రమణుం దలంచుచు నానీనుండై యుండ దనముంగట నొక్క శిఖ
బ్యాలగాన. బడ నందుదవదేహంబాహుతిగావించుకొన నులుకునంత
శివుండు ప్రత్యక్షమై యొక్క ఖడ్గంబు దానికిచ్చి యతం డెటుంగ
కుండ వతని తనువున నావేశించెనంత వత్సభామ కృపాణధారియై
రథాఘాతంబుండై కృప కృతవిర్రులందొడ్కొని శిలీరంబులకడ కరిగి
తొల్ల ధృష్టద్యుమ్నుడున్న నడకుం బని శివుని దలంచుచు.

సీ. ఇరుగాల మెడయు పె - న్నరము ద్రొక్కి బిరాన
 సమయించె ద్రువదభూ - జాని తనయు
 దలపట్టి యాడుచు - దక్కు పాంచాలుర
 నెల్లర వధియించె - హేతిధార
 కరితురంగములపై - కుడికి మోరలు చెక్కి
 పురుగుకంట గా - వింపదొడగె
 కోపవేగమున ను - డ్దీపించి పైబడి
 ద్రావనీతనయులం - దవిలి గంపె

తే. గీ. వేగుజామున కెల్లరన్ - వెస వధించి
 తక్షణం జేగె యది సుయో - ధనున వెఱుక
 వెఱుక హర్షించి యతడు జే - వముల విడిచె
 ద్రాణి వ్యాసాశ్రమము - శేరె - తప మొనర్చు.

చ. తెలతెలవార నయ్యది యధిష్ఠిరముఖ్యు లెక్కింగి కుందుచో
 జలరుహనాభుగూడి పటు శౌర్యమునన్ విజయుండు భీముడుం
 జలమున ద్రాణి యున్నెడకు సత్వర మేగి తదాశ్రమంబునన్
 లలి జపమాల ద్రిప్పుకొను రక్కసుబోలిన ద్రోణనందనున్
 వ. కనుగొని కోపసంరంభులై.

లాడ—చతురశ్రగతి

ప॥ దోసచునక పసిబాలురజంపి దొంగజపముగాంచుచున్నావ ॥దో॥
 అ ప॥ నీసదువంతయు నేలగలసెనా నిద్రాణుల నిసివేళ వధింతువదో॥
 చ ర ణ ము

1. పాండుసుతుల కపకార మొనరించి-ప్రాణములకు జెడకుందువీవె
 దుండగీడపై నీ వీనాటికి-ద్రోణప్రతిష్ఠయు గంగగల్పితే ॥దో॥

2. గురుసుతుండవన్మరియూదన్నిను - బరిమార్చకుండ మేమురకున్న
 యురకుండపుగదయన్గాండివం బోవిప్రాధమ! లేచిరావేమి

తే. గీ. అనిన విని ప్రోణనందనుం - జాతుణంబు

గ్రాహ్యురము లోడలచి య - పాండవంబు

గాః దృణంబాండు మంత్రించి - కనలి విమవ

మండుడు దమ్ము గవియుచో - మాధవుండు,

ఉ. శన్వశిచేః దదశ్రుమున - గన్ననవేయగతేయ నశ్రుమున

శివ్యకు సిద్ధమైనయలు - చెచ్చెరదాకిన భస్మరాశిగా

నవ్వసుధారలమ్ము కల - హాశవ ముఖ్యముగైవజమ్ము దా

దవ్వసమంజీవచ్చి వసు - హసుర పార్థుల మండలించుచుకా.

తే. గీ. ఇరువు రశ్రుమ్ము లుప సంహ - రింపుడనగ

నజ్జనుం డ్దొనరై ద్రో - నాల్మజాతు

దొప్పకున్నంత వ్యాసాదు - లప్పు డితని

మండలించుచు యర్పించి - సంధిచేయ.

వ. క్రాంతిరంబునంగల రత్నంబును పాండవమధ్యమున
 కిప్పించెనంత గోపమ్మువిడువక గురునందనుం డయ్యశ్రు మ్ముత్రరా
 గర్భమ్ముజుచుగాక యని పల్కి ప్రజ్వలింపజేసిన శౌరియు జాకం
 బడ్డిడి తదశ్రుము వారించి పరీక్షితునకు ప్రాణంబిడి మూడువేలేం
 ద్దన్నవశ్రుములు లభింపక దుర్గంధ దూరిత దేహుండవైయుండువు
 గాకయని యశ్వత్థామకు శాపంబిచ్చి శిరోరత్నంబును వాడవు
 యచే ద్రావిడికిప్పించి యానె నూరారై నంత ధర్మజుండు
 గాంధావీ ధృతరాష్ట్రముఖ్యుల నెల్ల నూరడించి కుంతివలన కర్ణుండు
 తనకన్న యనివిని సోదరులుం దానుమ జింతించి యెల్లవారికిందర్ప
 నాదులొసంగి యనంతరంబొక్క శుభదినమ్మున శ్రీకృష్ణానుమతం
 బున పట్టాభిషిక్తుడై యెల్లరకుం గన్నులపండు నొనర్చి యంప
 శయ్యనున్న భీష్మునివలన సమప్రధర్మాధర్మము లెఱింగి యయ్య
 నభయంబు మాఘమాసమ్మున శుక్లపక్షమునందలి యేకానశినాడు

శ్రీకృష్ణుం జైకృష్ణమ్మగా హస్తీపురమ్మ సేరి వ్యాసాదుల యను
మతంబున నత్వమేధం బొనర్చి సుఖమ్మగ బెడ్డకాంమ్మ రాజ్య
పాలన మొనర్చుచో సకల సన్మంగళి ప్రదండగు మాధవున కిట్లెల్లరు
మంగళమ్మ పాడిరి,

మణిరంగు—మిత్రగతి

ప॥ హరిగోకులబాల గొను - మాత్రితేజనానుకూల కృష్ణ ॥హ॥

అ॥ పీఠభవసేవితపద - నిర్దరచాల నవ - నారసదళలోచనయుగ

సత్యావితలా - గోపాల కళ్యాణశీలా ॥హ॥

చ రణ ము

ఘోరసంగరతరాజిత- జై ద్యమాగధవార ప్రమథావనదు-ర్వార
ప్రతిభావిభాసిత భీష్మకరాజాత్మజా-హృ-చ్ఛోరనందకు- మార
దురితివి-మార కౌస్తుభహార బాంబవతీవరా-వర కామిత జనకల్ప
కా-వాహిమాం సకలాగమస్తుత లీల-కాంచనచేల దాన కాల
నతసుర - జాల సీరద-సీరదేహజనార్దనా వాచనా - ముని సం
భావనా - సద్గుణనిధాన

క. గిరిజామనోంబురుహబం

భర ! విశ్వంభర ! మహేశ ! పాపవినాశా !

కరుణన్ మత్కృతభారత

చరితము గైకొనుము దీని చంద్రార్థధరా.

ప్ర శం సా లే శ ము

1. త త్తద్ధాధారస మమగతం ధాతతే శ్చ జాలం
 మార్గః ప్రత్యం నవమపి మహాః సంవిధతే సమస్తం
 సారం పీత్యాఽత్యుత మహా ! దదా భారత క్షీరవాధేః
 సుబహ్మిన్యా ! సమద మతులం సార్థకీ కా తనామా.
2. రస విసర సార సాహితీ - ప్రస్ఫుత సత్క
 ఛా రచన శ క్తి, సత్సభా - స్థలం గాన
 కళలు వెలయించి వినిపించు - గరిమ గలుగ
 కథక వాచస్పతిత్య మ - గ్ధలపు విరుడే !
2. హరికథాకథనమున నీ యతులశక్తి
 స్వర్ణ కంకణ ఘంటికా - స్వనమే దెలుపు
 కొలిచి యమృతంబు దేవతా - వలికించుచు
 చంద్రునకు నీవిధమ్ముల - జ్వల ఘటించు
 ఇతో వ్యధిక మాధురీ మృదుల బంధ సంధానభా
 జ్ఞానోపార కథాదికిం బహుళ మోద మాసాదయే !
 నిరచ్ఛ కవచంద్ర ! తద్దిగిధ భూమాయికాం
 యశో విమల మల్లికాకుసుమ మాలికా హేళికాం

వ లూ రు
 18—11—47

శ్రీ వెంకట పార్థసారథి కవుఁ
 కతావధానులు

